

Стална конференција градова и општина Србије

Н. Ђурђевић – Д. Митић – Д. Атанасов – Б. Вујовић

**СПОРТ
У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ**

ПРИРУЧНИК ЗА ФИНАНСИРАЊЕ ПРОГРАМА И РАЗВОЈ СПОРТА

СПОРТ У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
Приручник за финансирање програма и развој спорта

Аутори:

Проф. др Ненад Ђурђевић
Проф. др Душан Митић
Драган Атанасов (мастер)
Бранко Вујовић, проф. ФК

Издавач: Стална конференција градова и општина Србије

Београд, 2014.

УВОД

У Републици Србији присутна је дугогодишња традиција законског уређивања области спорта, као и стратешки приступ у дефинисању општих и посебних циљева, односно дефинисање приоритета у систему спорта у Републици Србији.

Један од основних циљева у изради и примени законских и стратешких докумената је стварање бољег и квалитетнијег система финансирања спорта у Републици Србији, укључујући и јединице локалне самоуправе.

Овај циљ је делимично реализован јер систем финансирања спорта на нивоу Републике Србије није конзистентан. На нивоу Републике средства из буџета додељују се на основу јасно дефинисаних критеријума. Проблем финансирања спорта није још увек решен на нивоу локалних самоуправа, јер не постоје јасно дефинисани критеријуми на основу којих се додељују буџетска средства, као ни јасно дефинисани носиоци ових активности.

Законом о спорту Републике Србије дефинисано је да све јединице локалне самоуправе, у року од шест месеци од усвајања националне стратегије развоја спорта у Републици Србији, утврђује програм развоја спорта на својој територији, у складу са Националном стратегијом (чл. 142 ст. 4 ЗС). Изузетно, овај рок износи годину дана, у односу на Националну стратегију развоја спорта 2014–2018. године (чл. 192 ст. 5 ЗС). Разлог за овај дужи рок лежи у чињеници да велика већина јединица локалне самоуправе нема утврђене програме развоја спорта и нема искуства у стратешком планирању развоја спорта, па се сматрало да је за припрему тог првог програма потребно нешто дуже време.

Израда Националне стратегије развоја спорта у Републици Србији (2014–2018) представља континуитет политике планирања и унапређења система спорта у Републици Србији у циљу још бољег и ефикаснијег функционисања (Националне стратегије развоја спорта у Републици Србији 2009–2013).

Континуитет побољшања функционисања система спорта у Републици Србији пред нови стратешки документ поставља два веома значајна циља.

Први циљ се односи на то да све оно што буде обухваћено анализом стања, дефинисањем општих и посебних циљева стратегије као и постављеним мерама, активностима и задацима у оквиру израде акционог плана за примену стратегије, треба да преставља и полазну основу за измене и допуне Закона о спорту Републике Србије. Тиме би се утицало на то да за све оне циљеве које предвиђа Стратегија створимо и квалитетнији законски основ, посебно у деловима где се на основу многобројних искустава установило да постоје одређене мањкавости, тј. да законске одредбе не кореспондирају баш најбоље са реалним проблемима спорта у Републици Србији.

Други циљ се односи на то да нова национална стратегија мора у још конкретнијем смислу да дефинише све опште и посебне циљеве и да, што је можда још и важније, предлогом мера, активности и задатака у потпуности дефинише све оно што буде постављено као општи или посебни циљ. Национална стратегија ће, у ствари, представљати најзначајнији основ и полазну основу у изради програма развоја спорта у јединицама локалних самоуправа, од чије израде и примене умногоме зависи и решавање проблема финансирања спорта у јединицама локалних самоуправа, а самим тим и унапређење финансирања целокупног система спорта у Републици Србији.

Лисабонска конвенција 1998, Бела књига о спорту ЕУ 2004, Препорука Светске здравствене организације о исхрани и физичкој активности 2007. године биле су полазиште за политичку одлуку ЕУ децембра 2010. године да до 2020. године покрене нових 100.000,000 Европљана на редовну физичку активност. Редовна физичка активност је основ за очување и унапређење здравља, а спорт за све се препознаје као основно средство у реализацији тих циљева. Јавно здравствене активности у циљу промоције здравих стилова живота и пружање могућности свим грађанима да се баве спортским активностима, један је од приоритетних задатака сваке државе.

Спорт за све као покрет цивилног друштва пружа могућност бављења спортом читавој популацији грађана и спроводи препоруке да се спортске активности реализују током целе године и то најмање два пута недељно. Спорт за све је средство у стварању јаке и радно способне нације (смањењем трошкова лечења, продужетак радног века, бољег и задовољнијег радника и грађанина итд.).

Рекреативно бављење спортом, оно којим се баве статистике и оно које говори у прилог развијености свести једног друштва или пак оно које је у складу са стандардима и препорукама ЕУ, јесте оно рекреативно бављење спортом које се реализује: редовно (минимум једном недељно), по квалитетним програмима, под вођством стручних лица, на адекватним спортским објектима и уз адекватну лекарску контролу.

Стање једне нације у области спорта огледа се у томе колико та земља брине о сваком грађанину и стварању услова да се сви баве спортом.

Највећи део наше свакодневне животне активности, укључујући превоз, послове око куће, на послу, школи, слободном времену, смањено је нужност физичке активности. Као последица тога, уочавамо општи тренд смањивања укупне физичке активности. Подаци истраживања Еуробарометра из 2002. године указују да је две трећине одрасле популације у земљама Европске уније (ЕУ) физички недовољно активно за достизање оптималне здравствене користи (*European Opinion Research Group 2003*). Такође, због напретка технологије и описаних социјалних промена, физичка неактивност постаје све већи проблем у детињству.

Циљ ове књиге је да пружи одговоре, не само носиоцима јавне власти у јединицама локалне самоуправе, него и одговорним лицима у организацијама у области спорта, на најважнија питања која се појављују у пракси у вези финансирања учесника у систему спорта у јединици локалне самоуправе и планирања развоја спорта на територији јединице локалне самоуправе. Књига је подељена, поред увода, на осам делова. У првом делу су изложена питања у вези са појмом спорта, врстама спортова и основних вредности спорта. У другом делу су разматрана питања у вези правног оквира за деловање јавних власти и организација у области спорта на територији јединице локалне самоуправе. Трећи део бави се питањима улоге јединица локалне самоуправе у спорту у Европи. Четврти део је посвећен питањима финансирања спорта у јединицама локалне самоуправе у Републици Србији. Пети део бави сепитањима места организација у области спорта у систему спорта јединице локалне самоуправе. У шестом делу разматрају се питања везана за припрему програма развоја спорта у јединицама локалне самоуправе. У седмом делу изложено је неколико питања везаних за категоризације у области спорта у јединици локалне самоуправе. У осмом, последњем делу, разматрана су кључна питања од значаја за задовољавање појединих потреба и интереса грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе: спортски објекти, особе с инвалидитетом, спорт за све (бављење

грађана спортом и физичким вежбањем), спречавање негативних појава у спорту, предшколски и школски спорт, унапређење стручног рада у спорту, спортске организације од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе, спортске приредбе, подршка категорисаним спортистима, унапређење заштите здравља спортиста, подршка учешћу жена у спорту, деца и спорт.

I

СПОРТ И ЊЕГОВЕ ОСНОВНЕ ВРЕДНОСТИ

Шта све обухвата појам спорта?

Као и многи други изрази које срећемо у свакодневном животу и појам *спорт* има више језичких значења, односно употребљава се да искаже различите врсте људских активности.

Према Европској спортској повељи, *спорт* представљају *сви облици физичке активности* који, кроз неорганизовано или организовано учешће, имају за циљ изражавање или побољшавање физичке спремности и менталног благостања, стварање друштвених односа или постизање резултата на такмичењима свих нивоа. Закон о спорту Републике Србије из 2011. године је у основи прихватио ову дефиницију спорта. Међутим, унео је и једну суштинску новину. Са становишта Закона о спорту Србије, спорт јесу „сви облици *физичке и умне активности* који, кроз неорганизовано или организовано учешће, имају за циљ изражавање или побољшавање физичке спремности и духовног благостања, стварање друштвених односа или постизање резултата на такмичењима свих нивоа“.

Ко све чини систем спорта у Републици Србији?

Систем спорта чине физичка и правна лица која се баве спортском активношћу, односно делатношћу, као учесници у систему спорта.

Која је улога спорта у савременом друштву?

Спорт се мора посматрати двојако, као средство и као спорт сам по себи. Он доприноси личном и друштвеном развоју кроз креативне активности и рекреацију, који служе задовољењу човекове потребе за физичким вежбањем ради личног физичког и менталног благостања. Спорт је посебно вредан за савремени свет који се брзо мења и који се, с једне стране, карактерише повећањем слободног времена, а с друге стране урбанизацијом и сталним технолошким развојем који теже да одвоје човека од његове природне средине.

Савремени спорт представља огромно достигнуће модерног друштва и важно друштвено благо. Он може да одигра важну и активну, конструктивну улогу у јачању физичког, интелектуалног и моралног здравља човечанства у 21. веку. Он је један од кључних елемената у достизању хуманих вредности и у акцијама које се спроводе против различитих предрасуда, дискриминација и идеја насиља. Спорт је и једна од покретачких снага за достизање Миленијумских циљева развоја људског друштва, дефинисаних од стране Уједињених нација.

Спорт има кључну улогу у сваком друштву, доприноси социјалној кохезији, превазилажењу предрасуда, повећању позитивног утицаја на јавно мњење и ширење етичких и општих принципа који се кроз њега преносе. Сразмерно значају спорта, његов развој мора бити подржан и охрабриван на свим нивоима друштва, укључујући и локалне заједнице.

Да ли је физичко вежбање грађана и државна брига?

Светска здравствена организација (*WHO*) од свог оснивања покушава да кроз отворена писма, упућена свим владама света, укаже на позитивне ефекте редовне физичке активности код свих структура грађана. *WHO* наглашава да недовољна физичка активност, евидентна у свакодневном животу и раду, посебно угрожава: предшколску децу, адолесценте, особе изложене стресним ситуацијама, жене, особе у трећем добу и особе које болују од хроничних незаразних болести (гојазност, хипертензија, дијабетес мелитус, остеопороза и сл.). Недовољна физичка активност или хипокинезија, како се уобичајено назива, проглашава се за самостални фактор ризика по живот наведених категорија грађана (Вуори, 1996).

Лисабонска конвенција 1998, Бела књига о спорту 2004, Препорука Светске здравствене организације о исхрани и физичкој активности 2007. године биле су полазиште за политичку одлуку ЕУ децембра 2010. године да до 2020. године покрене нових 100.000,000 Европљана на редовну физичку активност. Редовна физичка активност је основ за очување и унапређење здравља, а спорт за све препознају као основно средство у реализацији тих циљева. Јавно здравствене активности у циљу промоције здравих стилова живота и пружање могућности свим грађанима да се баве спортским активностима, један је од приоритетних задатака сваке државе.

Спорт за све као покрет цивилног друштва пружа могућност бављења спортом читавој популацији грађана и спроводи препоруке да се спортске активности реализују током целе године и то најмање два пута недељно. Спорт за све је средство у стварању јаке и радно способне нације (смањењем трошкова лечења, продужетак радног века, бољег и задовољнијег радника и грађанина итд.).

Лични режим живота и животни стил имају 50% важности за здравствени статус, док другу половину чине еколошки услови са 21%, генетички фактори 21%, а лекарска брига утиче са скромних 8% (Хрчка, 1990). Здрав начин живота, који подразумева режим живота, рада, еколошко окружење, режим исхране, одмарања и читав низ слободновременских активности у којима може да доживи самопотврђивање, очигледно није само проблем појединца. Угрожавањем појединца поремећена је стабилност породице, а преко ње и шире друштвене заједнице.

Држава као најсложенији облик друштвено-политичког организовања у својој структури организовања брине и о организованости у физичкој култури. Послератни период обележен је укупном бригом о физичком васпитању, спорту и масовном спорту. Због потребе доказивања успешности функционисања нашег модела социјализма посебно је инвестирано у развој спорта који је годинама то и оправдавао. Поред бриге о врхунском спорту, надлежни државни органи водили су рачуна и о осталим регистрованим спортистима и масовним облицима физичке културе. Друштвена превирања и транзиција која је започела средином осамдесетих година 20. века значајно је утицала и на укупан однос државе према рекреацији грађана.

Закон о спорту из 1996. године бавио се, у суштинском смислу, само врхунским спортом, док је рекреација грађана постала практично брига појединца, без озбиљније подршке државе. Спорт је тада изгубио друштвени значај и то нас је генерално усмерило на тржишно функционисање и у овој области, што је у комбинацији са продуженом економском кризом довело до поништавања постојећег система вредности и лагано гашење аматеризма и волунтаризма у

области спорта у најширем смислу. Олакшана је могућност формирања и регистрација нових врста спортова, клубова и савеза тако да смо за непуне две деценије утростручили број регистрованих спортских савеза. Светски процес повећаног учествовања жена у спорту је и код нас повећао број спортова и дисциплина у којима се такмиче. Поред укидања старосне границе за одлазак младих спортиста у иностранство истовремено смо добили проблем ране спортске специјализације која је довела до великог броја медаља у најмлађим узрастима и опадања тренда квалитетних резултата код врхунских спортиста. Евидентирамо велики број повреда код младих спортиста и тренд одустајања од спорта код младих у фази када би се очекивало да пређу у најјаче селекције. Јавна је тајна да често имамо селекцију од родитеља који то могу да плате, тако да се значајно смањила база деце који се баве спортом.

Поновно формирање самосталног Министарства омладине и спорта које је креирало прву националну Стратегију развоја спорта у СР Србији од 2009. до 2013. године и Закон о спорту из 2011. године, креирали су амбијент са стабилнијим условима за развој спорта у најширем смислу. Тежиште прве стратегије је било према спорту деце и омладине, развоју врхунског спорта и ревитализацији и грађењу спортске инфраструктуре. Закон о спорту и пакет усвојених подзаконских аката чврсто су усмерили даљи развој спорта који је озбиљно дефинисан у делу такмичења и финансирања на основу спортског резултата. Школски спорт је као други приоритет доживео квалитативно боље организовање и на основу повећаног финансирања МОС и ЈЛС повећан је обухват деце. Покренут је пројекат Спорт у школе 2012. године, који је намењен деци слабијег материјалног стања, а која нису обухваћена системом спорта и која имају неки постурални проблем или гојазност. Експериментални модел је реализован у 64 општине, а подразумева да је ЈЛС обезбедила простор за два часа вежбања недељно док је Савез за школски спорт Србије финансирао ангажоване професоре физичког васпитања. Сомбор је ангажовао и додатне професоре физичког васпитања, а Смедерево је ангажовало свих својих 35 незапослених професора физичког васпитања да раде са децом млађег школског узраста.

Универзитетски спорт је такође у фокусу друштвене пажње, односно иницијатива је да се инвестира у неговање навика редовног вежбања и у овом врло осетљивом узрасту када се дефинитивно формирају навике здравих стилова живота. МОС је именovalo саветника за студентски спорт који у овој прелазној фази ради на пласирању бесплатног вежбања за студенте које у процесу акредитације универзитета и факултета треба поново да уђе у наставни процес као изабрани спорт. Реализација наставе је остављена факултетима односно универзитетима који ће у односу на своју организацију одредити модел реализације. Планира се да реализацију координисано преузму наставници физичког васпитања, спортских организација и фитнес-клубова. Подразумева се изградња потребне инфраструктуре и праћење општих стандарда у високом образовању и спорту.

Развој спорта за све као области и спортске организованости је четврти приоритет који проистиче из потребе да се повећа обухват грађана који имају редовну физичку активност према препоруци светске здравствене организације.

Зашто држава има разлога да брине о физичком вежбању грађана?

Економска моћ сваког друштва заснива се на радној способности активног **запосленог** становништва. Због оптерећења на послу, еколошког окружења, нефизиолошких положаја, стресних ситуација и укупне недовољне физичке активности долази до појаве професионалних обољења која директно утичу на смањивање радне способности.

- Смањена радна способност, која се огледа у честим боловањима или кроз смањену способност за реализацију редовних обавеза, представља двоструко оптерећење. Наиме, радник не обавља свој посао, а мора да добија **надокнаду за боловање** тако да се оптерећује здравствени фонд, а код озбиљнијих ситуација, када настаје делимична или трајна инвалидност, оптерећени су максимално **пензионо-инвалидски фондови**, а остали запослени солидарно носе трошкове превременог пензионисања.
- Одбрана земље заснива се на психофизичкој способности потенцијалних војних обвезника која је у директној зависности од способности радно активног становништва.
- Репродукција, односно рађање здраве деце, представља основни предуслов виталности народа и реални основ за процену тренутног квалитета и трајање државе, а заснива се на здравом генетском материјалу за чије неговање је потребан здрав начин живота који подразумева и редовну физичку активност.
- Смањена стопа криминалитета и коришћење опојних средстава, посебно код младих, представља озбиљан проблем због кога треба стварати услове у којима ће постојати шанса за самопотврђивање кроз спортске и рекреативне активности. Шанса за учествовање, дружење и проналажење сопственог места у окружењу вршњака представља камен темељац за стварање сигурности у сопствене способности и реалније сагледавање света око себе. Сложена социолошка проблематика кроз призму сопствене физичке активности прелама ситуацију у смеру стабилнијег напретка јединке и друштва.
- Политичка промоција може се остварити великим делом кроз инвестицију у здравље народа што у сваком случају изазива позитивне ефекте у вагању политичке успешности. Кроз непосредни контакт у току појединих манифестација на најбољи могући начин се ствара спрега власти и народа. У сваком случају грађанин не може да заобиђе чињеницу да руководећа структура уважава реалне потребе у овој области и да се инвестира у психофизичку способност, односно, део политичког маркетинга може се заснивати на здравом, задовољном и расположеном бирачу.

Дефинисање интереса државе изражено овако експлицитно многим ће деловати доста грубо, али сматрамо да живимо у свету реалних чињеница и да их као такве треба и уважавати. Ми се као хумано друштво можемо залагати за нешто другачије интересе, који се заснивају на стварању предуслова у којима ће сваки грађанин живети квалитетно и моћи да ужива у заслужено стеченој пензији. Сматрамо да између друштвеног опредељења и државе не постоји знак једнакости

већ само покушај да се заједнички и појединачни интереси дефинишу на најбољи могући начин.

Како држава може да помогне физичком вежбању грађана ?

Када се дефинише интерес државе, да због потребе очувања радне, одбрамбене, здравствене и репродукционе способности треба стварати услове у којима ће грађани имати оптималну количину редовне физичке активности, могуће је покренути читав низ механизма којима располаже:

- **Пропаганда** је предуслов за остварење сваке акције. Да би се промениле уобичајене навике провођења слободног времена у којима преовладавају псеудорекреативне активности на бази пасивног конзумирања ТВ забаве, уз повећану количину хране, газираних пића и уз минималну количину ма какве физичке активности, потребна је опсежна кампања у којој мора да се укаже на проблеме који проистичу из таквог начина живота и да се укаже на праве вредности и квалитете живљења. Кампања овакве врсте захтева синхронизацију радио и ТВ станица, дневне, недељне и ревијалне штампе, као и серијал предавања и смишљање пропагандних порука које ће утицати на помак према квалитетнијем начину живота. Развој технологије данас у први план ставља електронске медије и социјалне мреже које активно учествују у креирању друштвеног става. Сложеност захвата захтева огромна средства којих обично никада нема у довољној количини. Изворе финансирања оваквог програма већ смо назначили у уводном делу. Поштујући народну мудрост да је *боље спречити него лечити*, за успешност овакве пропаганде заинтересовани су фондови здравства, социјално-пензионо-инвалидски фондови, као и осигуравајућа друштва, чији је директни интерес да осигуранци живе дуже и са што мање повреда. Подсећамо да је на нашим просторима посебан утицај у овом смеру остварио покрет *Здрав и способан* који је читаву деценију, од 1972. године истрајавао у напорима да *по здравље треба ићи ка реци, а не ка апотеци* и да *за срце јако и за здравље тврдо најбоља је вежба пењање уз брдо*. Пропагандни ефекти намењени променама људских навика планирају се на дуже стазе и то је врло често борба са неизвесним крајем, јер понуда псеудовредности, која преферира да себе валоризује у простору слободног времена, расте из дана у дан и поприма стално неке нове форме.
- **Изградња објеката** је један од честих облика који користи држава када се упушта у решавање проблема физичке културе народа. Објекти који су намењени најширем кругу грађана планирају се, по правилу, у скромнијој варијанти, типски, по могућности на отвореном, у ближем окружењу или непосредно поред стамбених блокова. Мини-спортски центри лоцирају се уз школе или представљају својеврсно место окупљања у оквиру стамбеног насеља, а код нас су нешто ређе везани и за пословне објекте. Својевремено је *РКССО (Републичка конференција савеза социјалистичке омладине)* била носилац акције „Ниједна школа без спортских терена”, у оквиру које је делимично финансирана изградња великог броја терена. *Општински савез Партизан из Крушевца* био је иницијатор и носилац изградње мини-спортских центара у селима на својој територији, а *РЕИК (Рударско енергетски комбинат) Колубара* је крајем осамдесетих за своје раднике који живе на селу инвестирао у

изградњу отворених спортских терена у читавој околини. МОС је у периоду од 2008. до 2012. године инвестирало у реновирање и изградњу око 450 објеката широм Србије. Секретаријат за спорт и омладину Војводине инвестирало је значајна средства у изградњу и опремање трим-стаза, отворених вежбалишта и затворене спортске објекте. Јединице локалне самоуправе све више преузимају иницијативу и граде, опремају и одржавају своје објекте. Пирот, Сомбор, Панчево и Кладово могу да буду одлични примери сарадње ЈЛС, спортских савеза и приватне иницијативе. Држава може да олакша инвеститорима ако се за овакву изградњу смањи или укине уобичајени порез на промет или ако се уложена средства изузму из пореске основице улагача.

- **Пореска политика** је практично најмоћније средство у рукама државе. Кроз пореску политику најлакше се креира развој сваке области и њен значај у оквиру друштва. Држава која прихвата нужност инвестирања у здравље народа може то да валоризује на неки од познатих начина:
 - Спортско-рекреациони центри и сви објекти који су намењени физички активном провођењу слободног времена, без обзира на власничку структуру, могу да добију статус установа од комуналног значаја и да на такав начин имају олакшице тј. да плаћају закуп, струју, грејање, телефон као приватна лица а не приватни субјекти. На такав начин може да се смањи цена коришћења објеката који постају приступачнији грађанима. *Болница у Крагујевцу је добила такав статус одлуком градске скупштине.*
 - Инвестирање у објекте, програме, организације, клубове и институције који су намењени рекреативним програмима најширег круга грађана умањује пореску основицу предузећу (3% чистог прихода) и на такав начин стимулише потенцијалне инвеститоре.
 - За спортску опрему и реквизите одређује се нижа стопа пореза на промет и на такав начин стимулише се грађанин који по правилу нема довољно средстава за оно што му највише треба
 - Порези и доприноси за ангажовање спортских стручњака и стручњака у спорту су тренутно дупло мањи (32% у односу на 66% на нето износ) у односу на друге делатности, што је значајна подршка области спорта у СР Србији.
- **Школовање кадрова** свих профила који су потребни за осмишљавање и реализацију програма од течаја за аматерске водитеље појединих врста програма, стручњака вишег и високог образовања до постдипломске специјализације и истраживача на нивоу магистарских или докторских студија. Перманентно усавршавање у форми стручних семинара, округлих столова, радионица, стручних и научних скупова, представља такође озбиљну инвестицију коју држава на разне начине реализује. У склопу проблематике која је везана за школовање кадра налази се и лиценцирање права на радно ангажовање у области рекреације. Правилником МОС, који има снагу подзаконског акта, дефинисано је да едукацију обављају високошколске установе и спортски савези који су сертифицивали своје програме код МОС. Лиценцирање уређују спортски савези, уз обавезну сарадњу са неком високошколском установом. Асоцијација спорт за све Србије има обавезу да дефинише стандарде инфраструктуре, програме, кадрове и здравствену заштиту учесника.

- **Буџетско финансирање** програма и манифестација које реализују друштвене организације или поједини клубови, савези или установе планира се на годишњем нивоу. Висина средстава која се могу добити зависи од неколико критеријума. *Комисија за масовни спорт при СОФК Србије* је током осамдесетих година 20. века имала правилник који је уважавао, са једне стране, редовне програме вежбања, који несумњиво дају најбоље ефекте, и, с друге стране, манифестације на бази пројектованог броја учесника и значаја који имају за даље пропагирање здравог начина живота. На основу конкурса вршено је бодовање свих пријављених програма и манифестација и пропорционално су планирана средства за реализацију. Слично томе, на пример, *Савез за рекреативни спорт Чукарице* разрадио је сопствени модел расподеле средстава којима је располагао на нивоу општине, пошто је у примарној расподели успостављен паритет са потребама у спорту и школском спорту. Свака рекреативна група на територији општине полагала је право на субвенционирање дела трошкова који постоје око ангажовања појединих простора ради програма који су планирани. На такав начин успоставља се уравнотежен ценовник закупа сала, лакше се координишу неке заједничке акције и успоставља ред у овој доста разуђеној области. Пракса бележи још нека решења која треба поменути. *СОФК Врачара* у истом периоду својим правилником покушала је да стимулише све своје чланице да раде на укључивању што већег броја учесника у различите облике спортских и рекреативних активности. За део средстава из буџета општинске СОФК-е могли су да конкуришу сви клубови који у плану имају реализацију акција које ће укључивати већи број грађана. Тако су поједини спортски клубови, који иначе имају одговарајући стручни кадар, почели да организују такмичења типа „турнир за клинџе из моје улице” која су дала шансу за учествовање и онима који нису прошли примарну селекцију у спорту, а имају потребу да се баве неким спортом ради дружења, забаве и самопотврђивања унутар ужих социјалних група. Укључивање младих у редовну физичку активност, према истраживањима у свету, директно утиче на смањивање стопе криминалитета и коришћење опојних средстава, што већ представља већ довољан разлог да се траже модалитети за инвестирање у спорт ради здравља. Данас је пројектно финансирање доминантан модел у ЕУ који и код нас представља стандардну процедуру. На нивоу Београда функционише већ 10 година и на основу тога смо схватили да морају да се изграде посебни стандарди по питањима: инфраструктуре, програма, кадрова и здравствене заштите. Стабилан проценат финансирања програма спорта за све на нивоу МОС од 5% од буџета спорта, односно 20% на нивоу јединице локалне самоуправе је модел који може да гарантује остварење приоритета – повећати обухват грађана који имају редовну физичку активност. Пројектно финансирање се већ примењује у раду спортских организација које су још увек у фази прилагођавања новим правилима. На крају фискалне 2012. године спортски савези и удружења морали су, по налогу буџетске инспекције, да врате значајна средства која нису утрошили према одобреним пројектима.
- **Надзор над реализацијом програма** проистиче из опредељења државе која су већ дефинисана кроз изградњу објеката, школовање кадрова,

пропагандну активност, пореску политику и буџетска издвајања. Формирањем одговарајуће службе надзора исказује се минимална доза озбиљности према сопственом инвестирању у вежбање ради здравља и читав пројекат добија димензије државног опредељења које се на уобичајени начин прати током реализације.

- **Годишње разматрање проблематике у Народној скупштини** (скупштински одбор) подразумева да пратећа служба мора да припреми одговарајући материјал о реализацији планираних активности које су, у осталом, и буџетски покривене. Редовност појављивања ове проблематике на дневном реду Народне скупштине директно утиче на стабилнији развој области рекреације и указује на чврсто опредељење државе да је истински заинтересована за укупно здравље народа. Ради перманентног праћења ове области треба формирати и државно стручно тело које ће пратити стање физичких способности популације и давати одговарајући предлог мера за унапређење.

Које су основне вредности спорта?

Према Европском кодексу спортске етике и Европској спортској повељи Савета Европе спорт у основи мора бити: доступан свима под једнаким условима; хуман; слободан и добровољан; здрав и сигуран (безбедан); фер-плеј, толерантан, етички прихватљив и усмерен ка пуном остваривању личности; у складу са природном средином и друштвеним окружењем; независан од злоупотреба у политичке, комерцијалне и финансијске сврхе, односно циљева који су супротни спортском духу.

Спортски дух је суштинска вредност спорта и карактеришу га: етика, фер-плеј и поштење; здравље; изузетна достигнућа, карактер и образовање; радост и забава; тимски рад; посвећеност; поштовање правила и закона, поштовање себе и других учесника; храброст, заједница и солидарност.

Шта угрожава остваривање основних вредности спорта?

Савремени спорт је, међутим, оптерећен и различитим злоупотребама. Озбиљне претње са којима се сусреће врхунски и рекреативни спорт, као што су допинг, насиље и комерцијалне злоупотребе, прете моралним вредностима, слици и угледу спорта и деформишу његову природу, као и улогу у промоцији здравља и образовања. Јавне власти свих нивоа, невладине спортске организације, Олимпијски покрет, наставници, родитељи, навијачи, тренери, спортски менаџери, као и сами спортисти, морају удружити своје напоре ради елиминисања овог друштвеног зла. Посебну улогу у томе имају медији. Такође, важно је и да све спортске власти и спортисти буду свесни ризика за спортисте, посебно децу, од претераног и неприкладног тренинга и психолошких притисака сваке врсте. Док је утицај спорта на друштво већи него икад, многи млади људи губе поштовање према вредностима спорта. Стога се морају предузимати мере ради подизања нивоа јавне свести о потреби да се спорт учини поштенијим и ближим властитим изворним идеалима.

Које су користи од бављења спортом за човека?

Бављење спортом сваком људском бићу доноси на индивидуалном нивоу следеће основне користи:

- развој и очување физичких и интелектуалних снага човека као услов за ефикасно уживање његових људских права;
- физичком и менталном стању појединца, кроз развој његових менталних, социјалних и физичких квалитета;
- у одржавању и унапређењу нивоа здравља човека;
- обезбеђује испуњеност слободног времена и омогућава да се превазиђу изазови модерног живота;
- учешће у друштвеном животу, стецање слике о себи, развој самопоуздања и поштовања сопствене личности као и других људи;
- спорт промовише ненасиље, охрабрује фер-плеј, усмерава енергију даље од потенцијалног насиља, поспешује разумевање значаја етичких вредности, дисциплине и поштовања правила;
- спорт учи толеранцији и одговорности, као предуслова за живот у демократском друштву;
- спорт развија здрав начин живота;
- спорт представља основни фактор за рехабилитацију и интеграцију особа са инвалидитетом.

Бављењем спортом стичу се следеће вештине и вредности: сарадња, комуникативност, поштовање правила, поштовање других, способност решавања проблема, поштење (фер-плеј), заједничко коришћење, самопоуздање, смелост, искреност, самопоштовање, толеранција, тимска игра, дисциплина, поверење, способност прилагођавања, способност руковођења, како победити / изгубити, како прихватити конкуренцију, вредновање труда, самосвест, постављање сопствених циљева, социјализација, солидарност.

Бављење спорт је незаобилазни фактор здравља грађана. Као и у европском региону, водећи узрок смрти у Србији чине хроничне незаразне болести: више од 85%. У структури морталитета на болести срца и крвних судова отпада 56%, на другом месту се налазе малигна обољења (19%), а током последње деценије значајан пораст бележи и дијабетес као узрок смрти. Физичка неактивност представља четврти по значају фактор ризика када је реч о хроничним незаразним болестима, одмах после пушења, хипертензије и повишеног нивоа шећера у крви (2008–2013 Action Plan for the Global Strategy for the Prevention and Control of Non communicable Diseases 2008). Процењује се да је физичка неактивност главни узрок за отприлике 21–25% рака плућа и дебелог црева, 27% случајева дијабетеса и око 30% исхемијске болести срца. Бројна истраживања показала су позитивне ефекте редовних физичких активности на здравље: превенција обољења срца, шећерне болести, рака дебелог црева, депресије и гојазности. Физичка активност доводи до смањења повишеног крвног притиска, пада масноћа и шећера у крви. Вежбањем јача срчани мишић (повећава се ударни и минутни волумен) и плућа (повећава се дисајни волумен и богата алвеоларна мрежа). Свакодневна полчасовна шетња брзим ходом смањује ризик од појаве акутног инфаркта миокарда за 18%, а могућег удара за 11%.

Да би се користи од спорта максимално искористиле, у промоцији физичке активности, значајна је координисана акција свих сектора друштва, посебно мултисекторска сарадња у реализацији постављених циљева.

Да ли је и колико важно редовно физичко вежбање одраслих особа?

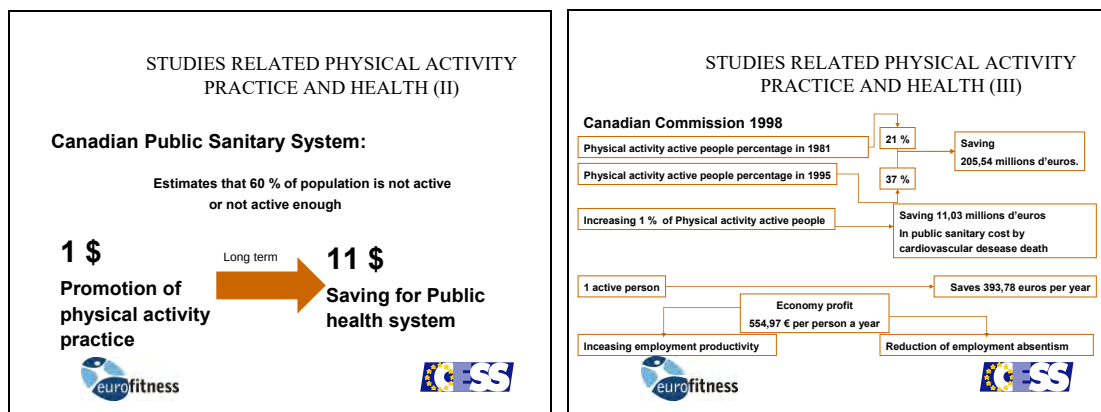
Недовољна физичка активност директно утиче на смањивање физичких способности, што директно утиче на смањивање радне способности, квалитет живота, појединца и популације, а то све негативно утиче и на функционисање друштва у целини. Та све чешћа појава у свим сферама модерне људске заједнице има и директне негативне последице, првенствено на здравље, што се, опет непосредно одражава на економски аспект, друштвено-социјални аспект, безбедносни аспект, па и политички аспект друштва (*Bonneau & Brown, 1995; Mićović i sar., 1998; Miljuš et al., 1999a; Coldiz, 1999; Sorensen et al., 2000; Lindström et al., 2003; Press et al., 2003; Vuori, 2004; Haight et al., 2005; Tomkinson, 2007; Kallings et al., 2008*).

Модеран начин живота, како код градске тако и код руралне популације, проузроковао је и један карактеристични феномен, који се код човека модерног доба огледа у смањеном обиму дневних активности, односно у недостатку адекватних физичких оптерећења које реализују у току дана. Дати феномен, дефинисан као **хипокинезија**, за последицу има низ негативности. Основна карактеристика хипокинезије може се препознати у специфичној негативној адаптацији организма, првенствено у односу на смањење физичке способности, односно на смањење нивоа физичко-радне припремљености појединца (*Логоинов, 1979; Booth, 2000; Vuori, 2004; Wilsgaard et al., 2005*).

Модерни цивилизацијски токови и урбанизација наметнули су кроз целодневне обавезе доминацију веома пасивних облика активности као што су: седење на радном месту, седење у колима, седење у кући испред телевизора или рачунара, седење у школама, константну употребу превозних средстава (кола, аутобуса, лифтова и сл.). Нажалост, стање физичке неактивности и недостатка слободног времена, прати и феномен неадекватне исхране, како у односу на квантитет (једе се више него што је потребно), тако и у односу на квалитет (тзв. брза храна, калоријски предимензионирана у односу на стварне потребе организма).

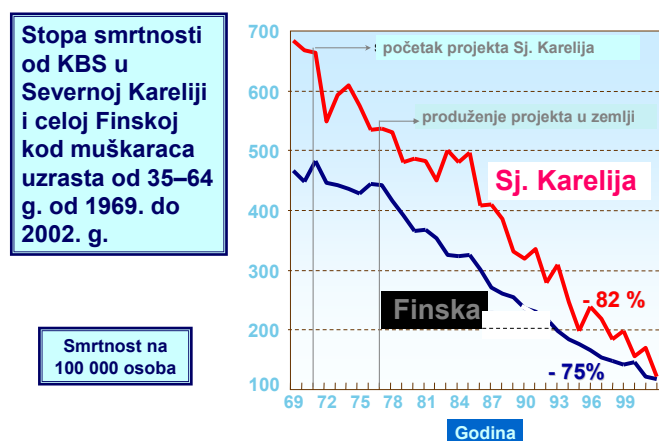
Феномен хипокинезије, неправилна исхрана са последичном гојазношћу и стресни начин урбаног живота са последичном повећаном нервном напетостју и физичком и социјално-друштвеном исцрпљеношћу појединца, заједно су узрочници феномена дефинисаног као **морбигени тријас** – троструког синдрома који је најчешћи узрочник обољевања и смрти савременог човека (*Mićović i sar., 1998; Vuori, 2004; Kallings et al., 2008*).

Здравље, поред основне биолошке конотације о одсуству болести код појединца, има и друге, вишедимензионалне бенефиције појединца и друштва у целини, као што су социјална, психолошка и физичко-радна димензија. Можемо рећи да здравље представља потпуну способност да се на адекватан начин ефикасно реализују сви изазови које намеће свакодневни живот и основни је услов пуне реализације потенцијала сваког појединца.

Табела: Ефекти промоције физичке активности на здравствени статус канадске популације према изворима Европске асоцијације за спорт и здравље

Према подацима Европске асоцијације за спорт и здравље, за сваки инвестирани долар у промоцију физичке активности штеди се здравственом систему 11 долара (пример Канаде). Систематско подстицање на физичку активност допринело је да се у периоду од 1981. године до 1995. године број особа које имају редовну физичку активност повећа са 21% на 37% популације. На основу остварених уштеда здравствених фондова они су израчунали да свака особа која има редовну физичку активност штеди систему здравства 393 евра годишње. Поред тога, према подацима компанија у којима су праћени запослени испитаници кроз повећање продуктивности и редукцију одсуствовања са радног места њихове компаније су додатно профитирале око 555 евра годишње по сваком запосленом који редовну физичку активност.

Табела: Стопа смртности од кардиоваскуларних обољења у Северној Карелији и целој Финској код мушкараца узраста од 35 до 64 године у период од 1969. до 2002. године

Лонгитудинална студија која се од 1969. године спроводи у области Северна Карелија и читавој Финској даје одличан пример како можемо да утичемо на смањивање броја оболелих од кардио обољења. Локална управа уз систематску помоћ финске владе је кроз едукацију грађана о здравим стиливима живота, изградњу мреже објеката и спортско-рекреативних организација успела да се систематски смањује број грађана који имају кардио проблеме. Редовна физичка активност и промене начина исхране су дугорочни процеси који дају позитивне ефекте на здравствено стање појединца и читавог друштва.

Дакле, за очување и унапређење здравља становништва промоција и имплементација физичке активности у свакодневне активности једна од најважнијих јавно-здравствених мера.

Које су користи од спорта за друштво?

Развој спорта има за свако друштво следећи значај:

- развој физичких, менталних и моралних снага људи кроз спорт доводи до побољшања квалитета живота у заједници;
- спорт промовише веће заједништво међу људима (али и народима), као и несебичну размену, солидарност и братство, узајамно разумевање и поштовање планетарних ресурса и бриге о њиховом очувању, као и бриге о њиховом коришћењу на већу добробит човечанства;
- спорт не доприноси само физичкој добробити и здрављу људи већ утиче и на потпунији и складнији развој свих људских бића;
- спорт обогаћује друштвене односе и развија фер-плеј;
- спорт је важан за достизање вредности које су неопходне за социјалну кохезију и мобилизацију људи, узајамну толеранцију и међукултурне дијалоге, кроз које се развија грађанско друштво и подстиче активно учешће грађана и осигурава да се лакше дође до циљних група и интегришу различите етничке и културне мањине и друштва;
- спорт промовише ненасиље, охрабрује фер-плеј и усмерава енергију даље од потенцијалног насиља, служећи истовремено и као средство за рехабилитацију и реинтеграцију људи жртава насиља, помажући њиховом физичком и психичком опоравку и социјалној реинтеграцији;
- спорт може да буде кључни елемент у достизању хуманих вредности и у акцијама које се спроводе против расних и религијских предрасуда;
- спорт је значајан у борби против неједнакости и друштвених аномалија, на пример злоупотребе дрога, које погађају сва модерна друштва у већој или мањој мери;
- спорт је значајан фактор у изналажењу идеала мира, развоја и промовисања хуманистичких и етичких вредности, узајамног разумевања и зближавања људи;
- спорт је један од најважнијих елемената и интегралних делова у процесу сталног образовања и људског и друштвеног развоја.

Како се све спорт дели у Републици Србији?

Закон о спорту разликује области и гране спорта. У основне области спорта спадају такмичарски спорт и рекреативни спорт (спорт за све). Унутар такмичарског спорта разликује се професионални и аматерски спорт. Посебна категорија такмичарског спорта је врхунски спорт. Унутар спорта могу се разликовати и спортске активности и спортске делатности.

Шта је професионални спорт?

Професионални спорт је такмичарски спорт у коме се спортисти професионално баве спортским активностима и у коме се организују професионална спортска такмичења.

Шта је рекреативни спорт?

Закон о спорту користи појмове рекреативни спорт и спорт за све као синониме. У питању је област спорта која обухвата бављење спортским активностима ради одмора и рекреације, унапређивања здравља или унапређивања сопствених резултата, у свим сегментима популације. Реч је активностима на бази добровољног учешћа, са сврхом освежења, одмора, забаве и обнављања снаге, ради задовољења потреба за кретањем, игром, дружењем.

Шта је врхунски спорт?

Врхунски спорт јесте област спорта која обухвата спортске активности које за резултат имају изузетне (врхунске) резултате и спортске квалитете.

У чему је разлика између спортских активности и спортских делатности?

Спортске активности јесу сви облици физичке и умне активности који, кроз неорганизовано или организовано учешће, имају за циљ изражавање или побољшање физичке спремности и духовног благостања, стварање друштвених односа или постизање резултата на такмичењима свих нивоа. Спортским активностима се искључиво баве спортисти (такмичари и рекреативци).

Спортске делатности јесу делатности којима се обезбеђују услови за обављање спортских активности, односно омогућава њихово обављање, а нарочито: организовање учешћа и вођење спортских такмичења, укључујући и међународна такмичења, обучавање за бављење спортским активностима и планирање и вођење спортских активности; спортско суђење; организовање спортских припрема и спортских приредби; обезбеђење и управљање спортском опремом и објектима; стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и информисање у области спорта; научноистраживачки и истраживачко-развојни рад у спорту; пропаганда и маркетинг у спорту; саветодавне и стручне услуге у спорту; спортско посредовање. Спортским делатностима могу се бавити појединци и организације у области спорта, по условима и на начин прописан Законом о спорту.

Мишљење да ли нека активност, односно делатност, спада у спортску активност односно делатност у случају потребе даје Министарство омладине и спорта, а на основу претходно прибављеног стручног мишљења Спортског савеза Србије.

Ко је спортиста?

Спортиста јесте лице које се бави спортским активностима – такмичарски или рекреативно. Спортиста постаје такмичар уколико учествује на спортским такмичењима, као члан спортске организације или самостално, у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза. Спортиста може бити аматер или професионалац. Спортиста аматер је спортиста коме циљ бављења спортским активностима није зарада и тим активностима се не бави као занимањем. Насупрот томе, професионални спортиста је спортиста који се бави спортском активношћу као јединим или основним занимањем, на основу уговора о раду са спортском организацијом или као самостални професионални

спортиста (предузетник). Спортиста добија статус врхунског спортисте када је на основу остварених врхунских спортских резултата на спортским такмичењима рангиран, у складу са Националном категоризацијом спортиста, у категорију врхунских спортиста. Када су у питању малолетни спортисти, они могу на основу остварених спортских резултата да буду рангирани, у складу са Националном категоризацијом спортиста, у категорију перспективних (талентованих) спортиста.

Да ли постоје ограничења за бављење спортом?

Свако има право да се бави спортом. Забрањена је свака непосредна и посредна дискриминација спортиста у обављању спортских активности, с обзиром на неко лично својство, пол, статус, опредељење или уверење, укључујући и дискриминацију професионалних спортиста и спортиста који желе то да постану у погледу запошљавања, зараде или услова рада, осим када се прављење разлике, односно стављање спортисте у неповољнији положај у односу на друге спортисте у истој или сличној ситуацији темељи на самој природи или стварним и одлучујућим условима обављања одређене спортске активности, а циљеви који се тиме желе постићи јесу оправдани.

Једини изузетак постоји у односу на право бављења такмичарским спортом од стране лица која су кажњена због повреде антидопинг правила, за време док траје изречена мера. Под одређеним условима, спортисти може бити изречена мера и трајне забране бављења спортом.

Посредно ограничење тиче се законске забране излагања спортисте спортским активностима које могу да угрозе или погоршају његово здравствено стање.

Шта су спортске приредбе?

Спортска приредба јесте одређени, плански припремљен и спроведен, временски ограничен спортски догађај, за који постоји јавни интерес и на којем учествује више спортиста. Спортске приредбе се организују у облику спортских манифестација (фестивали, сусрети, смотре, игре и сл.) и спортских такмичења. Свака спортска приредба мора бити пријављена у складу са прописима којима се уређује јавно окупљање грађана.

Спортско такмичење јесте спортска приредба која се одвија према унапред утврђеним и познатим спортским правилима, која могу бити општеважећа за конкретну грану спорта или само за конкретну спортску приредбу и чији је циљ, којем сваки учесник тежи, или победа противника или постизање одређеног спортског резултата. Спортско такмичење добија карактер националног спортског такмичења уколико се организује за целу територију Републике Србије.

Професионално спортско такмичење јесте спортско такмичење у којем се, у складу са Законом о спорту и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза, такмиче искључиво професионални спортисти, осим ако је правилима надлежног међународног спортског савеза друкчије одређено.

Које све спортске гране постоје у Републици Србији?

Према Закону о спорту, Министар омладине и спорта доноси акт којим утврђује спортске гране у Републици Србији. Пре доношења акта, министар прибавља мишљење Олимпијског комитета Србије, Спортског савеза Србије,

националних гранских спортских савеза и високошколских установа у области спорта. Које све спортске гране постоје у Републици Србији, Министар омладине и спорта је утврдио *Правилником о спортским гранама у Републици Србији* (Сл. гласник РС, бр. 72/2011 и 23/2012).

Све спортске гране у Републици Србији подељене су у четири групе, и има их укупно 132: олимпијски спортови (39); неолимпијски спортови – спорт акорд (60); неолимпијски спортови – остали (21); мултиспортови (12). У суштини, у Републици Србији постоји 131 спортска грана, јер је грешком синхроно пливање наведено и као олимпијски спорт и као неолимпијски спорт (спорт акорд).

Да ли јавне власти на једнак начин третирају све гране спорта?

Не. Иако је Законом о спорту прописано да је спорт делатност од посебног значаја за Републику Србију, истим тим законом су поједине гране спорта издвојене у групу *гране спорта од посебног значаја за Републику Србију*. Тачније, министар омладине и спорта обавезан је да утврди те спортске гране. Значај добијање статуса спортске гране од посебног значаја за Републику Србију лежи у одредби закона да је услов за добијање средстава из буџета било ког нивоа јавне власти, односно одобравање одређеног програма за финансирање да је грана спорта у којој се реализује програм од посебног значаја за Републику.

Које су спортске гране од посебног значаја за Републику Србију?

Правилник о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију (Сл. гласник РС, бр. 72/2011 и 25/2013) утврђује које су спортске гране од посебног значаја за Републику Србију. Укупно су 102 гране спорта од посебног значаја за Републику Србију; сви олимпијски спортови, 52 неолимпијска спорта и 11 мултиспортова (само јога није). У суштини, 101 грана спорта је тренутно од посебног значаја за Републику Србију јер је грешком синхроно пливање у овом правилнику два пута наведено (и као олимпијски и као неолимпијски спорт). Ова грешка ће бити исправљена тако да ће уместо синхроног пливања у Правилник бити унет *powerlifting*.

II

ПРАВНИ ОКВИР ЗА ДЕЛОВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈА У ОБЛАСТИ СПОРТА НА ТЕРИТОРИЈИ ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Шта обухвата појам *организације у области спорта*?

Организација у области спорта јесте свако правно лице које обавља спортске делатности, односно које је регистровано за обављање спортских делатности у складу са законом,.

Који је правни оквир за деловање организација у области спорта у Републици Србији?

Организације у области спорта остварују своје циљеве и обављају спортске активности и делатности у складу са:

- Уставом;
- законом и подзаконским актима;
- спортским правилима;
- потврђеним конвенцијама у области спорта;
- принципима утврђеним у документима међународних организација чија је чланица Република Србија.

Које одредбе Устава Србије су значајне за спорт?

За област спорта и од посебног значаја су и следеће одредбе Устава:

- Надлежност Републике Србије (члан 97) – „Република Србија уређује и обезбеђује: [...] 10. систем у областима здравства, социјалне заштите, борачке и инвалидске заштите, бриге о деци, образовања, културе и заштите културних добара, *спорта*, јавног информисања; систем јавних служби [...]”;
- Надлежност аутономних покрајина (члан 183. ст. 2) – „Аутономне покрајине, у складу са законом, уређују питања од покрајинског значаја у области: [...] 3. просвете, *спорта*, културе, здравствене и социјалне заштите и јавног информисања на покрајинском нивоу [...]”;
- Надлежност општине (члан 190. ст. 1) – „Општина, преко својих органа, у складу са законом: [...] 4. стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, *спорта и физичке културе* [...]”;
- Здравствена заштита (члан 68. ст. 4) – „Република Србија помаже развој здравствене и *физичке културе*. ”

Који закони регулишу област спорта?

Област спорта је непосредно уређена са неколико закона:

- Закон о **спорту** Републике Србије (Сл. гласник РС, бр. 24/2011 и 99/2911 – други закон);

- Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама (Сл. гласник РС, бр. 67/2003, 90/07, 72/09 – други закон, 111/09 и 104/2013 – други закон);
- Закон о спречавању допинга у спорту (Сл. гласник РС, бр. 101/2005);
- Закон о јавним скијалиштима (Службени гласник РС, бр. 46/2006);
- Закон о ратификацији Европске конвенције против допинга у спорту (Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори, бр. 4/1991);
- Закон о ратификацији Међународне конвенције о допингу у спорту (Сл. гласник РС, бр. 38/2009);
- Закон о ратификацији Европске конвенције о спречавању насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама, посебно фудбалским утакмицама (Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори, бр. 9/1990);
- Закон о потврђивању Најробског уговора о заштити олимпијског симбола (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 1/99).

За примену Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама изузетно је важан Закон о приватном обезбеђењу (Сл. гласник РС, бр. 104/2013).

Поред наведених прописа, за област спорта од посебног значаја су и следећи закони: Закона о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине; Закон о удружењима; Закон о играма на срећу, Закон о буџетском систему; Закон о министарствима; Закон о привредним друштвима; Закон о поступку регистрације код Агенције за привредне регистре; Закон о забрани дискриминације; Закон о приватним предузетницима; Закон о јавним службама; Закон о донацијама и хуманитарној помоћи; Закон о задужбинама и фондацијама; Закон о волонтирању. Са становишта пореских олакшица несумњиво су од великог значаја и сви порески прописи.

Како Закон о локалној самоуправи одређује улогу јединица локалне самоуправе у области спорта?

Према чл. 20 Закона о локалној самоуправи, општина и град преко својих органа у складу са законом:

- уређује и обезбеђује одржавање и коришћење рекреационих јавних површина, стварајући организационе, материјалне и друге услове;
- оснива установе и организације у области физичке културе и спорта, и прати и обезбеђује њихово функционисање;
- обавља и друге послове од непосредног интереса за грађане, у складу с Уставом, законом и статутом.

Која подзаконска акта прате Закон о спорту?

Подзаконска акта из Закона о спорту су:

- Правилник о спортским гранама у Републици Србији (Сл. гласник РС, бр. 72/2011 и 23/2012);
- Правилник о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију (Сл. гласник РС, бр. 72/2011 и 25/2013)
- Правилник о националној категоризацији спортова (Сл. гласник РС, бр. 25/2013);

- Уредба о националним спортским признањима и новчаним наградама (Сл. гласник РС, бр. 8/2013);
- Правилник о ближим условима и критеријумима за стипендирање врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и за доделу новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама (Сл. гласник РС, бр. 124/2012);
- Правилник о Националној категоризацији врхунских спортиста (Сл. гласник РС, бр. 123/2012);
- Правилник о утврђивању здравствене способности спортиста за обављање спортских активности и учествовање на спортским такмичењима (Сл. гласник РС, бр. 15/2012);
- Правилник о мерилима и поступку за утврђивање својства лица које се самостално бави спортским активностима и делатностима као јединим или основним занимањем Спортског савеза Србије од 26.10.2011. (донет као поверени посао);
- Правилник о Номенклатури спортских звања и занимања (Сл. гласник РС, бр. 7/2013);
- Правилник о стручном оспособљавања за обављање одређених стручних послова у спорту (Сл. гласник РС, бр. 8/2013);
- Правилник о дозволи за рад спортских стручњака (Сл. гласник РС, бр. 7/2013);
- Правилник о Националној категоризацији спортских стручњака (Сл. гласник РС, бр. 25/2013);
- Правилник о надзору над стручним радом у области спорта (Сл. гласник РС, бр. 92/2011);
- Правилник о ближим условима за обављање спортских активности и делатности (Сл. гласник РС, бр. 17/2013);
- Правилник о условима за обављање спортских делатности (Сл. гласник РС, бр. 63/2013);
- Правилник о коришћењу јавних спортских објеката и обављању спортских активности у јавним спортским објектима (Сл. гласник РС, бр. 55/2013);
- Правилник о националним гранским спортским савезима преко којих се остварује општи интерес у области спорта у Републици Србији (Сл. гласник РС, бр. 72/2011, 3/2012 и 25/2013);
- Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта (Сл. гласник РС, бр. 49/2012);
- Правилник о садржини и начину вођења Јединствене евиденције удружења, друштава и савеза у области спорта (Сл. гласник РС, бр. 43/2011);
- Правилник о садржини и начину вођења матичних евиденција у области спорта (Сл. гласник РС, бр. 74/2011);
- Правилник о садржају и обрасцу пријаве за евидентирање података о спортским организацијама, спортским савезима, спортским друштвима и спортским центрима (Сл. гласник РС, бр. 43/2011);
- Правилник о садржини и начину вођења Регистра удружења, друштава и савеза у области спорта (Сл. гласник РС, бр. 43/2011);
- Правилник о евиденцијама које воде високошколске и друге организације које се баве оспособљавањем у области спорта (Сл. гласник РС, бр. 61/2011);
- Правилник о обрасцу и начину издавања легитимације спортског инспектора (Сл. гласник РС, бр. 61/2011);

- Правилник о обрасцу и начину издавања легитимације покрајинског спортског инспектора (Сл. лист АП Војводине, бр. 23/2011);
- Правилник о Националној категоризацији спортских објеката (Сл. гласник РС, бр. 103/2013).

Која подзаконска акта прате Закон о јавним скијалиштима?

- Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и обележавања службе спасавања (Сл. гласник РС, бр. 53/2010);
- Правилник о начину и програм полагања испита за редара, стицања овлашћења за обављање послова редара на скијалишту и изгледу и начину издавања легитимације редара (Сл. гласник РС, бр. 4/2011 и 56/2012);
- Правилник о минималним техничким условима за уређење, обележавање и одржавање скијалишта (Сл. гласник РС, бр. 46/2011);
- Правилник о знаковима на скијалишту (Сл. гласник РС, бр. 46/2011).

Која подзаконска акта прате Закон о спречавању допинга у спорту?

- Правилник о допинг контроли на спортским такмичењима и изван такмичења (Сл. гласник РС, бр. 32/2007, 88/2008 и 86/2010);
- Правилник о одобравању изузетака за терапеутску употребу (Сл. гласник РС, бр. 32/2007, 88/2008, 118/2008, 17/2010 и 86/2010);
- Правилник о утврђивању одговорности лица које је учинило повреду антидопинг правила (Сл. гласник РС, бр. 32/2007 и 88/2008);
- Правилник о Листи забрањених допинг средстава (Сл. гласник РС, бр. 91/2013);
- Правилник о Листи забрањених допинг средстава за коње (Сл. гласник РС, бр. 25/2012);
- Статут Антидопинг агенције (Сл. гласник РС, бр. 20/2006).

Која подзаконска акта прате Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама?

- Правилник о програму и начину спровођења обуке за обављање послова редара на спортској приредби (Сл. гласник РС, бр. 28/2011)

Да ли постоје националне стратегије од значаја за спорт?

Да. Неке се тичу директно спорта, а неке имају посредан утицај на спорт. Најважније су:

- Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године (Сл. гласник РС, бр. 110/2008);
- Закључак о усвајању Акционог плана за спровођење Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године (Сл. гласник РС, бр. 80/2009);
- Национална стратегија за борбу против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама за период од 2013. до 2018. године (Сл. гласник РС, бр. 63/2013);

- Национална стратегија за борбу против корупције у Републици Србији за период од 2013. до 2018. године (Сл. гласник РС, бр. 57/2013) – Област стратегије 3.8: Образовање и спорт;
- Стратегија превенције и заштите од дискриминације (Сл. гласник РС, бр. 60/2013).

Да ли је спорт предмет међудржавних споразума Србије?

За област спорта у Републици Србији, па и за спорт у јединицама локалне самоуправе, од посебног значаја су и међудржавни споразуми о сарадњи Србије са појединим државама. Они су ратификовани следећим законима:

- Закон о потврђивању споразума о успостављању специјалних паралелних односа између Републике Србије и **Републике Српске** (Сл. гласник РС, бр. 70/07);
- Закон о ратификацији споразума између савета министара Србије и Црне Горе и Владе Арапске Републике **Египта** у области културе, образовања и спорта (Сл. лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 4/2006);
- Закон о потврђивању споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Републике **Индије** о сарадњи у области културе, образовања и спорта (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 2/2003);
- Закон о потврђивању споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе **Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске** о сарадњи у области образовања, науке, културе и спорта (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 2/2003);
- Закон о потврђивању споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе **Републике Македоније** о сарадњи у области културе, образовања и спорта (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 1/98);
- Закон о ратификацији споразума између Савета министара Србије и Црне Горе и Владе **Републике Литваније** о сарадњи у области образовања, науке, културе и спорта (Сл. лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 3/2004);
- Закон о потврђивању споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе **Републике Јерменије** о сарадњи у области образовања, културе и спорта (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 3/2002);
- Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе **Републике Естоније** о сарадњи у области образовања, културе и спорта (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 4/2003);
- Закон о потврђивању споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе **Републике Турске** о сарадњи у области образовања, науке, културе и спорта (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 3/2003);
- Закон о потврђивању Споразума о сарадњи у области образовања, културе и спорта између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе **Украјине** (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, број 4/1996-77);
- Закон о потврђивању Споразума о сарадњи у области образовања, културе и спорта између Савезне владе Савезне Републике Југославије и

Владе **Словачке Републике** (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, број 4/1996-56);

- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе **Републике Белорусије** о сарадњи у области образовања, културе и спорта (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, број 4/1996-42);
- Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Савета министара **Босне и Херцеговине** у области образовања, културе и спорта (Сл. лист РС – Међународни уговори, број 6/2011-9);
- Закон о потврђивању Споразума о сарадњи у области културе, високог образовања, научног истраживања, просвете, стручног усавршавања, комуникација, омладине и спорта између Владе Републике Србије и Владе **Краљевине Марока** (Сл. лист РС – Међународни уговори, број 6/2011-7);
- Закон о потврђивању Споразума између Савета министара Србије и Црне Горе и Владе **Републике Мађарске** о сарадњи у области образовања, науке, културе, омладине и спорта (Сл. гласник РС, број Међународни уговори, број 38/2009-149);
- Закон о потврђивању Споразума између Савета министара Србије и Црне Горе и Владе **Чешке Републике** о сарадњи у области културе, образовања, науке, омладине и спорта (Сл. гласник РС, број Међународни уговори, број 38/2009-1);
- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе **Републике Македоније** о сарадњи у области културе, образовања и спорта (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, број 1/1998-23);
- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе **Руске Федерације** о сарадњи у области културе, образовања, науке и спорта (Сл. лист СРЈ – Међународни уговори, број 4/1996-21).

Где се могу пронаћи текстови прописа од значаја за спорт?

Сви наведени прописи се могу видети на Правно-информационом порталу Републике Србије, на интернет адреси: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs>

Закон о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине донет је 2009. године и објављен у Службеном гласнику Републике Србије, бр. 99/2009. Према том закону Аутономна Покрајина Војводина као поверени посао:

- ближе уређује услове за обављање спортских делатности организација у области спорта са територије АП Војводине и утврђује испуњеност тих услова;
- утврђује испуњеност услова за организовање спортских приредби на територији АП Војводине;
- уређује ближе услове и надзире коришћење јавних спортских терена и утврђује испуњеност услова за њихово коришћење;
- врши инспекцијски надзор над радом организација и појединаца у области спорта са територије АП Војводине и над применом прописа којима је уређена област спорта;

- обавља надзор над стручним радом у области спорта.

Аутономна покрајина је дужна да поверене послове врши у складу са Законом о спорту и Законом о државној управи.

Којим прописима АП Војводине је регулисано финансирање спорта?

До сада су донета следећа акта од значаја за финансирање спорта у Аутономној Покрајини Војводина:

- Одлука о додели годишњег признања у области спорта (Сл. лист АП Војводина, бр. 8/2003);
- Покрајинска скупштинска Одлука о оснивању Покрајинског завода за спорт и медицину спорта (Сл. лист АП Војводине, бр. 10/2002 и 1/2012);
- Правилник о суфинансирању пројеката из области спорта од интереса за АП Војводину бр. 116-401-272/2012-01 од 20. фебруара 2012.;
- Правилник о одобравању и финансирању програма покрајинских спортских савеза од значаја за Аутономну Покрајину Војводину бр. 116-022-124/2013-01.
- Правилник о додели новчане награде и писмених признања спортистима из АП Војводине који остваре значајан спортски резултат бр. 307/2010 од 20. октобра 2010.
- Правилник о стипендирању перспективних спортистау АП Војводини од 12. јануара 2012.

Која је правна обавезност аутономних спортских правила?

Појам спортска правила врховни је појам за све норме утврђене од стране спортских савеза. Реч је, у ствари, о општим актима (статути, правилници, одлуке) којима надлежни савези у области спорта (међународни и национални) на општи начин уређују одређена питања обављања спортских активности и спортских делатности.

Закон о спорту је, с једне стране, прописао да организације у области спорта остварују своје циљеве и обављају спортске активности и делатности не само у складу са законом него и спортским правилима, а с друге стране, дао је овлашћење надлежним спортским националним савезима у области спорта да аутономно регулишу остваривање спортских активности и спортских делатности (унутрашње односе у спорту), наравно у складу са законом.

По природи ствари између спортских правила постоји ранг: правила националних гранских савеза морају бити у складу са правилима националних територијалних савеза (Олимпијски комитет Србије и Спортски савез Србије), правила покрајинског, градског и општинског гранског савеза морају бити у сагласности са правилима националног гранског савеза коме припада итд. Према изричитој одредби Закона о спорту спортска правила се непосредно примењују на сва лица (правна и физичка) која су, непосредно или посредно, обухваћена надлежностима националног спортског савеза. Он пак усаглашава своја спортска правила са спортским правилима надлежног међународног спортског савеза.

У случају несагласности одредаба општег акта спортске организације са одредбама спортских правила надлежног националног гранског савеза, непосредно се примењују одредбе спортских правила.

Спортска правила доносе надлежни национални грански спортски савези. Како би отклонио сваку дилему ко ће се сматрати надлежним националним гранским спортским савезом, Закон о спорту је прописао да је то онај национални спортски савез у који су непосредно или посредно учлањена лица обухваћена спортским правилима тог савеза.

Која су то документа међународних организација чија је чланица Република Србија и која се односе на спорт, а о чијим принципима јавне власти морају да воде рачуна у примени Закона о спорту?

Република Србије је чланица Уједињених нација и Савета Европе. Као земља кандидат за чланство у Европској унији добровољно је прихватила да своје законодавство и праксу и пре формалног чланства усклађује са прописима и праксом Европске уније.

За јединице локалне самоуправе посебно су важни следећи документи наведених међународних организација:

Уједињене Нације

- Међународна повеља о физичком образовању и спорту UNESCO-а;
- Резолуција Генералне скупштине Уједињених нација 58/5 – Спорт као средство за промоцију образовања, здравља, развоја и мира.

Савет Европе

- Европска спортска повеља;
- Кодекс спортске етике;
- Европска повеља о спорту за све;
- Европски манифест – Млади и спорт;
- Препорука бр. Р (95) – О значају спорта за друштво;
- Резолуција – О принципима доброг управљања у спорту;
- Препорука бр. (99) 9 – О улози спорта у продубљивању социјалне кохезије;
- Препорука (2003) 6 – О унапређењу физичког образовања и спорта за децу и младе свим државама Европе
- Препорука (2000) 17 – О правилима о одрживости у спорту: партнерство између спорта и животне средине;
- Препорука бр. (86) 18 – Европска повеља о спорту за све – особе са инвалидитетом;
- Препорука бр. (88) 8 – Спорт за све – старије особе;
- Резолуција бр. 2/75 – О улози јавних власти у развоју спорта за све;
- Резолуција бр. 27 (1996) 1 – Спорт и локалне власти;
- Завршна декларација Европске конференције о спорту и локалним властима – Спорт за све: улога и одговорности локалних власти;
- Закључци семинара Спорт и локалне власти (Мадрид, 1979);
- Европска повеља о локалној самоуправи;
- Европска урбана повеља;
- Основни принципи статуса невладиних организација у Европи.

Европска унија

- Изјава из Амстердама о значају спорта;
- Декларација из Нице о специфичним карактеристикама спорта;
- Бела књига о спорту;
- Пресуде Европског суда правде у области спорта;
- Уговор о Европској унији (посебно одредбе о државним субвенцијама).

III УЛОГА ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ У СПОРТУ У ЕВРОПИ

Која је општа улога јавних власти у области спорта?

Улога јавних власти јесте да омогући и подржи остваривање социјалних функција спорта. Јавне власти треба да развију реципрочну сарадњу са спортским покретом у циљу промоције вредности спорта и користи које даје. Улога јавних власти је првенствено комплементарна активностима спортског покрета. Блиска сарадња јавних власти свих нивоа са невладиним спортским организацијама од суштинског је значаја за остваривање улоге спорта у друштву. У циљу очувања достигнућа у бављењу спортом која су постигнута крајем 20. века, јавне власти требало би да успоставе националну политику за рекреативни и такмичарски спорт, са циљем да јасно дефинишу улогу сваког сегмента друштва, координирају њихову улогу у управљању и коришћењу спортских ресурса и спроведу програме промоције спорта међу групама људи који се њиме слабо баве.

Спорт је важан не само за појединце него и за друштвени и културни развој сваке заједнице, како ни националном тако и на регионалном и локалном нивоу. Он је тесно повезан са другим сферама политичког одлучивања и планирања у заједници као што су: образовање, здравство, социјална заштита, градско и национално планирање, конзервација, уметност и одмор.

Спорт, као јавна служба, има виталан значај за сваку заједницу и због тога су јавне власти свих нивоа дужне да обезбеде развој спорта на својој територији и поспеше учешће становништва у спортским активностима. Оне ову обавезу, наравно, не могу да остваре саме већ у сарадњи са свим организацијама (добровољним и приватним) које су директно или индиректно везане за спорт.

Како европски документи дефинишу улогу јавних власти у области спорта?

Према Европској спортској повељи, Кодексу спортске етике и Повељи спорта за све Савета Европе, улога јавних власти у области спорта свих нивоа (укључујући и локални) је да:

- предузимају мере како би се обезбедило да сви грађани имају прилику да се баве спортом, и, где је то потребно, предузимају додатне мере како би се младим талентованим људима, али и хендикепираним и инвалидима, било појединцима или групама, омогућило да ефикасно користе ту могућност;
- не дозволе било какву дискриминацију;
- обезбеде опште планирање потребних спортских објеката (број, разноврсност и доступност);
- осигурају изградњу темеља: спорт у школама и око школа;
- промовишу бављења спортом у свим сегментима популације кроз пружање одговарајућих услова и програма свих врста, обезбеђивање квалификованих инструктора, лидера или аниматора;
- охрабрују пружање могућности за бављење спортом на радном месту;
- подрже и подстакну бављење спортом на вишим нивоима на одговарајуће и посебне начине, у сарадњи са релевантним спортским

организацијама. Подршка треба да покрије различита подручја, као што су: препознавање талената и саветовање; пружање одговарајућих услова; развој бриге и подршке кроз спортску медицину и спортску науку; охрабривање тренирања уз примену научних метода; едукација за тренере и друге лидерске функције; помоћ клубовима у образовању одговарајућих структура и такмичарских екипа;

- унапреде стручни рад у спорту (људски ресурси – треба подржан развој курсева које ће држати одговарајуће организације и који ће водити до диплома и квалификација које покривају све аспекте промоције спорта);
- усклађују спортске активности са ограниченим ресурсима планете и њихово практиковање у складу са принципима оправданог развоја и уравнотеженог управљања околином;
- развију одговарајуће структуре и средства за сакупљање и дистрибуцију релевантних информација ;
- подстичу комбиновану јавну и приватну финансијску подршку спорту, укључујући и сопствене приходе спортског сектора у циљу стицања средстава потребних његовом даљем развоју.

Да ли је улога јавних власти суштински различита од улоге невладиних организација у области спорта?

Улога јавних власти је првенствено комплементарна активностима спортског покрета. Зато је блиска сарадња са невладиним спортским организацијама од суштинског значаја за остваривање циљева Европске спортске повеље. Јавне власти требало би да обезбеде аутономију спортског покрета, пошто су активности јавних власти само допуна делатностима спортских организација. У том циљу треба подржати и развој духа добровољности (волонтеризма) и покретљивости у спорту.

Како Европска урбана повеља одређује улогу локалних заједница у области спорта?

Улога локалних заједница, односно локалних власти у области спорта дефинисана је у одељку 4.8 Европске урбане повеље, усвојене 18. марта 1992. године од стране Сталне конференције локалних и регионалних власти Европе и бројним препорукама (декларацијама, резолуцијама) Конгреса (Сталне конференције) локалних и регионалних власти Европе, односно закључцима семинара које је Конгрес организовао у односу на поједина питања. Из тих докумената произилази да је спорт у локалним заједницама од суштинске важности јер:

- локална заједница има витални значај у промоцији спорта, као виталне јавне службе заједнице;
- спорт има веома важну улогу у ублажавању лоших животних услова;
- спорт је од огромне важности као превентивни чувар здравља људи;
- свако треба да има могућност да се бави спортом независно од своје старости; дохотка и друге статусне карактеристике;
- спорт је средство интеракције међу појединцима и заједницама, зближава људе и спречава њихово друштвено отуђење;

- спорт је школа демократских идеја друштвене партиципације и интеграције;
- спорт је тесно повезан са областима као што су: образовање, здравство, социјална заштита, градско и национално планирање, конзервација, уметност и одмор;
- спорт је интегрални део друштва који има значајне позитивне економске ефекте и садржи економске стимулансе локалном економском развоју;
- спорт чини интегрални део локалних културних активности;
- локалне и регионалне власти имају важну улогу у побољшању животног стандарда људи, економског прогреса и културног развоја заједнице.

На којим принципима се заснива улога локалне заједнице у области спорта?

Своју улогу у развоју спорта на својој територији, локална заједница треба да заснива, према документима Савета Европе, на следећим принципима:

- локална заједница треба да даје приоритет промоцији спорта за све и спортским активностима неорганизованих групација становништва;
- сви становници урбаних средина имају право да учествују у спорту и рекреацији;
- спортски капацитети треба да буду безбедни и добро испланирани;
- спортски објекти треба да буду доступни свима, а накнаде за коришћење тих објеката треба да буду примерене;
- сви урбани становници имају право да развијају сопствене способности кроз спортске активности које одговарају њиховим индивидуалним могућностима;
- финансирање спорта, као јавне службе, у највећој мери је одговорност локалних власти (скупштина), које у томе треба да помогну држави;
- корисници треба, у принципу, да учествују у плаћању трошкова за коришћење спортских капацитета;
- треба помоћи и поспешити учешће становника и добровољних организација у области спорта и стварање координативних структура;
- спорт треба да буде укључен у сва планирања на локалном (као и регионалном и националном) нивоу, као што су: образовање, здравство, социјалне службе, уметност;
- ефикасна спортска политика може да буде одређена и спровођена само кроз сарадњу јавног и приватног сектора који су директно или индиректно укључени у спорт, добровољно или обавезно;
- локалне (и регионалне) власти треба да остварују трајну и ефикасну сарадњу између јавних и добровољних организација у области спорта.

Како се постиже остваривање улоге локалних заједница у области спорта?

Остваривање улоге локалне заједнице у развоју спорта принципијелно се постиже:

- Обезбеђивањем спортских објеката: стварањем мреже спортских капацитета широм градске територије или урбаних насеља тако: да задовољавају садашње и будуће потребе; да задовољавају хигијенске захтеве; да се уклапају у садашња урбана насеља и она која ће се тек развијати и да се при том води рачуна о саобраћајним везама и сличним условима; обезбеђивањем комплементарности јавних спортских капацитета са

капацитетима добровољних спортских удружења или комерцијалних организација; планирањем у новим урбаним срединама или обезбеђивањем у постојећим отвореним простора, зелених површина са дрвећем, игралишта, водених површина и стаза за бицикле у циљу стимулације рекреативних активности;

- унапређивањем учешћа у спортским активностима групација са ниски примањима кроз субвенције;
- сарадњом са комерцијалним и добровољним секторима у циљу поспешивања мешовите јавне и приватне помоћи спорту;
- охрабривање и подржавање већег учешћа у спортским активностима, старијих особа, жена, младих, хендикепираних и то стављањем акцента на физичке активности, а не на техничке и такмичарске елементе спорта;
- едукацијом и рекламирањем спорта и осталих физичких активности и истицањем њиховог позитивног деловања на здравље;
- обезбеђивањем да физичко васпитање буде део свих наставних програма са подстицањем физичког и менталног здравља ученика и физичке активности, а не техничког и такмичарског елемента;
- максималним коришћење постојећих спортских капацитета;
- улагањем у људске ресурсе (спортски стручњаци, спортски лидери, спортски аниматори и др.);
- обезбеђивањем одговарајућег физичког васпитања у оквиру часова спорта у школама;
- обезбеђивањем адекватног спортско здравственог образовања, укључујући и антидопинг образовање;
- истраживањима и адекватним увидом у стање на терену;
- отклањањем физичких, социјалних, економских и физичких ограничења која спречавају урбане становнике да узму учешће у спорту;
- подршком спортиста који су достигли ниво професионалности у спорту, у побољшању перформанси и постизању савршенства, путем обезбеђења и адекватног опремања, у сарадњи са надлежним спортским савезима, основних спортских капацитета који могу да се користе за такмичења и тренинг професионалних спортиста, као и реализацију структуралних програма тренинга и такмичења и ангажовања добрих тренера;
- умањењем финансијске неравноправности у потребама која постоји између врхунског спорта и спорта за све.

Који су европски стандарди за финансирање спортских програма из буџета локалне заједнице?

Са становишта европских стандарда финансирање би требало, начелно, да се врши на основу следећих начела:

- финансијска помоћ може (сме) да уследи само онда када постоје знатни интереси који се без финансијске потпоре локалне заједнице не могу у довољној мери задовољити (одређени спортски програм уопште не може да започне или да се оконча без средстава из буџета) и ако надлежни орган процени да је помоћ потребна и према основу и према висини (принцип супсидијаритета);
- да би надлежни орган могао да процени да ли је одређена активност од интереса за локалну заједницу и да ли је помоћ заиста потребна, нужно је

доношење акта (правилника) којим се конкретизују општа начела, критеријуми за одобрење и поједина подручја помоћи;

- одлука о одобравању помоћи, нарочито када има више захтева (код јавних конкурса то је редовно случај) врши се у пет корака: утврђивање постојећег стања; проучавање различитих алтернатива (алтернативних предлога) и њихово вредновање; одлучивање о најпримеренијој алтернативи. Након доношења одлуке и давања помоћи, надлежни орган локалне заједнице треба стално да прати спровођење програма и да након реализације програма, на основу повратних информација, изврши анализу учинка, односно постигнутих резултата;
- непостојање правног захтева за финансијску помоћ. Околност да је законом предвиђено шта су потребе грађана које се задовољавају на локалном нивоу и да општина има, на пример, правилник о финансирању спорта, не значи да постоји и правна обавеза општине да финансира рад спортских удружења и других организација у области спорта са своје територије;
- суфинансирање;
- детаљан и образложен програм, са одговарајућом пропратном документацијом. Сматра се корисним постојање формулара на којима се подносе захтеви, односно предлози програма;
- помоћ се начелно може пружити само појединцима и правним лицима (организацијама) која послују на непрофитној основи (аматерски спорт), а изузетно и организацијама из области професионалног спорта (пре свега неновчане природе – општина може, на пример, да обезбеди субвенције за коришћење од стране грађана спортских капацитета комерцијалног клуба који су стратешки лоцирани);
- приоритет имају програми који су структурне и развојне природе. Активности и мере морају, по правилу, бити у границама ширег (вишегодишњег) плана развоја спорта у локалној заједници (планирање као процес);
- помоћ треба да добију само оне организације са унутрашњом демократском структуром које су дуготрајним радом и сопственим активностима показали значајне резултате и који своју имовину користи само за остваривање општедруштвено корисних спортских циљева;
- не сме да постоји никаква основана сумња у могућност реализовања програма (испуњеност просторних, кадровских, организационих и других услова);
- завршени програм, односно активности могу да се финансирају само ако је реч о трошковима које носилац програма, односно активности не може да намири и које није могао да предвиди;
- пре одобравања средстава мора се утврдити да ли се дотични програм финансира или ће се финансирати из других јавних средстава, како на државном тако и на другим нивоима;
- зајам за финансирање одређеног програма може да се да само ако је осигурано његово враћање;
- програма се финансирају у таквим износима и под таквим условима који обезбеђују, односно који су подобни да уз најмањи утрошак средстава из буџета постигну намеравани резултат;

- од примаоца средстава, односно од носиоца програма може се захтевати да за реализацију програма обезбеди део личних средстава и средстава од давања других лица, уколико из реализације програма за њих настају очигледне израчунљиве користи;
- од примаоца средстава се може тражити одређена противуслуга, као, на пример, бесплатни термина, бесплатне улазнице, бесплатни курсеви и сл.;
- средства се обезбеђују или као неповратна средства или као отплата анuitета, камата или кредитних трошкова за узети кредит или као зајмови. Бесповратна помоћ може да уследи само ако није могуће финансирање путем отплата кредита или давањем зајма;
- давање средстава може се уговором учинити зависним од гарантовања (обезбеђења) овлашћеним лицима даваоца средстава неометаног увида стања на лицу места и провере реализовања пројекта, као и достављање одговарајућих извештаја и доказа у утврђеним роковима;
- Помоћ која се састоји у већим сумама даје се, по правилу, у ратама (у граду Салцбургу, на пример, важи следеће правило: субвенције до 5.000 евра дају се у једној суми; субвенције до 10.000 евра у полугодишњим ратама, субвенције до 15.000 евра и четворомесечним ратама, субвенције преко 15.000 евра у месечним ратама);
- уговором треба обезбедити обавезу враћања, са припадајућом каматом, ненаменски утрошених средстава.

Који су европски стандарди у погледу обавеза примаоца средстава из буџета локалне заједнице?

Према европски стандардима за одобравање средстава из буџета невладиним организацијама, прималац средстава обавезан је да:

- средства употреби искључиво за одобрене сврхе и са одговарајућом пажњом;
- приступи реализовању програма сходно утврђеном плану и оконча га у предвиђеном року и под утврђеним условима;
- даваоца средстава обавести без одлагања о свим околностима које угрожавају или онемогућавају реализовање програма или захтевају измену утврђених циљева програма и уговорених обавеза;
- даваоца средстава обавести о реализовању програма у утврђеним роковима;
- даваоцу средстава у уговором утврђеним роковима, а у сваком случају на крају реализације програма, достави оригинал документацију о утрошку средстава, која ће му бити враћена након провере;
- води све потребне евиденције које омогућавају даваоцу спровођење контроле и да их, заједно са документацијом о утрошку средстава и реализацијом програма, чува до истека 10 година од добијања средстава (реализације програма);
- омогући даваоцу средстава, односно надлежним лицима увид у целокупну документацију и сва места везана за реализацију одобреног програма, и у поступку контроле пружи му сва потребна обавештења;
- омогући даваоцу (да му сагласност) увид у податке које воде трећа лица, а у вези су са коришћењем одобрених јавних средстава и реализацијом програма.

Који је европски модел финансирања спорта?

За доминантни европски модел финансирања спорта карактеристично је да се спорт мањим делом финансира из јавних средстава, а у оквиру тих средстава већи део отпада на локалне заједнице. Европски модел финансирања спорта из јавних средстава темељи се на децентрализацији. Основни однос (1995) између издвајања из државног буџета и буџета локалних заједница износи 1 : 3,8 као што је то у: Португалији, Шпанији, Италији, Француској, Белгији, Словенији. У неким другим државама тај однос је још већи у корист локалних заједница: Немачка, Швајцарска, Данска, Финска, Шведска. У Србији је тај однос негде око 1 : 2,5.

У савременом европском моделу спорта од спортских организација се данас очекује да највећи део потребних средстава обезбеде из тзв. сопствених извора, као што су: телевизијска права, чланарине, улазнице, спонзори и донатори, производи са клупским обележјима, спортске услуге. Тек када се саберу издвајања из јавних средстава и сопствени приходи организација у области спорта, добија се реална слика издвајања за спорт. Због разлика у величини, развијености и броју становника између држава, издвајања за спорт се мере и упоређују према бруто друштвеном производу поједине земље. За упоређење се користи и издвајање буџетских средстава за спорт по глави становника.

Укупна издвајања за спорт у %

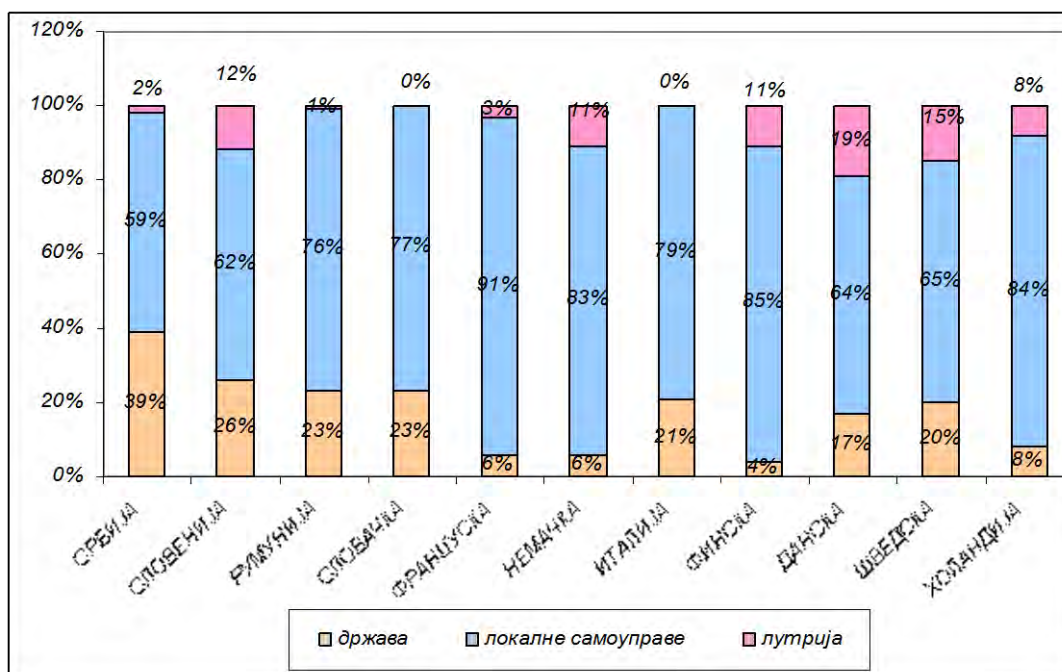
	ФИН	ФРА	НЕМ	ИТА	ПОР	ШВЕД	ШПА	ВБ	СЛО
Држава	4,3	8,9	0,6	8,2	9,9	2,2	0,4	0,8	5,5
Локална заједница	24,7	29,5	26,6	11,0	11,6	20,4	5,2	15,1	20,8
Сопствена средства	71,0	61,6	72,8	80,8	78,5	77,3	94,4	84,1	73,6
Сва средства за спорт – БДП	1,13	1,1	1,28	1,04	1,77	0,8	3,47	1,49	0,6
Јавна средства за спорт – БДП	0,33	0,42	0,35	0,2	0,61	0,18	0,20	0,24	0,16

Постоји ли компаративна анализа финансирања спорта у земљама чланицама Европске уније и Републике Србије и који су основни закључци истраживања?

Постоји. За потребу израде стратегије развоја спорта за период 2014–2018. у Републици Србији урађено је овакво истраживање и оно је обухватило финансирање спорта са позиције буџета држава и јединица локалних самоуправа, као и инвестирања у спорт са позиције приватног сектора.

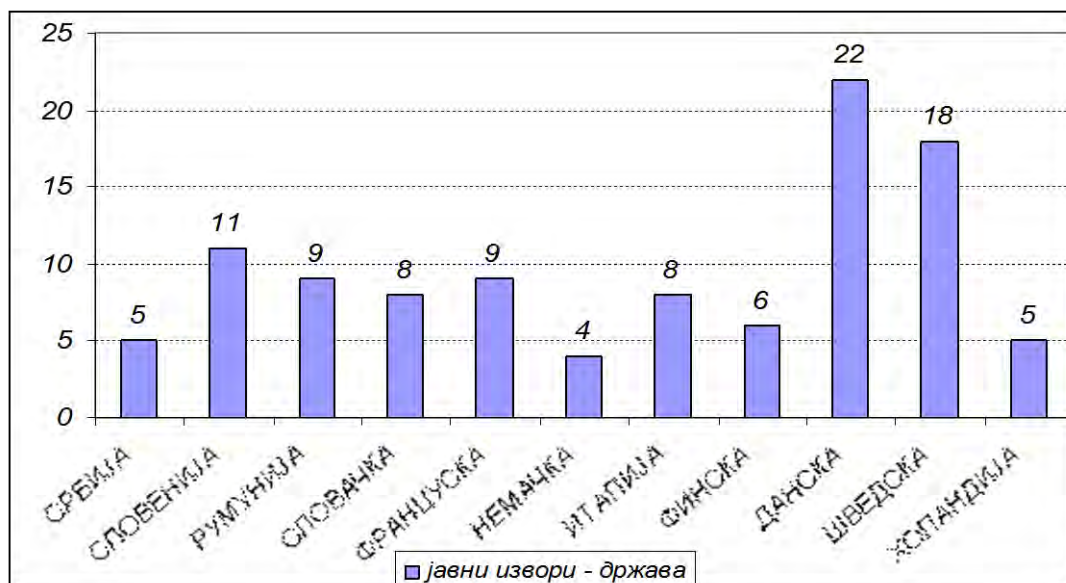
Из студије се може видети да у погледу јавних извора финансирања спорта Србија заостаје у односу на земље Европске уније. Планирана издвајања за спорт из јавних извора у Србији за 2011. годину износе 13 евра по становнику, што је више него десетоструко мање него у Француској (158 евра), Финској (155 евра) и Данској (136 евра) у 2009. години и више него двоструко мање него у Мађарској (27 евра) где се издвајало најмање јавних средстава по становнику, поредећи земље ЕУ. У наредном графикону приказана је структура јавних извора финансирања у одабраним земљама ЕУ за 2009. годину и Србију за 2011. годину.

Графикон 1. Структура јавних извора финансирања (%)

У свим одабраним земљама ЕУ у структури јавних извора финансирања у 2009. години најзначајнији удео су имали извори из регионалних/локалних буџета. У структури планираних јавних извора финансирања спорта у Србији за 2011. годину збирни буџет АП Војводине и локалних самоуправа такође је имао најзначајнији удео, али је он био мањи у односу на све одабране земље ЕУ. Такође, удео у јавним изворима финансирања спорта у Србији који се односи на средства прикупљена од лутрије је низак у односу на удео исте категорије код већине одабраних земаља ЕУ. Са друге стране, удео средстава за финансирање спорта из буџета Републике Србије знатно је већи од удела на државном нивоу одабраних земаља ЕУ.

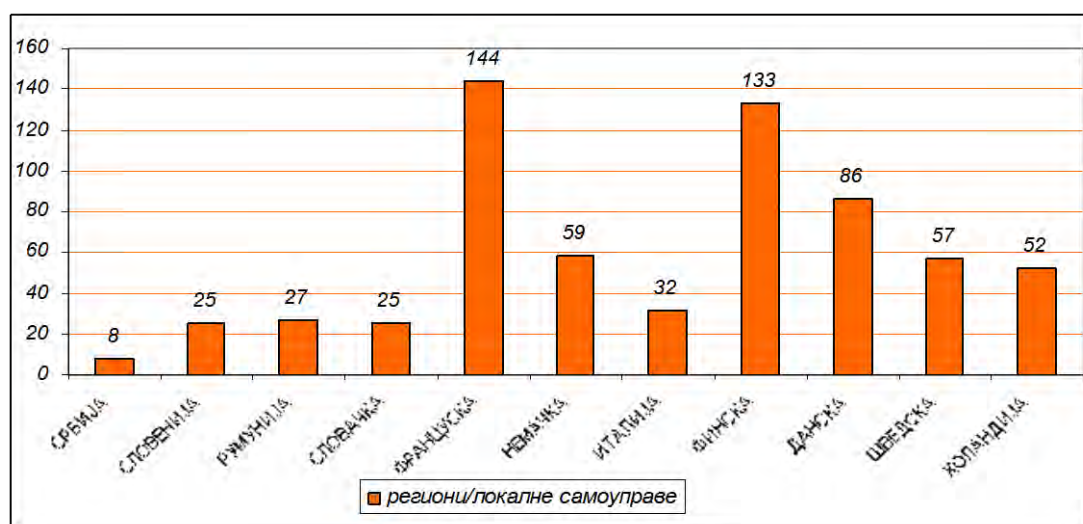
У наредном графикону, приказано је финансирање спорта од стране државе изражено по становнику у одабраним земљама ЕУ у 2009. години и у Србији у 2011. години:

Графикон 2. Финансирање спорта из буџета државе у одабраним земљама ЕУ и Србији изражено по становнику

Иако Србија са инвестираних пет евра по становнику не заостаје за појединим земљама попут Немачке (која издваја четири евра по становнику), Холандије (пет евра по становнику) и Финске (шест евра по становнику), поредећи износе финансирања спорта из државног буџета по становнику, поменуте земље спорт вишеструко већим износима по становнику финансирају из буџета региона/локалних самоуправа.

У наредном графикону приказани су износи финансирања спорта из буџета региона/локалних самоуправа по становнику у одабраним земљама ЕУ у 2009. години и у Србији у 2011. години:

Графикон 3. Финансирање спорта из буџета региона/локалних самоуправа у одабраним земљама ЕУ и Србији изражено по становнику

Из претходног графика може се видети да је финансирање спорта из буџета региона/локалних самоуправа изражено по становнику у Србији значајно мање

него у одабраним земљама ЕУ. Закључак је да по Србију негативан јаз у финансирању спорта између ње и одабраних земаља ЕУ, посматрајући укупне јавне изворе, најзначајнијим делом потиче од финансирања из буџета региона/локалних самоуправа. Претходно поменута планирана средства за 2011. годину у Србији су износила 8 евра по становнику, док су у 2009. години у Словенији и Словачкој износила 25 евра, Румунији 27 евра, Италији 32 евра, Данској 86 евра, Финској 133 евра, Француској 144 еура по становнику.

Финансирање спорта у Србији из игара на срећу (лутрије) изражено по становнику је на најнижем нивоу у поређењу са одабраним земљама у ЕУ. Планирано финансирање спорта из поменутог извора у 2011. години у Србији износи 2.000.000 евра односно 0,3 евра по становнику. У односу на Србију, Данска је у 2009. години издвојила од игара на срећу 26 евра по становнику. Додатни проблем поред минимално прикупљених средстава јесте што се овако прикупљена средства у Србији не користе за финансирање развојних програма, већ за финансирање награде спортистима који освајају медаље на првенствима Европе и света, олимпијским играма, шаховским олимпијадама, параолимпијским играма, Дејвис купу и Фед купу.

Шта се финансира из буџета јединице локалне самоуправе у Аустрији (пример)?

Полазећи од претпоставке надлежности, локалне заједнице, општине, односно градови обављају у сфери спорта све оне послове који су од интереса за њихове грађане. Претпоставка за финансирање одређене активности (потребе) је да се задатак или замисао (програм) реализује унутар подручја општине, односно града или је у вези са задацима општине (града). Општине, начелно, најчешће обављају следеће послове у области спорта:

- информисање и саветовање грађана у свим подручјима спорта;
- помоћ (финансијска) спортистима и спортисткињама;
- управљање посебним спортским фондом, ради финансијске помоћи спортским организацијама: покриће трошкова, набавка опреме, трошкови закупа (овај фонд постоји на пример у Бечу и средства прикупља од улазница на такмичењима);
- помоћ у организовању спортских приредби на подручју општине;
- помоћ при планирању и изградњи спортских објеката;
- изградња и одржавање општинских спортских објеката;
- управљање општинским спортским објектима, теренима и опремом;
- старање о очувању намене спортских објеката;
- набављање спортске опреме и позајмљивање (давање) школској деци;
- одобравање коришћење школских сала за ваншколске спортске потребе;
- подела термина за тренирање у општинским спортским објектима;
- припреме спортиста;
- награде спортистима и спортским функционерима;
- унапређење спортске понуде општине, посебно за децу, жене, хендикепиране и рекреативце (различити курсеви и акције, посебно за време одмора и распуста);
- вођења администрације за кровну спортску организацију.

Како се одвија финансирање спорта у Граду Салцбургу?

Како финансирање спорта на локалном нивоу изгледа можемо показати на примеру Града Салцбурга. Град Салцбург има 146.000 становника и према једном градском буџету (2002) у области спорта финансиране су следеће потребе грађана:

Спортски објекти (највећим делом објекти градског спортског савеза)	784.449
Секције спортских удружења	45.051
Трошкови функционисања спортских клубова и савеза (различно према спортовима)	388.582.
Закуп земљишта	31.356
Организовање и учешће на спортским приредбама	175.530
Трошкови ангажовања учитеља вежбања	15.300
Подршка спортском подмлатку	72.857
Фудбал (регионална лига Запад)	8.720
Закуп стазе са вештачким снегом	102.994
Покриће трошкова организације	17.400
Рефундирање трошкова за плаћање улазница; коришћење фискултурних сала	43.775

Шта се финансира у спорту у буџетима општина у Немачкој?

Надлежности општина и градова у области спорта у СР Немачкој произилазе из чл. 28 ст. 2 Основног закона Немачке, којим је гарантована самоуправа општина. Самоуправа значи управљање без упутстава, путем сопствених органа, у сопствено име и на сопствену одговорност. Право самоуправе односи се на *све* месне надлежности, односно подлеже начелу опште надлежности (претпоставка надлежности у корист општине). Једно од тежишта надлежности које произилазе из права на самоуправу је и спорт.

Како свака општина сама процењује своје потребе у области спорта, може се указати само на неке најопштије спортске потребе које се финансирају у немачким општинама:

- Изградња и помоћ у изградњи и одржавању спортских објеката је свуда на првом месту. Још од 1959. године у Немачкој постоји тзв. Златни план, чија је сврха отклањање недостатка спортских објеката у појединим срединама. Од 1990. године спроводи се посебан део тог плана за источни део Немачке;
- помоћ у активностима спортских удружења на развоју рекреативног спорта;
- активности на повећању бављења спортом деце, омладине, жена, хендикепираних и запослених;
- давање, по правилу бесплатно, на коришћење спортских удружењима општинских спортских објеката;
- покривање дела трошкова организовања спортских приредби;
- помоћ у ангажовању спортских стручњака од стране спортских удружења;
- помоћ удружењу по принципу: колико чланова толико помоћи;
- помоћ спортском удружењу за врхунске спортисте;

- помоћ професионалном спорту је веома спорна, иако је поједине општине (градови) практикују, пре свега у облику помоћи везане за инфраструктуру (изградња објеката или омогућавање коришћења општинских објеката). Како би онемогућиле финансирање професионалног (комерцијалног) спорта из јавних средстава, поједине покрајине су законом то изричито забраниле. У оним покрајинама где такве забране још нема, подршка комерцијалним клубовима се према већинском мишљењу сматра, начелно, могућом, с тим да мере помоћи не смеју прећи границу захтева за општом корисношћу;
- спортско-медицинска бригаа о спортистима рекреативцима и спортистима такмичарима, а посебно деци и омладини (спортско-медицинска саветовалишта; спортско-медицински центри).

Како се финансира спорт у Граду Бону?

Град Бон о финансирању спорта има посебан правилник, којим су регулисана начела и поступци на којима се темељи подршка спорту из јавних средстава у Граду Бону. Нека од најважнијих правила су:

- Правилник важи за сва аматерска спортска удружења, којима управљају чланови (волонтерско управљање), са територије Града Бона. Спортски објекти удружења треба, начелно, да се налазе на територији Града Бона, а најмање једна трећина чланова треба да живи у Бону.
- Претпоставке за финансијску подршку су да је спортско удружење: члан националног спортског савезу који је члан Немачког спортског савеза; учлањено у Спортски савез Града Бона; користило све могућности за самопомоћ и подршку од трећих лица; минимално допринело финансирању према препорукама Земаљског спортског савеза; признато за општекорисно; спремно да власницима посебне градске карте пруже повластицу на улазнице за спортске приредбе од најмање 20%.
- Финансијска средства су добровољна чинидба Града и не постоји правни захтев за добијање средстава. Средства се додељују на молбу (предлог) у оквиру средстава која су на располагању према годишњем буџету Града.
- Градски спортски објекти (са изузетком купалишта) стављају се на располагање у сврхе вежбања и за аматерске спортске приредбе следећим корисницима: школама; спортским удружењима; радничким и службеничким спортским клубовима; рекреативним и здравственим спортским групама, универзитету. Појединачна лица могу спортске терене да користе изван термина за вежбање и такмичење. Спортске хале са вишеструком наменом могу се дати на коришћење и за сврхе које нису спортске. Накнада за коришћење се плаћа: на аматерским спортским приредбама на којима се наплаћује улазница у вредности више од 5 евра; код сваког комерцијалног искоришћавања и код намена које нису спортске. Распоред, односно време коришћења градских спортских објеката регулише се посебном одлуком. У свим спортским објектима је начелно допуштено рекламирање за време вежбања и такмичења (ближе се регулише уговором).
- Уколико Град не може да спортском удружењу стави на располагање одговарајући градски спортски објекат, спортско удружење може

затражити субвенцију за изнајмљивање одговарајућег простора, која може износити до 80% плаћене закупнине.

- Спортско удружење може да добије помоћ за изградњу и доградњу сопственог спортског објекта под условом: да је објекат у власништву или закупу удружења; да се објекат у случају потребе да бесплатно на коришћење за школски спорт; да се другим спортским удружењима, у случају потребе утврђене одлуком Града, објекат да на сукоришћење; да удружење да писмену обавезујућу изјаву да ће објекат користити у складу са наменом. Помоћ се даје до 15% признатих трошкова, с тим да удружење мора само да обезбеди најмање 25% средстава.
- За одржавање спортског објекта спортском удружењу се признаје одређени паушали износ према m^2 простора (у зависности од врсте простора – на пример, 6,00 евра за m^2 спортске хале).
- Спортски реквизити и опрема који се налазе у градски спортским објектима препуштају се бесплатно на употребу за вежбање и аматерска спортска такмичења. За набавку посебних спортских реквизита може се признати субвенција до 25% набавних трошкова, а када су у питању врхунски спортисти и до 40%. Спортско удружење у случају набавке мора обезбедити најмање 25% средстава. Спортска одећа и реквизити који служе личној употреби се не субвенционирају.
- Спортска удружења са најмање 10 младих чланова добија за сваког младог члана посебан додатак. Висина додатка одређује се према старосним групама: до 6 година 2 евра, од 7 до 14 година 9,50 евра и од 15 до 18 година 7 евра.
- У случају доказаног недостатка средстава за организовање спортске приредбе, спортско удружење може добити помоћ до 500 евра, с тим да обезбеди најмање 25% потребних средстава. Ако се ради о спортској приредби националног или интернационалног значаја, Град може одобрити одговарајућа средства за покриће недостајућих средстава.
- Спортско удружење може добити помоћ за покриће дела трошкова учешћа на националним шампионатима (појединачна или тимска), уколико испуњава услове утврђене од стране надлежног Националног спортског савеза. На пример, на појединачним такмичењима на којима се члан клуба пласира од првог до осмог места, Град сноси у потпуности трошкове „стартнине” и трошкове пута, а трошкове смештаја паушално.
- Школски спорт ужива посебну организациону и финансијску подршку, са либералнијим условима.
- Спортске активности грађана који нису организовани у клубове подржавају се различитом организационом помоћи, као и омогућавањем бесплатног коришћења одговарајућих терена и реквизита. Град организује бесплатне курсеве и спортске акције. Спортска удружења добијају организациону и стручну помоћ код припрема и спровођења акција везаних за рекреативни спорт.
- Град пружа спортским удружењима организациону и стручну помоћ и у свим другим питањима.
- Град пружа финансијску помоћ спортским удружењима при организовању значајних јубилеја. Град додељује посебне плакете и признања истакнутим спортистима и спортским радницима.

- Молба за доделу средстава са свом потребном документацијом и уз поштовање утврђених рокова, доставља се у писменој форми Служби за спорт Града Бона.

IV

ФИНАНСИРАЊЕ СПОРТА У ЈЕДИНИЦИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Како Закон о спорту дефинише шта се финансира у области спорта из буџета јединице локалне самоуправе?

Према Закону о спорту Републике Србије (чл. 137) јединице локалне самоуправе финансирају средствима буџета задовољавање следећих потреба и интереса грађана у области спорта:

- 1) подстицање и стварање услова за унапређење спорта за све, односно бављења грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом;
- 2) изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката, и набавка спортске опреме и реквизита;
- 3) организација спортских такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе;
- 4) спортски развој талентованих спортиста и унапређење квалитета стручног рада са њима;
- 5) учешће спортских организација са територије јединице локалне самоуправе у европским клупским такмичењима;
- 6) предшколски и школски спорт (рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.);
- 7) делатност организација у области спорта чији је оснивач или члан јединица локалне самоуправе;
- 8) активности спортских организација, спортских друштава, удружења, гранских и територијалних спортских савеза на територији јединице локалне самоуправе од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе, у зависности од тога да ли је спортска грана од значаја за јединицу локалне самоуправе, која је категорија спортске гране, колико спортиста окупља, у којој мери се унапређује стручни рад, у ком рангу такмичења спортска организација учествује и у којој мери се повећава обухват бављења грађана спортом;
- 9) унапређење заштите здравља спортиста и обезбеђивање адекватног спортско-здравственог образовања спортиста, посебно младих, укључујући и антидопинг образовање;
- 10) стипендирање за спортско усавршавање категорисаних спортиста, посебно перспективних спортиста;
- 11) спречавање негативних појава у спорту;
- 12) едукација, информисање и саветовање грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о питањима битним за одговарајуће бављење спортским активностима и делатностима;
- 13) периодична тестирања, сакупљање, анализа и дистрибуција релевантних информација за адекватно задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе, истраживачко-развојни пројекти и издавање спортских публикација;

- 14) унапређивање стручног рада учесника у систему спорта са територије јединице локалне самоуправе и подстицање запошљавања висококвалификованих спортских стручњака и врхунских спортиста;
- 15) рационално и наменско коришћење спортских сала и спортских објеката у државној својини чији је корисник јединица локалне самоуправе, кроз одобравање њиховог коришћења за спортске активности и доделу термина за тренирање учесницима у систему спорта;
- 16) награде и признања за постигнуте спортске резултате и допринос развоју спорта.

Да ли су све потребе и интереси грађана у области спорта равноправни при избору шта ће се у текућој години финансирати из буџета јединице локалне самоуправе?

Закон о спорту утврђује приоритете који морају бити поштовани при избору шта ће се у текућој години финансирати из буџета јединице локалне самоуправе. При избору програма којим се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе следеће потребе грађана у области спорта имају приоритет:

- подстицање и стварање услова за унапређење спорта за све, односно бављења грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом;
- изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката, и набавка спортске опреме и реквизита;
- предшколски и школски спорт (рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.).

Приоритет подразумева да се у претходно наведеним областима обавезно финансирају одређени програми, пре свих других, у мери која обезбеђује одговарајуће задовољавање потреба грађана, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом, да се лично баве спортом.

Да ли јединица локалне самоуправе има обавезу да финансира организације у области спорта са своје територије?

Нема. Закон о спорту је установио програмско финансирање задовољавања потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе. То значи да никоме није загарантовано добијање средстава из буџета јединице локалне самоуправе само зато што постоји и обавља одређену спортску активност и делатност. Јединица локалне самоуправе искључиво финансира одређени програм којим се у текућој години задовољавају законом утврђене потребе и интереси грађана у области спорта?

Да ли организација у области спорта којој је одобрен програм од стране јединице локалне самоуправе може да тражи финансијска средства и од покрајине и Републике?

Према Закону о спорту, подносилац програма којим се обезбеђује остваривање потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе не може за финансирање истих активности да конкурише и за средства од другог нивоа власти у Републици Србији. Ограничење, међутим, важи за финансирање истих активности, што значи да се код других нивоа власти у Републици Србији може конкурисати за финансирање оних активности у оквиру истог програма које нису финансиране из буџета јединице локалне самоуправе.

Да ли се против одлуке о одобравању програма у области спорта може водити судски спор?

Може. Против коначне одлуке о одобрењу програма којим се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе може се водити управни спор.

Да ли јединица локалне самоуправе има обавезу да правилником уреди финансирање задовољавања потреба и интереса грађана у области спорта на својој територији?

Има. Према Закону о спорту, јединица локалне самоуправе преко својих органа уређује ближе услове, критеријуме, начин и поступак доделе средстава из буџета јединице локалне самоуправе, односно одобрење програма за задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе и начин јавног објављивања података о предложеним програмима за финансирање, одобреним програмима и реализацији одобрених програма. Ово подразумева обавезно доношење правилника којим би се уредила наведена питања у вези финансирања из буџета задовољавања потреба и интереса грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе.

Да ли је јединица локалне самоуправе у потпуности аутономна у одлучивању како ће правилником регулисати финансирање спорта из буџета на својој територији?

Није. Одобравање годишњих и посебних програма из чл. 137 Закона о спорту врши се у складу са: Законом о спорту, Законом о локалној самоуправи, Законом о буџетском систему, Стратегијом развоја спорта у Републици Србији, Правилником о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта, Програмом развоја спорта на територији јединице локалне самоуправе, а код годишњих програма и у односу на националне и локалне категоризације спортова, спортиста, спортских стручњака и спортских објеката. Према Закону о спорту, одредбе Закона о спорту које се односе на услове, критеријуме и начин одобрења програма, односно финансирање делатности којима се остварује општи интерес у области спорта, закључење уговора, подношење извештаја и обавезу враћања добијених средстава, сходно се примењују и на програме, односно делатности којима се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе.

Да ли је иста динамика за подношење свих предлога програма којима се задовољавају потребе и интереси грађана у јединици локалне самоуправе?

Није. Закон о спорту прави битну разлику између тзв. годишњих и посебних програма. Ови програми не разлику се по својој суштини већ према лицима који могу да их поднесу и према динамици подношења. Наиме, Закон о спорту је прописао програмски календар за подношења програма и одлучивање о поднетим предлозима.

Годишњи програм извршава се према следећој динамици:

1. јун – носиоци програма достављају своје предлоге годишњих програма јединици локалне самоуправе;
1. јул – надлежни орган јединице локалне самоуправе образује стручну комисију за избор програма и пројеката која анализира и оцењује поднете предлоге годишњих програма;
15. јул – јединица локалне самоуправе утврђује обједињени предлог годишњих програма реализације задовољавања потреба и интереса грађана у области спорта, на предлог стручне комисије, за наредну буџетску годину;
15. децембар – јединица локалне самоуправе ревидира предлоге годишњих програма и усклађује их са средствима утврђеним у буџету за наредну годину;
30. децембар – јединица локалне самоуправе обавештава носиоце програма о висини одобрених средстава по програмима.

Посебни програм извршава се по јавном позиву, а према следећој динамици:

15. јануар – јединица локалне самоуправе утврђује оквирне износе за финансирање програма од општег интереса у спорту по ближим наменама;
1. фебруар – јединица локалне самоуправе објављује јавни позив и утврђује рок до 30 дана за достављање предлога програма за реализацију општег интереса у спорту, а министар образује стручну комисију за избор програма и пројеката;
15. април – стручна комисија даје оцену поднетих предлога и доставља јединици локалне самоуправе предлог за одобрење програма;
15. мај – јединица локалне самоуправе одлучује о одобрењу програма којима се остварује општи интерес;
1. јун – јединица локалне самоуправе обавештава носиоце програма о одобреним програмима.

Иако Закон о спорту у чл. 118 ст. 3 утврђује да су наведени рокови за годишње програме крајњи рокови у Програмском календару, не помињући посебне програме, наведено правило би по самој природи посебних програма морало да важи и за извршавање посебних програма. Јединица локалне самоуправе могла би да одреди краће рокове од прописаних, али не и дуже.

Да ли јединица локалне самоуправе може да одступи од програмског календара?

Може изузетно. Јединица локалне самоуправе може изузетно одобрити одређени програм којим се реализује задовољавање потреба и интереса грађана у области спорта и на основу поднетог предлога програма у току године; у случају када је у питању програм од посебног значаја за задовољавање потреба и интереса грађана у области спорта, а поднесе га организације у области спорта са територије јединице локалне самоуправе или када је у питању програм који није из објективних разлога могао бити поднет у складу с Програмским календаром, а предмет и садржај програма је такав да може бити успешно реализован само од стране одређеног носиоца програма.

Да ли постоје општи законски услови и критеријуми за одобравање програма у области спорта?

Постоје. Програми којима се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе могу бити одобрени уколико испуњавају услове и критеријуме у погледу:

- 1) предлагача програма;
- 2) носиоца програма;
- 3) садржине и квалитета програма;
- 4) финансирања програма.

Закон о спорту разликује предлагача од носиоца програма, када су у питању годишњи програми. Та разлика проистиче из овлашћења територијалног спортског савеза да буде једини предлагач годишњих програма својих чланова, при чему ће носилац програма бити конкретна организација у области спорта чији је програм предложен и са којом ће се закључити уговор о реализацији програма. Када је реч о посебним програмима, код њих је предлагач и носилац програма исто лице.

Који су општи законски услови и критеријуми за одобравање програма у области спорта?

Предлози програма којима се остварује општи интерес у области спорта одобравају се према следећим општим критеријумима:

- Да ли је за програме потребно обезбедити финансијска средства у целини или у одређеном делу из буџета јединице локалне самоуправе;
- Приоритет имају програми који су структурне и развојне природе, а између програма организовања, односно учешћа на спортским приредбама, приоритет имају програми који се односе на спортске приредбе вишег ранга;
- Програм се финансира у висини и под условима који обезбеђују да се уз најмањи утрошак средстава из буџета јединице локалне самоуправе постигну намеравани резултати;
- Програми се финансирају једнократно или у ратама, у зависности од временског периода за реализацију програма;
- Грана спорта у оквиру које се реализује програм треба да је од посебног значаја за Републику Србију;

- Финансирање активности из програма може да обухвати само део зарада запослених, материјалних трошкова и административних трошкова, а највише до 20% од одобрене висине средстава из буџета јединице локалне самоуправе за тај програм;
- Носилац програма коме је одобрен годишњи програм у којем су обухваћене и активности од значаја за задовољавање потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе за које се сагласно Закону о спорту подноси посебни програм, не могу за исте активности да конкуришу и у том посебном програму.

Како се финансира делатност организација у области спорта којима је оснивач или члан јединица локалне самоуправе?

Док је несумњиво да се све друге потребе и интереси грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе задовољавају путем финансирања одређених програма организација у области спорта, Закон о спорту је оставио отворено питање како се финансира потреба грађана из чл. 137 ст. 1 тач. 7 ЗС која се односи на делатност организација у области спорта чији је оснивач или члан јединица локалне самоуправе. С обзиром на то да ова потреба није обухваћена годишњим програмима из чл. 138 ст. 3 ЗС изгледало би да је ту реч о финансирању посебних програма. Међутим, не треба губити из вида да се према чл. 138 ст. 1 ЗС, на начин одобрења програма у јединицама локалне самоуправе сходно примењују одредбе Закона о спорту, које се односе на одобрење програма из Републичког буџета. А према чл. 115 ст. 1 ЗС, област општег интереса у области спорта која се односи на „делатност и програме организација у области спорта чији је оснивач Република Србија” (из чл. 114 ст. 1 тач. 13 ЗС) не подлеже финансирању кроз годишње и посебне програме, према динамици утврђеној Програмским календаром из чл. 118 ЗС.

Одговор лежи у одредби чл. 2 ст. 2 Правилника о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта. Према тој одредби, општи интерес у области спорта који се односи на делатност и програме организација у области спорта чији је оснивач Република Србија остварује се у складу са законима којима је уређено оснивање и рад тих организација (Закон о спорту, Закон о јавним службама; Закон о привредним друштвима; Закон о јавним предузећима, Закон о задужбинама и фондацијама). Када су у питању спортска удружења и савези, обавезе јединице локалне самоуправе ће суштински зависити од категорије чланства и на основу статута организације преузетих права и обавеза. У сваком случају, било би корисно да јединица локалне самоуправе ово питање ближе уреди правилником о финансирању спорта у јединици локалне самоуправе.

Финансирање делатности установа у области спорта које је основала јединица локалне самоуправе одређује се према одобреном годишњем плану рада установе (чл. 110 ст. 2 Закона о спорту).

Да ли се делатности, односно програми организација у области спорта могу финансирати преко посебне спортске установе коју би основала јединица локалне самоуправе?

Не могу. У пракси таква ситуација постоји, али је она незаконита јер се тиме крши чл. 138 Закона о спорту. На тај начин избегава се програмско финансирање потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе и крше права

овлашћених предлагача годишњих и посебних програма. Спортске установе су организације за обављање спортских делатности из чл. 110 ст. 1 Закона о спорту и јединица локалне самоуправе која је њихов оснивач може да финансира једино „њихову” делатност, у складу са чл. 110 ст. 2 и чл. 137 ст. 1 тач. 7 Закона о спорту, али не и да преко њих финансира „туђу” делатност у области спорта.

Које критеријуму мора да испуни програм у погледу предлагача?

Критеријуми зависе од тога да ли је у питању годишњи или посебан програм.

Градски, односно општински спортски савез једини је овлашћен да поднесе предлог свог годишњег програма и годишњих програма својих чланова за остваривање потреба и интереса грађана из чл. 137 ст. 1 тач. 1, 3, 4, 6, 8, 12, 13 и 14 ЗС. Организације у области спорта које нису чланови спортског савеза, подnose предлоге годишњег програме из чл. 137 ст. 1 тач. 1, 3, 4, 6, 8, 12, 13 и 14 ЗС непосредно (самостално).

Посебни програми из чл. 137 ст. 1 тач. 2, 5, 9, 10, 11, 15 и 16 ЗС могу бити предложени од стране свих организација у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе.

Предлог програма изградње, опремања и одржавања спортског објекта, подноси власник, односно корисник земљишта или спортског објекта уз сагласност власника земљишта, односно спортског објекта.

Предлог годишњег програма из чл. 137 ст. 1 тач. 3 ЗС може се поднети само за организаторе одређеног спортског такмичења. Предлог програма организовања међународног спортског такмичења које је од значаја за Републику Србију и од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе може се поднети само за организацију у области спорта која има сагласност за кандидовање и организовање тог такмичења, обезбеђену у складу са Законом о спорту.

Које услове и критеријуму мора да испуни програм у погледу носиоца?

Носилац програма мора да:

- 1) буде уписан у одговарајући регистар у складу са законом;
- 2) искључиво или претежно послује на недобитној (непрофитној) основи, ако Законом о спорту није друкчије одређено;
- 3) да има седиште на територији јединице локалне самоуправе;
- 4) да је директно одговоран за реализацију програма;
- 5) да је претходно обављао делатност у области спорта најмање годину дана;
- 6) да је са успехом реализовао претходно одобрене програме;
- 7) да испуњава услове за обављање спортских активности и делатности које су у вези са предлогом програма у складу са Законом о спорту;
- 8) располаже капацитетима за реализацију програма;
- 9) буде члан (непосредни или посредни) оног националног гранског спортског савеза за кога је министар надлежан за спорт утврдио, у складу са Законом о спорту, да се преко њега остварује општи интерес у одређеној грани спорта, у случају да је у једној спортској грани регистровано више националних гранских спортских савеза.

Носилац програма не може да:

- 1) буде у поступку ликвидације, стечаја и под привременом забраном обављања делатности;
- 2) има блокаду пословног рачуна, пореске дугове или дугове према организацијама социјалног осигурања;
- 3) буде у последње две године правноснажном одлуком кажњен за прекршај или привредни преступ у вези са његовом делатношћу.

Носиоцу програма не сме да:

- 1) буде у конфликту интереса;
- 2) намерно или с крајњом непажњом лажно прикаже податке тражене у обрасцима за подношење програма или ако је пропустио да да све потребне информације;
- 3) покуша да дође до поверљивих информација или да утиче на органе и радна тела јединице локалне самоуправе током евалуационог периода или неког претходног поступка доделе средстава.

Да ли су могући партнерски програми?

Јесу. Организације у области спорта могу да подносе предлоге програма самостално или удружене са другим организацијама. Партнери организација које учествују у реализацији програма, и њихови трошкови, прихватају се ако испуњавају исте услове који се примењују и за кориснике додељених средстава. Партнерске организације треба да дају Изјаву о партнерству. У случају партнерских програма, само једна организација биће одговорна за управљање одобреним финансијским средствима свих партнерских организација у програму, тако да мора имати унутрашњу организацију која ће омогућити такво финансијско пословање.

Које критеријуму мора да испуни програм у погледу садржине и квалитета?

Предлог програма мора да задовољава следеће критеријуме:

- да доприноси задовољавању потреба и интереса грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе утврђених Законом о спорту;
- да је у складу са Законом о спорту, Стратегијом развоја спорта у Републици Србији и планом развоја спорта на територији јединице локалне самоуправе;
- да је од значаја за јединицу локалне самоуправе;
- да је у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза;
- да је у складу са условима, критеријумима и циљевима наведеним у јавном позиву, код посебних програма;
- да се реализује на територији јединице локалне самоуправе, а обавезно у Републици Србији, осим програма припрема и учешћа на међународним спортским такмичењима;
- да је у складу са принципима утврђеним у документима међународних организација чија је чланица Република Србија;
- да има значајан и дуготрајан утицај на развој спорта на територији јединице локалне самоуправе;
- да ће се реализовати у текућој години;

- да је обезбеђено најмање 10% од укупних трошкова програма из сопствених средстава или неког другог извора;
- да је предвиђено фазно (у ратама) финансирање програма.

Грана спорта у оквиру које се реализује програм треба да је од посебног значаја за Републику Србију.

При одобравању програма изградње, опремања и одржавања спортских објеката приоритет имају програми који се односе на спортске објекте са већом категоријом у складу са Националном категоризацијом спортских објеката, спортски објекти којима се обезбеђује боља покривеност територије јединице локалне самоуправе, јавни спортски терени у стамбеним насељима или у њиховој близини и школски спортски објекти.

Које критеријуму мора да испуни програм у погледу финансирања, укључујући буџет програма?

Програми се финансирају у висини и под условима који обезбеђују да се уз најмањи утрошак средстава из буџета јединице локалне самоуправе постигну планирани резултати. Програми се финансирају једнократно или у ратама, у зависности од временског периода за реализацију програма. Средства која организација или њени партнери улажу у активности на реализацији програма морају бити посебно наведена. Носилац годишњег програма дужан је да промет буџетских средстава врши преко посебног рачуна наведеног у предлогу програма.

Буџет програма предвиђен предлогом програма треба да буде:

1. остварив – у смислу реалних износа који се планирају по свакој буџетској ставци (стварне цене и стандардне тарифе) и у смислу капацитета организације носиоца програма;
2. обухватан – треба да укључи и покрије све трошкове програма и прикаже учешће свих извора финансирања;
3. структуриран – да је тако формулисан да у потпуности прати захтеве прописаног обрасца за израду програма;
4. избалансиран – посебно у односу на допуштене трошкове;
5. прецизан – без заокруживања износа по буџетским линијама и без погрешних цифара или збирова по редовима и колонама.

Које критеријуме треба да испуне трошкови из буџета програма да би били прихваћени?

Трошкова реализације програма наведени у буџету програма треба да испуне следеће критеријуме:

1. да су директни трошкови реализације програма оправдани, стварни и у непосредној вези са циљевима реализације програма (директни оправдани трошкови), и морају бити базирани на реалним трошковима, а не на укупној суми, осим за трошкове путовања и дневница;
2. да додатни (индиректни) оправдани трошкови носиоца програма (индиректно оправдани трошкови) не прелазе 20% од директних оправданих трошкова реализације програма. Оправдани индиректни трошкови су прихватљиви ако не обухватају трошкове који су буџетом програма намењени реализацији неког дела програма. Индиректни трошкови нису прихватљиви ако је носилац програма

добрио из буџета јединице локалне самоуправе за свој рад одговарајућа средства по другом основу.

Да ли постоје одређена ограничења у погледу висине трошкова који се признају?

Постоје. Трошкови се признају у следећој висини:

- 1) за накнаду за рад лица која учествују у реализацији програма – две просечне бруто зараде у Републици Србији, према подацима органа надлежног за послове статистике;
- 2) за трошкове путовања и дневница лица која учествују у реализацији програма – до висине уобичајених трошкова, у складу са прописима који важе за државне службенике и намештенике;
- 3) за трошкове куповине опреме и плаћања услуга (нпр. хотелске услуге) – према рачуну, под условом да су неопходни за реализацију програма и да су уговорени у складу са законом којим се уређују јавне набавке.

Који трошкови се као неоправдани не признају?

Неоправдани трошкови који се не признају су: дугови и покривање губитака или задужења; каматна задужења; ставке које се већ финансирају из неког другог програма; трошкови куповине земљишта и зграда и капитална улагања, осим када је то неопходно за реализацију програма; трошкови губитака због промена курса валута на финансијском тржишту; трошкови отплате рата по основу раније закључених уговора (лизинг, кредит); куповина алкохолних пића и дувана; казне; куповина поклона, осим код организације међународних спортских приредби и у складу са правилима надлежног међународног спортског савеза; „разно”, „евентуално”, „остало” (сви трошкови морају бити детаљно описани у буџету програма).

Да ли се трошкови накнада спортским судијама, спортским делегатима и другим службеним лицима на међународном спортском такмичењу могу признати у пуном износу?

Могу под одређеним условима. Чл. 157 ст. 4 Закона о спорту дозвољава да се трошкови накнада спортским судијама, спортским делегатима и другим службеним лицима за обављање својих дужности на званичним међународним спортским сусретима одржаним у нашој земљи могу прихватити у оквиру трошкова програма које финансира јединица локалне самоуправе, и у износима вишим од оних прописаних у чл. 158 ст. 3 Закона о спорту. Чл. 158 ст. 3 Закона о спорту мора бити тумачен у односу на чл. 157 ст. 4 Закона о спорту, јер се у чл. 158 ст. 3 јасно наводи да се накнада за обављање службених дужности делегата, судија и других службених лица на спортској приредби везује за спортска правила националног спортског савеза. Међутим, на спортским приредбама из чл. 157 ст. 4 Закона о спорту се не примењују правила националних спортских савеза, већ искључиво правила надлежних међународних спортских савеза, према којима се одређују и накнаде службеним лицима.

Сваки међународни спортски догађај (утакмица и сл.) који се одржава као званично међународно такмичење, одређено такмичарским календаром или посебном одлуком надлежног међународног спортског савеза, по правилима

утврђеним од стране тог међународног савеза, на којем делегате и судије одређује међународни савез, који је и надлежан да призна или не призна валидност постигнутих спортских резултата и изриче санкције за повреде спортских правила током такмичења, јесте спортска приредба која се на територији Републике Србије организује под руководством међународног спортског савеза у смислу чл. 157 став 4 Закона о спорту.

Како схватити одредбу Закона о спорту да се као трошак може признати само део зараде запослених, а највише до 20% од одобрених средстава?

Према чл. 119 ст. 7 Закона о спорту: „Финансирање активности из програма може да обухвати само део зарада запослених, материјалних трошкова и административних трошкова, а највише до 20% од одобрене висине средстава из буџета Републике Србије за тај програм.” Ова одредба примењује се и на финансирање програма из буџета јединица локалне самоуправе и у пракси је најспорнија одредба Закона о спорту. Проблем са њом је у томе што би њена буквална и дословна примена довела до фактичког престанка финансирања програма организација у области спорта. Министарство омладине и спорта је непрестано „засипано” захтевима за тумачење ове одредбе Закона о спорту, уз захтеве да се она мења.

Одредба чл. 119 ст. 7 је одредба општег карактера, односно односи се на све програме којима се остварује општи интерес у области спорта из чл. 114 Закона о спорту – како на годишње тако и на посебне програма, независно ко је тај ко доставља предлог програм (чл. 117 ЗС). Већ из те чињенице произилази да се чл. 119 ст. 7 не може тумачити уско и дословно, јер поједини програми по својој суштини и садржини могу бити скоро искључиво рад неког лица или материјални трошак реализације програма. Када се тумачи чл. 119 ст. 7 треба такође водити рачуна да се према чл. 119 ст. 2 ЗС програм може из буџета Републике финансирати и у целости а не само делимично, а да се према чл. 119 ст. 3 висина средстава одобрава тако да се уз најмањи утросак средстава из буџета Републике постигну намеравани резултати.

Сва до сада постављена питања Министарству у вези са применом чл. 119 ст. 7 ЗС односе се на финансирање зарада лица запослених код носиоца програма. Међутим, чл. 119 ст. 7 односи се не само на зараде запослених него и на материјалне трошкове и административне трошкове. И ту управо лежи основни проблем у тумачењу одредбе чл. 119 ст. 7 ЗС. Та одредба суштински има два дела. Први део је: „Финансирање активности из програма може да обухвати само део зарада запослених, материјалних трошкова и административних трошкова”, а други део је: „највише до 20% од одобрене висине средстава из буџета Републике Србије за тај програм”. Проблем са схватањем суштине чл. 119 ст. 3 лежи у првом делу одредбе а не у другом, који је јасан. Шта више, у односу на први део одредбе постоји двоструки проблем. Дословно схваћена одредба да финансирање активности из програма може да обухвати само део зараде запослених, материјалних трошкова и административних трошкова значи да један део зарада, материјалних трошкова и административних трошкова мора бити обавезно обезбеђен из других извора изван буџета (од носиоца програма или трећих лица). Такво тумачење било би, међутим, супротно одредби чл. 119, ст. 2, јер према њој програм може и у целости да се финансира из буџета Републике. С друге стране, ако се први део одредбе чл. 119 ст. 7, повезан са другим делом исте одредбе, схвати тако да од 100% трошкова финансирања програма из буџета највише 20% може

бити предвиђено за зараде запослених, материјалне трошкове и административне трошкове, а да осталих 80% мора бити резервисано за „друге” трошкове, поставља се питање који су то „други” доминантни трошкови на које Закон о спорту упућује, посебно када су у питању програми из чл. 114 ст. 1 тач. 1–3, 6 и 7 ЗС. Када се, на пример, ради о програму изградње одређеног спортског објекта, реализација програма доминантно обухвата различите материјалне и административне трошкове. Шта је то што треба са 80% да се финансира из буџета? Или код програма обезбеђења услова за припреме и учешће на великим међународним спортским приредбама највећи део трошкова програма је везан за различите материјалне и административне трошкове (смештај, исхрана, путни трошкови, набавка опреме и др.). Могуће је рећи или замислити да у тих 80% спадају хонорари лица ангажованих на програму. Међутим, не само да постоје програми који не морају у опште да садрже тај трошак већ би са становишта циљног тумачења било неприхватљиво да се узме да је законодавац хтео да ограничи издвајање средстава из буџета за зараде, а није хтео да ограничи издвајања за хонораре.

Оно што суштински ствара нејасноће у тумачењу одредбе чл. 119 ст. 7 јесте недовршеност првог дела одредбе тог става. Наиме, не види се да ли је ту реч о тзв. директним трошковима реализације програма или се ради о тзв. индиректним трошковима у вези са реализацијом програма. Са становишта финансијских средстава која се из буџета одобравају за реализацију одређеног програма у области спорта, први део би могао да се „допуни”, односно схвати на два начина: 1) „Финансирање активности из програма може да обухвати само део зарада запослених, материјалних трошкова и административних трошкова *реализације програма*”; 2) „Финансирање активности из програма може да обухвати само део зарада запослених, материјалних трошкова и административних трошкова *носиоца програма*”. У првом случају се ради о директним трошковима, а у другом случају о индиректним трошковима. Схватање да је законодавац у чл. 119 ст. 7 мислио на директне трошкове реализације програма не само да би значило да је законодавац хтео да лимитира директне али не и индиректне трошкове него и да носилац програма увек мора из других извора да покрије 80% зарада и материјалних и административних трошкова реализације програма. То би, међутим, било супротно чл. 119 ст. 2. ЗС, али и принципима у вези улоге јавних власти у спорту, садржаним у бројним документима Савета Европе и Уједињених нација (чл. 5 ст. 1 ЗС). Остаје, дакле, да се са становишта циљног тумачења одредба чл. 119 ст. 7 ЗС схвати тако да се њоме ограничавају тзв. индиректни трошкови, односно додатни трошкови носиоца програма за потребе реализације програма. Такво тумачење би одговарало општеприхваћеним правилима у упоредном праву за финансирање програма невладиних организација (нпр. правила Европске агенције за реконструкцију и развој), према којима се сви трошкови у буџету програма (пројекта) деле на директне и индиректне трошкове, при чему ови други подлежу ограничењима у погледу висине (уобичајено од 10% до 15%).

На основу свега претходно реченог, чл. 119 ст. 7 (у вези чл. 136 ст. 1 и чл. 138 ст. 1) Закона о спорту треба схватити тако да је њиме прописано да се из буџета Републике, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе за финансирање програма којим се остварује општи интерес у области спорта највише 20% може одобрити за финансирање зарада запослених, материјалних трошкова и административних трошкова носиоца програма, као индиректних трошкова нужних за реализацију програма, а 80% одобрених средстава мора бити везано за директне трошкове реализације програма. У тих 80% могу улазити и трошкови

везани за зараде и хонораре стручних лица директно ангажованих на реализацији програма, док реализација програма траје. Претходно изнето тумачење одговарало би Обрасцу предлога програма из Правилника о финансирању.

У сваком случају, формулација чл. 119 ст. 7 Закона о спорту је лоша и неодговарајућа и потребно ју је изменити. У пракси о томе постоји општа сагласност.

Да ли постоје посебни критеријуми за одобравање програма изградње, одржавања и опремања спортских објеката?

У поступку одобравања програма изградње, опремања и одржавања спортских објеката који су од посебног значаја за развој спорта на територији јединице локалне самоуправе, поред критеријума утврђених за друге програме у области спорта, цени се испуњеност и следећих критеријума:

1. да за планиране активности постоји потребна документација у складу са законом којим се уређује планирање и изградња објеката;
2. да је обезбеђена локација за изградњу спортског објекта;
3. да спортски објекат испуњава услове прописане актом којим су уређени услови за обављање спортских делатности, у складу са Законом;
4. да је у питању спортски објекат који је од посебног значаја за развој спорта на територији јединице локалне самоуправе;
5. да је спортски објекат категорисан у складу са националном категоризацијом спортских објеката;
6. да је спортски објекат уписан у матичну евиденцију спортских објеката, у складу са Законом о спорту;
7. да је у питању капитално одржавање спортског објекта (реконструкција, доградња, адаптацију и санација);
8. да су радови на изградњи и капиталном одржавању спортских објеката предвиђени одговарајућом планском документацијом;
9. да је премер и предрачун радова на изградњи, односно одржавању спортског објекта урађен и оверен од стране стручног лица;
10. да је земљиште на којем се планира изградња новог спортског објекта у јавној својини;
11. да је спортски објекат у јавној својини (у целини или делимично);
12. да носилац програма из сопствених средстава сноси трошкове припремних радова, израде техничке документације, ангажовања стручног надзора, техничког пријема, укњижбе;
13. да се изградња и одржавање и опремање спортског објекта у оквирима јавно – приватног партнерства врши под условима и на начин утврђен законом којим је уређено јавно – приватно партнерство;
14. да се уговором регулишу сва својинска и имовинска питања у вези изградње и одржавања спортског објекта, у складу са законом којим је уређена јавна својина и другим законима.

Наведени критеријуми су прописани Правилником о финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта. Услов да спортски објекат мора бити у јавној својини сматрамо да није у складу са Законом о спорту, чл. 114 ст. 1 тач. 3; чл. 117 ст. 6; чл. 137 ст. 1 тач. 2 и чл. 138 ст. 1.

Шта подразумевају програми опремања и одржавања спортских објеката?

Опремање спортског објекта подразумева опрему која се уграђује у спортски објекат и са њим чини функционалну техничко-технолошку целину.

Одржавање спортског објекта подразумева капитално одржавање у смислу извођења радова на реконструкцији, доградњи, адаптацији и санацији спортских објеката.

За који период се може поднети предлог програма?

Предлог пројекта може се поднети најдуже до краја буџетске године у којој се одобрава програм. Предлог програма може се изузетно односити и на активности које се реализују у дужем временском периоду, до четири године, под условом да је то нужно с обзиром на природу и циљеве активности, да су предлогом програма за сваку годину предвиђена потребна средства и да су мерљиви годишњи резултати реализације програма.

Наставак реализације програма одобрава се сваке године. Реализација, односно наставак програма може се одобрити само ако је поднет годишњи извештај за претходну буџетску годину у складу с уговором о реализовању програма и ако су остварени очекивани резултати.

Ако је програм комплексан и вишегодишњег карактера, предлог програма мора да садржи организацију програма у фазама, с тим да једна фаза не може бити дужа од пројектоване буџетске године.

Којих правила би требало да се придржава подносилац програма при планирању програма?

Организације у области спорта које подносе предлог за финансирање одређеног годишњег програма, односно конкуришу по јавном позиву за доделу средстава за реализовање одређеног посебног програма треба да воде рачуна да се у припреми програма држе свих златних правила доброг планирања. Она обухватају:

1. Дефинисање нивоа организације програма:

- Организациона позадина – одређивање заинтересованих страна (ко са ким);
- План структуре програма (шта);
- Одређивање обима – постављање циљева (опис резултата који се очекује);
- План одвијања програма (шта, када);
- Планирање термина (ко, када);
- Планирање капацитета (ко, колико);
- Основно планирање трошкова (колико и када);
- Планирање укупних трошкова (колико укупно);
- Пописивање ограничења и суочавање с ризицима (незаобилазни временски рокови, расположивост кључних ресурса – околности ван наше моћи);
- План квалитета (колико добро – изричита и прећутна очекивања);
- Управљање програмом – стварно спровођење.

2. Развој плана програма:

- Дефинисање задатака (активности), њиховог редоследа и трајања;
- Распоређивање;
- Планирање ресурса (људи, опреме, објеката);
- Организационо планирање;
- Процена трошкова и буџета;
- Препознавање ризика;
- Планирање квалитета;
- Планирање корисника.

Шта треба да садржи предлог програма?

Предлог програма садржи детаљне податке о:

- 1) носиоцу програма;
- 2) области потреба и интереса грађана из чл. 137 ст. 1 Закона о спорту у којој се остварује програм;
- 3) учесницима у реализацији програма и својству у коме се ангажују;
- 4) циљевима и очекиваним резултатима, укључујући и то које ће проблеме програм решити и којим групама становника јединице локалне самоуправе и на који начин ће програм користити;
- 5) врсти и садржини активности и времену и месту реализације програма, односно обављања активности;
- 6) како ће се вршити оцењивање успешности програма (вредновање резултата програма);
- 7) буџету програма, односно потребним новчаним средствима, исказаним према врстама трошкова и утврђеним обрачуном или у паушалном износу;
- 8) временском плану употребе средстава (временски период у коме су средства потреба и рокови у којима су потребна);
- 9) начину праћења реализације програма и евалуације резултата;
- 10) претходном и будућем финансирању организације и програма.

Које формалне услове би требало да испуни предлог програма?

Предлози програма би требало да испуне следећи формалне услове:

- 1) да је уз предлог програма достављено пропратно писмо у коме су наведене најосновније информације о организацији носиоцу програма и предложеном програму (назив, временско трајање, финансијски износ тражених средстава) и које је потписало лице овлашћено за заступање организације;
- 2) да је предлог програма поднет на утврђеном обрасцу (ако је прописан) или у форми писаног поднеска, језиком и писмом у службеној употреби на територији јединице локалне самоуправе;
- 3) да је потпун;
- 4) да је поднет у прописаном року, односно у складу са буџетским календаром.

Која документација би требало да буде поднета уз предлог програма?

Да би надлежни орган јединице локалне самоуправе могао да одлучи о поднетом програму потребно је да се уз предлог програма поднесе документација којом се доказује испуњеност прописаних ближих критеријума

за задовољавање потреба и интереса грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе и изјава носиоца програма да не постоје препреке из чл. 119 ст. 5 и 6 и чл. 133 ст. 4 Закона о спорту да му се одобри програм.

Која документација се подноси уз програм изградње и одржавања спортског објекта?

Уз програм изградње и одржавања спортског објекта мора бити приложена документација којом се доказује испуњеност прописаних услова и критеријума према закону којим се уређује област планирања и изградње, као и документација о спровођењу програма (предрачун радова; власнички лист за земљиште и објекат; уговор о заједничком улагању; локацијска дозвола, грађевинска дозвола или решење којим се одобрава извођење радова на адаптацији или санацији спортског објекта; главни пројекат према закону којим се уређује област планирања и изградње; окончана или последња привремена ситуацију за извршене радове и извештај надзорног органа – код фазне изградње; други докази).

Које су најчешће грешке у питању програма?

- Програм се не уклапа у области дефинисане Законом о спорту (није под њих подведен) као потребе и интереси грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе;
- Програм се не уклапа у развојне циљеве приоритете јединице локалне самоуправе у области спорта дефинисане Програмом развоја спорта у јединици локалне самоуправе;
- Није узет у обзир социо-економски и демографски контекст;
- Нису узети у обзир други, комплементарни програми који се реализују или су у скорије време реализовани у јединици локалне самоуправе;
- Однос између непосредног и дугорочног циља није јасна;
- Нејасно дефинисан проблем и непосредни циљ;
- Нејасно је ко су планирани корисници програма;
- Превише оптимистичан став о томе шта се програмом може постићи;
- Мешају се циљеви са средствима;
- Радни план недовољно осмишљен, догађаји лоше распоређени;
- Није предвиђено довољно времена за извршење одређеног задатка;
- Недовољно средстава за управљање програмом.

Које су најчешће административне грешке при подношењу предлога програма?

Најчешће административне грешке које се јављају при подношењу предлога програма и које се формални разлог за одбијање програма су:

- предлог није стигао у прописаном року – аутоматски се одбацију;
- није поштована обавеза подношења програма на прописаном формулару;
- изјава подносиоца предлога програма није попуњена и није потписана;
- није достављен захтевани број примерака;
- није достављена електронска верзија програма на ЦД-у или путем интернета;
- недостаје неки од основних докумената;

- изјаве о партнерству нису потписане или нису достављене;
- износи у буџету нису исказани у динарим;
- трајање програма се разликује од захтева јавног обавештења, односно позива;
- средства која се траже од јединице локалне самоуправе нису у складу са правилима (већа су или мања, проценти су неодговарајући);
- достављен само један део буџета, недостају остали – други извори финансирања, образложење;
- партнерство није прихватљиво;
- организација је поднела два или више предлога, а до није дозвољено јавни позивом.

На који начин би требало да се одобравају програми?

Начин одобравања програма зависи од тога да ли су у питању годишњи или посебни програми. Када су у питању годишњи програми, јединица локалне самоуправе би пре 1. јуна текуће године требало да објави јавно обавештење о покретању поступка за достављање предлога годишњих програма за наредну буџетску годину, од стране овлашћених предлагача. Код посебних програма, јединица локалне самоуправе објављује између 15. јанура и 1. фебруара текуће године јавни позив за достављање посебних програма од стране организација у области спорта за текућу годину.

Где се објављује јавни позив и јавно обавештење за достављање програма?

Јавно објављивање се врши на начин који буде прописан правилником јединице локалне самоуправе о финансирању програма у области спорта. То може да буде и званични интернет сајт јединице локалне самоуправе. Ако јединица локалне самоуправе има службено гласило, онда се јавно објављивање позива и обавештења врши и у том гласилу.

Шта треба да садржи јавни позив за достављање посебних програма?

У јавном позиву наводе се битни услови и критеријуми које треба да испуне предложени програми, а посебно: предмет јавног позива, висина средстава која су на располагању за предмет јавног позива, крајњи рок до кога морају бити употребљена добијена средства, рок до кога морају бити поднети предлози програма, датум обавештавања носиоца програма о одобреним програмима, место, време и лице код кога се може добити документација у вези јавног позива.

Да ли може да се ограничи број посебних програма које може поднети иста организација у области спорта?

Може. Број посебних програма који могу бити поднети по јавном позиву и који могу бити одобрени може бити у јавном позиву одређен на следећи начин:

- 1) дозвољава се подношење само једног предлога програма од стране једног носиоца програма;

- 2) дозвољава се достава више предлога програма истог носиоца програма, али се одобрава само један;
- 3) дозвољава се достављање више предлога програма истог носиоца програма и више може бити одобрено, али се ово условљава тиме да иста лица не могу бити ангажована на овим програмима (различити програмски тимови);
- 4) дозвољава се да организација може бити партнер у већем броју програма, под условом да има капацитет да учествује у тим програмима.

Да ли је у јавном позиву за достављање посебних програма могуће дати и смернице за подношење програма у одређеној области потреба и интереса грађана у области спорта за коју се подносе програми?

Могуће је, иако се у пракси то не користи. Потпуно је супротно у европским оквирима.

Смернице се, по правилу, састоје из три дела:

- уводни део – опис програма (општи оквир, циљеви конкретног програма и приоритети);
- правила конкретног јавног позива за подношење одређеног програма (са детаљним описом свих захтева и критеријума);
- листа потребних прилога (документације).

У уводном делу смерница најчешће се описује стање у јединици локалне самоуправе у односу на област којом се позив бави, проблеми, шта је локална заједница до тада урадила, допринос других актера, а даје се објашњење и разлог за увођење конкретног програма који треба да реши оне проблеме који су дефинисани као важни за конкретну област (нпр. спречавање насиља на спортским утакмицама). Након описа контекста у коме треба да се реализују програми, најчешће следи опис општег и посебних циљева (и/или приоритета) који желе да се постигну конкретним програмима. Из тог описа потенцијални подносиоци програма треба да стекну јасну слику које то дугорочне циљеве јединица локалне самоуправе жели да постигне, као и шта жели да се постигне током трајања самог програма.

Смернице треба у уводном делу да садрже и конкретне информације о финансијским аспектима подношења предлога програма. То подразумева давање финансијских појединости, у оквиру којих се наводи укупна сума расположива по јавном позиву, минимални и максимални износ за који је могуће аплицирати и који је могуће одобрити, а такође се дају и инструкције везане за неопходно финансијско учешће подносиоца предлога програма.

Правила јавног позива односе се на следеће области: критеријуми одабира, како се пријавити и процедуре које треба следити, евалуација и селекција предлога, подношење пратеће документације, обавештење о одлуци, услови везани за спровођење програма по добијању средстава. Ова правила би требало да буду највећим делом већ одређена правилником о финансирању програма у области спорта у јединици локалне самоуправе. Правилима јавног позива треба дефинисати и могућности у вези партнерства, ангажовања сарадника и подуговарача.

У смерницама се може и тражити да предлог програма буде презентован и кроз *Матрицу логичког оквира*. То би требало практиковати посебно ако се одобравају знатнија финансијска средства. Приступ путем логичког оквира је специфична методологија планирања која се може користити како као средство

за израду стратегије, тако и за припрему најразноврснијих програма (пројеката). Производ овог процеса је Матрица логичког оквира, која увек иде уз предлог програма. Матрица је алатка која помаже у развијању и писању предлога програма, а може бити и средство провере. Матрица логичког оквира састоји се из 16 поља. Четири основна поља су дефинисање: општег циља програма, посебног (специфичног) циља програма, очекиваних резултата, активности. Свако од ова четири поља објашњава се кроз четири поља: логика програма (интервенције), показатељи успеха (индикатори – 2 до 3 показатеља за мерење једног циља, који се могу објективно верификовати), извори и средства провере (средства верификације), претпоставке и ризици. Матрица је ефикасан инструмент за идентификацију и анализирање проблема и утврђивање циљева и активности за решавање датих проблема. Она олакшава евалуацију програмских циљева и поређење планираних и остварених резултата. Идеално заузима само једну страницу и садржи исте информације као и предлог програма. Користи се у свакој фази програмског (пројектног) циклуса.

Коришћење приступа путем логичког оквира је изузетно корисно, али је и веома захтеван посао и треба пажљиво проценити оправданост увођења Матрице логичког оквира у процес предлагања и одабира програма, имајући посебно у виду љуски фактор у организацијама у области спорта. Да би се саставила Матрица логичког оквира подносилац програма мора да сачини анализу проблема и анализу решења, везаних за конкретни програм. Приликом анализе проблема, потребно је савладати два корака: идентификовање крупних проблема са којима се суочавају корисници /циљне групе; развијање „дрвета проблема” како би се утврдили узроци и последице проблема (нпр. насиља на утакмицама). Дефинисање „дрвета проблема” није ништа друго до: идентификовања главних проблема којима се програм бави; утврђивања узрока, односно ствари које треба променити како би се кључни проблем решио; констатације последица које се догађају услед нерешавања главног проблема.

Како се графички приказује Матрица логичког оквира?

	Логика програма	Индикатори	Средства верификације	Претпоставке
Општи циљеви	Који су то општи циљеви којима програм доприноси? Шири циљеви Програма развоја спорта у јединици локалне самоуправе	Кључни показатељи којима меримо остваривање општег циља програма	Где и како се могу пронаћи информације о објективно проверљивим показатељима?	
Посебни циљеви	Које специфичне циљеве желимо да постигнемо како бисмо допринели општим?	Кључни показатељи који показују да су специфични циљеви остварени	Где и како се могу пронаћи информације о објективно проверљивим показатељима?	Спољашњи фактори који утичу на успех програма. Ризици које морамо узети у обзир
Очекивани резултати	Очекивани резултати потребни за остварење	Кључни показатељи који показују да су резултати	Где и како се могу пронаћи информације о објективно	Спољашњи услови који морају бити испуњени како

	специфичних циљева	остварени	проверљивим показатељима?	би резултати могли да буду остварени
Активности	Које активности и којим редом се морају спровести како би се остварили резултати?	Средства нужна за спровођење тих активности (особље, опрема, радови)	Извори провере о напретку активности? Трошкови активности	Који су предуслови који морају бити испуњени пре почетка програма?

Ко оцењује поднете предлоге програма?

За оцену годишњих и посебних програма надлежни орган јединице локалне самоуправе треба да формира *стручну комисију* у којој би учествовали и представници спортског савеза јединице локалне самоуправе.

Комисија врши стручни преглед и даје оцену поднетих предлога, на основу Закона о спорту, правилника о финансирању програма у области спорта јединице локалне самоуправе и услова и критеријума наведених у јавном позиву и доставља надлежном органу јединице локалне самоуправе предлог за одобравање програма.

Комисија може да, за предлоге програма код којих постоји потреба за додатним информацијама или интервенцијама, пре достављања предлога надлежном органу јединице локалне самоуправе, тражи додатно објашњење од подносиоца, односно носиоца програма.

Комисија може о одређеном питању да прибави стручно мишљење од стране истакнутих стручњака или одговарајућих организација.

О раду комисије мора се водити записник.

Према којим критеријумима комисија процењује поднете предлоге програма?

Стручна комисија процењује предлог програма, укључујући и буџет програма, према следећим критеријумима:

1. испуњење услова који се тичу подносиоца предлога програма и партнера;
2. усклађености циљева програма са потребама и интересима грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе, циљевима Стратегије развоја спорта у Републици Србији и програмом развоја спорта на територији јединице локалне самоуправе;
3. процена квалитета предлога програма (капацитет за управљање програмом, потенцијали за успостављање партнерства, квалитет програма са становишта иновативности и процењеног утицаја, реалистичност остварења планираних активности и постављених циљева, план одрживости након завршетка програма);
4. финансијска евалуација (процена).

Који су критеријуми за оцену предлога програма са становишта квалитета и финансијске одрживости?

Процена квалитета програма и финансијска евалуација програма обухвата пет критеријума за процену, који се могу сврстати у две групе: *критеријуми за селекцију и критеријуми за доделу средстава*.

Критеријуми за селекцију програма обухватају елементе којима се врши евалуација финансијских и оперативних способности подносиоца програма како би се осигурало да он има стабилна и довољна финансијска средства за сопствени рад током целокупног периода реализације програма и да поседује професионалне способности, стручност и искуство потребне за успешну реализацију комплетног програма, укључујући и партнере у реализацији програма, као и процена значаја програма за јединицу локалне самоуправе.

Критеријуми за одобравање средстава обухватају оне елементе који омогућавају да се квалитет поднетих програма процени на основу постављених програмских циљева и приоритета, одрживости програма и рационалности трошкова, а сама средства одобре по основу активности које максимизирају опште ефекте реализације програма.

Шта се оцењује у вези финансијског и оперативног капацитета подносиоца програма?

Финансијски и оперативни капацитет подносиоца програма обухвата:

- да ли подносилац програма и партнери имају довољно искуства у вођењу сличних програма;
- да ли носилац програма и партнери имају довољно стручности и техничког знања за вођење предложеног програма, имајући у виду тип активности које су предвиђене програмом;
- да ли носилац програма и партнери имају довољне управљачке капацитете, укључујући ангажована лица, опрему и способност за управљање предложеним буџетом програма;
- да ли подносиоци програма имају довољно стабилне и довољне изворе финансирање).

Шта подразумева техничко знање за вођење предложеног програма?

Управљање програмима захтева од организација у области спорта да овладају савременим „алатима” за управљање програмима и пројектима и да програме воде од почетка па до краја (пројектни циклус) у складу са усвојеним међународним стандардима за управљање програмима и пројектима.

Фактори који утичу на успех програма су: добро планирање, потребна средства, развијене процедуре, усмереност на стварне потребе, компетентан и мотивисан тим људи, подстицајна околина.

Програмски (пројектни) циклус се састоји од следећих фаза:

- Програмирање – анализира се ситуација на нивоу локалне заједнице како би се идентификовали проблеми, ограничења и могућности којима би се програми могли бавити. Сврха програмирања је идентификовати и сложити се око главних циљева и приоритета у области потреба и интереса грађана у области спорта, те осигурати релевантан оквир програмирања, унутар којег се могу идентификовати и дефинисати програми.
- Идентификовање – у току ове фазе спроводи се следеће: сагледавају се и процењују потребе (од стране организације и стране корисника); идентификују се идеје за програм; анализирају се проблеми и идентификују могућности за њихово решавање; процењује се капацитет свих страна које ће бити укључене у спровођење програма. У овој фази

се израђују: студија изводљивости, анализа корисника, анализа проблема и циљева и анализа капацитета.

– Формулисање – у овој фази израђује се Логичка матрица и пише предлог програма (пројекта).

– Спровођење (имплементација) – пројектни менаџмент – подразумева све активности на имплементацији програма. Сваки програм састоји се из три сегмента: отпочињање, спровођење и постепено окончавање.

– Праћење и вредновање (мониторинг, евалуација, ревизија) – вредновање реализације и резултата програма. Оцењује се релевантност првобитног постављених циљева, методологија реализације и резултати. Резултати евалуације службе да би се унапредили будући програми или пројекти. Евалуацији бу требало да обави не само јединица локалне самоуправе него и крајњи корисници (они којима је програм био намењен).

Циклус одређује кључне теме, проблеме и одговорности у свакој фази. Фазе су прогресивне, а циклус се довија кружно – евалуација као подстицај нових идеја и програма.

Носиоци програма у области спорта требало би да су у стању да на одговарајући начин управљају сваком од наведених фаза програмског (пројектног) циклуса.

Шта су програми? Да ли могу да се прикажу кроз појединачне пројекте?

Програми и пројекти се, у суштини, могу схватити као средство организовања међусобно повезаних активности у одређени редослед како би се остварили унапред одређени циљеви у одређеном временском оквиру и у оквиру расположивих средстава.

Пројекат се може дефинисати као група активности у циљу реализације сврхе пројекта у одређеном временском оквиру. *Програм* се може схватити као серија пројеката чији циљеви заједно доприносе одређеном заједничком општем циљу. На пример, финансирање активности спортске организације од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе може да се прикаже као програм унапређења одређеног спорта у јединици локалне самоуправе. Те активности могу, међутим, да се групишу у поједине пројекте: организовање кампа за перспективне спортисте, припреме, такмичења и др.

Сврха програма, односно пројекта је да произведе одређену жељену промену. Карактеристично је за програм да се бави одређеним проблемима или специфичним потребама људи. И програми и пројекти дефинисани су циљевима које желе остварити и активностима које је потребно спровести да би се постигли ти циљеви, обично унутар дефинисаног временског оквира и расположивих финансијских средстава.

Шта се оцењује у вези значаја програма?

Значај програма оцењује се на основу следећих критеријума:

– у којој мери програм задовољава потребе и узима у обзир ограничења која постоје у области спорта у јединици локалне самоуправе;

– колико су јасно дефинисани и стратешки одабрани они који су везани за програм;

– да ли су потребе циљне групе и крајњих корисника јасно дефинисане и

- добро одмерене;
- да ли програм поседује додатне квалитете.

Шта се оцењује у вези програмских циљева и приоритета?

Предмет оцене су следећи елементи:

- да ли су планиране активности одговарајуће, практичне и доследне постављеним циљевима и очекиваним резултатима;
- колико је компактан целокупан план програма;
- да ли су учешће партнера и његово ангажовање у реализацији програма добро одмерени;
- да ли је учешће циљне групе и крајњих корисника и њихово ангажовање у реализацији програма добро одмерено;
- да ли је план реализације програма добро разрађен и изводљив;
- да ли предлог програма садржи индикаторе успешности програма који се могу објективно верификовати).

Шта се оцењује у вези одрживости програма?

У вези одрживости програма процењује се:

- да ли ће активности предвиђене програмом имати конкретан утицај на циљне групе;
- да ли ће програм имати вишеструки утицај;
- да ли су очекивани резултати програма одрживи.

Шта се оцењује у вези рационалности предвиђених трошкова у буџету програма?

Предмет оцене је:

- да ли је однос између процењених трошкова и очекиваних резултата задовољавајући;
- да ли је предложени трошак неопходан за имплементацију програма.

Да ли јединица локалне самоуправе може да утврдити додатне, посебне услове и критеријуме за процену и одабир програма?

Јединица локалне самоуправе може да утврди додатне ближе услове за одабир програма, али не дирајући у законом и подзаконским актима утврђене услове и критеријуме. То проистиче из принципа локалне самоуправе и начела да све што није супротно закону јесте допуштено. Могуће је утврдити строжије, али не и блаже услове и критеријуме.

Како се врши оцењивање предлога програма у односу на критеријуме за селекцију и критеријуме за процену програма?

Може се користити бодовно или описно оцењивање, с тим што треба оценити испуњеност сваког од наведених пет критеријума, укључујући и подгрупе унутар одређеног критеријума. Оцена се може дати на следећи начин: и то: 1 – веома лоше; 2 – лоше; 3 – одговарајуће; 4 – добро; 5 – веома добро. Када се саберу максимални бодови у оквиру сваког критеријума (са све

подгрупама), добија се да сваки програм може добити максимално 100 бодова, односно оцену веома добро.

Који поступак би требало да примени комисија за оцену поднетих предлога програма?

Поступак одобравања програма који су примљени у предвиђеном року начелно би требало да се врши се у три фазе.

У првој фази врши се административна (формална) провера и оцена испуњености прописаних услова и критеријума у погледу организације подносиоца предлога програма, односно носиоца програма, форме предлога програма и адекватности предложеног програма. У зависности како се предвиди правилником јединице локалне самоуправе, прву фазу би спровела или комисија или одређена стручна служба јединице локалне самоуправе.

У другој фази врши се евалуација програма од стране комисије. У процесу евалуације може се користити и Табела вредновања из Правилника о финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта (може бити и преузета у правилник јединице локалне самоуправе). Табела вредновања је сачињена у складу са добром међународном праксом одобравања програма невладиних организација.

Ако комисија у овој фази оцени финансијске и оперативне капацитете носиоца програма оценом нижом од „одговарајуће” (12 бодова) или значај програма оценом нижом од „добар” (15 бодова), програм се искључује из даље евалуације и за њега се доноси одлука о одбијању програма.

Друга фаза се окончава достављањем *надлежном* органу јединице локалне самоуправе предлога комисије за одобравање одређених програма. Према правилницима неких општина, комисија не узима у обзир за предлагање програме који при евалуацији добије мање од 60 бодова.

У трећој фази доноси се коначна одлука о одобравању програма и одређењу висине средстава за реализацију програма, од стране надлежног органа јединице локалне самоуправе.

Да ли комисија може да пре давања предлога за одобравање програма обави преговоре са носиоцем програма у вези садржине предлога програма?

Може. У случају да комисија оцени да би за адекватну реализацију предложеног програма, који је прошао фазу селекције, било потребно начинити одређене измене у предложеном програму, може предложити носиоцу програма преговоре у том правцу и установити оквир и рок за преговоре. Резултат преговора може бити позитиван и негативан. Позитиван исход преговора не мора да значи аутоматско одобравање средстава.

Када комисија даје предлог за се предложени програм не прихвати?

Предлог да се програм не прихвати и не одобре средства комисија даје у следећим случајевима:

1. програм није довољно релевантан са становишта задовољавања потреба и интереса грађана у области спорта у јединици локал самоуправе (утврђених Законом о спорту), остваривања циљева

- утврђених Стратегијом развоја спорта и Програмом развоја спорта на територији јединице локалне самоуправе.;
2. финансијске и оперативне могућности подносиоца програма нису довољне;
 3. значај програма није адекватан;
 4. програм је лошије оцењен у односу на одабране предлоге програма;
 5. резултати преговора нису имали позитиван исход.

Ко одлучује о одобравању програма?

Одлуку о одобравању програма доноси надлежни орган јединице локалне самоуправе, у складу са статутом.

Којим се актом одлучује о одобравању програма?

Надлежни орган јединице локалне самоуправе о одобравању програма одлучује решењем.

Решење о одобрењу годишњих програма доноси се за сваког носиоца програма посебно. Решење о одобрењу посебних програма доноси се збирно за све подносиоце предлога програма из исте области потреба и интереса грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе

Да ли се против одлуке о одобравању, односно неодобравању програма може поднети жалба?

Подносилац програма који сматра да испуњава утврђене услове и критеријуме за одобравање програма, а средства му нису додељена, може на решење о одобравању програма поднети приговор надлежном органу јединице локалне самоуправе, у року од осам дана од дана пријема обавештења да му програм није одобрен.

Надлежни орган јединице локалне самоуправе одлучује решењем о поднетом приговору у року од 15 дана од дана пријема приговора и уколико је приговор основан може изменити ранију одлуку.

Решење донето по приговору коначно.

Да ли се против коначног решења о одобравању програма може покренути судски спор?

Може. Против коначног решења о одобравању програма може се водити управни спор.

Које се друге мере могу предузети у вези решења о одобравању програма, осим судског спора?

Подносилац програма који сматра да јединица локалне самоуправе при додели средстава за програме којима се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе није поштовале обавезе из Закона о спорту може се обратити Министарству омладине и спорта које је надлежно за вршење надзора над применом Закона о спорту. Приговор се може поднети и републичком спортском инспектору, односно покрајинском спортском инспектору,

који је овлашћен да наложи решењем извршење мера и радњи уз одређивање за то потребног рока. Свако правно лице, па и јединица локалне самоуправе, дужно је да омогући спортском инспектору обављање инспекцијског надзора и да поступи по његовом налогу. Непоступање по налогу спортског инспектора представља прекршај из чл. 183 ст. 1 тач. 37 Закона о спорту за који се може изрежи казна од 100.000 до 1.000.000 динара.

Незадовољни подносилац програма може се обратити и Државној ревизорској институцији, у складу са Законом о државној ревизорској институцији („Сл. гласник РС”, бр. 101/2005, 54/2007 и 36/2010) и да је обавести о неправилностима у трошењу буџетских средстава (ту није реч ни о каквом приговору или жалби). Према том закону, предмет ревизије су и: правилност пословања субјеката ревизије у складу са законом, другим прописима и датим овлашћењима; сврсисходност располагања јавним средствима у целости или у одређеном делу; акта и радње субјекта ревизије које производе или могу произвести финансијске ефекте на примања и издатке корисника јавних средстава, имовину државе, задуживање и давање гаранција као и на сврсисходну употребу средстава којима располажу субјекти ревизије. Јединица локалне самоуправе јесте субјект ревизије.

Да ли и саме организације у области спорта могу бити субјекти ревизије од стране Државне ревизорске институције?

Могу. Субјектима ревизије се, између осталог, сматрају и: директни и индиректни корисници буџетских средстава Републике, територијалних аутономија и локалних власти у складу са прописима којима се уређује буџетски систем и систем јавних прихода и расхода; правна и физичка лица која примају од Републике, територијалних аутономија и локалних власти дотације и друга бесповратна давања или гаранције.

Да ли се са лицем којем је одобрен програм закључује уговор?

Да. Са подносиоцем одобреног програма јединица локалне самоуправе закључује уговор о реализовању програма, којим се обавезно уређује: назив и седиште носиоца програма; врста и садржина програма; време реализације програма, односно обављања активности; циљеви и очекивани резултати; висина додељених средстава; временски план употребе средстава; начин надзора над одвијањем реализације програма; обавезе носиоца програма у погледу подношења извештаја о реализацији програма; доказивање реализације програма, наменског коришћења средстава; медијског представљања програма и учешћа јединице локалне самоуправе у његовом финансирању.

Уколико се подносилац одобреног програма не одазове позиву за закључење уговора у року од осам дана од дана пријема позива, сматраће се да је одустао од предлога програма.

Уговор о реализовању програма којим се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта закључен супротно одредбама Закона о спорту ништав је.

Како поступити ако су програму одобрена мања средства од тражених?

Ако су одобреном програму, у складу са утврђеним критеријумима, додељена мања средства за реализацију од средстава наведених у буџету

предлога програма носилац програма, *пре закључења уговора*, усклађује буџет програма са висином расположивих средстава и доставља јединици локалне самоуправе допуну, односно измену буџета предлога програма, или доказ да је обезбедио додатна средства за реализацију програма, најкасније у року од осам дана. Уколико носилац одобреног програма не достави тражене исправке, односно доказе, сматраће се да је одустао од предлога програма и закључења уговора.

Да ли је носилац одобреног програма обавезан да подноси извештаје о реализацији програма?

Јесте. Носиоци одобрених програма обавезни су да јединици локалне самоуправе, на њен захтев, као и у року који је предвиђен уговором о реализовању програма, а најмање једном годишње, доставе извештај са потребном документацијом о остваривању програма или делова програма и коришћењу средстава буџета јединице локалне самоуправе.

Јединица локалне самоуправе може обуставити даље финансирање програма, односно једнострано раскинути уговор о реализовању програма ако подносилац одобреног програма не достави извештај у року предвиђеном уговором.

Да ли је потребно прецизно дефинисати захтеве у погледу подношења извештаја?

Јесте. Како би извештавање остварило своју сврху, правилником о финансирању програма у области спорта у јединици локалне самоуправе требало би јасно дефинисати: садржај траженог извештаја, предвиђену дужину извештаја, језик и писмо који ће бити употребљени, крајњи датум за подношење примерака извештаја, коме треба доставити извештај(е), формат (нпр. образац) или фонт који ће се користити, број примерака и форма – штампана/електронска, представљање извештаја (када и коме), одговорност за пражњење извештаја и његову презентацију.

Које су врсте извештаја?

У пракси је уобичајено захтевање неколико врста извештаја:

- Извештај о почетној фази – 3 месеца након почетка, ревизија, критички осврт на дизајн програма.
- Извештај о напретку – квартално, полугодишње (код нас 15 дана по истеку сваког квартала).
- Годишњи планови и извештај о напретку – документују напредак у односу на постизање планираних резултата и сврхе програма; важне промене у окружењу, план за наредну годину, извршни преглед.
- Завршни извештај – 3 месеца по окончању програма (код нас 15 дана од завршетка реализације програма).

Кратки рокови за подношење кварталних и завршног извештаја одређени Правилником о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта, а који се примењују и на извештаје о коришћењу одобрених средстава из буџета јединица локалне самоуправе, последица су законских одредби о томе да се организацији у области спорта не

могу одобрити средства за нови програм пре него што поднесе извештај о реализацији претходно одобреног програма и пре него што поднети извештај буде позитивно оцењен.

Када носилац програма подноси периодичне извештаје?

Носилац програма подноси периодични извештај у року од 15 дана по истеку сваког квартала у току реализације програма. Наредна авансна уплата буџетских средстава неће се уплаћивати оним носиоцима програма који не доставе периодични извештај.

Када носилац програма подноси завршни извештај?

Носилац програма је у обавези да у року од 15 дана од завршетка реализације програма достави јединици локалне самоуправе завршни (коначни) извештај о реализацији програма, са фотокопијама комплетне документације о утрошку средстава, оверене сопственим печатом и са извештајем ревизора (ревизија испуњења уговорних обавеза).

Да ли носилац програма врши самоевалуацију постигнутих резултата програма?

Да. Носиоци одобреног програма у завршном извештају о реализацији програма врше и процену постигнутих резултата са становишта постављених циљева.

Да ли се у извештају наводи да нису утрошена одобрена средства?

Да. Носиоци програма који не утросе одобрена буџетска средства по некој од авансних уплата, дужни су да у периодичном извештају образложе разлоге због којих та средства нису утрошена, и да траже одобрење да се та средства пренесу у наредни период.

Уколико се ради о неутрошеним средствима на годишњем нивоу, носилац програма је обавезан да по подношењу завршног извештаја изврши повраћај средстава у буџет јединице локалне самоуправе.

Која је санкција неподношења извештаја?

Јединица локалне самоуправе може обуставити даље финансирање програма, односно једнострано раскинути уговор о реализовању програма ако подносилац одобреног програма не достави извештај у року предвиђеном уговором.

Како треба да изгледа процес надзора и контроле реализације програма?

Надзор над реализацијом одобреног програм треба да врши и надлежни орган јединице локалне самоуправе као давалац буџетских средстава (спољни надзор) и органи организације у области спорта која је носилац програма (унутрашњи надзор).

Процеси надзора и контроле састоје се од процеса који се спроводе како би се пратило извођење програма на начин да се потенцијални проблеми могу

правовремено идентификовати и да се могу у случају потребе предузети корективне мере. Кључна корист од спровођења процеса надзора су у томе што се спровођење програма редовно надзире и мери како би се утврдила одступања од плана програма. Овакво стално надзирање омогућава, како тиму који руководи извршавањем програма тако и надлежном органу јединице локалне самоуправе, константан увид у исправност планираних активности и означава подручја која захтевају додатну пажљивост. На пример, прекорачење датума завршетка одређене активности захтева тренутне корекције плана у односу на ангажована лица, прековремени рад и др.

У пракси треба да буде уобичајено да се још у фази планирања програма дефинишу тачке током читавог циклуса програма (пројекта) у оквиру којих ће се прикупљати информације о тренутном статусу програма и његовом напредовању у односу на планиране вредности. Тако се планирању контроле даје подједнака важност као и осталим аспектима планирања.

Скупина процеса за надзор и контролу укључује следеће процесе пројектног менаџмента: 1) надзор и контрола рада на програму (утврђивање стандарда – радних задатака/трошкова/резултата, мерење остварених резултата, упоређивање остварених резултата са стандардима, отклањање одступања од стандарда и плана); интегрисана контрола промена (промена физичких ресурса, промена људских ресурса, промена распореда, промена буџета/финансијског плана, модификација захтева, инфраструктурне промене); верификација обухвата програма (провера да ли су чланови тима ангажовани на реализацији активности из програма и да ли активности или неки елементи премашују планирани обухват – било да би се прихватило проширење обухвата или да се спречи рад на оном што прелази обухват програма); контрола измена обухвата; контрола временског плана; контрола трошкова; контрола квалитета (проверавање одступања стварног квалитета од планираног или стандарда); управљање програмским (пројектним) тимом (стручном скупином лица која су задужена за непосредну реализацију програма, а чине је руководилац програма и стручни чланови тима, чији број зависи од величине и сложености програма); извештавање о напредовању; управљање учесницима у програму (управљање комуникацијама како би се задовољили захтеви заинтересованих на програму и решила питања са њима); надзор и контрола ризика (праћење идентификованих ризика, надгледање преосталих ризика, идентификовање нових ризика, извршавање плана у случају ризика и оцењивање њиховог утицаја током циклуса програма); управљање уговором.

Чест извор проблема у реализацији програма лежи у недовољној контроли временског плана програма, односно контролисању промена везаних за распоред појединих делова програма (планираних активности). Због тога програмски временски распоред захтева увек посебну пажњу. Постоји више случајева у којима распоред може скренути са жељеног правца: 1) члан тима преузима на себе посао који не треба да се ради, па се тако не може придржавати планираног распореда; 2) члан се тима разболео или му се нешто догодило због чега не може спровести планиране активности; 3) члан тима не поседује знања и вештине са којима се рачунало, па не може завршити добијени задатак до планираног рока; 4) добављачи касне са испоруком потребне опреме, сервисом и сл.; 5) члан тима сусреће се са непредвиђеним проблемима и др. Битно је да све промене временског распореда морају бити детаљно документоване, а затим и одобрене. То подразумева и да се мора назначити специфични разлог за промену распореда и лица, уз напомене о њиховом утицају на обухват програма (планиране активности).

Да ли се врши спољна евалуација (оцена) реализације одобреног и финансираног програма?

Да. Јединица локалне самоуправе треба да, по завршетку одобреног програма, изврши анализу реализације програма и постизања планираних ефеката и, у случају да оцени да планирани ефекти нису постигнути у битном делу пропустом носиоца програма, затражиће од носиоца програма да утврди одговорност лица која су реализовала програм.

На који начин носилац програма користи добијена средства из буџета јединице локалне самоуправе?

Носилац програма је обавезан да средства добијена из буџета јединице локалне самоуправе наменски користи, у складу са одобреним програмом, а набавку добара, услуга или радова у оквиру тих средстава мора вршити у складу са законом којим се уређују јавне набавке.

Када је носилац одобреног програма дужан да врати добијена средства у буџет јединице локалне самоуправе?

Средства добијена из буџета јединице локалне самоуправе за реализовање програма којима се остварује општи интерес у области спорта морају се вратити даваоцу средстава, заједно са затезном каматом од момента пријема, уколико носилац програма:

1. нетачно или непотпуно обавести даваоца средстава о битним околностима везаним за одобрење и реализовање програма;
2. својим пропустом не изврши програм у целини или га изврши у небитном делу;
3. употреби средства ненаменски, у потпуности или делимично, или се не придржава прописаних или уговорених мера које су утврђене ради осигурања реализације програма;
4. не достави у предвиђеним роковима потребне извештаје и доказе, иако га је давалац средстава претходно упозорио на неправилности и последице;
5. престане да испуњава услове који су на основу овог закона потребни за добијање средстава;
6. спречи или онемогући спровођење прописаних, односно уговорених контролних мера.

Јединица локалне самоуправе ће захтевати повраћај дела датих средстава и ако је програм само делимично реализован или је реализован са битним закашњењем одговорношћу носиоца програма, осим ако су реализованим активностима постигнути битни ефекти програма.

Да ли носилац програма може током реализације програма вршити измене у програму у погледу коришћења одобрених средстава?

Може изузетно, под условом да се:

- 1) тиме не угрожава основни циљ програма;

2) средства компензују у оквиру буџетске секције, као и између њих, обраћајући пажњу на то да варијација не сме да прелази 15% од првобитно одобрене суме новца у оквиру сваке буџетске секције.

У овим случајевима, носилац програма може да направи корекцију у буџету програма и да о томе обавести јединицу локалне самоуправе.

Како поступити уколико носилац програма у току реализације програма нема на наменском рачуну отвореном код Управе за трезор потребна финансијска средства?

Ако је оваква ситуација у пракси могућа, што може спречити реализацију програма на утврђен начин, онда њу треба регулисати или правилником о финансирању спорта у јединици локалне самоуправе или у уговору са носиоцем програма. Министарство омладине и спорта у типском уговору који користи за уговарање реализације годишњих програма националних гранских спортских савеза користи следећу уговорну клаузулу:

Уколико Носилац програма у току реализације програма нема на наменском рачуну отвореном код Управе за трезор средства потребна за реализацију одобрених програмских активности, уз сагласност Министарства може извршити неодложне обавезе средствима из других извора, са свог рачуна отвореног код пословне банке, у оквиру одобреног буџета и у складу са Редовним програмом, уз поштовање свих прописа који се односе на реализацију Редовног програма, посебно члана 12 Правилника.

У случају из става 1 овог члана дозвољен је накнадни трансфер средстава са наменског рачуна отвореног код Управе за трезор на рачун пословне банке ради накнаде за извршене обавезе, при чему сви трошкови морају бити адекватно документовани.

Да ли је носилац програма обавезан да медијски представи учешће јединице локалне самоуправе у финансирању одређене спортске активности и делатности?

Јесте. Уговором који закључује јединица локалне самоуправе са носиоцем програма требало би да буде прецизирана садржина и начин испуњавање ове обавезе. Министарство омладине и спорта у типском уговору који користи за уговарање реализације годишњих (редовних) програма националних гранских спортских савеза користи следећу уговорну клаузулу:

Носилац програма се обавезује да на јасан и недвосмислен начин, током реализације Редовног програма, наведе чињеницу да се Редовни програм финансира из буџета Републике Србије – Министарство омладине и спорта, коришћењем следећег текста: 'Влада Републике Србије – Министарство омладине и спорта, допринели су у значајној мери реализацији наших пројеката обезбеђивањем неопходних средстава за њихово финансирање'. Обавеза се односи на појављивање у свим промотивним материјалима и свим врстама медија.

Шта значи затварање програма?

Затварање програма је процес завршавања свих активности како би се и службено затворио програм или програмска фаза. Завршетак или затварање програма је формално прихватање и верификовање програмског „производа” и

престанак програмских активности. Током затварања програма врше се следећи процеси: ревизија, самоевалуација, извештавање, одобравање (спољна евалуација и прихватање извештаја од стране наручиоца), распуштање програмског тима.

Са коначним процесима завршавања програма могуће је почети када се спроведе ревизија и самоевалуација. Ако се евалуацијом дође до резултата који иду у прилог завршавању програма, програм се може завршити на један од следећих начина: гашењем (због тога што је успешан и што је остварио своје циљеве; због тога што је неуспешан и није остварио своје циљеве), настављањем (настављање активности у организацији и након завршетка програма, али у неком модификованом облику), интеграцијом (укључивање активности из програма у редовне активности организације) и гашење (поступно нестајање програма ограничавањем буџета).

Која је санкција лоше реализације одобреног програма?

Носилац финансираног програма који реализује програм, али не постигне планиране ефекте програма у битном делу није обавезан да врати добијена средства, али ако јединица локалне самоуправе оцени, анализирајући завршни извештај, да ти ефекти нису постигнути пропустом носиоца програма, не може добијати средства из буџета јединице локалне самоуправе за реализацију својих програма следеће две године.

Како поступити ако је претходно реализовани програм лоше оцењен, а закључен је уговор о реализацији новог програма?

У пракси је оваква ситуација могуће нарочито када су у питању годишњи програми, јер се уговори о реализацији годишњих програма закључују већ у јануару текуће године, а да још није завршен процес евалуације реализације програма из претходне године. Министарство омладине и спорта у типском уговору који користи за уговарање реализације годишњих (Редовних) програма националних гранских спортских савеза користи за ове прилике следећу уговорну клаузулу:

Уговорне стране су сагласне да уколико Министарство, сходно члану 133 став 3 Закона и чл. 31 и 40 Правилника, на основу анализе поднетог Завршног извештаја о реализацији програма за претходну годину утврди да у односу на реализацију тог програма постоје околности из члана 133 ст. 1–3 Закона може једнострано раскинути овај уговор.

Уговорне стране су сагласне да се одобрено финансирање програма по овом уговору може обуставити до утврђивања чињеница из става 1 овог члана.

Уколико је пре утврђивања чињеница из става 1 овог члана започето финансирање реализације програма одобреног по овом уговору, Носилац програма је обавезан да након раскида уговора врати целокупан износ средстава добијених из буџета Републике Србије за реализацију овог програма, заједно са затезном каматом од момента пријема одлуке.

Који подаци и на који начин се јавно објављују у вези програма у области спорта која се финансирају из буџета јединице локалне самоуправе?

Јединица локалне самоуправе је дужна да, на начин прописан правилником о финансирању програма у области спорта на својој територији, стави на увид

јавности: извештај о поднетим предлозима програма са траженим износом средстава, извештај о одобреним програмима са износом одобрених средстава, годишњи извештај о реализовању свих одобрених програма за задовољавање потреба и интереса грађана у области спорта.

Носиоци одобреног програма дужни су и да најмање једном годишње чине доступним јавности извештај о свом раду и о обиму и начину стицања и коришћења средстава и да тај извештај доставе јединици локалне самоуправе. Овај извештај може се објавити и на интернет-сајту носиоца програма и мора бити доступан јавности током целе године.

На свим документима и медијским промоцијама везаним за реализовање програма мора бити истакнуто да се програм финансира средствима из буџета јединице локалне самоуправе.

Колико дуго су носиоци одобрених програма дужни да чувају документацију у вези реализације програма?

Подносилац одобреног програма дужан је да чува евиденцију, односно документацију која се односи на реализовање тог програма десет година од дана када је тај програм завршен, ако законом није друкчије одређено.

Да ли додела средстава из буџета јединице локалне самоуправе подлеже контроли са становишта прописа о државној помоћи?

Тренутно се о томе не води посебно рачуна, али ће јединице локалне самоуправе у процесу учлањења Србије у Европску унију морати своја правила и праксу да усагласе са правилима Европске уније о контроли државних субвенција који утичу на конкуренцију на тржишту. Према досадашњој пракси Европске комисије, субвенције и пореске олакшице које јавне власти дају професионалним клубовима подлежу прописима о контроли државне помоћи. Те субвенције могу се доделити само уз посебно одобрење Европске комисије. Аматерски спорт, начелно, не подлеже овим ограничењима.

Република Хрватска је у процесу учлањења морала да примени прописе о државној помоћи на субвенције града Сплита Ногометном клубу *Хајдук а.д.*

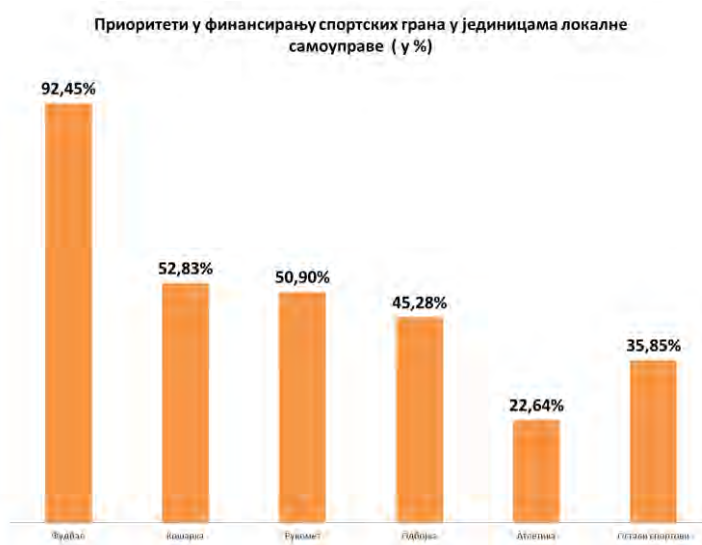
У Републици Србији је државна помоћ регулисана следећим прописима:

- **Закон** о контроли државне помоћи („Сл. гласник РС”, бр. 51/2009-19);
- **Уредба** о примени прописа о државној помоћи на подстицаје из Закона о регионалном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 116/2012-4);
- **Уредба** о правилима за доделу државне помоћи („Сл. гласник РС”, бр. 13/2010-7, 100/2011-53, 91/2012-4, 37/2013-6, 97/2013-4);
- **Уредба** о начину и поступку пријављивања државне помоћи („Сл. гласник РС”, бр. 13/2010-4);
- **Правилник** о методологији израде годишњег извештаја о додељеној државној помоћи („Сл. гласник РС”, бр. 3/2011-14);
- **Одлука** о образовању Комисије за контролу државне помоћи („Сл. гласник РС”, бр. 112/2009-37).

Да ли у пракси јединице локалних самоуправа финансирају програме спортских организација у складу са Законом о спорту?

Углавном не. Веома су чести примери да локалне самоуправе немају никакве процедуре за расподелу буџетских средстава већ се та средства расподељују унутар малог круга људи који су углавном повезани са политиком.

Истраживање Сталне конференције градова и општина показује да је финансирање спорта у локалу углавном усмерено ка фудбалу, што се може видети у наредном графикону.

Овакав начин постављања приоритета у финансирању програма супротан је како Националној категоризацији спортова тако и Националној стратегији. Заправо веома чест случај је да готово више од 2/3 локалног буџета иде за финансирање локалног клуба, који чак не игра Националну лигу, већ учествује у много нижем рангу такмичења и то све на уштрб клубова чији спортисти постижу врхунске спортске резултате у међународним оквирима. На овај начин не само да се занемарују постојеће категоризације већ се озбиљно угрожава опстанак организација које раде на унапређењу програма школских активности и организација које се баве развојем рекреативног спорта.

V
**ОРГАНИЗАЦИЈЕ У ОБЛАСТИ СПОРТА
У СИСТЕМУ СПОРТА
ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ**

Које су надлежности општинског, односно градског спортског савеза према Закону о спорту?

Надлежности територијалног спортског савеза утврђене су у Закону о спорту чл. 104 ст. 1 (уређивање и остваривање спортских питања на територији јединице локалне самоуправе) и чл. 138 ст. 3 (предлагање програма за финансирање из буџета јединице локалне самоуправе).

Због чега су значајни градски и општински спортски савези за јединицу локалне самоуправе?

Постојање градских, односно општинских спортских савеза није особеност организације српског спорта већ представља коришћење позитивних искустава других спортски развијених европских земаља, попут Немачке и Аустрије, али и позитивних искустава из претходних сицијалистичких времена. Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године је место територијалних спортских савеза описала на следећи начин: *Спорт у локалној самоуправи (општина, град, град Београд) у потпуности зависи од интересовања људи који управљају органима јединица локалне самоуправе и њиховим афинитетима према спорту. У појединим општинама и градовима уочена је веома добра сарадња општинских и градских спортских савеза и јединица локалне самоуправе, док се са друге стране лако уочавају она подручја Републике Србије у којима спорт замире.* Ова констатација може да се понови и на почетку 2014. године. У оним јединицама локалне самоуправе у којима је организован градски, односно општински спортски савез, који остварује своје функције у складу са Законом о спорту и Статутом Спортског савеза Србије, постоји, барем на минималном нивоу, плански развој спорта, без самовоље појединих локалних моћника. Без сарадње локалних власти и територијалних спортских савеза није могуће обезбедити транспарентност финансирања спортских организација и савеза из јавних прихода, која уважава аутономију спортског покрета.

Које програме за задовољавање потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе подноси спортски савез?

У складу са чл. 138 ст. 3 Закона о спорту, програми из чл. 137 ст. 1 тач. 1, 3, 4 6, 8, 12, 13 и 14 Закона о спорту подnose се као годишњи програми, директно јединици локалне самоуправе, без расписаног конкурса, у динамици утврђеној чл. 118 ст. 1 Закона о спорту. Предлоге ових програма подноси територијални спортски савез, и то како свој годишњи програм тако и годишње програме својих чланова.

Који програми за задовољавање потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе се подносе путем јавног конкурса (позива)?

У складу са чл. 138 ст. 1 и 3 Закона о спорту, програми из чл. 137 ст. 2, 5, 9, 10, 11, 15 и 16 Закона о спорту подносе се као посебан програм, на основу расписаног јавног позива, у динамици утврђеној чл. 118 ст. 2 Закона о спорту (буџетски календар), ако посебним законом није другачије прописано (финансирање установа и предузећа, односно привредних друштава којима је оснивач јединица локалне самоуправе). Ове предлоге програме подносе организације у области спорта са територије јединице локалне самоуправе које ће бити носиоци програма, што може бити и спортски савез за неки свој посебни програм.

Да ли је јединица локалне самоуправе обавезна да финансира реализацију програма преко спортског савеза?

Није. Јединица локалне самоуправе није у обавези да финансирање спортских активности и делатности врши преко територијалног спортског савеза, ни када су у питању годишњи ни када је реч о посебним програмима. Коначна одлука о финансирању одређеног програма је на надлежном органу јединице локалне самоуправе, који са носиоцем одобреног програма закључује уговор о реализацији програма. Јединица локалне самоуправе, међутим, не може да доноси одлуке о финансирању годишњих програма из чл. 137 ст. 1 тач. 1, 3, 4, 6, 8, 12, 13 и 14 Закона о спорту без предлога територијалног спортског савеза у складу са чл. 138 ст. 3 Закона о спорту.

Да ли је спортски савез дужан да прати реализацију програма које је предложио за финансирање?

Јесте. Спортски савез као овлашћени предлагачи годишњих програма организација у области спорта, прати реализацију одобрених годишњих програма и на крају реализације програма подносе извештај јединици локалне самоуправе о остваривању циљева и ефеката програма, а ако се уоче озбиљни проблеми и недостаци у реализацији програма и пре тога.

Организације у области спорта обавезне су да спортском савезу пруже све потребне информације и омогуће увид у сва документа и све активности везане за реализацију програма, као и да им достављају, у исто време кад и јединици локалне самоуправе, примерак извештаја о реализацији програма.

Да ли јединица локалне самоуправе може тражити промену статута неке спортске организације или савеза са своје територије?

Не може. Јединица локалне самоуправе не може утицати на промену статута спортске организације, чак и када ју је прогласила од посебног значаја. Скупштина спортског удружења је искључиво надлежна за усвајање статута, укључујући и измене и допуне статута спортског удружења (чл. 53 ст. 3 тач. 1 Закона о спорту). Међутим, неодговарајућа и недемократска унутрашња организација неке спортске организације или савеза који конкурише за средства буџета може бити један од критеријума за неодобравање програма за финансирање.

Да ли у свакој јединици локалне самоуправе треба да постоји спортски савез?

Треба. Спортска пирамида у Републици Србији постављена је тако да у њој засебно место имају територијални спортски савези: Спортски савез Србије, спортски савези аутономних покрајина и спортски савези јединица локалне самоуправе. Закон о спорту у чл. 104 ст. 1 није употребио погодбени облик: могу основати већ је прописао да организације у области спорта са одређене територије „оснивају”, ради уређивања и остваривања спортских питања од заједничког интереса, територијални спортски савез, односно савез спортова (за Републику Србију, аутономну покрајину, јединицу локалне самоуправе).

Да ли су организације у области спорта дужне да се учлане у градски, односно општински спортски савез.

Имајући у виду слободу удруживања, начелни нису. Међутим, сви национални спортски савези преко којих се остварује општи интерес у области спорта, у спортским гранама које су од посебног значаја за Републику Србију и у којима се једино и могу финансирати програми у области спорта, су редовни чланови Спортског савеза Србије (ССС). Према Статуту Спортског савеза Србије, све организације у области спорта која се учлањене у неки од савеза који је редовни или придружени члан Спортског савеза Србије, уједно је и посредни члан Спортског савеза Србије. Спортски савез Србије и његови непосредни и посредни чланови функционишу као јединствени систем спорта у Републици Србији, а непосредни чланови савеза (национални грански спортски савези) су обавезни да предузму активности, укључујући и усвајање обавезујуће статутарне одредбе, којима ће обезбедити да се организације из њихове надлежности са одређене територије учлане у одговарајући територијални спортски савез.

Да ли је спортски савез дужан да прими у чланство организацију у области спорта са своје територије?

Према Статуту Спортског савеза Србије, територијални спортски савез члан СССР дужан је да прими у своје чланство организацију у области спорта са територије јединице локалне самоуправе, која је регистрована у складу са законом и испуњава опште услове утврђене статутом за пријем у чланство савеза. Статутом градског, односно општинског спортског савеза не могу се утврђивати дискриминаторски услови за пријем у чланство, односно услови који нису на закону засновани, објективни и везани за остваривање циљева организације.

О чему је дужан да води рачуна спортски савез и његови чланови при обављању спортских активности и делатности и реализацији програма?

Градски и општински спортски савези и њихови чланови су у обављању спортских активности и спортских делатности дужни да се нарочито ангажују на афирмацији духа олимпизма, подстицању фер-плеја, унапређењу васпитно-образовног и стручног рада у спорту, подстицању и афирмацији добровољног рада

у спорту, борби против лажирања, сузбијању насиља и допинга у спорту. Осим тога, обавезни су и да бављење спортом буде хумано, слободно и добровољно, здраво и безбедно, у складу са природном средином и друштвеним окружењем, фер, толерантно, етички прихватљиво, одговорно, независно од злоупотреба и циљева који су супротни спортском духу и доступно свим грађанима под једнаким условима без обзира на узраст, ниво физичких способности, степен евентуалне инвалидности, пол и друго лично својство.

Када се сматра да је организација у области спорта регистрована за обављање спортских делатности?

Спортске организације (спортски клубови) се према чл. 31 Закона о спорту оснивају ради обављања спортских активности и спортских делатности, у облику спортског удружења или спортског привредног друштва. Управо обављање одређених спортских активности и спортских делатности представља заједнички циљ због кога је одређена спортска организација и основана као удружење (чл. 34 Закона о спорту). Спортска друштва, спортски савези и друга удружења и савези у области спорта су по својој природи удружења, односно организације засноване на чланству и слободи удруживања, основане ради остваривања заједничких циљева и интереса и заједничког наступа и репрезентовања у области спорта (чл. 98 ст. 1; чл. 99 ст. 1; чл. 106 ст. 2 и 3 Закона о спорту). Установе и привредна друштва у области спорта оснивају се ради обављања спортских делатности (чл. 110 ст. 4 и 5 Закона о спорту). Предузетници се физичка лица која се региструју ради самосталног обављања спортских делатности (чл. 95 ст. 3 Закона о спорту), односно самосталног професионалног бављења спортским активностима и делатностима у индивидуалним спортовима од стране врхунских спортиста (чл. 13 ст. 1 Закона о спорту). Спортске задужбине и фондације су организације основане ради остваривања друштвенокорисних циљева у области спорта (чл. 111 Закона о спорту).

Према Уредби о класификацији делатности од 29. јула 2010. године организације у области спорта у пријави за упис у регистар уписују следеће шифре делатности:

- 77.21 (изнајмљивање и лизинг опреме за рекреацију и спорт) – предузетници, установе и привредна друштва која обављају спортску делатност изнајмљивања опреме за спорт и рекреацију;
- 85.51 (спортско и рекреативно образовање) – предузетници и привредна друштва којима је претежна делатност обучавање (подучавање, спортско оспособљавање и спортско усавршавање трећих лица, а не чланова) у спортским активностима које је намењено групама или појединцима, а које се обавља у камповима или спортским школама (школе фудбала, школе тениса, кампови и сл.);
- 93.12 (делатност спортских клубова) – спортски клубови, односно спортске организације као удружења или спортска привредна друштва;
- 93.11 (делатност спортских објеката) – предузетници и установе и привредна друштва (спортски центри и сл. организације) који обављају спортску делатност обезбеђења и управљања спортским објектима и организовања спортских приредби на спортским објектима;
- 93.13 (делатност фитнес-клубова) – предузетници и привредна друштва која обављају спорту делатност омогућавања спортског вежбања у фитнес и боди-билдинг центрима, односно објектима;

- 93.19 (остале спортске делатности) – грански и територијални спортски савези; спортске лиге као удружења; организациони одбори спортских догађаја као удружења; самостални професионални спортисти као предузетници; предузетници, установе и привредна друштва који обављају стручни рад у спорту као спортску делатност; предузетници, установе и привредна друштва који обављају спортску делатност у виду активности у оквиру штала, штенара и гаража, спортско-рекреативног лова и риболова у резерватима и помоћне услуге у спортско-рекреативном лову и риболову;
- 94.12 (делатности струковних удружења) – струковна удружења у области спорта;
- **94.99 Делатност осталих организација на бази учлањења** – спортска друштва, друга удружења и савези у области спорта (удружења навијача и др.);
- спортске задужбине и фондације наводе једну привредну делатност коју обављају као споредну делатност.

У чему је разлика између спортских привредних друштава (чл. 94 Закона о спорту) и привредних друштава у области спорта (чл. 110 Закона о спорту)?

Спортска привредна друштва су спортске организације основане ради обављања спортских активности и спортских делатности, које могу да обављају ако испуњавају услове из чл. 33 и 94 Закона о спорту. Примарно је обављање спортских активности, што подразумева да нема спортског привредног друштва без учлањених или уговором ангажованих спортиста.

Привредна друштва у области спорта су привредна друштва (организације) за обављање спортских делатности, а то су делатности којима се обезбеђују услови за обављање спортских активности, односно омогућава њихово обављање (чл. 3 ст. 1 тач. 2 и чл. 110 ст. 4 Закона о спорту). Привредно друштво у области спорта (спортски центри и сл.) нема спортисте, а спортску делатност може да обавља ако испуњава услове из чл. 110 ст. 5 Закона о спорту.

Да ли се на спортска удружења примењује и Закон о удружењима?

Да. Према чл. 31 Закона о спорту на питања која нису уређена Законом о спорту, а тичу се рада спортских удружења примењују се општи прописи о удружењима.

Да ли би спортске организације као привредна друштва требало у називу да имају ознаку „спортско привредно друштво”?

Не морају. Спортске организације као привредна друштва могу а не морају у свој назив да ставе ознаку „спортско привредно друштво”, јер таква обавеза није предвиђена чл. 94 Закона о спорту.

Да ли спортске организације као удружења (нпр. тениски клубови) које се непосредно баве одређеним спортским делатностима у виду пружања услуга трећим лицима (нпр. школе тениса) могу да се у целини (уз задржавање правног идентитета) преведу у Регистар привредних друштава?

Не могу, јер Закон о спорту не уређује могућност да спортско удружење промени правну форму у привредно друштво. Спортска удружења која непосредно обављају спортске делатности у виду пружања услуга трећим лицима морају да оснују привредно друштво преко кога ће обављати спортске делатности које нису везане за чланство удружења.

Колико је лица потребно за оснивање спортског друштва и спортског савеза?

Три правна лица из области спорта (чл. 98 ст. 1; чл. 99 ст. 1; чл. 104 ст. 1 и 2; чл. 106 ст. 2 Закона о спорту), с тим да самостални професионални спортиста може бити један од оснивача гранског спортског савеза.

Да ли назив спортског удружења, друштва и савеза мора у статуту и пријави за упис у регистар АПР-а бити на српском језику и на ћириличном писму.

Мора. Према чл. 41 ст. 2 и 4 Закона о спорту, назив спортског удружења мора бити на српском језику и ћириличном писму и мора бити утврђен статутом.

Које услове треба да испуни спортска организација да би радила?

Поред тога што мора бити регистрована у складу са законом, да би обављала спортске активности и спортске делатности спортска организација мора да испуни услове прописане чл. 33 Закона о спорту, који су ближе разрађени Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Сл. гласник РС”, бр. 17/2013). Спортској организацији која не испуњава те прописане услове не могу бити ни финансирани програми из буџета јединице локалне самоуправе. Испуњеност услове проверава спортски инспектор у поступку редовног инспекцијског надзора, али он то може учинити и по пријави, односно посебном захтеву.

Кључни захтеви које свака спортска организација треба да испуни, и о чему би јединица локалне самоуправе требало да води рачуна при одобрењу програма (ако је потребно и да тражи доказе о испуњености) су:

– *Да има учлањене или уговором ангажоване спортисте:*

1) у колективним спортовима има регистровану код надлежног националног гранског спортског савеза најмање једну екипу, са оноликим бројем спортиста који омогућава наступ екипе на такмичењима, у складу са спортским правилима тог савеза;

2) у појединачним спортовима има најмање троје спортиста регистрованих код надлежног националног гранског спортског савеза у складу са спортским правилима тог савеза;

3) у рекреативном и другом нетакмичарском спорту најмање пет спортиста различитог узраста и пола;

– *Да има ангажоване одговарајуће спортске стручњаке и стручњаке у спорту:*

1) спортска организација (спортски клуб) има ангажованог најмање једног спортског стручњака за рад са спортистима;

2) спортска организација има још једног спортског стручњака на сваких 160 спортиста;

3) спортска организација која се такмичи у сениорском највишем националном рангу такмичења или професионалном такмичењу има ангажованог најмање: 1) једног спортског стручњака за рад са спортистима и координацију стручног рада у клубу (главни тренер), 2) једног спортског стручњака на сваких додатних 160 спортиста, 3) једног спортског стручњака као руководиоца програма развоја омладинског спорта, 4) једног спортског менаџера за оперативно извршне послове (спортски директор, генерални секретар, секретар и сл.), 5) финансијског руководиоца – службеника одговорног за финансије и припрему финансијске документације, 6) једног клупског лекара за бригу о медицинској заштити спортиста и примени антидопинг правила.

Ангажовање спортског стручњака врши се закључењем уговора о стручном ангажовању или уговора о раду, у складу са законом којим се уређује спорт. Ако у организацији има ангажованих више спортских стручњака за рад са спортистима обавезно се одређује спортски стручњак који координира и надзире рад других спортских стручњака. Спортски стручњак мора да испуњава услове утврђене Законом о спорту и да има дозволу за рад издату од стране надлежног националног гранског спортског савеза или надлежног међународног спортског савеза, у складу са Законом о спорту. Ако ангажовани спортски стручњак ради са децом, мора имати одговарајуће образовање у области спорта и физичког васпитања (физичке културе), у складу са Законом о спорту. Уколико спортска организација има ангажована најмање два спортска стручњака, један мора имати одговарајуће образовање у области спорта и физичког васпитања.

– *Да има одговарајући простор, односно спортске објекте:*

1) спортски објекат, односно простор за припреме (тренинг) и вежбање спортиста у току целе године (са основним просторијама, односно површинама за извођење једне или више спортских активности, пратећим простором, инсталацијама и одговарајућом техничком опремом), који испуњава услове утврђене спортским правилима надлежног националног

гранског спортског савеза, у зависности од врсте и нивоа спортских активности;

2) спортски објекат за организовање спортских такмичења, уколико се организација бави таквом спортском делатношћу, који испуњава услове утврђене спортским правилима надлежног националног и међународног гранског спортског савеза, у зависности од врсте и нивоа такмичења;

3) пословну просторију (канцеларију) у којој се налази седиште организације, најмање површине од 6 m² (по једном кориснику - организацији), са пратећим тоалетом, с тим да пословни простор спортске организације која се такмичи у националном рангу такмичења и професионалном спортском такмичењу мора бити површине од најмање 20 m² (по једном кориснику – организацији). Спортска организација испуњава наведени услов уколико је власник спортског објекта, односно пословног простора или уколико га користи на основу права коришћења, уговора о закупу, уговора о послузи или на основу другог допуштеног правног основа.

– *Да има одговарајућу спортску опрему и то:*

1) лопте, тренерке, дресове, справе, уређаје и друге спортске реквизите потребне за опремање и активности спортиста, у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза;

2) канцеларијску опрему – сто, столицу, орман на закључавање, телефон (фиксни или мобилни), а спортске организација које се такмиче у сениорској конкуренцији у највишем националном рангу такмичења и факс, компјутер, штампач и интернет везу. Опрема мора бити атестирана и одговарати стандардима који се траже за спортску опрему.

– *Да испуњава услове у погледу унутрашње организације.* Спортска организација која учествује у спортским такмичењима испуњава овај услов е уколико је обављање спортских активности и делатности организовано тако да је одвојен, односно јасно разграничен рад са спортистима од обављања других спортских делатности, уколико је обезбеђена безбедност спортиста и других учесника у обављању активности и делатности и ако су испуњени други услови у погледу организације утврђени спортским правилима надлежног националног и међународног спортског савеза. Уколико је спортска организација члан националног спортског савеза, у седишту савеза и простору у коме се обављају припреме и вежбање спортиста мора бити истакнута потврда (уверење) о таквом чланству. Спортске организације које се такмиче у националном степену такмичења морају бити организоване тако да имају екипе млађих селекција и да имају писани четворогодишњи програм развоја омладинског спорта, одобрен од стране надлежног националног гранског спортског савеза. Спортска организација мора бити организована тако да је обезбеђено стално медицинско праћење свих спортиста регистрованих за спортску организацију. Спортска организација која се такмичи у националном рангу такмичења и професионалним такмичењима мора да има формиран секретаријат организације.

– *Да испуњава услове у погледу финансијских средстава.* Спортска организација може да учествује у сениорском националном спортском такмичењу уколико има обезбеђена одговарајућа финансијска средства. Сматра се да је тај услов испуњен уколико организација има пре почетка такмичарске сезоне на пословном рачуну или у виду банкарске гаранције финансијска средства довољна за учешће у свим такмичењима током целе такмичарске сезоне и уколико је надлежном националном спортском савезу поднела пре почетка такмичења ревидирани финансијски извештај (извештај овлашћеног ревизора о извршеној ревизији финансијских извештаја). Спортска организација која се такмичи у националном, односно професионалном спортском такмичењу дужна је да саставља ревизију годишњих финансијских извештаја у складу са прописима о рачуноводству и ревизија које се односе на привредна друштва.

Наведени услови на одговарајући начин треба да испуњавају и друга спортска удружења и савези.

Када је потребна сагласност надлежног органа Републике Србије или јединице локалне самоуправе за коришћење назива Републике Србије односно јединице локалне самоуправе у називу спортског удружења, друштва или савеза?

Спортска удружења, друштва и савези која су постојала на дан 12. априла 2011 године нису морала да траже накнадну сагласност надлежног органа Републике Србије или јединице локалне самоуправе за коришћење назива Републике Србије односно јединице локалне самоуправе у називу, јер то није прописано Законом о спорту. Међутим, спортска удружења, друштва и савези који се оснивају након ступања на снагу Закона о спорту (12. април 2011) морају да траже претходну сагласност од надлежног органа Републике Србије, односно јединице локалне самоуправе уколико желе да њихов назив садржи назив Републике Србије, односно јединице локалне самоуправе (нпр. Србија, Србије, Београд, Београда и сл.). Ово не важи када је у питању придевска употреба назива домаће или стране државе или територијалне јединице (нпр. српски, београдски и сл.).

Да ли градски, односно општински функционери могу да буду чланови органа спортских организација и савеза?

Према Националној стратегији за борбу против корупције у Републици Србији за период од 2013. до 2018. године чланство државних функционера и службеника у управним и надзорним одборима спортских клубова и савеза доприноси злоупотреби спорта од стране политике. То, међутим, само по себи не спречава чланство функционера јединица локалне самоуправе у органима спортских организација и савеза.

С обзором на то да јединица локалне самоуправе може према Закону о спорту да буде оснивач спортске организације, било у форми привредног друштва било у облику удружења, именовање представника јединице локалне самоуправе у органе тих спортских организација подлеже одредбама Закона о Агенцији за борбу против корупције. Према одредбама овог закона, функционер може да врши само једну јавну функцију, осим ако је законом и другим прописом обавезан да врши

више јавних функција – што у спорту није случај. Изузетно, функционер може да врши другу јавну функцију, на основу сагласности Агенције. Функционер јединице локалне самоуправе који је изабран, постављен или именован на другу јавну функцију и који намерава да више функција врши истовремено, дужан је да у року од три дана од дана избора, постављења или именовања затражи сагласност Агенције. Уз захтев, функционер доставља и прибављено позитивно мишљење органа који га је изабрао, поставио или именовао на јавну функцију, а функционер који је изабран на јавну функцију непосредно од грађана доставља позитивно мишљење надлежног радног тела органа у коме је функционер.

Уколико јединица локалне самоуправе није оснивач спортске организације као удружења, односно спортског савеза, функционер локалне самоуправе може да буде члан органа тих удружења уколико Агенција за борбу против корупције не утврди да постоји сукоб интереса. Функционер који у тренутку ступања на јавну функцију обавља други посао или делатност, дужан је да у року од 15 дана од дана ступања на јавну функцију обавести Агенцију о обављању тог посла или делатности. Агенција, по пријему обавештења, утврђује да ли се обављањем посла, односно делатности угрожава непристрасно вршење јавне функције, односно да ли то представља сукоб интереса.

Функционер чија јавна функција захтева рад са пуним радним временом или стални рад не може да врши функцију управљања, надзора или заступања приватног капитала у спортској организацији као привредном друштву, Међутим, функционер који је у тренутку ступања на јавну функцију, која не захтева рад са пуним радним временом или стални рад, члан органа спортске организације као привредног друштва, дужан је да у року од 15 дана од дана ступања на јавну функцију обавести Агенцију о томе. Агенција, по пријему обавештења, утврђује да ли се обављањем посла члана органа управљања спортске организације као привредног друштва угрожава непристрасно вршење јавне функције, односно да ли то представља сукоб интереса. Ако утврди да се обављањем посла угрожава непристрасно вршење јавне функције, односно представља сукоб интереса, Агенција доноси одлуку којом одређује рок, који не може бити дужи од 60 дана, у којем је функционер дужан да престане са обављањем тог посла, односно делатности.

Да ли јединица локалне самоуправе може да буде оснивач и члан спортског удружења?

Може. Према чл. 36 ст. 2 Закона о спорту оснивач спортског удружења може бити свако правно лице. Могућност да јединица локалне самоуправе буде оснивач или члан спортског удружења произилази и из чл. 137 ст. 1 тач. 7 Закона о спорту.

Да ли јединица локалне самоуправе може да буде оснивач спортске организације као установе или јавног предузећа?

Не може. У пракси су у тренутку доношења Закона о спорту 2011. године постојали такви спортски клубови. Према чл. 31 Закона о спорту, спортска организација може се основати или као удружење или као привредно друштво, у складу са Законом о спорту, Законом о удружењима и Законом о привредним друштвима. Чл. 8 Закона о привредним друштвима прописане су правне форме привредног друштва и ту не спадају јавна предузећа и установе. Њихово оснивање

и рад је регулисан посебним законима. Сходно овоме, спортска организација се не може оснивати у облику јавног предузећа или јавне установе. С друге стране, јединица локалне самоуправе може бити оснивач спортске организације као привредног друштва, сходно чл. 94 ст. 1 и чл. 137 ст. 1 тач. 7 Закона о спорту.

Спортски клубови који су раније основани као установе или јавна предузећа не могу да остану да функционишу у таквом правном статусу. Према чл. 188 ст. 1 Закона о спорту, постојеће организације у области спорта, па и спортске организације, биле су дужне да ускладе своју организацију, рад и општа акта са одредбама Закона о спорту до 12. априла 2012. године. То обухвата и промену правног облика (форме) из статуса јавног предузећа, односно установе у привредно друштво. Није могућ прелазак у статус удружења грађана, с обзиром на статус имовине. Не поступање по чл. 188 ст. 1 Закона о спорту не води директно до гашења организације, али зато представља прекршај из чл. 184 ст. 1 тач. 19 Закона о спорту (казна до 500.000) и може довести до мера спортског инспектора из чл. 167 Закона о спорту. Једино би било исправно да оснивач (општина) покрене поступак за промену правне форме клуба у привредно друштво, где би била или једини власник или сувласник (суоснивач), ако то већ није учињено.

VI ПРОГРАМ РАЗВОЈА СПОРТА У ЈЕДИНИЦИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

„Јачи спорт – јачи градови”

Шта је планирање спортског развоја?

Планирање спортског развоја може се дефинисати као континуирани процес у коме се на основу анализе постојећег стања, кроз дијалог свих заинтересованих лица долази до спознаје кључних претпоставки за развој спорта, формулишу циљеви и предлажу мере за њихово постизање. Резултат процеса је Програм развоја спорта који треба да се реализује од стране јавних власти (политички одговорних) и евалуира, да би након пет година процес био поновљен.

Да ли је јединица локалне самоуправе обавезна да донесе програм развоја спорта на својој територији?

Јесте. Према Закону о спорту, јединица локалне самоуправе је обавезна да у року од шест месеци од усвајања националне Стратегије развоја спорта у Републици Србији утврди програм развоја спорта на својој територији. Изузетак постоји у односу на Стратегију развоја спорта у Републици Србији 2014–2018. Јединице локалне самоуправе донеће, односно ускладиће са овом Стратегијом програме развоја спорта на својим територијама најкасније у року од годину дана од дана доношења Стратегије (чл. 192 ст. 5 Закона о спорту).

Један од најзначајнијих задатака јединица локалних самоуправа у Републици Србији у циљу квалитетнијег решавања проблема везаних за функционисање система спорта, представља управо израда и усвајање програма развоја спорта у јединицама локалних самоуправа.

Програм развоја спорта на територији одређене јединице локалне самоуправе мора бити у складу са Националном стратегијом развоја спорта. Програма развоја спорта у јединицама локалних самоуправа треба да обезбеде и услове за реализацију приоритета, општих и посебних циљева Националне стратегије као и за реализацију активности, мера и задатака који су дефинисани Акционим планом за примену те Стратегије.

Зашто је значајно да јединица локалне самоуправе има програм развоја спорта?

Јединици локалне самоуправе потребан је транспарентан и обавезујући спортско-политички документ који одређује стратешке циљеве у области спорта, јер се тиме свим актерима у спорту и свим органима и телима која доносе политичке одлуке указује на простор и могућности за деловање како би се спорт развио у локалној заједници. Седам су кључних разлога за израду Програма развоја спорта:

- да би се водило рачуна о изменама у потребама становништва за кретањем и физичком активношћу;
- да би се гарантовало становништву да ће им бити обезбеђени спортски објекти и спортска понуда у складу са потребама;

- да би се осигурало оптимално коришћење постојећих спортских објеката и простора за физичке активности и кретање;
- да би имали рационалне основе за доношење одлука локалних власти у односу на инвестиције у области спорта;
- да би се створила сигурност у односу на планирање активности, за локалне актере и институције (удружења, савезе, предузетнике, инвеститоре);
- да би се постигло оптимално коришћење свих снага, уз њихово повезивање (умрежавање);
- да би се развила планска основа за избор програма који ће се финансирати из јавних прихода.

Зашто јединице локалне самоуправе до сада нису планирале развој спорта на својој територији?

Интеграција спорта, игре и кретања у концепте развоја неког града /општине представља у савременом свету нужну потребу. О њој, међутим, до сада скоро да се и није водило рачуна. Разлога за то је више. Ту није реч о недостатку добре воље одговорних лица за развој града (општине). Суштина проблема лежи, првенствено, у недостатку концепта, визије, нејасним надлежностима, одсуству притиска јавности (спортске и друге), нејасним потребама грађана, доминантности других потреба.

О чему се мора водити рачуна када се припрема програм развоја спорта у граду/општини?

Израда Програма развоја спорта јесте надлежност органа локалне самоуправе, али он мора бити сачињен кроз сарадњу свих политичких актера, заступника организација у области спорта и свих других друштвено релевантних група и институција (концепт партиципативног планирања, заснованог на проналажењу одлука кроз консензус), како би се осигурало да спровођење усвојеног програма буде прихваћено у што је могуће већој мери.

Циљеви који се постављају у Програму развоја спорта треба да буду усмерени на опште добро. Крајњи резултат би требало да буде јединица локалне самоуправе наклонена спорту, која свим становницима (грађанима и грађанкама) и свих узрасних доби пружа прилику за физичким активностима у различитим областима живота, чиме постаје средина атрактивна за живот.

Израда Програма развоја спорта треба да обухвати и узме у обзир све нивое организације локалне заједнице: месне заједнице, општине, град као целину.

При изради програма треба анализирати постојеће стање и дефинисати циљеве и активности у свим заступљеним областима спорта у јединици локалне самоуправе. У основи се могу, у односу на области спорта, идентификовати четири кључне теме којима ће се програм неминовно бавити: 1) спорт за све, односно рекреативни спорт; спорт деце и младих; спортски објекти; такмичарски и врхунски спорт.

На нешто другачији начин сагледана, четири кључна проблема којима се програм мора бавити су: спортско ангажовање (подршка спортској активности – Ко се бави којим спортом?); организационе форме за бављење спортом; спортски објекти и простори за спорт; финансирање и подршка спорту (Како се финансирање и подршка спорту може осигурати и учинити функционалним?)

Постоји ли у односу на коришћење спортских објеката потреба за променама и оптимизовањем?).

И профил града/општине мора бити узет у обзир када се израђује програм развоја спорта. Свака јединица локалне самоуправе обележена је потенцијалима с једне стране и проблемима, с друге стране, који онемогућавају искоришћавање потенцијала.

Када се планира развој спорта у јединици локалне самоуправе незаобилазно треба узети у обзир и демографска кретања, како за јединицу локалне самоуправе у целини тако и за поједине делове територије.

Коначно, у тражењу нових путева понекад је корисно осврнути се уназад, па уочити шта смо све изгубили. Старији ће се тако, на пример, сетити да су у њиховом детињству двориште и улица испред куће (зграде) били основни простор за бављење спортом, игром и забавом све деце из суседства. Ту се проводио највећи део слободног времена, ту су се правили први спортски кораци и ту се остваривала прва социјализација. Данас је тога веома мало.

Које су основне премисе за израду програма развоја спорта?

Са становишта реалног стања система спорта у Републици Србији и имајући у виду савремене, не само у нашој земљи, трендове, при изради Програма развоја спорта треба водити рачуна о четири основне премисе:

- Измене у спортском понашању и потребама становништва захтева редифинисање будућег развоја традиционалних спортских објеката, посебно у погледу њиховог одржавања и модернизовања. Достизање еколошких стандарда, попут смањења утrophка воде и енергије, мора уживати приоритет у будућности. Ако се и граде нови спортски објекти, првенствено треба задовољити дефицитарне потребе.

- Јавне површине које нису првенствено грађене за потребе спорта, попут паркова, путева и сл., имају изузетан значај за спорт и физичку активност (кретање) становника и о томе се мора водити рачуна када се уређују и одржавају.

- Програм развоја спорта је само део укупне стратегије развоја јединице локалне самоуправе, због чега је нужно да у израду програма буду укључени сви делови локалне власти, посебно они задужени за развој града, изградњу, образовање, здравство и туризам.

- Имајући у виду постојећу економску ситуацију, која ни у будуће неће бити лака, развој спорта се не може базирати на неким додатним већим средствима за спорт или на изградњи нових спортских објеката. Кључно је да се стабилизују достигнути стандарди и обезбеди нормално функционисање постојећих спортских објеката, уз њихово прилагођавање будућим потребама и захтевима. Због тога је за процес планирања спортског развоја од изузетног значаја да се јасно дефинишу приоритети, уз учешће свих заинтересованих друштвених група и организација у области спорта. Транспарентност у планирању развоја спорта и финансирању програма у области спорта је кључна претпоставка за успешан развој спорта у јединици локалне самоуправе.

Који су основни приоритети Републике Србије у области спорта до краја ове деценије?

Национална стратегија развоја спорта 2014–2018 треба да дефинише приоритете у односу на развој спорта у Републици Србији. Ти приоритети морају бити инкорпорирани у програме развоја спорта на нивоу локалне самоуправе. Према Нацрту Стратегије, тих приоритета има четири:

1. Развој спортске инфраструктуре;
2. Обезбеђивање услова за развој врхунског спорта и професионалног спорта;
3. Унапређење школског и универзитетског спорта;
4. Обезбеђење услова за повећање бављења спортом у свим сегментима становништва посебно деце, младих, жена, особа са инвалидитетом и старих.

Који су општи циљеви развоја спорта у Републици Србији до краја 2018?

Нацртом националне стратегије развоја спорта до краја 2018. дефинисани су и одређени општи циљеви развоја спорта у Републици Србији до краја 2018. године. Општи циљеви су:

1. Унапређење школског и универзитетског спорта;
2. Развој спортске инфраструктуре;
3. Обезбеђивање услова за развој врхунског спорта и професионалног спорта;
4. Повећање обухвата бављења спортом у свим сегментима становништва, посебно деце, младих, жена, особа са инвалидитетом и старих;
5. Унапређење система финансирања спорта;
6. Унапређење правног и институционалног оквира у области спорта;
7. Унапређење положаја спортиста у друштву и систему спорта и заштити здравља спортиста;
8. Унапређење стручног и научно-истраживачког рада у спорту и информационих система;
9. Унапређење спорта у војсци и полицији.
10. Унапређење система спортског организовања и положаја организација у области спорта;
11. Унапређење улоге и одговорности медија за развој спорта;
12. Унапређење односа спорта, туризма и животне средине;
13. Унапређење система мера у циљу борбе против негативних појава у спорту и унапређење безбедности при обављању спортских активности и организовању спортских приредби;
14. Унапређење међународне сарадње и спорта у дијаспори.

Израда програма развоја спорта у јединицама локалних самоуправа сама по себи представља реализацију стратешких циљева: унапређење система финансирања спорта, као и унапређење правног и институционалног оквира

Шта треба урадити да би се почело са израдом програма?

У циљу израде програма развоја спорта на нивоу јединице локалне самоуправе потребно је формирати радну групу за израду програма развоја

спорта, у оквиру које треба водити рачуна о заступљености представника свих области спорта, представника локалне самоуправе, представника образовних институција, установа итд.).

Веома је важно да се приликом покретања иницијативе за израду програма развоја спорта и именовања радне групе, унапред одреди план и програм рада са јасном методологијом рада, поделом задужења, одређеним роковима за реализацију свих предвиђених активности као и обезбеђивањем средстава за реализацију постављених задатака.

Од суштинског значаја је на самом почетку разјаснити одговоре на следећа питања:

- Шта треба достићи израдом програма развоја спорта?
- Какав спорт се жели у јединици локалне самоуправе?
- Који су основни захтеви у области спорта на које треба реаговати?
- Како ће се процес планирања спровести?
- Који су кључни елементи процеса планирања?

Које су полазне основе за израду програма развоја спорта на нивоу јединица локалних самоуправа?

Израда програма развоја спорта у јединици локалне самоуправе подразумева да се створе полазне основе:

- Анализа законских обавеза јединице локалне самоуправе у области спорта;
- Анализа Националне стратегије развоја спорта 2014–2018;
- Анализа стања спорта на нивоу локалне самоуправе (спортске организације и савези, струковна удружења, регистровани спортисти, спортски стручњаци и стручњаци у спорту, педагози физичке културе, спортски објекти и други инфраструктурни ресурси, географски положај, туристички и други потенцијали, могућности међурегионалне сарадње, демографска кретања итд.);
- Одређивање основних носиоца спорта на нивоу јединице локалне самоуправе;
- Анализа стања спортских капацитета на нивоу јединица локалних самоуправа;
- Институционално повезивање свих сегмената локалне власти у припреми програма;
- Укључивање организација у области спорта и грађана у припрему програма;
- Анализа добре праксе у другим јединицама локалне самоуправе (домаћим и страним);
- Дефинисање визије, општих циљева, приоритета и специфичних циљева у развоју спорта на нивоу јединице локалне самоуправе;
- Категорисање организација и појединаца који се баве спортом у јединици локалне самоуправе;
- Доношење правилника о финансирању спорта у јединици локалне самоуправе.

Да ли је могућ развој спорта без одговарајућих спортских капацитета?

Један од најзначајнијих предуслова за што квалитетнију реализацију постављеног циља тј. израде плана и програма развоја спорта на нивоу јединице локалне самоуправе представља квалитет спортских потенцијала којима располаже та локална самоуправа. Ту се превасходно мисли на све стручне спортске потенцијале као и њихово адекватно позиционирање у систему функционисања локалне самоуправе. Приликом многих истраживања која су рађена на тему функционисања и уређености спорта на нивоу локалних самоуправа, управо је један од најзначајнијих индикатора успешности био ниво квалитета стручних потенцијала (људски и организациони ресурси у области спорта) и њихово позиционирање у оквиру локалне самоуправе.

Да би се створили услови за квалитетније позиционирање свих расположивих спортских потенцијала неопходно је да се обезбеде одговарајући спортски капацитети у јединици локалне самоуправе, што подразумева и:

- Формирање спортског савеза општине/града (ако не постоји)
 - пракса је показала да у јединицама локалних самоуправа где постоји спортски савез спорт функционише на квалитетнијем нивоу, посебно то важи за веће општине и градове
 - у закону о спорту спортски савез општине/града је препознат као организација преко које се врши интерес грађана у области спорта на територији јединице локалних самоуправа
- Формирање комисија (одбора) за школски и универзитетски спорт, спорт за све и спорт особа са инвалидитетом при спортском савезу општине/града.
- Обезбеђивање услова за континуирано стручно оспособљавање и усавршавање у области спорта.
- Израда информационог система и базе података организација у области спорта, спортских стручњака, сталних спортских приредби и реализованих програма у јединици локалне самоуправе.
- Обезбеђивање транспарентности у раду јавних власти задужених за спорт у јединици локалне самоуправе, као и доступности информацијама од значаја за развој спорта.

Зашто је значајно институционално повезивање свих нивоа власти и организација из области спорта у циљу функционисања и унапређења спорта на нивоу јединица локалних самоуправа?

Србија је земља у којој је у оквиру Устава дефинисано да је спорт делатност од посебног интереса, Србија је земља спорта, земља врхунских спортиста, тренера, спортских радника и спортских резултата, земља која је веома успешно организовала највећа спортска такмичења и манифестације и земља чији спортисти, тренери и спортски радници и дан-данас представљају светски врх у појединим спортским гранама и областима.

Дакле, све то не би било тако да у оквиру целокупног система спорта у Републици Србији не постоје системи, на националном, покрајинском или локалном нивоу, који су уређени и који функционишу на врло високом нивоу и у складу са приоритетима и препорукама које су у функцији постизања врхунских резултата и остварења из области спорта.

Институционално повезивање свих нивоа власти и организација из области спорта представља један од такође важних предуслова за израду што квалитетних програма развоја спорта на нивоу јединица локалних самоуправа и стварају могућност за преузимање и коришћење свих добрих и успешних примера. Посебно треба назначити да је веома или једнако важно и вертикално и хоризонтално повезивање институција и организација из области спорта, али и оних од којих директно или индиректно зависи уређење и функционисање система спорта. Под тим се мисли на:

- Министарство омладине и спорта,
- Министарство просвете,
- Покрајински секретаријат за спорт и омладину,
- јединице локалних самоуправа ,
- Олимпијски комитет Србије,
- Спортски савез Србије,
- Спортски савез Војводине,
- национални и регионални грански спортски савези,
- градски и општински спортски савези,
- стручна спортска удружења.

Да ли је програм развоја спорта у јединици локалне самоуправе стратешки план?

Јесте. У питању је практични стратешки план који треба да помогне граду/општини да организује и развије своје активности у области спорта.

Програм развоја спорта је плански документ који садржи одређени број стратешких циљева у области спорта у јединици локалне самоуправе. Он даје смернице активностима за развој града/општине у датом временском периоду и одређује смер, приоритете, акције и одговорности за имплементацију. Он је фокусиран на акцију, тј. усредсређен је на имплементацију.

Као општи приручник за израду програма може послужити: Peter Bolton – Robin Slusk, *Водич за стратешко планирање у градовима и општинама – приступ по фазама*, новембар 2007 (коришћен у овом приручнику).
<http://www.projektnicentar.lazarevac.rs/pdf/Vodic%20za%20stratesko%20planiranje.pdf>

Какав програм развоја спорта треба да буде?

Добар програм развоја спорта у јединици локалне самоуправе треба да буде:

- базиран на јасном разумевању актуелне ситуације у јединици локалне самоуправе и потреби за развојем спорта;
- релевантан и јасно дефинисан;
- да укључи људе и организације у области спорта – тј. базиран на стварном партнерству;
- логички доследан и конзистентан;
- изводљив и реалан;
- да изврши стваран утицај на развој спорта у јединици локалне самоуправе;
- да буде довољно флексибилан;
- довољно широк да обухвати главна питања развоја спорта;
- програм који се односи не само на локалну власт и управу него и на учеснике у систему спорта;

- аутентичан и да одражава локално стање и локалне идеје о развоју спорта;
- разумљив за грађане и учеснике у систему спорта у јединици локалне самоуправе.

Које користи има јединица локалне самоуправе од дефинисања програма развоја спорта?

Главне користи које ће имати јединица локалне самоуправе од доношења програма развоја спорта на својој територији су:

- побољшање искоришћења ресурса;
- помоћ да јединица локалне самоуправе постане катализатор промена у области спорта;
- обезбеђење основе за грађење локалног партнерства, чиме ће се осигурати већа транспарентност, одговорност и посвећеност развоју спорта у јединици локалне самоуправе;
- повећање могућности за привлачење инвестиција и унапређење људских ресурса у области спорта;
- интегрисаност локалног спорта у правце развоја спорта дефинисане Националном стратегијом развоја спорта.

За колико се може израдити програм развоја спорта?

За израду програма развоја спорта потребно је неколико месеци до годину дана. Закон о спорту је тај рок одредио на шест месеци, осим за први програм који ће бити донет након усвајања Националне стратегија развоја спорта, пошто је ту рок годину дана.

Који су основни принципи израде програма развоја спорта?

Три су основна принципа израде програма развоја спорта:

- Јединица локалне самоуправе води и управља процесом израде програма развоја спорта у јединици локалне самоуправе. Она је одговорна за процес израде програма, јер се на тај начин доприноси јачању њених капацитета у области спорта и могућности да се унапреди бављење грађана спортом у јединици локалне самоуправе.
- Приступ изради програма развоја спорта је партиципативан, уз широко учешће свих заинтересованих лица. Програм развоја спорта мора бити резултат сарадње локалне самоуправе (власти) и локалне заједнице.
- Процес израде програма развоја спорта је организован кроз више фаза, које се понављају сваке пете године.

Суштина је да цео процес рада на изради програма буде утемељен на дијалогу и оријентисан на проблеме и решења.

Које су основне фазе израде програма развоја спорта?

Процес израде програма развоја пролази кроз 8 фаза:

- *Припрема* – именовање председника и чланова радне групе за припрему предлога програма развоја спорта, именовање подгрупа за одређене области; именовање координатора; одређивање кључних партнера

(заинтересованих група и организација); одређивање временског оквира за процес припреме програма; ангажовање спољних стручњака (експерата): одржавање иницијалних састанака; обука о стратешком планирању за чланове радне групе.

– *Прикупљање информација* – сматра се најтежим и најдужим делом процеса (треба више од месец дана). Треба прикупити информације: о стању ресурса и учесника у систему спорта у јединици локалне самоуправе; потребама учесника у систему спорта; стратегијама у области спорта на нивоу аутономне покрајине и Републике; правним обавезама; могућим изворима финансирања. Информације морају да буду потпуне и релевантне у односу на циљеве стратегије. Требало би изградити план прикупљања информације (мишљења, намере, одлуке, чињенични и нумерички подаци и др.). Празнине у расположивим информацијама могу се надоместити путем консултација и истраживања, укључујући коришћење упитника.

– *Анализа података, укључујући SWOT анализу* – најбољи начин да се обезбеди да анализа обухвати сва питања која се појављују у прикупљеним информацијама је да се користи SWOT анализа (Предности, Слабости, Могућности, Претње). Ако се користи SWOT анализа, треба обратити пажњу на то да не дође до конфузије између могућности и жеља и између претњи и проблема.

– *Изјава о визији и формулисање општих циљева развоја спорта* – Изјава о визији је реченица која сумира основни правац програма развоја спорта. Када се дефинишу општи циљеви, треба се фокусирати на оно што је могуће и реално. Основна питања су: Шта ми стварно можемо да учинимо? и Шта ми реално можемо да очекујемо да други учине? Општи циљеви морају да буду релевантни за дато стање спорта у јединици локалне самоуправе, односно они морају да буду начин за бављење стварним питањима и проблемима. Они треба да се односе на питања која су управо карактеристична за јединицу локалне самоуправе која израђује програм. У овој фази би требало предузети почетно консултовање заинтересоване јавности.

– *Дефинисање приоритета* – одређењу приоритета може се приступити са становишта прецизирања приоритетних циљева унутар сваког општег циља (не више од три) или са становишта прецизирање приоритетних општих циљева. Програм развоја спорта се управо концентрише на прављење избора и одређивање приоритета. Он мора да буде усмерен на оне активности које су најзначајније за јединицу локалне самоуправе или имају највише изгледа да постигну успех.

– *Дефинисање специфичних циљева* – у начелу, у оквиру једног општег циља не би требало да буде више од три специфична циља. Наставити консултације са заинтересованим групама, како би се добиле информације у којој мери су задовољне оном што је до тада урађено.

– *Израда акционог плана, с трошковима* – Акциони план је најважније део програма развоја спорта, у практичном смислу, пошто чини основу за имплементацију програма. Он би требало да проистекне из анализе и циљева и требало би да буде усмерен ка постизању циљева. При том, треба дати одговор на три питања: Шта би ми требало да урадимо?, Који су ресурси потребни и одакле ће доћи?, и Ко ће урадити посао?.

– *Завршетак* – завршетак документа и усвајање од стране надлежних органа јединице локалне самоуправе.

Која су основна питања у процесу прикупљања информација за планирање развоја спорта?

Нека од основних питања на које треба дати одговор путем прикупљања информација у фази припреме израде програма развоја спорта су:

- Каква је структура становништва у јединици локалне самоуправе?
- Каква је прогноза у погледу демографских кретања у јединици локалне самоуправе?
- Какви су утицаји демографских кретања у јединици локалне самоуправе на учешће грађана у спорту?
- Који секторски програми развоја постоје у јединици локалне самоуправе и да ли обухватају делом и спорт?
- Ко се бави и којим спортом у јединици локалне самоуправе?
- У којим организационим формама се грађани јединице локалне самоуправе баве спортом (ко нуди бављење спортом)?
- Који значај имају поједине организационе форме бављења спортом за мушкарце и жене?
- Који значај имају поједине организационе форме бављења спортом према старости учесника?
- На којим местима (где) се становници јединице локалне самоуправе баве спортом?
- Да ли постоји довољно спортских објекта и простора за бављење спортом у јединици локалне самоуправе?
- Како се може проценити (грађевински/функционално) стање спортских објеката?
- Да ли постоје конфликти (спортски) у односу на коришћење спортских објеката?
- У којој мери (како) се користе постојећи спортски објекти и простори?
- Како се процењује учешће приватних средстава у финансирању спорта у јединици локалне самоуправе?
- Колика су јавна средства издвајана за финансирање спорта и за које намене?
- Које су потребе грађана у области спорта које треба задовољити у јединици локалне самоуправе?
- Који резултати се добијају када се упореде потребе грађана у области спорта са расположивим спортским капацитетима и постојећом понудом за бављење спортом од стране организација у области спорта у јединици локалне самоуправе?

Како би требало да изгледа структура програма развоја спорта?

У основи постоје три главна дела сваке стратегије, па и програма развоја спорта: анализа (где смо сада?), циљеви (где желимо да идемо?) и акциони план, који наводи одговорности за имплементацију (како ћемо стићи тамо?). Програм развоја спорта би требало да буде кратак и једноставан, са што више детаљног материја који се ставља у анексе (додатак).

Комплетна структура програма развоја спорта могла би бити следећа:

1. Кратак преглед активности на изради програма – максимално две странице. Овај део се пише тек онда када се заврши преостали део документа.
2. Увод – део програма у коме се образлаже зашто је програм развоја спорта потребан, о каквом се процесу ради и сл. И овај део се пише када се заврши са другим деловима програма.
3. Профил јединице локалне самоуправе са кључним информацијама о ресурсима и учесницима у систему спорта у јединици локалне самоуправе.
4. Проблеми који постоје у области спорта у јединици локалне самоуправе.
5. Резултати *SWOT* анализе.
6. Визија.
7. Циљеви – дефинисање општих циљева, приоритета и специфичних (посебних) циљева. Специфични циљеви се изводе из општих циљева и приоритета и требало би да су што детаљнији и прецизнији.
8. Акциони план (у форми табеле) – мора да буде повезан са специфичним циљевима. Активности могу, али не морају бити повезане са програмима који би се финансирали.
9. Опис процеса имплементације – укључујући систем надзора и евалуације.
10. Додатак (анекси) – све прикупљене информације.

Које би основне циљеве требало да осигура сваки програм развоја спорта?

Сваки програм развоја спорта у јединици локалне самоуправе би требало да обезбеди остваривање четири основна циља:

- повећање учешћа становника у спортским активностима;
- оптимизовање, уз садејство, организационих форми за бављење спортом;
- унапређење стања у погледу спортски објеката и простора за бављење спортом;
- осигурање финансирања спорта и оптимизовање подршке програмима у области спорта.

Који је оквир за припрему акционог плана?

Акциони план представља један од крајњих резултата приступа програму развоја спорта. Његов циљ је да се са речи пређе на дела, кроз утврђивање конкретних приоритета. Када се одређена активност укључи у акциони план, потребно је да је одговорна институција и партнери спроведу.

Акциони план треба да опише на који начин програм развоја спорта треба да се реализује. Све ставке акционог плана треба да буду директно усмерене на постизање дефинисаних општих циљева.

У акциони план треба унети довољно детаља како би он био јасан. Није неопходно да се прикаже сваки корак детаљно – довољно је да се елементи акционог плана јасно дефинишу – шта треба да се ради и ко је задужен за коју активност.

Организација Акционог плана захтева јасно утврђивање приоритета, као и прецизирање лица која су надлежна за њихово спровођење, као и за пратеће активности. Такође, она има за циљ распоређивање дужности различитим нивоима управе и актерима унутар области спорта.

Када се одређују активности које ће се предузети кључно питање које треба поставити је: Да ли се предложена активност уклапа у било који специфични циљ програма развоја спорта?. Ако је одговор негативан, активност треба изоставити. Осим тога, треба узети у обзир и следеће:

- Која је важност и хитност потреба које треба задовољити одређеном активношћу?

- Како ће се активност уклопити у друге важне активности?

- Које потешкоће могу да прате реализацију активности?

- Колико је времена потребно да се активност реализује?

- Колики су трошкови реализације активности и да ли су исплативи?

Који су елементи акционог плана?

Елементи акционог плану су следећи:

- Специфични циљ у који се активност уклапа;

- Активности;

- Мере;

- Индикатори спровођења мера;

- Временски оквир (рок) – када ће се активност завршити;

- Одговорна институција и партнери – одређење појединаца и организација који су одговорни за спровођење активности;

- Потребни ресурси (трошкови);

- Ризици.

Скраћени акциони план не садржи ризике.

Изложена структура акционог плана обједињује следеће карактеристике:

Општи циљеви (стубови): баве се кључним питањима развоја спорта. Они чине срж програма развоја спорта и значајни су за успех његових активности и начина на који се извештава о њима.

Посебни циљеви (приоритетне области): представљају основне области у оквиру којих се доприноси реализацији општег циља (било кроз решавање кључних проблема било кроз искоришћавање најважнијих прилика). За сваки посебан циљ, акциони план треба да представи спорна питања и наведе главне проблеме. Сваки посебан циљ треба да буде размотрен са становишта других циљева, подстичући интегрисани приступ.

Активности: активност је значајно питање које захтева интервенцију од стране јединице локалне самоуправе и укључених организација у области спорта како би се остварили посебни циљеви. То може бити нови приступ, боља координација у креирању политике, подршка процесу који се већ спроводи и друго. Активност не мора обавезно подразумевати и финансирање. Приликом утврђивања активности треба у обзир узети следеће факторе:

- 1) оне се морају бавити утврђеним посебним циљевима и имати подршку институција надлежних за спровођење;

- 2) оне би требало да имају директан утицај на реализацију општег и посебног циља, а тај утицај треба да прате индикатори утицаја који се могу проценити након одређеног времена;

- 3) оне треба да буду реалне, односно оствариве (технички и финансијски) и да постоји што шири консензус међу свим учесницима у систему спорта о њиховој вредности;

- 4) оне би требале да буду кохерентне и да се међусобно допуњују.

Временски оквир (рокови активности): временски оквир активности је различит. Неке се могу спровести у кратком временском року, док је другима потребно више времена. У сваком случају, мора се водити рачуна о временском важењу програма развоја спорта.

Који су практични аспекти прављења акционог плана?

При изради акционог плана (у виду табеле) треба водити рачуна о следећем:

СПЕЦИФИЧНИ (ПОСЕБНИ) ЦИЉЕВИ: дати су у програму развоја спорта, у оквиру појединих општих циљева. Сваки дефинисани општи циљ је, по правилу, подељен на 2–4 посебна циља. За сваки од посебних циљева се дефинишу: активности, мере, рокови, индикатори, носиоци, ресурси (трошкови), ризици.

АКТИВНОСТИ: директно и јасно дефинишите неколико специфичних активности које су неопходне да се испуни посебан циљ. У суштини треба дефинисати 2–4 активности за сваки посебан циљ. Поставите себи питање: Које ће посебне активности довести до испуњења циља?. Заправо, усредсредите се на неколико јасних активности које директно воде до наведеног циља. Из дефинисања активности треба да јавно произилази њена сврха – какве промене ће се остварити постизањем циља. Дефинишите све активности у оквиру посебног циља пре него што започнете са мерама.

МЕРЕ: за сваку од активности, дефинишите 2–3 конкретне мере којима ће се испунити циљ. Поставите себи питање: Који су директни и конкретни кораци неопходни да би се активност реализовала? Наведите списак неколико мера које треба спровести, тако да се зна шта се мора урадити и ко ће руководити датом мером. Покушајте да наведете неколико мера на високом нивоу општости, а не мноштво које су на ниском нивоу општости.

РОК: успоставите рокове за сваку меру. Поставите себи питање: Када мера треба да се оконча? Дефинишите број месеци од дана када акциони план ступи на снагу. Углавном ће бити довољно да се рок рачуна на тромесечној основи (три, шест, девет месеци итд.). Будите реални када успостављате рокове. Проверите да ли су све мере у оквиру одређене активности наведене по хронолошком редоследу.

ИНДИКАТОРИ СПРОВОЂЕЊА МЕРА: дефинишите индикаторе који ће указати на то да је мера спроведена. Поставите себи питање: Како ћете знати да је мера окончана? Већина индикатора ће бити: кључни, односно крајњи резултати спроведене мере (процењују се изградом неког документа или доношењем неке одлуке) или крајњи исходи. Нека вам индикатори буду једноставни за разумевање и једноставни за мерење. Осмислите једноставне индикаторе који ће вам рећи када је задатак обављен.

ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА И ПАРТНЕРИ: дефинишите орган јединице локалне самоуправе који је примарно задужен да руководи сваком мером. Тамо где је неколико органа укључено, наведите један који ће бити кључан за реализацију мера. Наведите организације у области спорта који су кључни партнери одговорном органу у реализацији мера.

ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ: размишљајте неко време о неопходним ресурсима за успешну реализацију мера и наведите их у категоријама. Поставите себи питање: Који су ресурси за реализацију мере потребни? Ово је важан елеменат акционог плана и потребно је бити што конкретнији, колико год је то могуће. На пример, за неку меру ће бити потребни експерти за израду одређеног документа (правилника, студије, анализе) – акциони план то треба да наведе, а не да наводи појединце или институције. Не треба узимати у обзир свакодневне административне трошкове,

али се сви могући већи трошкови морају узети у обзир – на пример, за јавне догађаје, експерте, публикације и др. Кад год је могуће, треба дати разумну процену стварних трошкова, а уколико то није могуће, опишите у неколико речи трошкове. Могуће је да за одређену меру и нису потребни посебни ресурси.

РИЗИЦИ: ризици могу да буду по природи различити – недостатак финансијских средстава, ниска мотивисаност, преоптерећеност запослених, недовољно развијени капацитети за програмско деловање, одсуство тимског рада, неразумевање потреба реализовања мере од стране релевантних субјеката, преоптерећеност чланова радних група и др. Ризици би требало да буду идентификовани за сваку меру, ако постоје, а ако не за сваку меру онда за сваку активност.

Какав је однос приоритета и специфичних циљева утврђених програмом развоја спорта и програма који се финансирају из буџета јединице локалне самоуправе?

Приоритети су између врло општих циљева развоја спорта у јединици локалне самоуправе и детаљних специфичних циљева. То подразумева да приоритети не треба да буду толико специфични да специфични циљеви постану непотребни. Од специфичних циљева се очекују да буду детаљни и што је могуће више одређени (квантификовани). Они би требало да формирају критеријуме на основу којих ће бити могуће процењивати поднете програме, али сами по себи не смеју бити толико детаљни да, у ствари, представљају програм. Предлагачи програма требало би да буду у стању да увидом у специфичне циљеве буду у стању да одлуче о томе да ли се њихови предложени програми уклапају у програм развоја спорта у јединици локалне самоуправе.

Колико је важан мониторинг и евалуација спровођења програма развоја спорта?

Праћење (мониторинг) спровођења програма развоја спорта представља континуирано прикупљање података о реализацији појединих програма и пројеката којима се реализује програм, на основу унапред познатог плана активности, који укључује његову временску и просторну димензију, инпуте (улазе), оутпуте (излазе) и резултате. Он обезбеђује доносиоцима одлука у спровођењу политике развоја спорта да континуирано примају повратне информације о имплементацији програма и пројеката, односно резултатима њихове имплементације. Мониторинг омогућава да се идентификују стварни или потенцијални успеси, односно проблеми и то довољно рано како би се спровеле неопходне измене и прилагођавања у оквиру самих програма и пројеката, односно њихове реализације. Процес мониторинга обавезан је део имплементације програма развоја спорта, као и израда редовних годишњих извештаја структура који спроводе мониторинг. Сваки програм развоја спорта и његов акциони план обавезно подлежу контроли и вредновању.

Редовна провера напретка програма и/или акционог плана требало би да укључује особе које су задужене за оперативно управљање спровођењем, као и оне који су задужени за доношење кључних одлука, од усвајања програма и одобрења резултата мониторинга, па до одлучивања о неопходним корективним мерама. Остварени напредак у спровођењу програма/акционог плана обично се презентује у

годишњем извештају о спровођењу. Извештавање о напретку на нивоу пројекта/програма је учесталије и бави се свакодневном праксом у спровођењу.

Оцена (евалуација) спровођења програма развоја спорта представља периодично оцењивање њене релевантности, учинка, утицаја и ефикасности у погледу унапред дефинисаних општих и специфичних циљева и појединих мера. Њиме се преиспитује садржај појединих програма и активности путем којих се реализује целокупни програм и доноси закључци о успешности њихове реализације. Евалуација обезбеђује слику о ефектима мера подршке и концентрисана је на анализу ефикасности самог система подршке у смислу достизања општих циљева, односно циљева сваке поједине мере. Други потенцијални аспект евалуације је оцена релевантности, користи (компатибилности ефеката са стварним потребама) и одрживости (очекивања везана за дугорочне ефекте или утицај појединих мера). За евалуацију се користе подаци прикупљени током мониторинга.

Евалуација треба да обезбеди смислене препоруке за текуће интервенције или стратешко планирање у будућности. Евалуација помаже да се одговори на питања, попут:

Која промена је остварена?

Шта је функционисало и зашто?

Шта није функционисало и зашто? ☐

Шта је могло бити урађено другачије?

Која прилагођавања и промене су неопходне за наредни период?

За евалуацију је пожељно користити критеријуме *ОЕЦД*-а (тзв. *DAC* критеријуме).

Евалуација се понекад меша са ревизијом. Ревизија се примарно бави проценом законитости и регуларност расхода и прихода стратегије/програма/пројекта као и да ли су средства коришћена на ефикасан и економичан начин и у предвиђене намене. Ревизија је такође повезана са провером система управљања и процедура за спровођење одређених програма или пројекта.

У чему је разлика између индикатора мониторинга и индикатора евалуације у вези спровођења програма развоја спорта?

Индикатори мониторинга обезбеђују информације о начину коришћења ресурса, износима подршке, броју корисника/корисница и сл. На тај начин, мониторинг индикатори, а нарочито индикатори улаза и излаза, омогућавају сарадницима да извештавају о коришћењу ресурса и активностима за које су одговорни.

Индикатори за евалуацију односе се првенствено на индикаторе резултата и утицаја, самим тим што се евалуација одвија после мониторинга, извештавања и ревизије.

Да ли би програм развоја спорта требало да буде повезан са програмом развоја туризма у јединици локалне самоуправе?

Обавезно. Данас су спорт и туризам неодвојиви феномени и њихов синергијски учинак даје врхунске резултате. Туризам и спорт се све више преплићу, што нарочито долази до изражаја током великих спортских догађања. Осим тога, рекреација као вид спортске активности управо почива на туризму. Заједничко деловање туризма и спорта у наредном периоду значи деловање у

складу са модерним европским начином пословања у ове две области. Туризам и спорт представљају добар пут и за интегрисање у европске туристичке токове. Спој туризма и спорта, оба у функцији спајања људи, чине пут ка стварању једне хармоничне планете, без граница и предрасуда, планете која се кроз здрав спортски дух и обогаћивање знања окреће ка бољем уважавању и разумевању различитости које постоје међу људима.

У Северној Америци и другим развијеним земљама доминантан је концепт здравља кроз бављење физичким активностима и сва годишта су заинтересована за разноврсност спортских учествовања. У том контексту постоји и заједничко коришћење спорта и туризма у промовисању домаћег, националног и интернационалног пријатељства и разумевања између индивидуа и група. Повезаност туризма и спорта доводи до формирања производа који градовима, регионима и државама повећава профит, сезонску и укупну запосленост и снажно утиче на локалну економију.

Спорт је растући сегмент туристичке индустрије: потражња за активним одмором и за додатним (секундарним) одморима је у порасту, као што је и све више врста активних туристичких путовања у понуди, као целогодишњи производ. Ипак, укупно посматрајући, број људи заинтересованих за спортске туристичке производе у виду активног (интензивног) бављења спортом представља и даље мањину. Много више је заинтересованих за рекреативне спортске активности и њихов број је и даље у порасту. Главни тренд у спортском туризму је упражњавање више различитих врста спортских активности.

У Стратегији развоја туризма Србије до 2015. године потенцирано је да је за будући развој српског туризма најважније брендирање Србије, а управо учешће у спортским догађајима и спортским активностима, по којима смо у свету препознати у позитивном смислу, представља начин да свету понудимо оно чиме се поносимо, јер ти садржаји могу донети висок девизни прилив и, повратно, допринети позитивном имиџу земље.

Спортски туризам је данас значајан сегмент светског туризма, а постао је и веома конкурентна ниша у туристичкој привреди. Како заинтересованост за спорт и учествовање у њему расте у оквиру индустрије одмора и разоноде, жеља људи да путују како би се такмичили или гледали спортске активности нагло и убрзано расте. Туризам спортских догађаја данас има толику потражњу да постоје агенције специјализоване за овај сектор. Већина осталих туроператора подмирују потребе такозваних спортских туриста.

Спортски туризам може имати три облика: 1) такмичарски спортски туризам; 2) зимски спортско-рекреативни туризам; 3) летњи спортско-рекреативни туризам. За раст спортског туризма посебно је значајан активни спортски туризам. Он обухвата неколико активности, укључујући: скијање; бицикличке туре; авантуристички туризам; активно учешће на такмичењима. Светска туристичка организација је још 2001. године забележила да су омиљене физичке активности на активним одморима скијање и *snowboard* зими, а планинарење, пливање, пешачење, водени спортови (роњење, *scuba diving*) и вожња бицикла лети.

VII КАТЕГОРИЗАЦИЈЕ У ОБЛАСТИ СПОРТА У ЈЕДИНИЦИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Да ли је јединица локалне самоуправе обавезна да категоризује организације и појединце који се баве спортом на њеној територији?

Није. Према Закону о спорту јединица локалне самоуправе може, али и не мора да утврди категоризације спортова, спортиста, спортских стручњака и спортских објекта за своју територију. Ако се одлучи да донесе неку од тих категоризација, обавезна је да пође од утврђених националних категоризација.

Иако Закон о спорту говори о категоризацији спортова, за јединицу локалне самоуправе једино има смисла да утврди категоризацију спортских организација са своје територије, како би на основу тога могла да утврди које су спортске организације од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе.

За разлику од националних категоризација у области спорта, Закон о спорту није утврдио рок за који се доноси локална категоризација у области спорта, нити поступак и критеријуме за рангирање, већ та питања морају бити прецизно регулисана одговарајућим општим актом јединице локалне самоуправе.

Према чл. 141 Закона о спорту, за утврђивање локалне категоризације спортова, спортиста, спортских стручњака и спортских објекта за територију одређене јединице локалне самоуправе надлежна је сама јединица локалне самоуправе, преко својих органа. За припрему тих категоризација, надлежни орган јединице локалне самоуправе може образовати посебну комисију, сходном применом чл. 139 ст. 6 Закона о спорту.

На основу којих критеријума трба вршити категоризацију спортских организација?

Основни критеријуми би могли да буду:

- статус спорта на националном и међународном нивоу;
- традиција спорта у граду/општини;
- ранг такмичења;
- постигнути резултати у протеклој такмичарској сезони;
- број такмичарских екипа у редовном систему такмичења;
- број ангажованих стручњака;
- број спортиста.

Број критеријума за израду правилника за категоризацију спортских организација у оквиру такмичарског спорта може бити и већи, али су ово неки од критеријума који би свакако требало да буду основ за израду правилника.

Да ли се у пракси спроводи категоризација спортских организација и према којим критеријумима?

Поједине јединице локалне самоуправе (нпр. Ниш, Врање, Крушевац) врше категоризација спортских организације, у функцији одређивања висине средстава које нека спорска организација може добити за своје годишње програме. Категоризација се врши применом система бодовања.

Спортске организације бодују се према следећим критеријумима (Врање и Ниш):

Редни број	Критеријуми	Максималан број бодова	
		Олимпијски спортови	Неолимпијски спортови
1.	Статус спорта на националном и међународном плану	10	5
2.	Традиција спортске организације у граду	10	10
3.	Ранг такмичења	10	10
4.	Постигнути резултати	50 (55)	30 (35)
5.	Број такмичарских екипа у редовном систему такмичења	10	10
6.	Број ангажованих спортских стручњака са адекватним образовањем	10 (5)	10 (5)
7.	УКУПНО	100	75

Категоризација спортских организација врши се на основу укупног броја остварених бодова и то посебно за спортске организације из групе олимпијских спортова, посебно за спортске организације из групе неолимпијских спортова и то на следећи начин:

Редни број	Спортске организација из групе олимпијских спортова	Број остварених поена	Спортске организације из групе неолимпијских спортова	Број остварених поена
.	I категорија	од 75 до 100	I категорија	од 60 до 75
.	II категорија	од 50 до 74	II категорија	од 40 до 59
.	III категорија	од 25 до 49	III категорија	од 20 до 39
.	IV категорија	до 24	IV категорија	до 19

У Зрењанину се примењују и следећи критеријуми за категоризацију спортских организација:

- национална категоризација спортова;
- постигнути резултати;
- ранг такмичења;
- такмичарске селекције;
- број регистрованих такмичара;
- традиција у граду/општини;
- тренерски кадар;
- специфичност спорта.

У Краљеву се врши категоризација како спортова тако и спортских организација Категоризација спортова врши се на основу:

- значаја који има заступљеност и масовност спорта у граду;
- традиција спорта у граду;
- утицај спорта на раст и развој деце и омладине;
- ранг такмичења и број селекција;
- резултати у такмичењу;
- заступљеност спортиста у репрезентативним селекцијама;

- учешће спортских клубова и спортиста на државним, регионалним европским и светским такмичењима;
- висина неопходних трошкова такмичења у зависности од ранга такмичења;
- структура прихода и начина располагања средствима у претходном периоду;
- власничка структура, начин организовања и структура органа управе клуба или удружења;
- маркетиншки значај за град Краљево и претходно улагање града, као и перспектива даљег развоја.

На основу претходног, сви спортови разврставају се у следеће четири категорије: Прва категорија – фудбал, кошарка и одбојка; друга категорија – рукомет, атлетика, бициклизам, борилачки спортови и спортови на води; трећа категорија – тенис и стони тенис, шах и куглање; четврта категорија – стрељаштво, планинарење, смучање, летачки спортови, амерички фудбал, боди-билдинг и остали.

На основу претходно извршене категоризације, утврђује се следећи износ бодова по појединим категоријама спорта: За спортове из прве категорије укупно 14.550 бодова; за спортове из друге категорије укупно 3.400 бодова; за спортове из треће категорије укупно 900 бодова; за спортове из четврте категорије укупно 750 бодова. Број бодова по појединим клубовима утврђује се посебном одлуком за текућу годину, на основу њихових апликација и препоруке гранског савеза или одлуке једногласно донете на пленуму свих клубова, ранга такмичења и заступљености у истом и процене реалних потреба.

У Крушевцу се на категорисање спортских организација примењују исти критеријуми као и у Нишу, с тим да је изостављен критеријум „број такмичарских екипа”, па је критеријуму „ранг такмичења” додељен максималан број до 22 бода, а критеријуму „број спортских стручњака” додељено максимално 8 бодова.

Да ли се организацији у области спорта могу доделити посебна стимулативна средства за реализацију одређеног годишњег програма?

Не могу, јер би то било супротно програмском финансирању организација у области спорта у Републици Србији. Конкретни износ средстава који се одобрава некој организацији у области спорта за финансирање њених активности морао би се одређивати према реалном буџету програма, односно стварним и оправданим трошковима реализације оних активности које су наведене у самом програму и у зависности од квалитета предложеног програма.

VIII ЗНАЧАЈ ЗАДОВОЉАВАЊА ПОЈЕДИНИХ ПОТРЕБА И ИНТЕРЕСА ГРАЂАНА У ОБЛАСТИ СПОРТА У ЈЕДИНИЦИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

СПОРТСКИ ОБЈЕКТИ

Који је значај за јединицу локалне самоуправе финансирања изградње и одржавања спортских објеката?

Ниво бављења спортом у сваком друштву значајно зависи од броја, разноврсности и доступности потребних спортских објеката. Због тога, њихово опште планирање јесте надлежност јавних власти, при чему су одговорни дужни да воде рачуна о националним, регионалним и локалним потребама и да спроводе мере чији је циљ обезбеђивање доброг управљања спортским капацитетима и њихово безбедно и потпуно коришћење. Разуме се, спектар свеукупних спортских капацитета који ће постојати у једној држави зависиће не само од јавних власти (јавни капацитети) него и од приватних, пословних и других капацитета који постоје (чл. 4 ст. 3 Европске спортске повеље).

Према Завршној декларација Европске конференције о спорту и локалним властима: *Спорт за све – улога и одговорности локалних власти*, која је одржана од 1. до 3. фебруара 1996. године у Мађарској (Годоло), изградња локалних спортских капацитета требало би да се базира на садашњим и будућим потребама за различитим спортским активностима, узимајући у обзир становништво и друштвено-економске трендове. Капацитети треба да буду лако доступни корисницима свих узраста, по повољним ценама, без обзира на њихово здравствено стање. Локална власт треба да тежи да спортски капацитети могу да се користе и за школски и за аматерски спорт, и кад је год могуће комбиновати коришћење капацитета и за спортске и за културне садржаје, с тим да се не угрозе интереси спорта. Спортски капацитети треба да буду прилагођени потребама посебних група, као што су веома млади, адолесценти, матуранти, усамљени старији људи као и хендикепирани.

Да ли јединица локалне самоуправе треба да целу своју територију покрије одговарајућим спортским објектима?

Према тачки 7 Европске декларације о правима грађана у градовима, која је саставни (уводни) део Европске урбане повеље, општина и град мора да развија широку понуду објеката и инсталација за спорт (укључујући и рекреацију). Та дужност се принципијелно реализује: стварањем мреже спортских капацитета широм градске територије или урбаних насеља (појам град обухвата и појам наше општине); обезбеђивањем огранака такве мреже у близини домова, уграђивањем малих спортских капацитета у живот заједнице тако да становници могу са њима да се идентификују; охрабривањем свести о својини, што утиче на смањивање вандализма и деликвенције; обезбеђивањем комплементарности јавних спортских капацитета са капацитетима спортских организација, кроз политику планирања; обезбеђивањем да планирани капацитети задовољавају садашње и будуће потребе грађана, да се уклапају у садашње и будуће потребе грађана, да се уклапају у садашња урбана насеља и она која ће се тек развијати, а да се при том води рачуна

о степену партиципације, саобраћајним везама и сл.; обезбеђивањем капацитета за бављење и традиционалним и модерним спортовима; планирањем и новим урбаним срединама или обезбеђивањем у постојећим, отворених простора, зелених површина са дрвећем, игралишта, водених површина и стаза за бицикле, у циљу стимулације рекреативних активности. Спортски капацитети треба да буду безбедни и добро испланирани, тако да су усклађени и стопљени са околином и изгледом града. Њихов изглед и материјал од кога су саграђени треба да буду изабрани тако да буду привлачни свим секторима заједнице, омогућавајући им да их користе безбедно и здраво. Осим тога, стил грађевине и пројекат треба да задовоље потребе менаџера и корисника, а главни спортски капацитети (нпр. фудбалски стадиони) треба да буду пројектовани тако да гледаоцима гарантују безбедност, минимизирају могућност насиља и деликвенције. У планирању главних спортских догађаја треба предвидети и коришћење капацитета по завршетку догађаја, као што је, нпр. трансформација спортских капацитета у стамбене.

Европска урбана повеља, иначе, под спортским капацитетима подразумева: изграђене спортске центре, базене и дворане за клизање; вештачке или природне зелене терене, тениска игралишта и атлетске стазе; постојеће природне ресурсе, као што су отворене површине, зелене површине засађене дрвећем, реке, канали, језера, баште и сл.

Да ли је исти приступ изградњи спортских објеката у свим јединицама локалне самоуправе?

Како се локалне заједнице разликују како по величини тако и степену развијености, тако ни потребе становништва за спортским капацитетима нису исте у руралним областима, средњим градовима и великим градовима. Тим питањем се Савет Европе бавио још 1979. године у оквиру семинара *Спорт и локалне власти*, одржаног у Мадриду (Шпанија).

О чему треба водити рачуна када су у питању спортски објекти у руралним заједницама?

Рурална заједница је свака заједница са мање од 10.000 становника, у подручју где се становници претежно баве пољопривредом. Ове заједнице имају потребе и традиције у спорту другачије од градова. Уколико се жели задовољење спортских потреба руралне заједнице потребно је обезбеђивање адекватних капацитета, нарочито оних погодних за групне спортове и културне активности.

О чему треба водити рачуна када су у питању спортски објекти у средњим градовима?

У планирању и коришћењу спортских капацитета основни проблем **средњих градова** произилази из постојања три врсте корисника тих капацитета: школска деца, организовани клубови, лица која се баве спортом из хобија. Како би се избегли некоординисани напори и превелико инвестирање у један пројекат, тамо где би било боље усредсредити напоре на нешто друго, потребно је прво постићи опште разумевање потреба свих потенцијалних корисника, да би се након тога одлучивало о томе која локација и који капацитети су потребни за задовољење тих потреба.

Градови средње величине треба да обезбеде функционалне спортске капацитете, а изградњу великих спортских комплекса треба препустити великим градовима. У том циљу, од кључне је важности да се архитекте повинују саветима спортских стручњака и корисника, јер је у пракси у том погледу улога спортских лидера често игнорисана. Један од проблема је и да ли спортски капацитети треба да буду близу корисника или их треба сместити на прилазима граду тако да привуку што различитије кориснике, различитих спортова. Када се узима локални контекст у разматрање, онде се препоручује и да се искористи свака прилика за трансформацију расположивих капацитета у граду који се не користе непрекидно за одређену намену (затворене пијаце, гараже и др.). Приликом изградње спортских објеката који се користе и од стране врхунских спортиста и за потребе широког спектра слободних активности, треба водити рачуна и о обезбеђењу јавних прилаза тим објектима (аутобуси, бициклистичке стазе и др.).

Како спортско образовање почиње у школама, изградња школских спортских објеката је од кључне важности. Међутим, да би се обезбедило потпуна искоришћеност школских спортских капацитета, они треба да буду отворени за јавност ван школског распореда, с тим да постоји потреба за телом на нивоу града које ће координисати њихово коришћење (правити распоред) од стране све три категорије корисника.

О чему треба водити рачуна када су у питању спортски објекти у великим градовима?

Власти великих градова имају, углавном, следеће заједничке карактеристике и проблеме када су у питању спортски капацитети: простор који ће бити дат на коришћење за спорт је често ограничен, а цена земљишта веома велика, нарочит проблем представљају области градског језгра или области предвиђене за експропријацију; велики градови имају потребу за широким спектром спортских капацитета, а неки желе да у њима буду смештени национални спортски капацитети; постоји потреба за прилагођавањем, импровизацијом и претварањем свог расположивог простора, да би се ублажио недостатак спортских капацитета. Цена земљишта у великим градовима, као и цена изградње објеката су често такве да су недостижне спортским клубовима.

Међутим, према Европској повељи о спорту за све, обезбеђење спортских капацитета јесте јавна одговорност у случајевима где клубови то не могу да учине сами. Велики градови треба да имају за циљ обезбеђење равномерно распоређених спортских капацитета од јефтиних до такмичарских, од оних за организован до оних за неорганизован спорт. Адаптирање старих објеката за нове потребе и технички развој спортова дају простор за флексибилнији приступ обезбеђивању адекватних спортских објеката. Уз то, постојећи капацитети треба да буду коришћени максимално (нпр. двојно коришћење школских капацитета, као и других градских јавних објеката). Град треба да обезбеди и адекватна буџетска средства, као помоћ за постизање потребног степена јавних спортских капацитета тако и за давање субвенција за коришћење од стране јавности капацитета комерцијалних спортских организација (када су оне спремне да то омогуће, а нарочито када су ти капацитети стратешки лоцирани).

Да ли су школске сале спортски објекти?

Јесу. Према закону о спорту, део школе, односно високошколске установе намењен за остваривање наставног плана и програма физичког васпитања ученика, односно студената (школска спортска сала, школски спортски терен и сл.) има положај спортског објекта, у смислу Закона о спорту. То подразумева да је власник, односно корисник ових објеката дужан да: да их користи у складу са прописима и наменом објекта; да их одржава у технички исправном стању и да обезбеди одговарајуће санитарно-хигијенске услове; да предузме мере које омогућавају предупређење, односно смањење ризика настанка штете за кориснике и трећа лица и којима се на повећане ризике утиче. Осим тога, школски спортски објекти могу се давати на коришћење другим лицима само када су задовољене потребе наставних и ваннаставних спортских школских активности, у складу са годишњим програмом рада школе.

Који су спортски објекти од националног значаја?

Спортски објекти од националног значаја јесу, према Закону о спорту, објекти који имају националну и репрезентативну улогу у откривању, стварању, истраживању, проучавању, представљању, ширењу и очувању спортских вредности. Статус спортског објекта од националног значаја стиче се актом Владе, на предлог Министарства омладине и спорт, а по прибављеном мишљењу Савета за спорт. Ови спортски објекти не могу бити предмет приватизације, у складу са законом, нити им се може мењати намена. Спортском објекту може се одузети статус објекта од националног значаја ако се не користи за обављање спортских активности и спортских делатности и остваривање спортских циљева, не одржава у стању које омогућава одговарајући ниво обављања тих активности и делатности и осигурава безбедно коришћење, у складу са овим законом.

Влада до сада није уредила услове, критеријуме и начин стицања, односно одузимања статуса спортског објекта од националног значаја нити је прогласила неки спортски објекат од националног значаја. То се може очекивати у скорије време, јер се чекало доношење Националне категоризације спортских објеката („Сл. гласник РС”, бр. 103/2013), која је донета крајем 2013. године.

Да ли су спортски објекти којима је власник јединица локалне самоуправе јавни спортски објекти?

Јесу. Према Закону о спорту јавни спортски објекти су спортски објекти у државној својини (сада у јавној својини), чији је корисник Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе (општина, град и град Београд).

Јавни спортски објекти могу бити затворени спортски објекти и отворени спортски терени. Затворени спортски објекти јесу објекти који представљају физичку, функционалну и техничко-технолошку целину са свим инсталацијама, постројењима и опремом намењени за обављање одређених спортских активности (хале, базени, балон сале и сл.). Отворени спортски терени јесу посебно уређене површине намењене за обављање одређених спортских активности (трим-стазе, скијалишта, планинарске стазе, бицикличке стазе, плаже и сл.). Изузетно, за потребе обављања тренинга и реализације такмичења и јавни пут, река и језеро сматрају се отвореним спортским теренима.

Јавни спортски објекти могу се користити за обављање спортских активности под условом да су уређени, обележени, опремљени и одржавани у стању које омогућава одговарајући ниво обављања спортских активности и осигурава безбедно коришћење, с тим да морају бити доступни грађанима под једнаким условима.

Начин и услове коришћења и услове обављања спортских активности у јавним спортским објектима прописује министар надлежан за спорт, и он је то учинио Правилником о коришћењу јавних спортских објеката и обављању спортских активности у јавним спортским објектима. Треба, међутим, водити рачуна да када јавни спортски објекат користе спортске установе и спортска јавна предузећа за обављање спортских делатности на њима, морају бити испуњени и услови из Правилника о условима за обављање спортских делатности.

Да ли спортски објекти треба да одговарају условима из спортских правила?

Начелно да. Према Закону о спорту при изградњи, реконструкцији и одржавању спортских објеката мора се водити рачуна да они одговарају правилима надлежних међународних спортских савеза и спортским правилима надлежних националних гранских спортских савеза.

Да ли јединица локалне самоуправе треба да води рачуна о изградњи спортских објеката приликом израде просторних и урбанистичких планова?

Да. Према Закону о спорту приликом израде просторних и урбанистичких планова, потребно је посебно водити рачуна о намени простора за спорт и рекреацију деце, омладине, лица са посебним потребама и грађана.

Да ли спортски објекти могу променити намену?

Изузетно могу, под одређеним условима. Промена намене спортског објекта врши се по поступку прописаном законом који уређује област планирања и изградње. Промена намене спортског објекта или његовог дела намењеног обављању спортских активности може се, према Закону о спорту, одобрити уколико су испуњени следећи услови: 1) да је на одговарајући начин у другом, постојећем, адекватном спортском објекту у потпуности обезбеђено обављање спортских активности које су се до сада вршиле у спортском објекту коме се мења намена; 2) да више не постоји потреба за конкретним спортским објектом; 3) да је промена намене у јавном интересу у битно већој мери него што је одржавање намене објекта.

Претходна сагласност о испуњености наведених услова прибавља се од Министарства омладине и спорта. То важе и за случајеве потпуног или делимичног рушења спортског објекта или затварања објекта за коришћење у спортске сврхе (осим ако су у питању мере реконструкције или одржавања које не трају дуже од годину дана), као и измене и могућности коришћења спортског објекта на начин да објекат може да користи значајно мањи број лица него раније.

За разлику од претходно наведеног, допуштена је промена намене дела пратећег простора спортског објекта, укључујући и земљиште које припада спортском објекту, под условом да није у питању гардеробни, санитарни, гледалишни, паркинг и сличан простор, да промене не угрожавају извођење и праћење спортских активности и да не умањују функционалност објекта. На овакву

промену намене, сагласност даје надлежни орган јединице локалне самоуправе. На решење надлежног органа јединице локалне самоуправе може се изјавити жалба Министарству омладине и спорт, у року од 15 дана од дана пријема решења.

Акти и уговори којима се врши промена намене спортског објекта, односно његовог дела супротно одредбама Закона о спорту, ништави су.

Како се категоришу спортски објекти?

Спортски објекти у републици Србији категоришу се према Правилнику о Националној категоризацији спортских објеката. Сви спортски објекти се рангирају у три категорије: спортски објекти прве категорије, спортски објекти друге категорије и спортски објекти треће категорије. Рангирање спортских објеката једанпут годишње врши Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије. Рангирање спортског објекта Завод врши на основу података које доставља власник односно корисник спортског објекта, уколико је евидентиран, као и на основу података уписаних у матичну евиденцију спортских објеката и регистар спортских објеката. Подаци о извршеном рангирању достављају се министарству надлежном за спорт, који те податке објављује на свом сајту у року од 15 дана од дана извршеног рангирања. На извршено рангирање спортских објеката може се уложити приговор министру надлежном за спорт у року од 15 дана од дана објављивања на сајту министарства надлежног за спорт.

Који спортски објекти су прве категорије?

Спортски објекти прве категорије јесу:

1. спортски објекти који су првенствено намењени за тренинге, а по потреби и за такмичења националних спортских репрезентација или врхунских спортиста и који испуњавају следеће критеријуме и мерила:
 - 1) да се у њима могу одвијати спортске активности било које националне категорије спорта; 2) да у зависности од врсте спортског објекта испуњавају следеће техничке карактеристике: да су у потпуности испуњени услови утврђени актом којим се уређују услови за обављање спортских активности и делатности, да су у потпуности испуњени услови прописани правилима међународних спортских савеза; 3) да се у њима могу одвијати велика међународна спортска такмичења, ако имају намену за спортска такмичења;
2. једнофункционални (специјализовани) спортски објекти који испуњавају следеће критеријуме и мерила: 1) да се у њима могу одвијати спортске активности из прве, друге или треће категорије спорта; 2) да у зависности од врсте спортског објекта испуњавају следеће техничке карактеристике: да су у већој мери испуњени услови утврђени актом којим се уређују услови за обављање спортских активности и делатности; да су у потпуности испуњени услови прописани правилима међународних спортских савеза; да је површина основне просторије, односно површине спортског објекта која је намењена за извођење спортских активности код спортских хала најмање 2.000 m²; да спортски објекат намењен за одржавање спортских такмичења има најмањи број места за седење у гледалишту, и то: а) за стадионе (фудбал) – 20.000 седишта, б) за спортске хале – 5.000 седишта, в) за базене – 2.000 седишта; 3) да се у

њима могу одвијати велика међународна спортска такмичења, ако имају намену за спортска такмичења;

3. вишефункционални спортски објекти који испуњавају следеће критеријуме и мерила: 1) да се у њима могу одвијати спортске активности из прве, друге или треће националне категорије спорта; 2) да испуњавају следеће техничке карактеристике: да обезбеђују испуњеност утврђених услова за извођење више спортских активности у основној просторији, односно површини спортског објекта, и то: а) код спортских хала – више од седам спортских активности, б) код базена – више од три спортске активности; да су у већој мери испуњени услови утврђени актом којим се уређују услови за обављање спортских активности и делатности; да су у потпуности испуњени услови прописани правилима међународних спортских савеза; да је површина основне просторије, односно површине спортског објекта која је намењена за извођење спортских активности код спортских хала најмање 2.000 m²; да омогућава да се истовремено могу одвијати две спортске активности у спортским халама; да спортски објекат намењен за одржавање спортских такмичења има најмањи број места за седење у гледалишту, и то: а) за стадионе (фудбал) – 20.000 седишта, б) за спортске хале – 5.000 седишта, в) за базене – 2.000 седишта; 3) да се у њима могу одвијати велика међународна спортска такмичења, ако имају намену за спортска такмичења.

Како јединица локалне самоуправе врши доделу термина за коришћење спортских објеката са којима располаже?

Према чл. 137 ст. 1 тач. 15 Закона о спорту, рационално и наменско коришћење спортских сала и спортских објеката у државној својини (сада јавној својини) чији је корисник (власник) јединица локалне самоуправе, кроз одобравање њиховог коришћења за спортске активности и доделу термина за тренирање учесницима у систему спорта, представља потребу и интерес грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе. У овом случају јединица локалне самоуправе не обезбеђује посебна средства у свом буџету, већ субвенционише организације у области спорта „у натури”, односно кроз бесплатне термине за тренинге и такмичења. Посебна средства у буџету предвиђају се за ове намене у случају када су спортски објекти пренети у имовину спортских центара којима је оснивач јединица локалне самоуправе, која преноси средства спортском центру за обављање делатности и покриће трошкова, а бесплатне термине спортским организацијама додељује сам спортски центар (организација за обављање спортских делатности). С обзиром на то да коришћење спортских објекта има своју економску вредност (цену), у оба случаја организацији у области спорта се у суштини додељују средства. Због тога се и додела термина мора вршити кроз одобравање програма организацијама у области спорта.

Јединица локалне самоуправе мора да зна за које сврхе, од кога, у ком циљу и са којим ефектима ће се одобрени термини користити, и да то одобри. У питању су тзв. посебни програми, који се остварују по јавном позиву. Утолико нису законски исправна решења која се примењују у пракси појединих јединица

локалне самоуправе да се додела термина врши посебном одлуком надлежног органа јединице локалне самоуправе, у виду годишњег плана коришћења спортских објеката. Таквим решењем се онемогућава примена чл. 138 ст. 5 Закона о спорту (право на вођење управног спора против коначне одлуке о одобравању програма којим се задовољавају потребе грађана у области спорта). Оваква пракса је вероватно, једним делом, мотивисана жељом да се избегне програмски календар из чл. 118 ст. 2 Закона о спорту (рокови за извршавање посебних програма). Сматрамо, међутим, да имајући у виду да Закон о спорту у чл. 138 ст. 3 није одредио динамику подношења предлога посебних програма и да су према чл. 118 ст. 3 утврђени рокови, крајњи рокови, јединица локалне самоуправе има могућност да својим правилима утврди краће рокове за достављање и одобравање програма доделе термина за бесплатно коришћење спортских објеката (нпр. да одмах након усвајања буџета објаве јавни позив, а да се програми одобре до краја јануара за текућу годину).

Да ли се изградња спортских објеката може вршити путем јавно-приватног партнерства?

Могуће је. Јавно-приватно партнерство остварује се у складу са Законом о јавно-приватном партнерству и концесијама („Сл. гласник РС”, бр. 88/2011). У складу са Законом о јавно-приватном партнерству, *поступак избора приватног партнера* је поступак јавне набавке у складу са законом којим се уређују јавне набавке или поступак давања концесије у складу са овим законом. Јавно-приватно партнерство мора се заснивати на следећим начелима: заштите јавног интереса, ефикасности, транспарентности, једнаког и правичног третмана, слободне тржишне утакмице, пропорционалности, заштите животне средине, аутономије воље и равноправности уговорних страна.

Модел јавно-приватног партнерства разликује се од конвенционалне јавне набавке у неколико погледа. У моделу јавно-приватног партнерства јавни и приватни партнер сарађују како би остварили јавне инфраструктурне пројекте који, по правилу, имају заједничке следеће особине:

- дугорочни уговор о јавно-приватном партнерству између јавног наручиоца и привредног друштва из приватног сектора које учествује у пројекту јавно-приватног партнерства који се темељи на набавци услуга, а не имовине;
- пренос одређених ризика на приватни сектор, посебно у области пројектовања, градње, управљања и/или финансирања;
- фокус на спецификацију излазних карактеристика пројекта, а не на улазне карактеристике пројекта, водећи рачуна о утицајима на пројекта током укупног раздобља његовог трајања;
- коришћење приватног финансирања како би се разграничили ризици пренесени на приватни сектор;
- плаћање приватном сектору која одражавају пружене услуге (плаћања могу вршити корисници, јавни наручилац или обоје).

Модел јавно-приватног партнерства сложенији су од конвенционалне јавне набавке. Они захтевају подробну припрему и планирање пројекта, те добро управљање фазом набавке како би се међу понудиоцима подстакла конкуренција. Захтевају, такође, и пажљиво сачињавање уговора како би се утврдили стандарди пружања услуга, алоцирали ризици и постигла прихватљива равнотежа између пословних ризика и приноса. То подразумева да

јавни наручилац (јединица локалне самоуправе) располаже одређеним вештинама које обично нису потребне у случају традиционалне јавне набавке. У том погледу могу се користити смернице наведене у *Водичу за припрему, набаву и provedбу пројеката ЈПП-а*, који се може преузети са сајта:
http://www.ajpp.hr/media/23539/guide%20to%20guidance_hr_finalna%20verzija_iva_2.pdf

ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Колико је важно бављење спортом особа са инвалидитетом и особа са посебним потребама?

Појам особа са инвалидитетом односи се на особе са телесним, визуелним, моторичким и слухним-говорним инвалидитетом, док се термин особе са посебним потребама односи на особе са менталним сметњама, односно на особе ометене у менталном развоју.

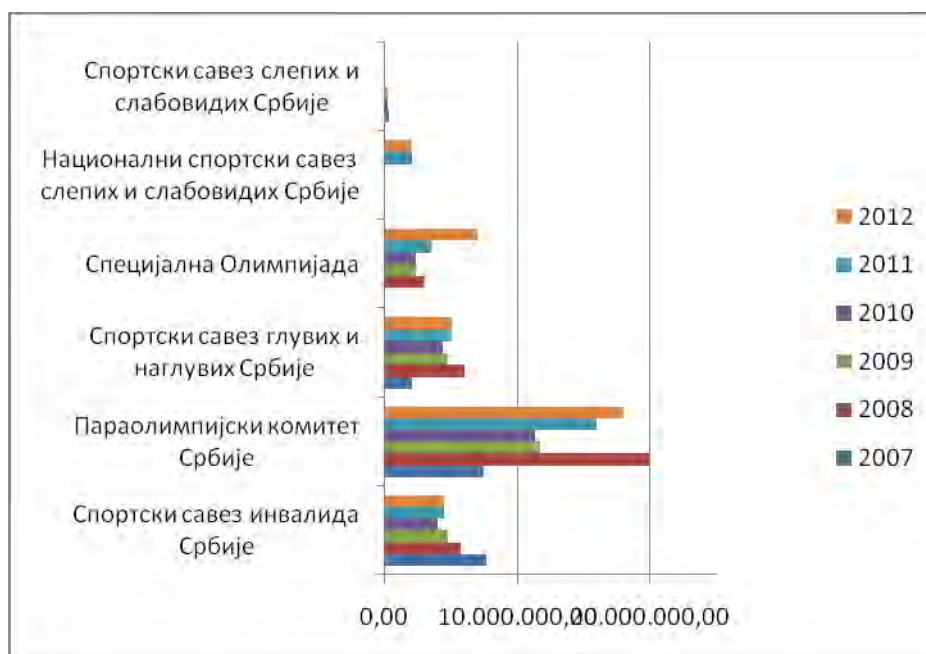
Према подацима Светске здравствене организације 10% популације представљају особе са инвалидитетом. Због догађаја у блиској прошлости код нас се процењује да је особа са инвалидитетом између 10%–12%. Према проценама у Србији има око 800.000 особа са инвалидитетом различитих врста и степена инвалидитета и различитих старосних доба. Према за сада доступним оквирним подацима број у спорт или рекреативне активности укључених особа са инвалидитетом креће се тек негде око 2.500 до 3.000 што у процентима износи око 0,40% од укупног броја особа са инвалидитетом. Аналогно овим изнетим подацима могу се применити исти принципи упоређивања и код школске популације, односно проценат ученика са инвалидитетом и посебним потребама је између 10% и 12% од укупног броја ученика.

Уз друге мере које се предузимају, спортско-рекреативне активности представљају битан фактор рехабилитације и ресоцијализације особа са инвалидитетом. На Првом међународном симпозијуму Спорт и рекреација у психофизичкој рехабилитацији инвалида истакнуто је: *За инвалидне особе, међутим, спортско-рекреативна активност значи знатно више од саме разоноде. Те активности су од далекосежног значаја за психофизичко прилагођавање инвалида, за њихову победу над сопственим осећањем неспособности и за сопствену социјалну реинтеграцију. Теорија савремене рехабилитације са аксиомом није важно шта је инвалид изгубио, него шта му је преостало, овде је нашла своју најјачу потврду. Физичка култура, рекреација и спортске активности за инвалидну особу су изазов самом себи ради потврђивања сопствене моћи. Као најприроднији облик лечења успешно делују а неопходан су део и наставак конвенционалних метода психо и физиотерапије у процесу рехабилитације.* (Jankers, G. 1971, стр.13)

Да ли у Републици Србији постоји системско финансирање програма спорта особа са инвалидитетом?

Постоји и веома је важно да се такав систем успостави и на нивоу јединица локалних самоуправа како би тај систем био још стабилнији и чвршћи. Ово је још један у низу примера неконзистентности политика на републичком нивоу и на нивоу јединица локалних самоуправа.

У наредном графикону виде се улагања на републичком нивоу ка организацијама које су препознате за остваривање општег интереса у области спорта особа са инвалидитетом.

О чему треба водити рачуна када су у питању програми бављења спортом особа са инвалидитетом?

„Дозволите ми да победим. Али, чак иако не могу победити, дозволите ми бар да покушам.”
заклетва учесника параолимпијских игара

Према Европској повељи о спорту за све: особе са инвалидитетом (Препорука Савета Европе бр. (86)18), појам особе са инвалидитетом обухвате не само оне који *пате од физичких и чулних оштећења и менталних хендикеп, већ и (оне) који пате од органских и психосоматских поремећаја.*

Спорт има важну улогу у доприносу за прилагођавање и рехабилитацију физичког и менталног здравља особа са инвалидитетом. Промоција и развој спорта за све особе са инвалидитетом је важно средство побољшања квалитета њиховог живота и доприноси њиховој рехабилитацији и интеграцији у друштво.

Спорт може бити средство друштвене интеграције за особе са недостацима, стварајући простор за позитивно друштвено деловање, смањење изолованости и разбијање предрасуда. Такође, спортски програми за особе са недостацима представљају ефикасан метод рехабилитације. Овакви програми имају изражено терапеутско дејство, побољшавају моторику и покретљивост, самосталност и самопоуздање.

Која је улога јавних власти у унапређењу спорта особа са инвалидитетом?

Комитет министара Савета Европе је у складу са чл. 156 Статута Савета Европе, усвојио Препоруку бр. (86)18: О Европској повељи спорта за све: особе са инвалидитетом. Комитет министара СЕ препоручио је владама држава чланица да

предузму акције наведене у Европској повељи о Спорту за све: особе са инвалидитетом, која је дата као апендикс усвојене Препоруке бр. Р(86)18 (Део А). У Препоруци је предложено државама чланицама да охрабре и блиско раде са спортским организацијама које су надлежне да предузму акције наведене у Делу Б Повеље, као и да дистрибуирају Повељу међу свим спортским организацијама и другим телима и организацијама надлежним за проблеме особа са инвалидитетом.

Према Делу А Европске повеље о Спорту за све: особе са инвалидитетом, Владе држава чланица СЕ треба да:

- Предузму неопходне кораке да *све релевантне јавне власти* и приватне организације постану свесне потреба за спортом (укључујући и рекреацију), свих особа са инвалидитетом (укључујући ту и оне потребе које се јављају у процесу образовања);
- Усмере своје политике према особама са инвалидитетом тако да и оне имају адекватну прилику да узму учешће у рекреативним физичким активностима које ће учинити да се они осећају добро, да побољшају своје физичко стање, да боље осмисле своје слободно време и побољшају социјалну комуникацију са другим лицима;
- Охрабре надлежне да истраже начине да јавни спортски објекти буду доступни за особе са инвалидитетом и да их оне могу користити (обезбеђење јавних новчаних средстава за прилагођавање објеката; установљење националних стандарда; упознавање архитеката и оних који управљају спортским објектима са потребама особа са инвалидитетом);
- Охрабре сарадњу између различитих јавних власти укључених у спорт особа са инвалидитетом, као што су социјална, здравствена, образовна и спортска министарства;
- Охрабре формирање националног (покровитељског) тела за развој спорта за особе са инвалидитетом, које би на једном месту окупило представнике релевантних експертских група и заинтересованих страна;
- Охрабре развијање и финансирање спортских активности за особе са хендикепом, као интегралног дела и наставка рехабилитације;
- Охрабре научна истраживања која би утврдила физиолошку, психолошку, социјалну и друге користи од спорта за различите категорије особа са инвалидитетом, као и друга прикладна истраживања;
- Охрабре просветне власти да предузму значајне кораке да обезбеде адекватно физичко васпитање деци са инвалидитетом у школама, као и да спровode обуке оних који би могли да раде са оваквом децом, укључујући обезбеђење услова за особе са инвалидитетом које желе да раде као наставници физичког образовања;
- Охрабре обезбеђење услова спортским организацијама за тренинге спортиста са инвалидитетом;
- Осигурају да када се одлучује о спортској политици, потребама и интересима буде поклоњена дужна пажња особама са инвалидитетом;
- Осигурају да регионалне и локалне власти такође предузму, у оквирима својих надлежности, адекватне мере из области наведених у Повељи;
- Подрже и блиско сарађују са надлежним спортским организацијама, са циљем да се унапреди учешће особа са инвалидитетом у спорту.

Значај спорта за особе са инвалидитетом, Комитет министара СЕ потврдио је и у Европској спортској повељи, утврђеној у Препоруци бр. Р(92)13, донетој 1992. године и ревидираној 2001. године. У чл. 4 став 2 Европске спортске повеље

обавезане су владе држава чланица СЕ да предузму мере како би хендикепираним и инвалидима (појединаца или група) омогућиле прилику да се баве спортом. Посебно од власника спортских капацитета треба тражити да предузму одговарајуће кораке како би омогућили хендикепираним особама, укључујући оне са физичким или менталним недостацима, приступ тим капацитетима (чл. 4 ст. 4).

Која је посебна улога локалних власти у подршци спорту особа са инвалидитетом?

Однос локалних јавних власти према спорту особа са инвалидитетом ближе је разрађен у Завршној декларацији Европске конференције о спорту и локалним властима: *Спорт за све – улога и одговорности локалних власти*, одржане 1996. године у Мађарској. Локалне власти треба да имају следеће циљеве:

- Промоција и развој спорта за све особа са инвалидитетом (хендикепиране);
- Особама са инвалидитетом треба обезбедити лак приступ јавним спортским капацитетима. Нарочито треба одвојити јавна средства како би се спортски капацитети прилагодили потребама особа са инвалидитетом, при чему у активности треба укључити и архитекте и менаџере;
- Локалне власти треба да подстакну и тесно сарађују са спортским организацијама како би развиле одговарајуће активности на свим нивоима спорта особа са инвалидитетом, а посебно да обезбеде да су спортисти рекреативци адекватно збринуте;
- Треба размотрити начине на које се особе са инвалидитетом могу интегрисати у традиционалне спортске клубове и организације;
- Све треба учинити како би се увео спорт у образовање, рехабилитацију и превентивни третман особа са инвалидитетом, као и њихово укључивање у оне активности које су намењене спортистима без инвалидитета;
- Треба развити политику кроз коју ће општина јавности бити презентоване информације о спорту за особе са инвалидитетом;
- Треба обучити специјализовано особље које ће бити одговорно за организацију спортова и њихово прилагођавање различитим категоријама особа са инвалидитетом.

СПОРТ ЗА СВЕ – БАВЉЕЊЕ ГРАЂАНА СПОРТОМ

Колико се грађани Србије баве физичким вежбањем и спортом?

У Републици Србији је у последњих десет година спроведено неколико истраживања о томе колико се грађани Србије баве физичким вежбањем и спортом. Министарство здравља је у 2006. години, у сарадњи са Институтом за јавно здравље Србије, спровело испитивање здравља становника Републике Србије (Здравље становника Србије, 2006. година), уз финансијску и стручну помоћ Светске банке, Регионалне канцеларије Светске здравствене организације за Европу и Института за јавно здравље Србије. Резултати испитивања су изложени у публикацији: **Истраживање здравља становника Републике Србије – 2006. година – Финални извештај**, Министарство здравља Републике Србије, Београд, 2007. Основни показатељи из тог истраживања су веома забрињавајући: 33,6% одраслог становништва пуши; 46,5% има хипертензију; 40,3% свакодневно или

повремено конзумира алкохол; 18,3% је гојазно и 74,3% није довољно физички активно.

Деца и омладина у слободно време у највећем проценту гледају телевизију, ДВД или видео-касете (73,3%) и слушају музику (61,9%). У кући или око ње помаже 29,6% деце у слободно време, а 28,2% се игра на компјутеру. Тимским спортовима се бави 20,9% деце и омладине. Осталим активностима често се бави мање од једне петине деце узраста 7–19 година. Дечаци се у значајно већем проценту него девојчице играју на компјутеру, баве се тимским и индивидуалним спортовима, раде у пољу или њиви и чувају стоку. С друге стране, девојчице у значајно већем проценту помажу у кући и око ње, читају књиге, цртају и пишу, похађају хор, секцију или час страног језика, фолклор или плесну школу. Деца узраста 7–11 година у значајно већем проценту цртају и пишу из забаве, баве се својим кућним љубимцима и иду на фолклор или у плесну школу. Деца нешто старијег узраста, 12–14 година, значајно чешће него остали баве се тимским спортовима и похађају ваншколске активности, хор, секције, часове страног језика. Три четвртине младих узраста 15–19 година у слободно време слуша музику, а једна трећина младих овог узраста помаже у кући и око ње, што је значајно више него у млађим узрастима. У овом узрасту је дружење са вршњацима много заступљеније, као и одласци са друштвом у кафиће и дискотеке. Значајно већи проценат младих 15–19 година ради у пољу или на њиви и одлази у биоскоп и позориште.

Гледано по географским обележјима показатељи бављења спортом су следећи: Војводина (индивидуални спорт 10,12%, тимски спорт 24,5%); Београд (индивидуални спорт 17,6%, тимски спорт 21,0%); Западна Србија (индивидуални спорт 4,2%, тимски спорт 15,9%); Централна Србија (индивидуални спорт 5,5%, тимски спорт 22,0%); Источна Србија (индивидуални спорт 6,1%, тимски спорт 19,0%); Југоисточна Србија (индивидуални спорт 5,7%, тимски спорт 17,6%).

Анализа физичке активности становништва Србије у слободном времену показује да *две трећине одраслог становништва (67,7%) слободно време проводи неактивно, једна петина (19,9%) се бави лакшим физичким активностима, 10,5% се бави физичким активностима ради одржавања кондиције, а само 1,3% становништва редовно тренира*. Жене у значајно већем, а мушкарци у значајно мањем проценту проводе слободно време неактивно (72,2% и 63,6%). Становништво у старосној групи 20–34 године је најактивније и проценат оних који се баве физичким активностима од лакшег до редовног тренинга је значајно већи него у просеку у популацији (табела 3). У старосној групи 35–44 године је значајно већи проценат од просека оних који се баве ходањем, вожњом бицикла и другим сличним активностима (22,7%). У старосној групи 65–74 године је 76,0%, а у групи преко 75 година чак 83,5% неактивних у слободно време, што је значајно више од просека у популацији. Значајно је већи проценат становништва Централне и Југоисточне Србије које се у слободно време бави физичким активностима ради одржавања кондиције (16,2% и 12,6%). Становништво Београда и Војводине се значајно више од просека у Србији бави лакшим физичким активностима у слободно време (23,7% и 22,8%). Значајно мање је активно становништво Западне Србије где је више од 3/4 становништва неактивно у слободно време. Становништво у градским насељима се у значајно већем проценту бави ходањем, вожњом бицикла и сличним активностима (23,8%) и редовно тренира (1,8%), а у значајно мањем проценту се бави физичким активностима ради одржавања физичке кондиције (8,0%). Становништво у осталим насељима у значајно већем проценту вежба ради одржавања физичке кондиције (13,7%), а значајно ређе се

бави ходањем, вожњом бицикла и сличним активностима (14,8%), као и тренирањем (0,7%).¹

У Србији је 14,9% становништва старости 15–69 година са ниским нивоом физичке активности. Проценат мушкараца са ниским нивоом физичке активности је значајно мањи (13,0%), за разлику од процента жена који је значајно већи од просека (16,8%). У старосним групама 15–19 година и 25–34 године проценат становништва са ниским нивоом активности је значајно мањи, док је у старосној групи 55–69 година значајно већи од просека у популацији. Петина становништва Централној и Југоисточној Србији (21,5% и 20,4%) је са ниским нивоом физичке активности, што је значајно изнад просека. У Западној и Источној Србији је значајно мањи проценат становништва са ниским нивоом активности (9,0% и 8,0%). У градским насељима је проценат становништва са ниским нивоом физичких активности значајно већи (17,2%), а у осталим насељима је значајно мањи од просека (11,6%).²

У Србији је 85,2% становништва старости 15–69 година са умереним нивоом физичке активности. Значајно је мањи проценат жена са умереним нивоом активности (83,2%), за разлику од мушкараца код којих је проценат оних са умереним нивоом активности значајно већи од просека (87,1%). Становништво у старосним групама 15–19 година и 25–34 године у значајно већем проценту је са умереним нивоом активности (88,7% и 87,8%), док је у старосној групи 55–69 година проценат значајно мањи од просека у популацији и износи 79,4%. Западна и Источна Србија издвајају се као области у којима је значајно већи проценат становништва са умереним нивоом физичке активности (91,0% и 92,0%). У Централној и Југоисточној Србији је значајно мање становништва са умереним нивоом активности (78,5% и 79,6%). У градским насељима је значајно мањи проценат становништва које је умерено физички активно (82,9%), док је у осталим насељима проценат умерено активних значајно већи (88,4%).

Постоје ли анализе Министарства омладине и спорта које показују да ли су и у коликој мери грађани заинтересовани за бављење рекреацијом у Републици Србији?

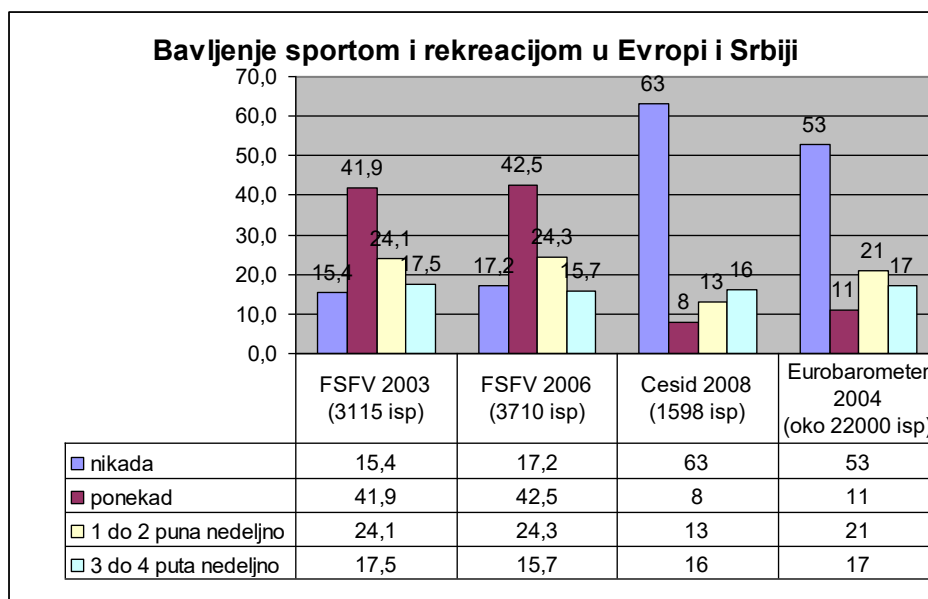
Постоје. Један од првих предуслова за проналажење решења подизања мобилности грађана Србије за бављење физичким активностима је и налажење узрока њихове пасивности у односу на физичко вежбање. Министарство омладине и спорта је зато приредило истраживање које управо говори о рекреацији грађана па су ти подаци поређени са Еуробар истраживањем које је спровела Европска спортска комисија.

Према упоредним подацима (Еуробарометер 2004 и необјављеним подацима Факултет спорта и физичког васпитања 2003. и 2006. године) уочавамо да нема значајне разлике у проценту становништва које се редовно бави спортом и рекреативним активностима, док према подацима ЦЕСИД-а из прегледа јануар–фебруар 2008. године уочавамо да код нас има значајно мањи број особа које имају редовне спортско-рекреативне активности. Далеко заостајемо за нордијским земљама код којих има преко 70% спортско активног становништва, а односу на друге европске земље уочавамо да се са 40% активних уклапамо у околне земље Малта, Кипар и Словенија имају око

¹ Ibid., str. 358.

² Ibid., str. 361.

42%–43% активних, док се на зачељу налазе Мађарска са 20% и Португалија са 22% грађана који барем једном недељно имају редовну спортску активност. (монографија: Ангажованост у рекреацији грађана СР Србије, 2010)

Графикон: Бављење спортом и рекреацијом у Европи и Србији

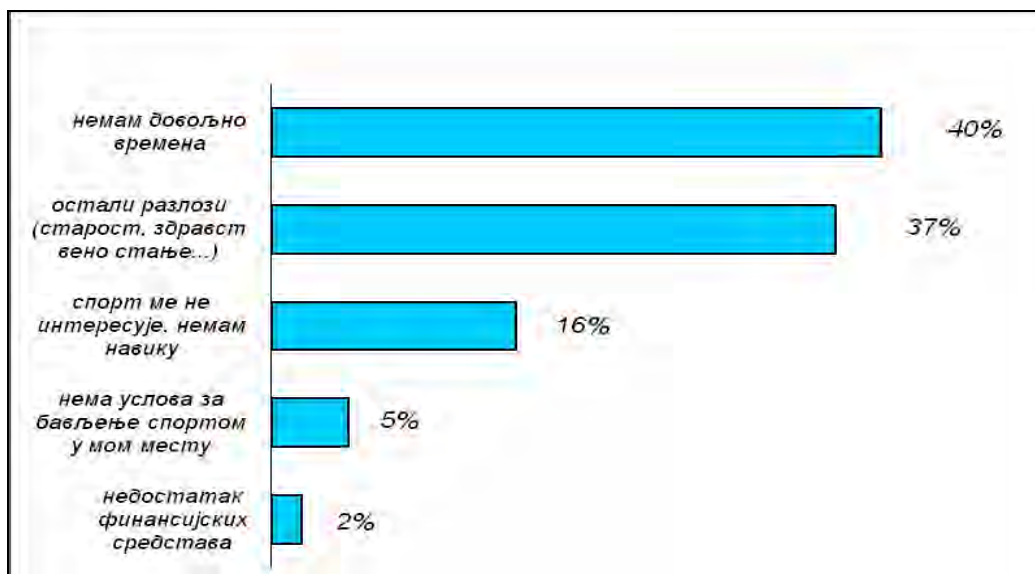
Када се упореде подаци ова два истраживања, видеће се да је основни разлог слабог учешћа како грађана у спортским активностима, а који живе у земљама чланицама ЕУ тако и грађана Србије, недостатак времена. Добијени резултати везани за недостатак слободног времена и у ЕУ и код нас су веома слични. Као основни разлог (недостатак слободног времена) наводи 45% испитаника Европске уније, док је у Србији тај број мањи и креће се на око 40%.

У следећим графиконима се може се видети однос и осталих разлога тј. зашто се људи не баве физичким активностима, како у ЕУ тако и у Србији.

Графикон: ЕУРОБАР истраживање разлога зашто се грађани Европе слабо баве физичким вежбањем

Графикон: Разлози за слабо бављење физичким активностима које су навели испитаници из Србије

Међутим, када се погледа следећи графикон долазимо заправо до још конкретнијих показатеља слабог ангажовања грађана Србије у области рекреације.

Јасно се види да заправо наши грађани највише воле да своје слободно време проводе гледајући ТВ програм и то 32,6%, затим за дружење одвајају 22,3% свог слободног времена.

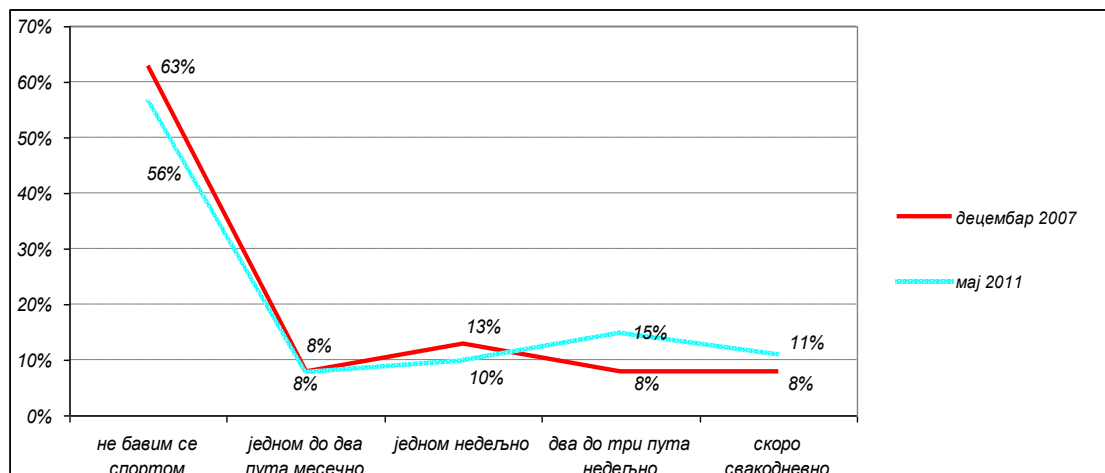

Графикон: Како грађани Србије користе слободно време

Због свега наведеног, јасно се види колико је велика одговорност јединица локалних самоуправа у подизању свести грађана о значају рекреативног вежбања, али и колико је важно да истим омогуће програме и просторе за задовољење потребе за покретом и рекреацијом.

Да ли је важно да се у локалним стратегијама посебна пажња обрати на обезбеђивање услова свим грађанима за рекреативно вежбање?

Наравно да јесте и управо стратегија коју је Влада Републике Србије, а на предлог Министарства омладине и спорта, донела то и показује. Поредећи податке које смо добили у 2007. години и истраживање које је спроведено у 2011. години на територији Републике Србије, а по питању промена спортских навика говори у прилог донетој Стратегији. Од доношења Стратегије и систематичнијој подршци програмима рекреативног спорта дошло је до повећања броја оних који кажу да се баве спортом у било којој мери. Раније је таквих испитаника било 37%, док је данас тај број 44%. Такође, побољшала се и структура бављења спортом, јер је знатно више оних који се спортом баве свакодневно или два до три пута недељно. То показује да је дошло до пораста спортских навика у Србији, а овај податак се може видети и у следећем графикону.

Графикон: Промене у спортским навикама популације у Републици Србији

Колико су ученици у Србији ангажовани и спортско-рекреативним активностима?

У оквиру реализације важеће Стратегије развоја спорта Србије до 2013. године, Министарство омладине и спорта је 2010. године наручило од Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду студију, односно истраживање на тему: **Ангажованост у рекреацији грађана Републике Србије**. Координатор истраживања био је проф. др Душан Митић, а студија је завршена 30. децембра 2010. године. У студији су упоређени подаци добијени анкетама 2003. и 2010. године.

Од испитиваних ученика, спортско-рекреативним активностима редовно се (барем три пута недељно) бави 50,1%, једном недељно 15,8%, понекад 23,5%, док се 8,6% ученика не бави спортом или рекреацијом. Овакав тренд се задржава и у 2010. години, када се три пута недељно спортско-рекреативним активностима бави 49,3%. Једном недељно то чини 11,9%, понекад 22,7 % и никад 14,1%. ученика. Посебно су забрињавајући подаци који указују на повећање број ученика основношколског узраста који се никад не бави спортом или рекреацијом, јер њихов број у 2010. години износи 14,1% од укупног броја испитиваних ученика, што представља пораст неактивних ученика у односу на 2003. годину.

У оквиру дела истраживања, који се односио на ангажованост ученика средње школе у спортско-рекреативним активностима добијена је следећа слика. Од испитиваних ученика средње школе спортско-рекреативним активностима се редовно (барем три пута недељно) бави 36,3%, једном недељно 22,1%, понекад 33,2%, док се 7,2% ученика не бави спортом или рекреацијом. Овакав тренд се задржава и у 2010. години када се 31,3% ученика барем три пута ангажовано у спортско-рекреативним активностима, једном недељно то чини 20,8%, понекад 34,4% и никад 12,3%. И овде су добијени забрињавајући подаци у погледу повећања броја ученика који се никад не бави спортом или рекреацијом, јер њихов број у 2010. години је износио 12,3 % од укупног броја испитиваних ученика. Ови подаци нам указују да са узрастом ученика долази до опадања њиховог ангажовања у спортско-рекреативним активностима.

У оквиру овог истраживања испитивани ученици су се изјашњавали и о начинима вежбања. У 2003. години, од ученика основне школе који су ангажовани

у спортско-рекреативним активностима, највећи број њих вежба у оквиру разних спортских клубова (38,2%), као и у друштву својих вршњака (33%), а много мањи број ученика вежба у спортским центрима (14,1%), или кроз самосталне програме вежбања (14,3%). У 2010. години повећава се укљученост ученика у спортске клубове (44,4%) где у слободно време вежбају. Такође, веома велики број ученика (32,4%) вежба у друштву својих вршњака, док је најмање заступљено вежбање ученика кроз самосталне програме вежбања (16,6%) и вежбање у неком од спортских центара (16,8%). У оба посматрана периода ученици основне школе најчешће вежбају по договору са својим вршњацима, упражњавајући различите активности и организовано са вршњацима у оквиру спортских клубова, док знатно мање њих то чини самостално или у спортским центрима.

Која је улога јавних власти у подстицању и стварању услова да се сви грађани могу бавити спортом?

Европска урбана повеља, усвојена од стране Сталне конференције локалних и регионалних власти Европе 1992. године, утврдила је да су локалне власти одговорне, било директно или оспособљавањем других, за побољшање приступа спорту и спортским капацитетима свих људи, без обзира на њихово социјално порекло, економски статус и приходе, узраст, пол или етичку припадност. Оне то принципијелно могу, између осталог, да постигну креирањем посебне позитивне политике и руковођењем програмима помоћи социјално угроженим, маргиналним групама и етничким мањинама за узимање учешћа у спорту. Став да спорт не сме да буде ексклузивно право заштићених категорија људи већ доступан општој јавности у склопу концепта спорта за све, потенциран је и у Резолуцији Конгреса локалних и регионалних власти Европе бр. 27(1996)¹: Спорт и локалне власти.

Лисабонска конвенција 1998, Бела књига о спорту 2004, Препорука Светске здравствене организације о исхрани и физичкој активности 2007. године биле су полазиште за политичку одлуку ЕУ, децембар 2010. да до 2020. године покрене нових 100.000.000 Европљана на редовну физичку активност. Редовна физичка активност је основ за очување и унапређење здравља, а *спорт за све* препознају као основно средство у реализацији тих циљева. Јавно-здравствене активности у циљу промоције здравих стилова живота и пружање могућности свим грађанима да се баве спортским активностима, један је од приоритетних задатака сваке државе.

Спорт за све као покрет цивилног друштва пружа могућност бављења спортом читавој популацији грађана и спроводи препоруке да се спортске активности реализују током целе године и то најмање два пута недељно. Спорт за све је средство у стварању јаке и радно способне нације (смањењем трошкова лечења, продужетак радног века, бољег и задовољнијег радника и грађанина итд.)

Рекреативно бављење спортом, оно којим се баве статистике и оно које говори у прилог развијености свести једног друштва или пак оно које је у складу са стандардима и препорукама ЕУ је оно рекреативно бављење спортом које се реализује: редовно (минимум једном недељно), по квалитетним програмима, под вођством стручних лица, на адекватним спортским објектима и уз адекватну лекарску контролу.

Стање једне нације у погледу спорта огледа се у томе колико та земља брине о сваком грађанину и стварању услова да се сви баве спортом.

Какав значај има спорт за све за јединицу локалне самоуправе према Закону о спорту?

Према Закону о спорту подстицање и стварање услове за унапређење спорта за све, односно бављење грађана спортом представља приоритетну област потреба и интереса грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе. То није ни мало случајно, јер је овим законом јасно регулисано да свако има право да се бави спортом, и да бављење спортом мора бити хумано, слободно и добровољно, здраво и безбедно, доступно свим грађанима под једнаким условима без обзира на узраст, ниво физичке способности, степен евентуалне инвалидности, пол и друго лично својство и забрањена је свака дискриминација у спорту.

Јединице локалних самоуправа имају задатак да израдом програма развоја спорта на својој територији и финансирањем програма у области спорта допринесу реализацији и ових циљева који су јасно дефинисани и у оквиру Закона о спорту, а односе се на подстицање и стварање услова за унапређење спорта за све, односно бављење грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом, изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини, едукација, информисање и саветовање грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о питањима битним за одговарајуће бављење спортским активностима и делатностима.

С обзиром на специфичности области спорта која се бави стварањем услова за повећање услова за бављење спортом свих сегмената друштва посебно младих, жена, особа са инвалидитетом и старих и чињеницу да они представљају области спорта у којима основни критеријум није постизање спортског резултата већ што већи утицај на здравље свих сегмената друштва (свеобухватност, здравствени аспект, утицај на радну способност и продуктивност итд.), онда при изради правилника о финансирању програма у области спорта у јединици локалне самоуправе и при изради категоризације спортских организација, области спорта за све, односно рекреативног спорта треба посветити посебну пажњу и уважити специфични ове области спорта у односу на такмичарски спорт.

Да ли је бављење спортом значајно за здравље становништва?

Светска здравствена организација дефинише здравље као стање потпуне физичке, менталне и социјалне добробити човека. Значај физичког вежбања за физичко и ментално стање појединца је данас несумњив. Према Препоруци Комитета министара Савета Европе бр. Р(95)17 – О значају спорта за друштво, усвојеној 12. октобра 1995. године, јавне власти своју политику и стратегију у погледу утицаја спорта на здравље становништва на следећим принципима:

- Највећу здравствену корист од редовних физичких активности има цела популација становништва, али то је могуће постићи уколико се укаже на важност бављења физичким активностима свих старосних категорија на свакодневном нивоу;
- Свакодневне вежбе умереног интензитета од пола сата су потребне сваком;
- Вежбе и активности усмерене на одржавање здравља треба да буду осмишљене и конципиране на основу њихове ефикасности, безбедности, једнаких могућности и исплативости;

- Посебан приоритет треба да има развој могућности за изузетно мотивисане и натпросечно активне људе. Такве људе треба искористити за постизање дугорочног циља мотивисања младих који немају жељу да се баве спортом, а посебно оних са ограничењима у могућностима, независности и слободи избора;
- Треба дефинисати посебне мере усмерене на смањење ризика од повреда, у оквиру којих треба утврдити правила и праксу за сваки од појединачних спортова, побољшати капацитете окружења и унапредити индивидуално образовање и ширење информација на тему превенције повреда или предузимања неопходних мера за брзи опоравак од повреда.

Здравствено образовање треба да буде усмерено не само на спортисте већ и на инструкторе, тренере, организаторе и родитеље. Оно треба посебно да обухвати личну хигијену и њене појавне компоненте.

У промовисању значаја спорта за здравље грађана, своја места имају и *локалне и регионалне власти*. То је јасно истакнуто у Завршној декларацији: Спорт за све – улога и одговорности локалних власти, усвојеној 1996. године на Европској конференцији о спорту и локалним властима, одржаној у Мађарској (Годоло). Физичке активности у медицинске сврхе треба промовисати кроз активности спорта за све, као превенцију могућих болести. Локалне власти треба блиско да сарађују са свим телима надлежним за здравствено образовање, како би се рекламирао спорт као начин и средство стицања, очувања и побољшања физичког и менталног здравља и побољшања квалитета живота уопште. Образовне кампање треба да укажу и на ризике употребе допинга по здравље. Локалне и регионалне власти треба да подрже и праксу, едукацију и истраживања на пољу спортске медицине.

Које су користи од програма спорт за све?

Користи од програма спорт за све: унапређење индивидуалне здравствене заштите, посебно борбе против растућег проблема гојазности; унапређења здравља, превенције болести и рехабилитације; допринос кохерентнијем и одрживијем развоју друштва; јачање одрживости за очување животне средине (очување животне средине); спречавање антисоцијалног понашања и страха од злочина; омогућавања младим људима најбоље могуће стартне позиције за даљи живот; омогућавање што дуже радне ангажованости и развоја радних способности; повећање индивидуалних и колективних способности, посебно жена и девојака; обезбеђење једнакости полова; борба против дискриминације и маргинализације; спречавање полне дискриминације, дискриминације особа са недостацима, старих и сиромашних; спречавање дискриминације припадника других етничких група; подстицање друштвене интеграције; предупређење сукоба и изградња мира; стварање повољнијих услова за рехабилитацију и реинтеграцију; подстицање сарадње и друштвене покретљивости; заштита људских права; подизање образовних стандарда.

Које мере треба предузети да би се омогућило унапређење спорта за све?

Задаци које треба реализовати и мере које треба предузети су:

1. Израда анализе стања јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и њихове могућности за прилаз особама са инвалидитетом.

2. Дефинисање приоритета и израда плана за изградњу, санацију и адаптацију јавних спортских објеката.
3. Припрема и израда финансијског плана за улагање средстава у циљу унапређења јавне спортске инфраструктуре.
4. Израда анализе стања спортских организација, друштава, асоцијација, спортских стручњака и др. из области спорта за све и спорта особа са инвалидитетом.
5. Одређивање носиоца спорта за све и спорта особа са инвалидитетом на нивоу јединица локалних самоуправа у циљу реализације свих програмских активности спорта за све и спорта особа са инвалидитетом.
6. Развијање неопходних механизма за реализацију планова и програма у оквиру спорта за све и спорта особа са инвалидитетом.
7. Уважити специфичности спорта за све (рекреативног спорта) при дефинисању критеријума за финансирање програма у области спорта.

Које услове би требало да испуни организација у области спорта за све?

Организације у области спорта које реализују програме у области спорта за све треба:

- да имају седиште на територији јединице локалне самоуправе;
- да своју основну активност реализују на нивоу града/општине;
- да имају чланство и обезбеђен стручно-педагошки рад;
- да су регистровани у складу са законом и да испуњавају прописане услове за обављање спортских активности и делатности;
- да су непрофитне организације (ако Законом о спорту није другачије одређено);
- да имају програме рада;
- да су чланови Асоцијације спорт за све Србије или да су чланови националног гранског спортског савеза преко кога се остварује општи интерес у области рекреативног спорта;
- да имају ангажоване одговарајуће спортске стручњаке, који испуњавају Законом о спорту прописане услове за рад;
- да су програмске активности у складу са израђеним стандардима спорта за све.

Који све програми спадају у област спорта за све?

Као пример могу се навести:

- програми и пројекти намењени за изградњу, санацију, адаптацију и опремање јавних спортских објеката;
- програми организација стручних трибина, семинара и симпозијума у циљу унапређења стручно-педагошког рада;
- програми који имају за циљ унапређење здравствене заштите грађана;
- програми намењени за израду квалитетних програма спорта за све и спорта особа са инвалидитетом;
- програми који имају за циљ укључивање што већег број грађана у спортске активности посебно младих, жена, особа са инвалидитетом и старих;

- програми који имају за циљ подизање свести о важности физичке активности свих грађана;
- програми који имају за циљ вредновање и награђивање резултата и рада у оквиру спорта за све и спорта особа са инвалидитетом.

Који су основни трошкови које имају носиоци програма у области спорта за све?

То су:

- трошкова стручног рада;
- трошкова коришћења спортских објеката;
- трошкова лекарских прегледа;
- трошкова набавке спортске опреме и реквизита;
- трошкова судија и делегата у случају организације спортске манифестације или фестивала.

Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области рекреативног спорта и спорта за све?

Поједине јединице локалне самоуправе својим правилницима утврдиле су посебне критеријуме за оцену програма у области рекреативног спорта и спорта за све (нпр. Нови Сад, Ниш). Неки од тих критеријума су:

- допринос стварању услова за задовољење потреба грађана за бављење спортом (физичком активношћу), без обзира на пол, узраст, расну и верску припадност, или инвалидитет;
- број учесника који је обухваћен програмом;
- знање и вештина ангажованих спортских стручњака за рад са децом, омладином, женама, односно особама са инвалидитетом;
- допринос афирмацији спортске рекреације и идеје спорт за све, као и промоцији здравих стилова живота и значаја редовне физичке активности;
- примена кинезиолошких (телесних) вежби којима се остварује позитиван утицај на здравствени статус деце, омладине, жена односно особа са инвалидитетом и
- позитиван утицај програма на социјализацију деце, омладине, жена односно особа са инвалидитетом;
- примена телесних вежби којима се остварује позитиван утицај на здравствени статус учесника програма;
- позитиван утицај програма на заинтересованост учесника програма за учешће у спортским активностима;
- афирмација значаја бављења спортом учесника програма и стварање услова за њихово равноправно учешће у спортским такмичењима.

Овде је реч о додатним критеријума за оцену квалитета поднетог програма, који не искључују примену општих законских и подзаконских критеријума за процену програма.

СПРЕЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ ПОЈАВА У СПОРТУ

Зашто је важно да јединица локалне самоуправе има активан однос у спречавању негативних појава у спорту?

Спорт, несумњиво, има огромну улогу у едукацији младих и других људи, посебно у развоју међусобног поштовања, толеранције, фер-плеја и борбе против дискриминације. Међутим, појаве које прате савремени спорт, попут хулиганизма, насиља, расизма, ксенофобије, антисемитизма, представљају озбиљну претњу спорту и његовим етичким вредностима.

Да ли је важно борити се против расизма и ксенофобије у спорту?

Расизам и ксенофобија погађа све спортове и манифестује се на свим нивоима бављења спортом. Своје корене може да има у стварним или умишљеним разлозима, као што су боја, религија, националност или етничко порекло. Када се испољи, најчешће доводи до малтретирања спортиста, тимова, судија, гледалаца. Одговорност за спречавање расизма и ксенофобије у спорту имају како органи јавних власти (законодавна власт, судови, полиција, органи владе надлежни за спорт, локална управа) тако и невладине спортске организације (професионална и аматерска национална спортска удружења, клубови, локалне спортске асоцијације, навијачи, спортисти итд.).

Јединица локалне самоуправе треба да подржи спортске савезе и спортске клубове у: обезбеђењу повећања свести и реализацији образовних и информативних програма везаних за борбу против расизма и ксенофобије у спорту. Један од основних услова да ове организације добију новчану помоћ из јавних средстава треба да буде њихово јавно опредељење у борби против расизма и ксенофобије. Организатори спортских приредби треба да буду подржани у неговању атмосфере на приредбама која ће да привуче чланове различитих етничких група, укључујући предузимања различитих стимулативних мера, попут бесплатног улаза или смањења цене улазнице.

Зашто се треба борити против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама?

Свако бављење спортом скопчано је са већим или мањим ризиком. Међутим, уобичајеним ризицима спортских активности и делатности већ дуже време придружили су се и ризици који са спортом немају никакве везе. Насиље, туче хулигана, ломљење столица, бацање разних предмета на терен или противничке навијаче постали су скоро уобичајена појава на спортским борилиштима широм Србије.

Постоји више разлога због којих изливи насиља имају озбиљнији утицај него што би се могло закључити само сагледавањем директних последица. Први разлог представља једноставна чињеница да су стадиони места на којима на малом простору борави и по неколико хиљада људи, и да и најмањи инцидент може имати катастрофалне последице. Други разлог је везан за суштину спорта као фактора

повезивања људи, њиховог разумевања и мирног начина да се искаже ривалитет и конкуритивност. Насиље на спортским манифестацијама, уништавајући вредности у спорту, негира их у друштву у целини.

Просечна старост српских хулигана је 22 године. Њихов профил се у српским медијима описује као: нестабилан, несигуран, без самопоуздања у себе и друге, неефикасан у школи или на послу, одрастао у нестабилној породици, висок степен осећаја угрожености, депресиван, силеција, шовиниста и расиста, зависник од алкохола и дрога, егзистенцијално несигуран, без осећаја кривице. Податак да је просечна старост учесника у насилном понашању прилично ниска, указује на ургентну потребу да се примене строге и темељне мере, имајући у виду да просечна „каријера насиља у вези са спортом” таквих деликвената може лако да траје до 35 година.

У којој мери су организатори спортских приредби дужни да сарађују са јединицом локалне самоуправе на спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама?

Организатор је дужан да оствари сарадњу и са Министарством за унутрашње послове ради спровођења мера и налога који се односе на одржавање јавног реда и мира. Међутим, организатор је, такође, дужан да за време спортске приредбе обезбеди присуство одговарајуће службе медицинске помоћи, као и да оствари сарадњу, а по потреби предузме мере да обезбеди и присуство других надлежних органа и организација, јавних служби и јавних предузећа (ватрогасне јединице, инспекцијске и комуналне службе и др.). Према Препоруци о мерама које треба да предузимају организатори и јавне власти поводом високоризичних спортских приредбу у затвореном простору Сталног комитета Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама, организатор је обавезан да **јавним властима** пружи, што је раније могуће, све релевантне информације о планираном такмичењу (утакмици), а посебне називе тимова и организатора, податке о датуму, часу и месту утакмице, као и све друге информације које властима могу помоћи да процене степен ризика који она носи. Јавне власти нарочито морају бити упозоре на могућу потребу ангажовања људи и средстава за обезбеђење јавног реда ради спречавања избијања насиља и недоличног понашања, како у непосредној близини тако и у самом спортском објекту, као и дуж прилазних путева које користе гледаоци.

Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области спречавања негативних појава у спорту?

Поједине јединице локалне самоуправе су својим правилницима утврдиле посебне критеријуме за оцену програма у области спречавања негативних појава у спорту (нпр. Нови Сад). Неки од тих критеријума су:

- знање и вештина ангажованих спортских стручњака и стручњака у спорту да организују и реализују програм;
- број учесника који је обухваћен програмом;
- афирмација правих вредности у спорту и
- утицај програма на спречавање негативних појава у спорту.

Овде је реч о додатним критеријумима за оцену квалитета поднетог програма, који не искључују примену општих законских и подзаконских критеријума за процену програма.

ПРЕДШКОЛСКИ И ШКОЛСКИ СПОРТ

Колико је важно редовно физичко вежбање деце и омладине?

Према дефиницији Уједињених нација млади представљају будућност сваког друштва и они су најисплативија дугорочна инвестиција.

У неким деловима директна, али исто тако и индиректна последица хипокинезије, преко адаптивних биолошких механизма организма, условљава да човек модерног доба све више оболева, првенствено од тзв. незаразних обољења, односно од болести модерног доба као што су: гојазност и прегојазност, различити облици дијабетеса, повећани ниво обољевања од различитих кардиоваскуларних поремећаја и болести, да има све више остео-артритичних проблема итд. Дате негативне тенденције су, нажалост, уочене и код све млађе популације, па чак и код популације школске омладине, како Европе, Америка, тако и у Републици Србији (*Miljuš et al., 1999b; Lindström et al., 2003; Miljuš i Dopsaj, 2003a; Miljuš i Dopsaj, 2003b; Nassis and Geladas, 2003; Westerstahl et al., 2003; Dyrstard et al., 2005*).

Удружење кардиолога Америке (*АНА, American Heart Association*) у сарадњи са Удружењем за превенцију кардиоваскуларних болести код младих 2006. године објавили су препоруке о карактеристикама физичке активности у школама. Према овим препорукама деца и адолесценти треба да упражњавају најмање 60 минута умерене физичке активности већину дана у недељи, по могућству сваког дана. Препоручује се да се ђаци у нижим разредима основних школа 150 минута недељно, а вишим у вишим разредима основних школа и у средњим школама 225 минута недељно (пет дана у недељи), организовано, дозирано и контролисано баве физичком активношћу. Физичка активност повољно утиче на функционалну способност, мишићну снагу, телесну масу, густину коштаног ткива, крвни притисак, смањење анксиозности и стреса, као и повећање самопоуздања код деце и адолесцената.

Проритетни проблеми код физичких активности младих су:

- млади немају довољно знања о значају физичке активности за раст, развој и очување и унапређење здравља;
- недовољан степен физичке активности кроз програмске садржаје у обдаништима и предшколским установама;
- недовољан број часова физичког васпитања (три у основној школи и два у средњој школи) и недовољна просторно техничка опремљеност (трећина школа нема никакву салу за физичко васпитање);
- на факултетима у последњих 11 година нема никакве наставе физичког васпитања, а спортске активности се одвијају кроз слабо развијени систем факултетских спортских клубова;
- млади су суочени са неодговарајућим условима за бављење физичком активношћу. Не постоје адекватни терени и игралишта, ни по свом броју, ни по својој безбедности. Бављење такмичарским спортом подразумева велика новчана улагања (родитеља пре свега) или стрес због борбе за стицање и очување позиције унутар клуба;

- непостојање здравственог васпитања – образовања у званичним курикулумима основних и средњих школа;
- неадекватан број и стручна оспособљеност лекара, превасходно изабраних лекара о састављању и контролисању програма физичке активности који доприноси очувању и унапређењу здравља;
- више институција бави се односом између физичке активности и здравља, али њихова координација није довољно структурисана и формализована;
- неадекватна медијска подршка прихватању здравог животног стила као друштвено прихватљивог облика понашања.

Како Закон о спорту одређује улогу локалних заједница у школском спорту?

Према Закону о спорту у потребе и интересе грађана за чије се остварење обезбеђују средства у буџету јединице локалне самоуправе спада и предшколски и школски спорт (рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.). Шта се под појмом „и друго” подразумева посредно произилази из дефиниције школског спорта у Закону о спорту. Школски спорт обухвата организоване наставне и ваннаставне спортске активности у области школског физичког васпитања, укључујући и школска спортска такмичења које се спроводе у оквиру школског система у складу са наставним планом и програмом, утврђеним у складу са законом. Школски спорт обухвата и спортске активности студената и студентска спортска такмичења.

Организовано ваннаставно бављење спортским активностима ученика и студената спроводи се кроз школске, односно студентске спортске секције, које организују школе и високошколске установе. Ове спортске активности имају приоритет у погледу коришћења школских спортских сала и терена у односу на активности лица изван школе.

Школе, високошколске установе, наставници, ученици и студенти могу оснивати и одговарајућа школска, односно студентска спортска удружења.

Ближе услове и правила за организовање школског спорта прописује министар надлежан за образовање, по прибављеном мишљењу Министарства омладине и спорта. Нажалост, иако је законски рок прошао, правилник о школском спорту још није донет.

Ученици и студенти не могу бити укључени у ваннаставне спортске активности и спортска такмичења ако није претходно утврђена њихова здравствена способност за бављење школским спортом.

Шта је основни циљ унапређења школског спорта?

Према Резолуцији бр. (70)7 Комитета министара Савета Европе: О медицинским аспектима спорта, усвојеној 7. марта 1970. године, сваки школски програм треба да садржи и физичко васпитање. Оно треба да буде предвиђено два или три пута седмично, уз најмање три школска часа недељно, с тим да, где је то могуће, у основним и средњим школама треба предвидети један час физичког образовања дневно. Нарочито је значајно да се обезбеди да физички или ментално хендикепирани ученици, као и осетљива деца практикују физичко васпитање у највећој могућој мери.

Када су у питању ваншколски такмичарски спортови, тежиште треба да буде на физичком и менталном здрављу ученика, укључујући развој његовог карактера,

а не на његовом учинку или интересу спортског клуба. У циљу избегавања могућих негативних последица прекомерног тренирања, пожељно је да директори школа буду упознати са учешћем ученика на ваншколским спортским такмичењима.

Код млађих узраста треба избећи сувише интензивно и напорно тренирање, све док се не оконча процес формирања костију. Посебно треба искључити такмичарске спортове који узрокују преоптерећивање респираторних, кардиоваскуларних и неуромускуларних система, код девојчица до доба од 11. до 13. година, а код дечака до доба од 12. до 14. година.

Кад год је то могуће, за врло младе узрасте препоручљиво је имати посебно обучене инструкторе за школски спорт као и посебно обучене тренере за такмичарски ваншколски спорт. Курсеви за тренере и инструкторе треба да садрже одговарајуће медицинске информације.

Међународна федерација школског спорта (ISF) дефинише школски спорт: *Као било коју спортску активност која се одвија у школама било које врсте и коју одобравају школске власти.* ISF сматра да је главни циљ школског спорта физички, интелектуални, морални, социјални и културни развој свих ученика (Одредбе Статута Међународне федерације школског спорта).

Школски спорт представља незаобилазну карику у промоцији активног начина живота, развоју спорта и врхунског спортског резултата.

Да ли је важно за локалну самоуправу да развија школски спорт?

Сигурно да је један од најважнијих чинилаца развоја и унапређења друштва уопште подизање капацитета за бављење спортом у школама и већем укључивању ученика, посебно оних који нису већ укључени у рад клубова. Опредељење јединице локалне самоуправе за унапређење школског спорта који није само такмичење, како га често видимо, већ и стварање услова за перманентно вежбање током читаве школске године.

Основни задатак јединица локалних самоуправа јесте да у сарадњи са школским одборима омогуће рад ваннаставних спортских секција тј. да омогуће својим ђацима да користе школске сале за ове активности, па тек онда да исте издају трећим лицима.

Други задатак је да реконструишу постојеће спортске капацитета (школске сале) или ако их не поседују изграде, опреме школске сале по утврђеним нормативима и коначно потпуно ставе у функцију ученика.

Трећи задатак је омогућавање реализације наставе физичког васпитања у пуном капацитету кроз наставне и ваннаставне активности.

Четврти задатак је да јединица локалне самоуправе обезбеди здравствену заштиту свих учесника у систему школског спорта.

Пети задатак је обезбеђивање услова да се школска спортска такмичења реализују од нивоa разреда до нивоa општина/округа/Републике где би се посебна пажња обратила на то да сви заинтересовани могу учествовати, без обзира на њихов моторичке предиспозиције.

Да ли је потребно финансирати програме стипендирања младих спортиста у јединицама локалне самоуправе?

Наравно да финансирање програма стипендија за младе спортисте веома позитивно утиче на развој спорта у јединицама локалне самоуправе, али и на нивоу државе. Анализом наредних параметара јасно се види да је финансирање програма

стипендија за младе спортисте јасно дефинисано и системски решено и то са евидентним резултатима док је у јединицама локалних самоуправа ова тема слабо разрађена.

Истраживање које је спровела Стална конференција градова и општина је показало да укупан број спортских стипендија који се издваја у свим општинама у Србији је свега 137, што је 2,5 стипендије по општини. Заправо само 12 од 53 анкетираних општина/градова издваја средства за спортске стипендије што је веома мало.

На Републичком нивоу ситуација је потпуно другачија што се може видети из приложене табеле.

СТИПЕНДИЈЕ		
ГОДИНА	ИЗНОС (У РСД)	БРОЈ СТИПЕНДИСТА
2007.	121.121.932,00	349
2008.	148.109.624,00	339
2009.	180.387.240,00	400
2010.	165.063.934,00	309
2011.	169.801.669,00	328
2012.	207.321.336,00	332
2007–2012.	991.805.735,00	2057

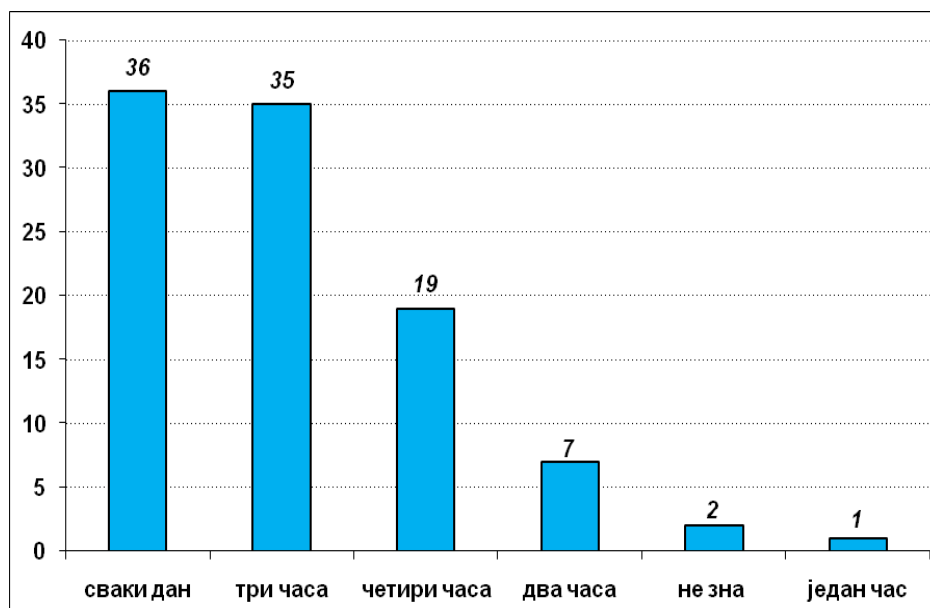
Табела: Број стипендиста у Републици за износима којим се финансирају

Из свега наведеног се поново јасно види неконзистентност подржавања програма који су од интереса за развој спорта у Републици Србији.

Да ли су родитељи заинтересовани за унапређење наставе физичког васпитања и шта мисле о броју часова физичког васпитања?

Сва истраживања показују да су родитељи итекако заинтересовани за унапређење наставе физичког васпитања, јер ту виде шансу да њихова деца своју потребу за вежбањем остваре без додатних трошкова којима су оптерећени кроз активности њихове деце у спортским клубовима.

Наредни графикон показује шта су родитељи рекли везано за број часова физичког васпитања тј. који је оптималан број часова у школи (%) по њиховом мишљењу.

Графикон: Мишљење родитеља о оптималном броју часова физичког васпитања

Међутим кључ већег активизма деце лежи и у акцијама које се спроводе на територији читаве Републике као што је то акција Министарства омладине и спорта *Спорт у школе*. Ова акција има за циљ да укључи што више дечака и девојчица узраста од 1. до 4. разреда основне школе и то оне који нису већ чланови спортских клубова. Два пута недељно професори физичког васпитања, које финансира Министарство омладине и спорта, воде ваннаставне спортске активности и раде са децом један веома интересантан програм који је прилагођен овом узрасту.

Одлични примери добре праксе је општина Смедерево која се прикључила акцији и повукла са бироа за запошљавање све професоре физичког васпитања и ангажовала их на овом програму. На овај начин укључен је велики број деце која потпуно бесплатно вежбају два пута недељно са најстручнијим кадром.

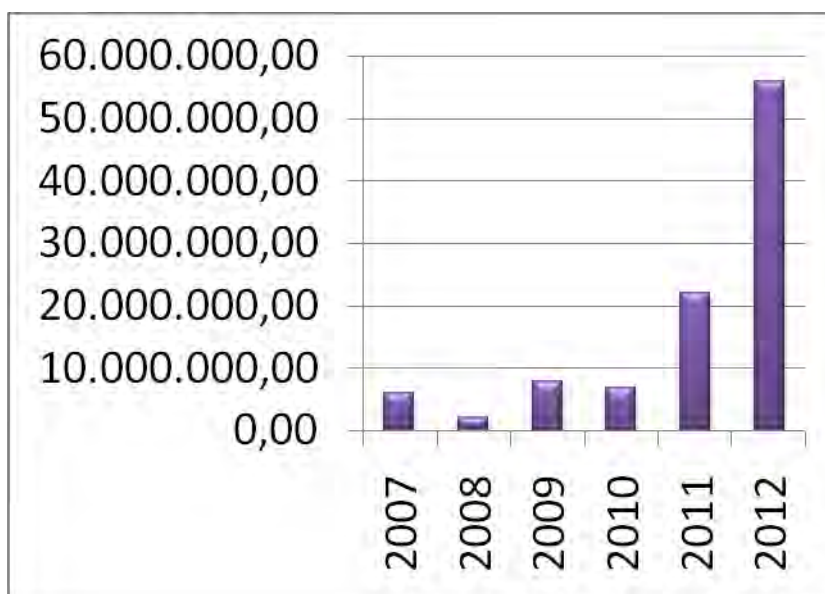
Овај пример показује да је одговорност локалне самоуправе јако велика, јер управо јединице локалних самоуправа играју веома важну улогу у вођењу политика школа које се налазе на њиховој територији и имају могућност да кроз сличне програме умногоме утичу пре свега на здравствени статус својих грађана, на подизање капацитета радног становништва и др.

Једноставно, потребно је подићи свест људи који воде локалне самоуправе да питање финансирања програма школског спорта није трошак већ најбоља могућа инвестиција.

И у овом примеру се види неконзистентност у политикама на нивоу Републике и јединица локалних самоуправа.

У којој мери је Република Србија финансирала националне савезе у области школског спорта?

Из следећег графика види се одлучност Министарства омладине и спорта да унапреди овај сегмент систем спорта, а што је кроз приказане буџете веома јасно видљиво.

Графикон: Финансирање програма Савеза за школски спорт и олимпијско васпитање у периоду 2000 – 2012. године (изражено у динарима)

Шта јединица локалне самоуправе треба да уради да би се унапредио предшколски и школски спорт?

Унапређење предшколског, школског и универзитетског спорта претпоставља уређење стања у областима предшколског и школског спорт (рада школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.), изградња, одржавање и опремање школских спортских објеката, набавка спортске опреме и реквизита, као и спречавање негативних појава у спорту, неговање традиције фер-плеја и спречавања сваке врсте дискриминације.

Специфичности предшколског, школског и универзитетског спорта и чињеница да они представљају области спорта у којима основни критеријум није постизање спортског резултата већ што већи утицај на здравље младих и стварање здравих навика, захтевају да се у правилнику о финансирању програма у области спорта у јединици локалне самоуправе увеже те специфичности.

Које мере треба предузети да би се омогућило унапређење школског спорта?

Мере које је неопходно предузети су:

- Израда анализе стања затворених и отворених спортских објеката при школама и универзитетима, укључујући и њихове доступности особама са инвалидитетом, у циљу побољшања материјално-техничких услова.
- Дефинисање приоритета и израда плана за изградњу, санацију и адаптацију затворених и отворених спортских објеката при школама и универзитетима.
- Припрема и израда финансијског плана за улагање средстава у циљу унапређења спортске инфраструктуре у спортским објектима при школама и универзитетима на нивоу локалне самоуправе.

- Израда анализе стања опремљености спортских објеката при школама и универзитетима справама и реквизитима.
- Израда плана континуираног опремања спортских објеката при школама и универзитетима справама и спортским реквизитима на нивоу локалне самоуправе.
- Израда анализе стања у предшколском, школском и универзитетском спорту (број школа, факултета, број ученика и студената, број педагога у области спорта и физичке културе, број струковних удружења, број школских и универзитетских спортских друштава итд.)
- Одређивање носиоца школског и универзитетског спорта на нивоу јединице локалних самоуправа у циљу реализације свих програмских активности школског и универзитетског спорта.
- Развијање неопходних механизма за реализацију планова и програма школског и универзитетског спорта и именовање носилаца тих активности.
- Обезбеђивање институционалног капацитета унутар школе и универзитета за квалитетно аплицирање програма и пројеката у оквиру реализовања спортских активности у школама и на универзитетима.
- Израда, као приоритета, препорука за функционисање школског и универзитетског спорта у оквиру програм развоја спорта на нивоу јединица локалних самоуправа.

Који све програми спадају у област школског спорта?

У ову област спадају различити програми које спроводе организације у области спорта и школе, али пре свега школске спортске секције и школска спортска друштва:

- програми и пројекти намењени за изградњу, санацију, адаптацију и опремање спортских објеката при школама и универзитетима;
- програми организација стручних трибина, семинара и симпозијума у циљу унапређења стручно-педагошког рада;
- програми за проширење понуде ваннаставних спортских активности у оквиру школског и универзитетског спорта;
- програми који имају за циљ спречавање негативних појава у спорту, неговање фер-плеја и спречавања сваке дискриминација;
- програми намењени реализацији општинских, градских и међуопштинских школских спортских такмичења и универзитетских такмичења;
- програми који имају за циљ унапређење здравствене заштите ученика и студената;
- програми који имају за циљ вредновање и награђивање резултата и рада у оквиру школског и универзитетског спорта.

Који су основни трошкови које имају носиоци програма у области школског спорта?

У питању су следећи уобичајени трошкови:

- трошкови превоза, смештаја и исхране ђака за школска и универзитетска спортска такмичења;

- трошкови стручног рада;
- трошкови судија и делегата (организација спортских такмичења);
- трошкови коришћења спортских објеката;
- трошкови лекарских прегледа;
- трошкови набавке спортске опреме и реквизита;
- трошкови организације ваннаставних спортских активности ученика и студената.

Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области школског спорта у јединици локалне самоуправе?

Поједине јединице локалне самоуправе су својим правилницима утврдиле посебне критеријуме за оцену програма у области рекреативног спорта и спорта за све (нпр. Нови Сад). Неки од тих критеријума су:

- могућност квалитетне организације и реализације предшколског спорта и школских спортских такмичења, на безбедан начин, у гранама спорта које су утврђене пропозицијама Савеза за школски спорт и олимпијско васпитање Србије;
- знање и вештина ангажованог спортског стручњака да реализују предшколски спорт односно школска спортска такмичења и
- могућност учешћа на свим нивоима школских спортских такмичења у складу са календаром надлежног министарства и пропозицијама Савеза за школски спорт и олимпијско васпитање Србије.

Овде је реч о додатним критеријума за оцену квалитета поднетог програма, који не искључују примену општих законских и подзаконских критеријума за процену програма.

УНАПРЕЂЕЊЕ СТРУЧНОГ РАДА У СПОРТУ

Који је значај обезбеђења квалитетног стручног рада у спорту?

Предуслов за развој спорта и бављење спортом јесте располагање великим бројем квалитетних стручњака (кадрова) на свим нивоима, од административног и техничког до оних који раде на нивоима руковођења, обуке и тренинга. Ти кадрови могу бити и волонтерски и професионални, с тим да професионални кадрови могу бити и подршка волонтерима.

Европска повеља о спорту за све, коју је Комитет министара Савета Европе усвојио још 1976. године, истакла је значај стручног кадра за развој спорта. Према чл. 8 у сваком програму спортског развоја биће призната потреба за квалификованим кадром на свим нивоима административног и техничког управљања, лидерства и тренинга.

Потреба за квалификованим стручним особљем посебно је важна када је у питању рад са децом и младима. Кодекс спортске етике Савета Европе из 1992. године то изричито наглашава. Све спортске и са спортом повезане организације дужне су да осигурају да сви који су одговорни за децу и младе буду на одговарајућем нивоу квалификовани да се њима баве, тренирају их или образују, а посебно да разумеју биолошке и психолошке промене везане за њихово сазревање.

Ко може да се бави стручним радом у спорту?

Према Закону о спорту из 2011. године стручни рад у спорту могу да обављају искључиво спортски стручњаци и стручњаци у спорту. Спортски стручњаци су лица која имају одговарајуће високо образовања за обављање одређених стручних послова у спорту, ако законом није друкчије одређено. Стручњаци у спорту су лица других занимања која имају одговарајуће образовање за те врсте послова и доприносе остваривању спортских активности и спортских делатности у складу са Законом о спорту.

Спортски стручњаци и стручњаци у спорту разврставају се према спортским занимањима и звањима у оквиру занимања. Министар надлежан за спорт утврђује номенклатуру спортских занимања и звања и типичне послове за утврђена спортска занимања и звања и услове у погледу образовања, односно стручне оспособљености за стицање звања. Највиша спортска звања могу да стекну само спортски стручњаци који имају прописано образовање.

Стручни рад у спорту, у спортским организацијама које су чланови националног гранског спортског савеза, могу обављати спортски стручњаци који испуњавају услове предвиђене Законом о спорту и поседују дозволу за рад предвиђену правилима надлежног националног гранског спортског савеза и правилима међународног спортског савеза.

Стручни васпитно-образовни рад са децом могу обављати само спортски стручњаци који имају одговарајуће образовање у области физичког васпитања и спорта, у складу са законом.

Од правила да стручни васпитно-образовни рад са децом могу обављати само спортски стручњаци са одговарајућим образовањем постоји један изузетак. Он је прописан чл. 187 ст. 5 Закона о спорту и односи се на лица која су пре ступања на снагу овог закона имала дугогодишњи стручни рад са децом. Члан 187 ст. 5 Закона о спорту је замена за чл. 23 ст. 2 и чл. 25 ст. 3 Закона о спорту у односу на лица која испуњавају услове из чл. 187 ст. 5 Закона о спорту. Тим лицима, да би се бавила стручним радом са децом у спорту, нису потребни услови из чл. 23 ст. 2 Закона о спорту у погледу спортског стручног образовања, али да би уопште обављали стручни рад у спортским организацијама морају испуњавати услов да су до ступања на снагу Закона о спорту најмање 25 година обављали васпитно-образовни рад, од чега најмање 15 година у раду са децом, на основу потврде националног гранског спортског савеза, као и да испуњавају друге услове који се траже за добијање дозволе за рад (тзв. лиценце) од стране надлежног националног гранског спортског савеза, у складу са чл. 25 и 26 Закона о спорту. Одредба чл. 187 ст. 5 Закона о спорту не значи да лица која раде са децом не морају да имају било какву стручну оспособљеност, већ једино да се њима не тражи да имају високо образовање у области спорта. Довољно је да су стручно оспособљени за одговарајуће спортско звање у складу са Законом о спорту и Номенклатуром спортских звања и занимања. Према чл. 23 ст. 2 Закона о спорту нико се не може сматрати спортским стручњаком ако није барем оспособљен за обављање одређених стручних послова у спорту. То је прописивао и ранији Закон о спорту из 1996. године.

О овим условима се мора водити рачуна при одобравању програма из чл. 137 ст. 1 тач. 4 и 14 Закона о спорту.

Који је значај подстицања запошљавања висококвалификованих спортских стручњака?

Запажајући допринос који квалификовани кадрови имају на квалитет и доступност спорта, Четврта конференција европских министара надлежних за спорт, одржана на Малти 15. и 16. маја 1984. године, усвојила је Резолуцију бр. 5/84: О запошљавању у спорту. У Резолуцији су позване невладине спортске организације да начине напоре и запосле професионалне кадрове и јавне власти да допусте и подрже запошљавање професионалних кадрова. Влада би требало да испита начин на који би могао бити остварен национални програм запошљавања у спорту. У оквиру тог програма разматрало би се: како охрабрити спортске организације да реализују стално запошљавање у спорту; како регионалне и локалне власти могу бити укључене у развој програма националног запошљавања у спорту; како удружити финансијску подршку спортских организација и јавних власти, да ли неки социјални финансијски фондови могу бити употребљени за програме запошљавања у спорту.

Законом о спорту је прописано да подстицање запошљавања висококвалификованих спортских стручњака представља потребу и интерес грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе, која се финансира преко годишњих програма организација у области спорта (чл. 137 ст. 1 тач. 14).

Шта све спада у стручни рад у спорту?

Према чл. 25 ст. 1 Закона о спорту стручни рад у спорту посебно обухвата: планирање и спровођење спортских активности деце и омладине, рекреације грађана, тренинга спортиста, спортског васпитања, обучавања и спортског усавршавања, кинезитерапијског вежбања; контролу психофизичких и функционалних способности учесника у спортским активностима; истраживачко-развојни и научноистраживачки рад у спорту; стручно-саветодавни и стручно-информативни рад; планирање спортских програма и пројеката; документовање спортске стручне литературе, припремање и уређивање секундарних информационих извора у спорту; креирање, планирање и организовање пропагандних кампања и акција, односа са јавношћу и контаката са средствима јавног информисања у спорту; извештавање са спортских приредби, писање информативних и аналитичких новинских чланака у области спорта; планирање и спровођење спортских приредби; посредовање у спортским трансферима; спортски менаџмент и организовање спортског пословања; спортско суђење; старање о безбедности, реду и сигурности на спортским приредбама и у спортским објектима и о спречавању допинга у спорту.

Закон о спорту је стручни рад у спорту обухватио кроз четири потребе грађана из чл. 137 ст. 1.

Реч је о:

- унапређењу стручног рада учесника у систему спорта са територије јединице локалне самоуправе и подстицању запошљавања висококвалификованих спортских стручњака;
- едукацији, информисању и саветовању грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о питањима битним за одговарајуће бављење спортским активностима и делатностима;
- периодичним тестирањима, сакупљањима, анализи и дистрибуцији релевантних информација за адекватно задовољавање потреба грађана у

- области спорта, истраживачко-развојним пројектима у области спорта и издавању спортских публикација;
- унапређењу квалитета стручног рада са талентованим спортистима.

Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области стручног рада у спорту?

Поједине јединице локалне самоуправе су својим правилницима утврдиле посебне критеријуме за оцену појединих програма у области стручног рада у спорту (нпр. Нови Сад, Ниш).

Када је у питању едукација, информисање и саветовање грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о питањима битним за одговарајуће бављење спортским активностима и делатностима, неки од посебних критеријума за оцену програма су:

- знање и вештина ангажованог спортског стручњака и стручњака у спорту да организују и реализују програм;
- допринос едукацији, информисању и саветовању грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта на територији града/општине;
- допринос прикупљању, евидентирању, обради и публиковању података о постигнутим спортским резултатима, значајним спортским догађајима и о спортским стручњацима у оквиру гране спорта на територији Града;
- допринос развоју и унапређењу организованости спортских организација у оквиру грана спорта на територији Града;
- подизање квалитета организовања редовних такмичарских активности спортских организација у оквиру гране спорта;
- могућност афирмације и подстицања стручног рада у спорту;
- број учесника који је обухваћен програмом и
 - обухват институција, спортских организација и удружења грађана.

Када су у питању периодична тестирања, сакупљање, анализа и дистрибуција релевантних информација за адекватно задовољавање потреба грађана у области спорта на територији града/општине, истраживачко-развојни пројекти и издавање спортских публикација, неки од посебних критеријума за оцену програма су:

- знање и вештина ангажованог спортског стручњака и стручњака у спорту да организује и реализује програм;
- број учесника који је обухваћен програмом и
- допринос формирању базе података, као и сакупљању, анализи и дистрибуцији релевантних информација за адекватно задовољавање потреба грађана у области спорта на територији града/општине.

Када је у питању унапређење квалитета стручног рада са талентованим спортистима, неки од посебних критеријума за оцену програма су:

- знање и вештина ангажованог спортског стручњака да организује и реализује програм рада са талентованим спортистима;
- усмереност ка повећању обухвата и квалитета стручног рада са талентованим спортистима;
- број талентованих спортиста који је укључен у спортске активности;
- постојање адекватног спортског објекта.

Када је реч о унапређењу стручног рада учесника у систему спорта и подстицању запошљавања висококвалификованих спортских стручњака, неки од посебних критеријума су:

- знање и вештина ангажованих спортских стручњака да организује и реализује програм;
- допринос развоју и унапређењу стручног рада спортских организација – у оквиру грана спорта на територији Града;
- стварање услова за свеукупни развој спорта у граду и др.;
- могућност афирмације и подстицања стручног рада у спорту.

Овде је реч о додатним критеријума за оцену квалитета поднетог програма, који не искључују примену општих законских и подзаконских критеријума за процену програма.

СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ОД ПОСЕБНОГ ЗНАЧАЈА ЗА ЈЕДИНИЦУ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Шта Закон о спорту подразумева под активности спортских организација, спортских друштава, удружења, гранских и територијалних спортских савеза на територији јединице локалне самоуправе од посебног значаја?

Наведена формулација Закона о спорту из чл. 137 ст. 1 тач. 8 није у потпуности прецизна, јер оставља дилему да ли је ту реч о активностима од посебног значаја или о организацијама од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе. Међутим, имајући у виду да је свака активност организација у области спорта којом се задовољавају потребе и интереси грађана у јединици локалне самоуправе наведене у чл. 137 ст. 1 Закона о спорту по природи ствари од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе, иначе не би долазиле у обзир за финансирање, треба закључити да је законодавац у чл. 138 ст. 1 тач. 8 Закона о спорту мислио на организације у области спорта које су од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе. Као што Министарство омладине и спорта одређује које су спортске гране од посебног значаја за Републику и преко којих се националних гранских спортских савеза остварује општи интерес у области спорта, тако и јединице локалне самоуправе могу између свих организација у области спорта са своје територије издвојити оне које су од посебног значаја за развој спорта на територији јединице локалне самоуправе.

Надлежни орган јединице локалне самоуправе треба да донесе одлуку о спортским организацијама, спортским друштвима, спортским удружењима и гранским и територијалним спортским савезима који су од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе и да је јавно објави. Нема препрека да списак тих организација буде и део правилника о финансирању спорта у јединици локалне самоуправе. Према Закону о спорту, критеријуми за проглашење неке организације од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе су: значај спортске гране за јединицу локалне самоуправе (традиција, број клубова и др.); категорија спортске гране (према Националној категоризацији спортова); колико спортиста окупља; у којој мери се активностима организације унапређује стручни рад; у ком рангу такмичења спортска организација учествује; у којој мери се активностима организације повећава обухват бављења грађана спортом. У обзир треба узети и категоризацију спортских организација, ако је направљена.

Смисао издвајања активности организација у области спорта које су од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе у посебну групу потреба грађана лежи у уважавању посебног значаја које имају одређене спортске организације и

друштва за поједине јединице локалне самоуправе, који оправдава да оне имају посебан положај, односно посебан законски основ за финансирање програма. Док ове организације могу конкурисати са годишњим и посебним програмима заједно са другим организацијама у области спорта у свим областима из чл. 137 ст. 1 Закона о спорту, организације у области спорта које нису од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе не могу подносити програме за онај део буџетских средстава који је резервисан за активности организација у области спорта које су од посебног значаја.

Да ли се програмом могу финансирати и накнаде које спортске организације исплаћују спортистима?

Могу. Накнаде за бављење спортским активностима које се исплаћују спортистима који учествују у реализацији програма који се финансира из буџета Републике (јавних прихода) могу се сматрати директним оправданим трошковима реализације програма. Накнаде спортистима за бављење спортским активностима могу имати третман „хонорара лица која учествују у реализацији програма” из буџета програма.

За које програме спортских организација могу бити одобрена средства?

Као годишњи програми:

- програми којима се подстиче и стварају услови за унапређење спорта за све, односно бављење грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом – ове програме првенствено подносе спортске организације регистроване за гране спорта из области мултиспортова, према Правилнику о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију. Међутим, и програми других спортских организација којима се подстиче бављење грађана спортом могу бити финансирани по овом основу;
- програми изградње, одржавања и опремања спортских објеката – предлог програма подноси власник, односно корисник земљишта или спортског објекта уз сагласност власника земљишта, односно спортског објекта;
- програми набавке спортске опреме и реквизита;
- програми организације спортских такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе – уколико је у питању неко велико међународно спортско такмичење организатор мора имати претходну сагласност из чл. 159 тач. 5 Закона о спорту;
- програми развоја талентованих спортиста и унапређења квалитета стручног рада са њима – Закон о спорту под талентованим спортистима подразумева малолетне спортисте који су на основу остварених спортских резултата ранжирани, у складу са Националном категоризацијом спортиста, у категорију перспективних спортиста – реч је дакле о програмима такмичарских спортских организација;
- програми школских и универзитетских спортских друштава (клубова);
- програми обављања редовних активности спортских организација које су од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе;

- програми едукације, информисања и саветовања грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о питањима битним за одговарајуће бављење спортским активностима и делатностима;
- програми периодичних тестирања, сакупљања, анализе и дистрибуције релевантних информација за адекватно задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе;
- програми издавања спортских публикација;
- програми унапређења стручног рада у спортској организацији;
- програми запошљавања висококвалификованих спортских стручњака и врхунских спортиста у спортским организацијама.

Као посебни програми:

- програми учешћа у европским клупским спортским такмичењима;
- програми којима се обезбеђује обављање делатности спортских организација којима је оснивач или члан јединица локалне самоуправе;
- програми унапређења заштите здравља спортиста;
- програми обезбеђивања адекватног спортско-здравственог образовања спортиста, посебно младих, укључујући и антидопинг образовање;
- програми стипендирања за спортско усавршавање категорисаних спортиста, посебно перспективних (талентованих) спортиста;
- програми спречавања негативних појава у спорту (насиље и недолично понашање на спортским приредбама, допинг);
- програми коришћења термина за тренирање и обављање других спортских активности (такмичења) у спортским објектима у јавној својини јединице локалне самоуправе;
- програми доделе награда и признања за постигнуте спортске резултате и допринос развоју спорта.

Који су основни трошкови које имају спортске организације у свом раду?

Основни трошкови спортских организација су:

- трошкови превоза, смештаја и исхране спортиста, односно екипа;
- трошкови стручног рада;
- трошкови судија и делегата (организација спортских такмичења);
- трошкови коришћења спортских објеката;
- трошкови лекарских прегледа;
- трошкови набавке спортске опреме и реквизита.

Да ли локалне власти треба да подстичу оснивање спортских организација на својој територији?

У Закључцима семинара Допринос спорта на јачању демократског друштва, који је организовао Савет Европе у Лисабону октобра месеца 1997. године, наглашено је да спорт игра важну улогу у друштвеној интеграцији и кохезији и представља важан део развоја грађанског друштва. Да би се та улога остваривала, јавне власти треба да помогну оснивање спортских клубова (удружења) тамо где они не постоје. То је потребно јер у пракси постоји више фактора који спречавају формирање спортских удружења: недостатак снаге – још увек постоји велики број људи чији радни дан је веома дуг и који се баве напорним радом; недостатак времена – понекад људи морају да имају два посла да би

зарадили за живот; недостатак капацитета – некада је тешко основати спортски клуб без неког кључног елемента (нпр. спортски амблем); недостатак новца – већина спортова захтева опрему, а тимски спортови увек подразумевају трошкове (новац је ипак секундаран уколико су људи одлучни у идеји да постигну успех).

Да ли је важно да спортске организације поштују принципе доброг управљања у спорту?

Да. Спортска организација која не поштује опште принципе доброг управљања у спорту не пружа гаранције да ће на адекватан начин реализовати програме којима се задовољавају потребе и интереси грађана у јединици локалне самоуправе.

Министри надлежни за спорт земаља чланица Савета Европе су на својој десетој конференцији усвојили **Резолуцију: О принципима доброг управљања у спорту**. Као разлози за доношење ове Резолуције наведени су:

1) невладине спортске организације представљају основ за развој континуираног опстанка демократског спорта и дају јединствени допринос развоју друштва заснованог на владавини закона, плуралистичкој демократији и поштовању људских права;

2) примена принципа као што су демократија, поузданост, поштење, солидарност и транспарентност од кључног је значаја за ширење и популаризацију спорта и јачање позиције спортских невладиних организација у цивилном друштву;

3) упорна примена принципа добре управе у спорту може бити значајан фактор у помоћи сузбијању корупције у спорту;

4) успешна примена од стране спортских невладиних организација политике ефективне и добре управе у њима самимa може довести до јачања њихових аутономних позиција у стварима које се тичу спорта, што може ојачати и њихову позицију према јавним властима која треба да буде заснована на узајамном поверењу и разумевању;

5) добро управљање у спорту може донети значајне користи у промоцији фер-плеја и спорта за све, и њихове кључне улоге у превенцији корупције;

6) природа спорта као таквог, заснованог на фер-плеју и равноправном такмичењу, захтева да сва неетичка понашања и појаве у спорту буду ефикасно елиминисане.

У Резолуцији о доброј управи у спорту позване су све институције, невладине организације и друге групе заинтересоване за спорт да развијају, примењују и подржавају иницијативе које су засноване на принципима доброг управљања, а које за минимум имају:

- демократске структуре засноване на јасним изборним поступцима, које су отворене за пријем нових чланова;
- професионалне организације и руководства, са задовољавајућим етичким кодексом и прописима за поступке у случајевима сукоба интереса;
- поузданост и отвореност у доношењу одлика и финансијским операцијама;
- поштење у пословима везаним за чланства и солидарност;
- основе за успостављање партнерства на једнаким основама између јавних власти и спортског покрета.

Ови принципи треба да буду интегрисани у спортске политике и праксу која се спроводи на националном и локалном нивоу, као и да буду ефикасно надзирани.

Да ли треба подржавати врхунски и професионални спорт?

Врхунски и професионални спорт нису примарна одговорност јавних власти. То, међутим, не значи да ове области (нивои) спорта нису од великог значаја за свако друштво и да с тога, у улогу јавних власти спада и пружање подршке њиховом развоју. Разлози за то леже у: повратном утицају који има врхунски спорт на мотивисање широког круга људи да се баве спортом; економском значају савременог врхунског спорта у свакој заједници и националној промоцији (па и локалних заједница) кроз постизање врхунских спортских резултата; потребе одређеног круга људи (спортиста) да се не задовољавају просечним већ да теже максималним спортским учинцима.

Европска спортска повеља препознала је значај подршке врхунском и професионалном спорту у чл. 7 и 8. Бављење спортом на вишим нивоима треба да буде подржана и подстакнута на одговарајуће и посебне начине, у сарадњи са релевантним спортским организацијама. Подршка треба да покрива подручја као што су: препознавање талента и саветовање; пружање одговарајућих услова; развој бриге и подршке кроз спортску медицину и спортску науку; охрабривање тренирања уз примену научних метода; едукација за тренере и друге лидерске функције; помоћ клубовима у обезбеђивању постојања одговарајућих структура и такмичарских екипа.

Методи пружања одговарајуће непосредне или посредне подршке спортистима (и спортисткињама) који показују изузетне спортске квалитете треба да буде развијено у сарадњи са спортским организацијама, како би се спортистима омогућио пун развој њихових спортских и људских капацитета, уз пуно поштовање њихове личности и физичког и моралног интегритета. Таква подршка подразумева елементе везане за препознавање талента, уравнотежено образовање за време боравка у институцијама које се баве тренингом и лаку интеграцију у друштво кроз развој могућности за запошљавање током и након спортског врхунца.

Значај врхунског и професионалног спорта за локалне заједнице препознат је у оквиру **Европске урбане повеље** у теми 4.8. Спорт и слободно време, као трећи основни принцип бављења спортом: *"Сви урбани становници имају право да развијају сопствене способности у смислу спортске специјализације према индивидуалним могућностима. Многи људи који достигну ниво професионалности у спорту осећају потребу за сталним побољшањем да би одржали свој интерес за спорт, сачували понос и достојанство и остварили лично испуњење. У побољшању перформанси и можда, постизању савршенства, они дају пример и охрабрују такмичарски дух код посматрача, код младих и оних на које треба да оставе утисак. Такође, они који кроз успешно бављење спортом адекватно зарађују за живот, тиме дају допринос и локалној економији. Потребне оних који желе да достигну врхунске спортске резултате су комплексне и захтевају много више од обичних потреба основног бављења спортом. Ово подразумева да локалне власти треба да обезбеде и адекватно опреме одређене спортске капацитете тако да могу да се користе за такмичења и тренинг врхунских и професионалних спортиста. Такве мере треба да буду пропраћене и одговарајућим структуралним програмима тренинга и такмичења и ангажовања квалитетних тренера."*

Да ли постоје ограничења за финансирање програма у области професионалног спорта?

Закон о спорту, за разлику од многих земаља у Европи, не дефинише шта се сматра професионалним спортом нити професионалним спортским клубом, тако да у том погледу не постоје законска ограничења.

У Закону о спорту су једино одређени појмови професионални спортиста и професионално спортско такмичење. Из тих одредби посредно се може извући разумевање шта би био професионални спорт у Србији. У питању је област спорта која обухвата бављења спортским активностима од стране спортиста као јединим или основним занимањем, у оквиру професионалних спортских такмичења. У Републици Србији се професионалним лигама сматрају само прва фудбалска и прва кошаркашка лига.

Да би се учествовало у професионалној лиги, у многим европским земљама се данас захтева да клубови учесници буду организовани као привредна друштва. У Републици Србији се то не тражи, те клубови који учествује у професионалној лиги могу бити организовани и као спортско удружење и као привредно друштво. Ово је значајно поменути са становишта правила о финансирању програм из јавних прихода, јер према чл. 119 ст. 5 и чл. 138 ст. 1 Закона о спорту, носилац програма који се финансира из буџета јединице локалне самоуправе мора искључиво или претежно пословати на недобитној основи, ако Законом о спорту није другачије одређено. На недобитној основи послују: спортска удружења, спортска друштва, спортски савези, спортске установе, спортске задужбине, спортске фондације. На профитној основи послују: спортске организације као привредна друштва, организације за обављање спортске делатности регистроване као привредна друштва и јавна предузећа, предузетници.

Закон о спорту није ни у једној својој одредби изричито направио изузетак за финансирање програма у области спорта којима се задовољава општи интерес или задовољавају потребе и интереси грађана у аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, организација које послују на профитној основи. На основу те чињенице је у многим правилницима о финансирању програма у области спорта у јединици локалне самоуправе унета одредба да се финансирају само програми непрофитних организација. Поставља се, међутим, питање да ли би се из саме природе појединих потреба и интереса грађана у области спорта, прописаних Законом о спорту, могао посредно извући закључак о дозвољености финансирања одређених програма и профитних организација у области спорта. Мислимо да би, ако за тим постоји посебан интерес, у обзир могли доћи програми у области: организација спортских такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе; учешће спортских организација са територије јединице локалне самоуправе у европским клупским такмичењима (појам спортска организација обухвата и удружења и привредна друштва); активности спортских организација од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе; делатност организација у области спорта којима је оснивач јединица локалне самоуправе (град или општина може бити оснивач спортске организације као привредног друштва); награде и признања за постигнуте спортске резултате и допринос развоју спорта.

У процесу испуњавања стандарда Европске уније овакво стање ће се нужно мењати. Наиме, према прописима Европске уније, на финансирање активности и делатности организација у области спорта из буџета јавних власти свих нивоа примењују се прописи о државним субвенцијама. Према становишту Европске комисије, као надлежног органа за давање сагласности за државне

субвенције у оквиру земаља чланица ЕУ, допуштеност субвенција из буџета организацијама у области спорта не одређује се суштински према томе да ли су у питању непрофитне или профитне организације већ да ли је у питању аматерски или професионални спорт (професионални клубови). У области професионалног спорта субвенције, начелно, нису допуштене, пошто утичу на тржишну конкуренцију. Није, при том, битно да ли је неки клуб организован као удружење или привредно друштво. Када је реч о аматерском спорту, субвенције су по правилу допуштене.

Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области активности спортских удружења?

Поједине јединице локалне самоуправе су својим правилницима утврдиле посебне критеријуме за оцену програма у области подршке активности спортских удружења која учествују у систему спорта у оквиру гране спорта, у складу са спортским правилима (нпр. Нови Сад). Ти критеријуми су:

- ранг такмичења такмичарске категорије у оквиру спортског удружења, као статистички објективан и компарабилан податак;
- број такмичарских категорија у оквиру спортског удружења;
- године постојања спортског удружења и непрекидне реализације активности у оквиру гране спорта, у складу са спортским правилима.

Овде је реч о додатним критеријумима за оцену квалитета поднетог програма, спортских организација од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе који не искључују примену општих законских и подзаконских критеријума за процену програма.

Шта значи финансирање спортских организација на основу доделе бодова?

У појединим јединицама локалне самоуправе (нпр. Ниш, Врање) оцена програма и додела средстава спортским организацијама које су од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе врши се тако што се свака спортска организација од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе која је поднела програм бодује према одређеним критеријумима. Вредност бода одређује се тако што се износ средстава одређених програмом расподеле средстава из буџета за задовољење потреба грађана из чл. 137 ст. 1 тач. 8 Закона о спорту дели укупним бројем бодова који су остварили носиоци програма. Износ средстава за финансирање програма одређене спортске организације добија се тако што се укупан број бодова који оствари по листи бодовања множи вредношћу бода. У случају да се у истом спорту – спортској грани у истом рангу такмичења нађу три спортске организације, програми сваке од њих се суфинансирају са 50% од средстава која би остварили према броју остварених бодова, а уколико се у истом рангу такмичења нађу четири спортске организације, програми сваке од њих суфинансирају се са 40% од средстава која би остварили према броју остварених бодова.

Спортске организације бодују се према следећим критеријумима:

1. статус спорта на националном и међународном плану;
2. традиција спортске организације у Граду;
3. ранг такмичења;
4. постигнути резултати;
5. број такмичарских екипа у редовном систему такмичења и
6. број ангажованих стручњака са адекватним образовањем.

Оцена се врши по систему бодовања за сваки наведени критеријум и то посебно за олимпијске спортове, а посебно за неолимпијске спортове. Максималан број бодова за групу олимпијских спортова је 100. Максималан број бодова за групу неолимпијских спортова је 75. За спортске организације из групе олимпијских спортова сваки од набројаних критеријума бодује се са максималних десет бодова, изузев критеријума постигнути резултати који се бодује са максималних 55 (50) бодова и критеријума број ангажованих стручњака са адекватним образовањем који се бодује са максималних 5 (10) бодова. За спортске организације из групе неолимпијских спортова сваки од набројаних критеријума бодује се са максималних десет бодова, изузев за критеријум статус спорта на националном и међународном плану где се бодује са максималних 5 (10) бодова, за критеријум постигнути резултати где се бодује са максималних 35 (30) бодова и критеријума броја ангажованих стручњака са адекватним образовањем који се бодује са максималних 5 бодова. Бодовање по наведеним критеријумима је детаљно разрађено.

Поред наведених критеријума, надлежна комисија за оцену програма приликом процене програма, осим броја бодова које је спортска организација остварила применом наведених критеријума узима у обзир и следеће посебне критеријуме и мерила:

1. број неопходних такмичења које прописује надлежни грански савез;
2. обавезан број такмичара који учествују у такмичењима према пропозицијама надлежног гранског савеза;
3. висина средстава за набавку неопходне спортске опреме која се користи за такмичења у одређеној спортској грани.

Наведени начин одређења висине средстава који се додељује некој спортској организацији за финансирање њених програма није у потпуности у складу са Законом о спорту. Систем бодовања могао би да се користи за одређење максималне суме (горње висине) коју нека спортска организација може добити из буџета јединице локалне самоуправе, али би конкретни износ средстава који се одобрава спортској организацији за финансирање њених активности морао одређивати према реалном буџету програма, односно стварним и оправданим трошковима реализације оних активности које су наведене у самом програму и у зависности од квалитета предложеног програма. Наведени начин одређења средстава некој спортској организацији посебно не може бити коришћен када су у питању програми у области спорта за све, односно рекреативног спорта (што постоји у пракси).

Да ли се одлуком надлежног органа јединице локалне самоуправе могу одредити спортске организације од изузетног значаја за унапређивање и развој спорта на територији града/општине и посебно утврдити износ буџетских средстава за финансирање њихових програма?

Може, али само у смислу финансирања програма спортских организација из чл. 137 ст. 1 тач. 8 Закона о спорту. Међутим, када се одређује колико средстава ће за одређени програм добити нека спортска организација, морају се применити општи и посебно прописани (законом, подзаконским актима и правилником јединице локалне самоуправе) критеријуми за процену програма.

Које посебне услове у пракси морају да испуне спортске организације да би у опште могле да добију средства за годишње програме?

Према правилима усвојеним у појединим јединицама локалне самоуправе (нпр. Врање) да би нека спортска организација у опште имала право на дотацију за остваривање програма редовних активности (годишњи програми), потребно је да:

- је регистрована код надлежног органа;
- има седиште на територији града Врања;
- учествује у редовном систему такмичења у оквиру гране спорта у складу са спортским правилима (првенство Србије или Куп Србије);
- ангажује најмање једног спортског стручњака који има законом предвиђене стручне квалификације за рад у спорту;
- има обезбеђен простор за реализацију програма редовних активности;
- да је чланица Спортског савеза града;
- остваре 50 и више поена у складу са правилима за категоризацију и оцену програма редовних и посебних активности спортских организација на територији града.

СПОРТСКЕ ПРИРЕДБЕ

Шта је спортска приредба?

Спортска приредба јесте одређени, плански припремљен и спроведен, временски ограничен спортски догађај, за који постоји јавни интерес и на којем учествује више спортиста.

Спортске приредбе се организују у облику спортских манифестација (фестивали, сусрети, смотре, игре и сл.) и спортских такмичења.

Спортско такмичење јесте спортска приредба која се одвија према унапред утврђеним и познатим спортским правилима, која могу бити општеважећа за конкретну грану спорта или само за конкретну спортску приредбу и чији је циљ, којем сваки учесник тежи или победа противника или постизање извесног унапред одређеног спортског резултата.

Национално спортско такмичење јесте спортско такмичење које се организује за територију Републике Србије.

Професионално спортско такмичење јесте спортско такмичење у којем се, у складу са Законом о спорту и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза, такмиче искључиво професионални спортисти, осим ако је правилима надлежног међународног спортског савеза друкчије одређено.

Организовање и учешће на спортским приредба спада у потребе и интересе грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе, из чл. 137 ст. 1 тач. 1, 3, 5, 6 и 8 Закона о спорту.

Ко су организатори спортских приредби?

Организатор спортске приредбе јесте лице које на сопствену одговорност одлучује о организовању и спровођењу одређене спортске приредбе, њоме управља и води је или на неки други начин својим поступцима ствара битне претпоставке за њено одржавање.

Организовањем спортских приредби могу се бавити спортске организације, савези и друга лица под условима утврђеним законом и спортским правилима.

О којим обавезама организатора спортске приредбе треба водити рачуна при оцени програма организовања одређене спортске приредбе?

Организатор спортске приредбе обавезан је према Закону о спорту да:

1. осигура несметано и безбедно одржавање спортске приредбе;
2. предузме мере које омогућавају предупређење ризика настанка штете за спортисте, гледаоце и друге учеснике спортске приредбе и трећа лица (упозорења, истицање забрана, давање обавештења и упутстава и сл.), као и мере којима се на повећане ризике утиче (безбедност спортског објекта, исправност и адекватност инсталиране и друге опреме, обезбеђење хитне медицинске помоћи, одвијање манифестације у складу са пропозицијама и др.);
3. предузме потребне безбедносне мере за спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, у складу са законом и спортским правилима;
4. предузме потребне мере за спречавање допинга на спортској приредби, у складу са законом и спортским правилима;
5. предузме потребне мере заштите природе и животне средине, односно мере којима ће се предупредити, смањити и отклонити евентуални неповољни утицаји на природне вредности и животну средину;
6. пријави одржавање спортске приредбе у складу са прописима којима се уређује јавно окупљање грађана;
7. има обезбеђен одговарајући објекат, односно простор, опрему, стручне и друге раднике и ако испуњава друге услове у складу са законом и спортским правилима.

У којој висини се могу признати трошкови организатора за ангажовање службених лица?

Спортске судије, спортски делегати и друга службена лица могу према Закону о спорту остварити право на накнаду трошкова и накнаду за обављање својих дужности, која на једном спортском сусрету не може бити већа од шест дневница за територију Републике Србије, у складу са правилима надлежног националног гранског спортског савеза.

Које спортске приредбе не могу да се организују?

Закон о спорту забрањује организовање било које спортске приредбе која се темељи на тзв. слободној борби два или више лица (борбе у кавезу и сл.), као и учешће у таквој приредби.

О чему треба водити рачуна када се на територији јединице локалне самоуправе организује међународно спортско такмичење?

Према Закону о спорту, организација у области спорта може се кандидовати за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије под условом да пре подношења кандидатуре:

1. образује иницијативни одбор за припрему кандидатуре;
2. припреми пројекат, односно студију о организовању и финансирању такмичења;
3. прибави мишљење Олимпијског комитета Србије, односно Параолимпијског комитета Србије, када су у питању олимпијски, односно параолимпијски спортови;
4. прибави мишљење Спортског савеза Србије и надлежног националног гранског спортског савеза;
5. прибави сагласност Владе за олимпијске игре и светска и европска првенства, односно сагласност Министарства за друга велика међународна спортска такмичења.

Шта се сматра великим међународним спортским такмичењем?

Велика међународна спортска такмичења јесу:

- 1) олимпијске и параолимпијске игре;
- 2) светска и европска првенства;
- 3) медитеранске игре;
- 4) универзијаде;
- 5) светски купови и финални турнири светске лиге;
- 6) зимски и летњи Олимпијски фестивал младих Европе;
- 7) балканска и друга регионална првенства;
- 8) финала и финални турнири европских клупских такмичења;
- 9) критеријумски и квалификациони међународни спортски турнири;
- 10) традиционалне међународне спортске манифестације (уличне трке, улични маратони и др.).

О чему надлежни државни орган води рачуна када одобрава подношење кандидатуре за организовање међународног спортског такмичења?

При одлучивању о сагласности на подношење кандидатуре за организовање великог међународног спортског такмичења у Републици Србији посебно се узимају у обзир следећи критеријуми:

- 1) организовање такмичења мора имати позитиван утицај на развој и ширење гране спорта у којој ће се такмичење одржати;
- 2) такмичење мора бити оправдано са становишта тржишта;
- 3) такмичење мора бити занимљиво за телевизијске и радио преносе, друге медије и гледаоце;
- 4) такмичење треба да утиче на афирмацију вредности националног спорта;
- 5) такмичење треба да се организује у грани спорта која има организациону и такмичарску традицију у Републици Србији.

Да ли се при одобравању кандидатуре узима у обзир и мишљење јединице локалне самоуправе?

Законом о спорту то није изричито прописано иако би било нормално. Међутим, Спортски савез Србије је прописао Правилником о поступку и критеријумима за давање мишљења у вези са кандидатуром за организацију великих међународних спортских такмичења на територији Републике Србије да је организација у области спорта пре него што поднесе кандидатуру за организовање великог међународног спортског такмичења на територији Републике Србије треба, да би добила мишљење Спортског савеза Србије у вези те кандидатуре, да поднесе Спортском савезу Србије следећа документа, односно исправе:

- 1) захтев за давање мишљења;
 - 2) одлуку о образовању иницијативног одбора за припрему кандидатуре, са именима чланова одбора;
 - 3) пројекат, односно студију о организовању и финансирању такмичења (материјално-техничким, финансијским, организационим и стручно-кадровским елементима за организацију);
 - 4) мишљење надлежног националног гранског спортског савеза, односно националног гранског спортског савеза преко кога се остварује општи интерес у Републици Србији;
 - 5) *сагласност, односно позитивно мишљење надлежног органа јединице локалне самоуправе;*
 - 6) *мишљење градског/општинског спортског савеза;*
 - 7) друга документа од значаја за давање мишљења, посебно ако се на њих организатор позива у пројекту/студији о организовању и финансирању такмичења (писма подршке, писма о намерама, одлука о помоћи у организацији, одлуке органа јединице локалне самоуправе и др.).
- Документа из става 1 овог члана подносе се благовремено.

О чему води рачуна Спортски савез Србије када даје мишљење о организовању неког међународног спортског такмичења?

При предлагању, односно одлучивању о давању мишљења на подношење кандидатуре за организовање великог међународног спортског такмичења у Републици Србији посебно се узимају у обзир следећи критеријуми:

- 1) организовање такмичења мора имати позитиван утицај на развој и ширење гране спорта у којој ће се такмичење одржавати;
- 2) такмичење мора бити оправдано са становишта тржишта;
- 3) такмичење мора бити занимљиво за телевизијске и радио преносе, друге медије и гледаоце;
- 4) такмичење треба да утиче на афирмацију вредности националног спорта;
- 5) такмичење треба да се организује у грани спорта која има организациону и такмичарску традицију у Републици Србији;
- 6) финансијска конструкција (план) за организовање такмичења мора бити одржива;
- 7) организатор треба да поседује организационе и кадровске потенцијале за успешно организовање такмичења;
- 8) организатор не сме бити у губицима или са блокадом рачуна;

- 9) организатор треба да има искуства у организацији међународних такмичења;
- 10) при организацији такмичења мора бити могуће успешно отклањање ризика од насиља и недоличног понашања гледалаца;
- 11) организатор треба да испуњава све прописане услове за обављање спортских активности и делатности.

О овим критеријумима треба да води рачуна и јединица локалне самоуправе када одобрава програм организовања међународног спортског такмичења на својој територији.

О чему треба водити рачуна када се одобрава програм учешћа спортске организације на међународном спортском такмичењу?

Спортске организације и спортисти могу, према Закону о спорту, учествовати на међународним спортским приредбама само уз претходну сагласност надлежног националног гранског спортског савеза. Надлежни национални грански спортски савез може да одбије давање сагласности ако би учешће спортске организације на међународним спортским приредбама, штетило интересу и угледу Републике Србије.

Која су спортска такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе?

Према чл. 137 ст. 1 тач. 3 Закона о спорту у потребе и интересе грађана у области спорта за чије се задовољавање обезбеђују средства у буџету јединице локалне самоуправе спада и *организација спортских такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе*. Дакле, да би неко спортско такмичење могло да се финансира из буџета града или општине оно мора бити од посебног значаја. То су сва она такмичења која доприносе остваривању развојних циљева у области спорта јединице локалне самоуправе, утврђених програмом развоја спорта.

Када су у питању традиционална спортска такмичења (нпр. Београдски маратон), јединица локалне самоуправе може донети Одлуку о сталним спортским такмичењима која су од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе. Ако је реч о другим спортским такмичењима, надлежни орган јединице локалне самоуправе треба у поступку евалуације програма да оцени да је програм од посебног значаја да би га финансирао. У образложењу решења о одобравању програма за такву одлуку би требало дати аргументе.

Које су користи од организовања великих спортских приредби?

Велике спортске приредбе са собом носе различите користи. Оне се могу поделити у шест група:

- 1) Економски ефекти – ефекти новостворене вредности и повећања куповне моћи кроз повећане инвестиције и потрошњу, импулси повећаном запошљавању, фискални ефекти;
- 2) Туризам – повећана атрактивност и степен препознатљивости локалне заједнице за туристе;
- 3) Инфраструктура – побољшана инфраструктура, нови или реновирани спортски објекти;

4) Социо-културни ефекти – повећан значај доживљајних вредности и слободног времена, подршка културним вредностима и традицији;

5) Психолошки ефекти – повећање локалног идентитета;

6) Политички ефекти – повећање међународног разумевања.

Наведени ефекти су временски условљени. Неки од њих наступају већ добијањем организације спортске приредбе, други се испољавају током одржавања приредбе, трећи добијају дејству након завршетка приредбе, а неки имају и дугорочно дејство. Разуме се, обим и израженост појединих ефеката у многоме зависе од типа спортске приредбе.

Економски утицај спортског туризма је веома евидентан на локалном нивоу. На пример, канадски град Камлоупс са популацијом од само 78.000 становника, генерисао је у 2001. години од организације 90 такмичења 13.000 посетилаца, 28.000 ноћења и 8 милиона долара директних туристичких прихода.

Велики спортски догађаји могу да донесу велики углед граду домаћину, посебно ако их преноси телевизија, и имају потенцијал да и по њиховом завршетку привлаче туристе. Несумњиво, важан циља градова домаћина је да постану привлачни за туристе. При организовању сваке спортске приредбе, односно одређивања циљева и критеријума за организовање, организатор мора да размишља колико ће медијске пажње он привући и побољшати туристички профил града. Туристи ће бити привучени и будућим догађајима и зато и у том смислу имају потенцијал да побољшају локалну економију. Чак и неуспела кандидатура за добијање организације неког великог спортског догађаја има туристички потенцијал, јер ствара прилику да се репозиционира државни бренд и бренд одређене дестинације и тиме поспеши развој туризма.

Који је однос организовања спортски приредби и развоја спортског туризма у јединици локалне самоуправе?

У Стратегији развоја туризма Србије до 2015. године потенцирано је да је за будући развој српског туризма најважније брендирање Србије, а управо учешће у спортским догађајима и спортским активностима, по којима смо у свету препознати у позитивном смислу, представља начин да свету понудимо оно чиме се поносимо, јер ти садржаји могу донети висок девизни прилив и, повратно, допринети позитивном имиџу земље.

Спортски туризам је данас значајан сегмент светског туризма, а постао је и веома конкурентна ниша у туристичкој привреди. Како заинтересованост за спорт и учествовање у њему расте у оквиру индустрије одмора и разоноде, жеља људи да путују како би се такмичили или гледали спортске активности нагло и убрзано расте. Туризам спортских догађаја данас има толику потражњу да постоје агенције специјализоване за овај сектор. Већина туроператора подмирују и потребе такозваних спортских туриста.

У сегментацији тржишта спортског туризма, кључни појам је спортски догађај који као његов централни део привлачи посетиоце и медијску пажњу. То није ни мало случајно јер спортски туризам има своје основе у туризму одмора и разоноде који привремено води појединце ван њихових домова како би присуствовали одређеном догађају као гледаоци. Као резултат, спортски догађај има велику могућност да допринесе економском расту једне земље, а посебно има велики утицај на економију града домаћина.

Велики спортски догађаји као што су светска првенства и мултиспортски догађаји привлаче значајан број посетилаца, званичника, гледалаца и медија. Сваки

град у свету тежи да постане домаћин једног оваквог догађаја, како би увећао свој туристички потенцијал. Економски утицај спортског туризма није везан само за одређен спортски догађај. Истраживања показују да се новац троши на храну, превоз, забаву, поклоне и туристичке атракције.

Постоји више варијабли које се промењују на туризам спортских догађаја и приход од истог: који град је у питању, величина града, врста догађаја и дужина трајања догађаја. Истраживања показују да спортски турнири доприносе већим приходима и заради од специјалних догађаја пре свега због већег броја учесника и већих потреба за вишедневним боравком.

Који су утицаји организовања спортске приредбе на локалну заједницу?

Утицаји које спортски догађај врши на окружење у коме се реализује су бројни и разноврсни: заједничко учешће заједнице; оживљавање традиције; ширење културне перспективе; увођење нових идеја; подстицај за бављење спортом; стварање пријатељске атмосфере; повећање свести о очувању околине; изградња нове инфраструктуре; унапређење транспорта; урбана трансформација и обнова; међународни престиж; ојачање имица земље; промоција инвестиција; развој административних способности; промоција дестинације; повећан број посетилаца; повећан прилив средстава; пословне могућности; комерцијалне активности; радна места. У суштини, највећу пажњу привлачи економска корист, делимично зато што је њих најлакше проценити. Међутим, гледано на дужи рок, много су вредније користи које је теже проценити, а које обухватају: обнову, физичко наслеђе, очување животне средине, културни, социјални, туристички и спортски развој.

Који су предуслови да локална заједница искористи туристичке потенцијале организовања неког спортског догађаја?

Догађаји као туристички производ морају имати ослонац у: доброј саобраћајној инфраструктури, смештајним капацитетима, високом нивоу сарадње смештајног сектора, туроператора и туристичких агенција; доступности специфичних информација о догађајима, активностима и услугама; квалитету угоститељских услуга и понуде; неговању локалне гастрономије, сувенира, традиционалних производа; чистоћи и естетици простора; доброј саобраћајној доступности, систему означавања догађаја; квалитетном менаџменту и јавно-приватном партнерству за развој и промоцију производа и др.

За побољшање имица одређеног места као туристичке дестинације кроз организоване спортске догађаје потребна је одговарајућа медијска стратегија. А да би се дошло до одговарајуће маркетиншке стратегије, нужно је детаљно истраживати могућности и на скали понуде и на скали тражње. Сегментација тржишта омогућава да се одреди циљно тржиште и на прави начин задовоље захтеви тржишта.

Места са бољом географско-туристичком позицијом, понудом, културом, историјским знаменитостима и бољем туристичком опремљеношћу (туристичка инфраструктура, дочек гостију, информативна служба, организовани облици забаве и разоноде, рекреација) моћи ће боље и успешније да организују дати спортски догађај.

Задатак организатора је да обезбеди смештај и храну, заштиту и медицински негу, превоз спортиста и тимова стручњака као и посетиоцима.

Искуство кроз разне спортске догађаје показује да спортски посетиоци имају солидан, специјализован, ванхотелски трошак. Спортски гледаоци немају јаке културне и образовне потребе, али су ради за друге садржаје, ближе спортским интересима, и то им треба обезбедити. За спортске догађаје, посебно оне које су дуго установљене, карактеристично је да имају устаљено планирање и вођење бизниса, пошто су познати дужина боравка и жеље посетиоца.

Шта је потребно да се задрже позитивни туристички ефекти и након завршетка спортског догађаја?

Да би напредак који оствари туристичка понуда у време одржавања спортског догађаја био одржив на дуже стазе потребно га је стратешки испланирати, као и све друге користи од догађаја. Нужно је направити стратешки план који ће бити примењен пре догађаја и после њега. Организатори великих спортских догађаја најчешће користе четири стратегије, које се примењују пре догађаја, и тичу се гостујућих новинара, медијских програма који ће преносити такмичење, спонзорских индустријских програма. Те стратегије укључују обезбеђивање подршке и информација на основу којих се град домаћин приказује као атрактивна дестинација. Ово јасно показује да је потребно озбиљно стратешко планирање да би знање и интересовање за неку дестинацију изазвано догађајем било преточено у дугорочну корист. То може да се постигне маркетингом, али под условом да он не престане и да се не смањује након завршетка спортског догађаја.

Који је значај мотивационих фактора за посету одређеном спортском догађају?

Када се говори о мотивационим факторима спортских туриста, пре свега се мисли на гледаоце, јер су мотивациони фактори спортиста и њихових пратилаца за учешће на одређеној спортској приредби јасни. Најчешћи посетиоци, па тиме и спортски туристи, спортских приредби су навијачи. Са становишта мотивационих фактора, они се могу поделити у три велике групе:

- 1) ватрени навијачи – код њих постоји изражена спортска мотивисаност и мало интересовање за активности које нису везане за само спортско дешавање. Радо се одлучују на путовања у циљу праћења утакмице /меча вољеног спортског тима/љубимца;
- 2) учестали навијачи – код њих се мотивација за путовање темељи на миксу спорта и забаве. Слични су са ватреним навијачима у интересовању за праћење утакмица/мечева спортских љубимаца, али су и пријемчиви за учешће у другим активностима које могу да привуку њихову пажњу;
- 3) повремени навијачи – они посету одређеној спортској приредби планирају као део свој туристичког путовања. Више су заинтересовани за забаву и друге атракције и спорт виде као део забаве.

Истраживања која су спровођена у последње три деценије у односу на мотивационе факторе за посету одређеном спортском догађају показала су да заинтересованост спортске публике зависи од више фактора: цена коштања посети спортском догађају (трошкови путовања и боравка у месту одржавања); цена других манифестација (комплементна и замена – не само спортских); прихода спортске публике; величине тржишта (бројност локалне популације); значај и популарност спортског догађаја; близина места одржавања спортског догађаја; јачине наклоности конкретном спорту, односно тиму/спортисти (ватрени, односно

посвећени навијачи доследно прате утакмице/мечеве својих идола без обзира на друге атракције); квалитет спортиста који учествују, њихови претходни успеси; телевизијска покривеност спортског догађаја.

Фактори који утичу на туристе да посете одређен спортски догађај су и: искуство, бекство од свакодневице, релаксација, социјализација, дестинација домаћина, забава, навијачки мотиви, саморазвој, новитет, самоиспитивање. Навијачки мотиви су рангирани као најзначајнији фактор за посећивање спортског догађаја. Други по важности фактор је забава. Не треба, међутим, изгубити из вида и да мотивациони фактори гледалаца нису исти код индивидуалних и колективних спортова. Природа афинитета спортске публике је суштински различита, јер код индивидуалних спортова, односно спортских догађаја где се такмиче спортисти појединци, навијачи су спремни да прате своје љубимце од турнира до турнира, од меча до меча (нпр. тениски турнири). Насупрот томе, навијачи спортских тимова су првенствено фокусирани на свој омиљени тим, који је пак везан за одређену географску локацију.

Специфичности мотивације за посету неком спортском догађају имају и своје специфичности у односу на друге облике спортског туризма: Забава је битан фактор; фестивалска атмосфера око спортског догађаја је често битнија од самог такмичења; спортски туристи ће отићи на одређено такмичење без обзира на локацију земље домаћина; удаљеност земље домаћина има велики утицај на дужину боравка и програм пута; однос између удаљености, времена и трошкова има велики утицај на мотивацију туристе; људи би желели да упознају културу земље домаћина; посећивање спортског догађаја је релаксирајуће за посетиоце; претходна искуства имају велики утицај на следеће путовање; посетиоци спортских догађаја су реалистични људи који брину о безбедности; посетиоци воле да препричавају своја искуства као вид престижа; за разлику од осталих врста туризма код посете спортским догађајима бег од свакодневице није примаран разлог пута.

Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области организације спортских такмичења од значаја за јединицу локалне самоуправе?

Поједине јединице локалне самоуправе су својим правилницима утврдиле посебне критеријуме за оцену програма у области организовања спортских такмичења од значаја за јединицу локалне самоуправе (нпр. Нови Сад, Ниш). Неки од тих критеријума су:

- капацитет организатора за квалитетну организацију спортског такмичења;
- позитиван утицај на развој гране спорта у којој се такмичење организује;
- занимљивост за гледаоце и медије;
- економска оправданост;
- утицај на развој и афирмацију вредности развоја спорта у јединици локалне самоуправе;
- постојање адекватног спортског објекта.

Идентични критеријуми користе се и за оцену програма у области учешћа спортских организација (удружења) у европским клупским такмичењима.

Овде је реч о додатним критеријума за оцену квалитета поднетог програма, који не искључују примену општих законских и подзаконских критеријума за процену програма.

ПОДРШКА КАТЕГОРИСАНИМ СПОРТИСТИМА

Каква је веза категорисаних спортиста и јединица локалне самоуправе?

Закон о спорту издваја подршку категорисаним спортистима у оквиру три потребе и интереса грађана у области спорта за чије задовољење се обезбеђују средства у буџету јединице локалне самоуправе:

- спортски развој талентованих спортиста и унапређење стручног рада са њима (чл. 137 ст. 1 тач. 4);
- стипендирање за спортско усавршавање категорисаних спортиста, посебно перспективних спортиста (чл. 137 ст. 1 тач. 10);
- подстицање запошљавања врхунских спортиста (чл. 137 ст. 1 тач. 14).

Спортисти из све три наведене групе су категорисани спортисти, односно да би спортиста уопште био обухваћен неком од наведених група, он претходно мора бити категорисан у складу са Законом о спорту. Категорисани спортиста је најшири појам који обухвата више подкатегиорија, као што су: перспективни (талентовани) спортиста, врхунски спортиста и др. У оквиру сваке од тих подкатегиорија, спортиста може да има и одређени ранг, односно статус.

Ко је категорисани спортиста, врхунски спортиста, перспективни спортиста, талентовани спортиста?

Према Закону о спорту:

- *категорисани спортиста* јесте спортиста који је на основу остварених спортских резултата рангиран у складу са Националном категоризацијом спортиста;
- *врхунски спортиста* јесте спортиста који је на основу остварених врхунских спортских резултата на спортским такмичењима рангиран, у складу са Националном категоризацијом спортиста, у категорију врхунских спортиста;
- *перспективни (талентовани) спортиста* јесте малолетни спортиста који је на основу остварених спортских резултата рангиран, у складу са Националном категоризацијом спортиста, у категорију перспективних спортиста.

Појмови перспективни спортиста и талентовани спортиста су синоними, односно имају исто значење.

Којим актом се уређује категоризација спортиста?

Категоризација спортиста у Републици Србији уређује се Националном категоризацијом спортиста, коју доноси министар надлежан за спорт. Категоризацију припрема стручна комисија коју образује министар, а чине је представници Олимпијског комитета Србије, Спортског савеза Србије и Републичког завода за спорт.

Национална категоризација спортист утврђује се за период од две година, а на основу донете категоризације, рангирање спортиста једанпут годишње врши: Олимпијски комитет Србије за олимпијске и параолимпијске спортове и Спортски савез Србије за неолимпијске спортове. Подаци о извршеном рангирању достављају се министарству надлежном за спорт, који те податке објављује на свом

сајту у року од 15 дана од извршеног рангирања. Национална категоризација спортиста садржи и категоризацију спортиста са инвалидитетом. Спортски статус може стећи лице које је држављанин Републике Србије.

Министар омладине и спорта је донео Правилник о Националној категоризацији врхунских спортиста („Сл. гласник РС”, бр. 123/2012). Овај правилник утврђује критеријуме и мерила за рангирање спортиста на основу резултата, узраста, пола и националне категоризације спортова, и уређује начин додељивања категорије – спортског статуса врхунског спортисте. Овај правилник је донет на основу чл. 139 ст. 8 Закона о спорту. Према том члану Закона о спорту, Националном категоризацијом спортиста утврђују се критеријуми и мерила за рангирање спортиста на основу резултата, узраста, пола и националне категоризације спортова, и уређује начин додељивања одговарајуће категорије – спортског статуса (статус врхунског спортисте, статус перспективног спортисте и др.). Очигледно је да Министарство омладине и спорта није у потпуности регулисало додељивање одређеног спортског статуса спортистима, јер је регулисан само статус врхунских спортиста, а не и перспективних спортиста и других, како је то одређено чл. 139 ст. 8 Закона о спорту.

Јединице локалне самоуправе могу утврђивати категоризације спортиста за своју територију, али обавезно полазећи од утврђених критеријума националне категоризације спортиста. С обзиром да су усвојеном Националном категоризацијом спортиста категорисани само врхунски спортисти, јединицама локалне самоуправе не преостаје ништа друго него да утврди критеријуме и мерила за рангирање оних спортиста са своје територије који немају статус врхунског спортисте, а посебно перспективних (талентованих) спортиста. Без тога није могуће применити на одговарајући начин чл. 137 ст. 1 тач. 4 и 10 Закона о спорту.

Ко има статус (катеорију) врхунског спортисте?

Врхунски спортиста је увек и категорисани спортиста. Врхунски спортиста је онај спортиста који је у складу са Правилником о Националној категоризацији врхунских спортиста кетегорисан у том статусу. Према овом правилнику, спортисти могу да стекну један од следећих спортских статуса у категорији врхунски спортиста: 1) врхунски спортиста – заслужни спортиста; 2) врхунски спортиста – међународни ранг; 3) врхунски спортиста – национални ранг.

При додељивању спортског статуса врхунски спортиста – заслужни спортиста, спортисти се рачунају спортски резултати у последње четири године, под условом да у том периоду остане у систему такмичења надлежног националног гранског спортског савеза. При додељивању спортског статуса врхунски спортиста – међународни ранг, спортисти се рачунају спортски резултати у последње две године, под условом да у том периоду постигне спортски резултат који одговара спортском статусу врхунски спортиста – национални ранг. За остале спортисте рачунају се спортски резултати постигнути у претходној години. Изузетно, спортисткињама за време трудноће и породилског боловања рачунају се спортски резултати, при додељивању одговарајућег спортског статуса, постигнути годину дана пре трудноће. Спортски статус у екипним спортовима може у једној екипи да стекне највише онај број спортиста који у складу са пропозицијама одговарајућег спортског такмичења може да наступи за екипу. Да би спортисти у екипним спортовима

био додељен одговарајући спортски статус спортиста треба да има најмање 30% наступа у екипи на спортском такмичењу на основу кога се резултати рачунају. Спортисти који су наступили на одговарајућем спортском такмичењу, а нису имали 30% наступа у екипи додељује се спортски статус који је за један ранг нижи (чл. 8 Правилника).

Спортски статус може се доделити спортисти који оствари спортски резултат, који обухвата најмање две победе на спортским такмичењима, и то:

1) на светском првенству, уколико у систему такмичења (квалификацијама и завршном такмичењу) учествује 50 и више нација са најмање три континента, с тим да у одређеној дисциплини – категорији учествује на завршном такмичењу најмање шест спортиста – посада; 2) на европском првенству, уколико у систему такмичења (квалификацијама и завршном такмичењу) учествује 25 и више нација, с тим да у одређеној дисциплини – категорији учествује на завршном такмичењу најмање шест спортиста – посада; 3) на балканском првенству, уколико на њему учествује пет и више земаља, с тим да у одређеној спортској дисциплини – категорији учествује најмање осам спортиста – посада из различитих земаља (уколико то другачије није регулисано међународним системом такмичења); 4) на националном првенству, на којем учествује осам и више клубова, с тим да у одређеној дисциплини – категорији учествује најмање осам спортиста – посада из различитих клубова. Изузетно, резултат постигнут на одређеном светском првенству изједначава се са спортским резултатом постигнутим на европском првенству уколико светско првенство испуњава све услове утврђене за европско првенство и ако је то изједначавање предвиђено спортским правилима надлежног међународног спортског савеза.

Да ли се стипендирање спортиста за спортско усавршавање може финансирати као годишњи програм?

Могуће је, ако је то предвиђено правилником о финансирању спорта у јединици локалне самоуправе. Неке јединице локалне самоуправе (нпр. Београд) то обезбеђују тако што је давање стипендија повезао са спортским развојем талентованих спортиста из чл. 137 ст. 1 тач. 4 Закона о спорту. Било би прилично бесмислено да се одлука о стипендирању за спортско усавршавање категорисаних спортиста, посебно перспективних спортиста донесе, по јавном позиву, средином године, како то произилази из буџетског календара за посебне програме. Не треба губити из вида да је Закон о спорту прописао да се стипендирање врхунских спортиста из буџета Републике врши као годишњи програм. То, међутим, не значи да се стипендирање не може или не треба вршити кроз посебне програме.

Који су услови за одобравање стипендије спортисти за спортско усавршавање?

Закон о спорту није ближе прописао те услове, осим да је спортиста категорисан у складу са Националном категоризацијом спортиста. Ближи услови могу бити прописани правилником о финансирању спорта у јединици локалне самоуправе. Не може, међутим, бити прописано да право на стипендију имају и некатегорисани спортисти.

Као пример могу се навести услови који су утврђени за финансирање стипендија у Новом Саду. Кандидат за доделу стипендија мора да испуњава

следеће услове: 1) да има пребивалиште или боравиште, уколико су избегла или интерно расељена лица, на територији Града најмање годину дана; 2) да је члан спортске организације чије је седиште на територији Града; 3) да није корисник стипендије по другом основу; 4) да није у радном односу; 5) да нема професионални уговор са спортском организацијом (клубом) и 6) да нема више од 26 година.

УНАПРЕЂЕЊЕ ЗАШТИТЕ ЗДРАВЉА СПОРТИСТА

Да ли се увек мора водити рачуна о заштити здравља спортисте при обављању спортских активности и спортских делатности?

Закон о спорту наглашава да бављење спортом увек мора бити здраво и безбедно и да је забрањено спортисту изложити спортским активностима које могу да угрозе или погоршају његово здравствено стање. Осим тога, спортиста аматер може и да се укључити у обавезно здравствено осигурање, у складу са законом којим се уређује обавезно здравствено осигурање, с тим да обавезе по основу осигурања могу преузети спортске организације или друга правна лица. Основица и стопа доприноса за здравствено осигурање, утврђује се у складу са законом.

Допинг спортисте је забрањен, у складу са Законом о спречавању допинга у спорту.

Да ли су обавезни здравствени прегледи спортиста?

Према чл. 17 ст. 1 Закона о спорту у спортском такмичењу може учествовати спортиста коме је у периоду од шест месеци пре одржавања спортског такмичења утврђена општа здравствена способност за обављање спортских активности, односно делатности. Општа здравствена способност за бављење спортским активностима утврђује се у складу са чл. 9 ст. 5 Закона о спорту и за спортисте који немају потпуну пословну способност пре закључења уговора са спортском организацијом. Посебна здравствена способност утврђује се, поред опште здравствене способности, за одређене спортске гране у периоду од шест месеци пре одржавања спортског такмичења, а за одређене спортске гране и у краћем периоду (чл. 17 ст. 2 Закона о спорту).

Правилник о утврђивању здравствене способности спортиста за обављање спортских активности и учествовање на спортским такмичењима („Сл. гласник РС”, бр. 15/2012) уређује начин, врсту, обим и рокове у којима се спроводе здравствени прегледи за све такмичаре који учествују на спортским такмичењима. Овај правилник је донет на основу чл. 17 ст. 3 Закона о спорту и заједно су га донели Министар здравља и Министар омладине и спорта.

Правилник прописује да у спортском такмичењу може учествовати спортиста коме је у периоду од шест месеци пре одржавања спортског такмичења утврђена *општа здравствена способност* за обављање спортских активности, односно делатности, с тим да се општа здравствена способност за бављење спортским активностима утврђује и за спортисте који немају потпуну пословну способност пре закључења уговора са спортском организацијом.

Посебна здравствена способност утврђује се, поред опште здравствене способности, у периоду од шест месеци пре одржавања спортског такмичења за:

- 1) спортисте професионалце;
- 2) спортисте репрезентативце у свим спортским гранама;
- 3) спортисте категорисане на основу националне категоризације спортиста;
- 4) спортисте такмичаре млађе од 16 година у свим спортским гранама;
- 5) спортисте такмичаре млађих категорија који се такмиче у старијим категоријама;
- 6) друге спортисте такмичаре за које је та обавеза утврђена актима надлежних националних гранских спортских савеза.

Изузетно, посебна здравствена способност спортиста утврђује се, поред опште здравствене способности, у периоду од четири месеца пре одржавања спортског такмичења за спортисте такмичаре за које је та обавеза утврђена актима надлежних националних гранских спортских савеза. Правилник, такође, прописује и да обавеза утврђивања опште и посебне здравствене способности постоји и за друге учеснике у спорту за које је та обавеза утврђена актима надлежних националних гранских спортских савеза (спортски стручњаци, спортске судије, спортски контролори, спортисти рекреативци).

Да ли обавезном здравственом прегледу подлежу и ученици и студенти који учествују у школском спорту?

Ученици и студенти не могу, сходно чл. 143 ст. 7 Закона о спорту, бити укључени у ваннаставне спортске активности и спортска такмичења (школска, односно студентска) ако није претходно утврђена њихова здравствена способност за бављење школским спортом. Сматра се да је испуњен овај услов уколико је ученику, односно студенту утврђена здравствена способност за учешће на спортским такмичењима у оквирима одређене спортске организације или савеза, уз подношење одговарајућег доказа (чл. 4 ст. 2 Правилника о утврђивању здравствене способности спортиста). У пракси постоји незадовољство овим одредбама Закона о спорту и Правилника, са становишта трошкова за прегледе, пошто их морају сносити или школе, организације у области спорта или деца, односно родитељи. Постоји залагање да се прихвати да је довољан систематски здравствени преглед, али је питање да ли је то оправдано ако се има у виду да систематски прегледи у пракси најчешће не садрже све прописане прегледе.

Ко утврђује здравствену способност спортиста такмичара?

Према чл. 17 ст. 4 Закона о спорту, општу и посебну здравствену способност спортисте који учествује у спортским такмичењима утврђује надлежна здравствена установа, односно завод надлежан за спорт и медицину спорта који је дужан да о томе обавести надлежну здравствену установу. Чл. 2 Правилника о утврђивању здравствене способности спортиста утврђено је да се под надлежном здравственом установом подразумева здравствена установа у којој се обавља делатност спортске медицине и која има специјалисту спортске медицине, а изузетно, ако здравствена установа у јединици локалне самоуправе на чијој територији спортиста има пребивалиште, односно боравиште у свом саставу нема специјалисту спортске медицине, надлежна је здравствена установа која има специјалисту интерне медицине, педијатрије, медицине рада

или опште медицине. Под заводом надлежним за спорт и медицину спорта подразумева се Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије и Покрајински завод за спорт и медицину спорта. Оваква законска решења у пракси наилазе на критике јер је право да обављају здравствене прегледе спортистима ускраћено спортским амбулантама иако испуњавају све услове за обављање прегледа. Иначе, према чл. 12 Правилника утврђивање опште и посебне здравствене способности спортиста такмичара и учесника у школском спорту могу да обављају у здравственим установама специјалисти медицине спорта, а изузетно специјалисти интернисти, специјалисти медицине рада, специјалисти опште медицине и специјалисти педијатри (кад су у питању деца).

Да ли се спортиста здравствено прегледа пре укључења у спортске активности?

Иако то није Законом о спорту изричито прописано, Правилник о утврђивању здравствене способности спортиста прописује обавезу обављања и тзв. претходног здравственог прегледа спортиста такмичара. Претходни здравствени преглед спортисте такмичара врши се пре почетка бављења одређеним спортским активностима, односно пре или при првој регистрацији за одређену спортску организацију и њим се утврђује се општа здравствена способност спортисте и посебна психофизичка способност у односу на конкретну спортску грану, односно дисциплину. Претходни здравствени преглед врши се и пре укључења ученика и студената у ваннаставне спортске активности.

Да ли постоје ванредни здравствени прегледи спортиста?

Правилником о утврђивању здравствене способности спортиста су регулисани и тзв. ванредни здравствени прегледи, иако ни њих Закон о спорту посебно не регулише. Ванредни здравствени прегледи обављају се:

- 1) према медицинским индикацијама, на основу првог или претходног периодичног прегледа;
- 2) пре наступа учесника у спортским дисциплинама у којима то одређују спортска правила надлежних националних спортских савеза;
- 3) после тежих болести и повреда насталих током спортских активности или из других разлога;
- 4) на захтев спортске организације, националног спортског савеза; спортског тренера или самог спортисте такмичара;
- 5) код контроле пола;
- 6) након прекида бављења спортом дуже од годину дана;
- 7) након истека казне због повреде антидопинг правила. Ванредним здравственим прегледом утврђује се општа здравствена способност спортисте и посебна здравствена способност у односу на конкретну спортску грану, односно дисциплину. Спортиста такмичар не може да буде укључен у спортске активности и да учествује на спортским такмичењима ако није обавио ванредни здравствени преглед.

Који су медицински, односно здравствени аспекти школског спорта?

Према Резолуцији бр. (70) 7: О медицинским аспектима спорта, коју је Комитет министара Савета Европе усвојио још 7. марта 1970. године, јавне власти свих нивоа би у области физичког образовања и школског спорта требало да предузму следеће мере:

- Сваки школски програм треба да садржи и физичко васпитање. Оно треба да буде предвиђено два или три пута седмично, уз најмање три школска часа недељно, с тим да, где је то могуће, у основним и средњим школама треба предвидети један час физичког васпитања дневно.
- Школски доктор треба да обезбеди да физичко васпитање сваког ученика буде прилагођено његовом стању. Он треба да, што је могуће више, сарађује са наставницима, односно професорима физичког васпитања како би ученик под њиховим надзором упознали са евентуалним тешкоћама које су повезане са учешћем у свим спортским активностима које се одвијају у школи. Нарочито је значајно да се обезбеди да физички или ментално хендикепирани ученици, као и осетљива деца практикују физичко васпитање у највећој могућој мери.
- Када су у питању ваншколски такмичарски спортови тежиште треба да буде на физичком и менталном здрављу ученика, укључујући развој његовог карактера, а не на његовом учинку или интересу спортског клуба. У циљу избегавања могућих негативних последица прекомерног тренирања, пожељно је да директори школа буду упознати са учешћем ученика на ваншколским спортским такмичењима.

Који су медицински, односно здравствени аспекти учествовања у такмичењима?

Према наведеној Резолуцији бр. (70) 7: О медицинским аспектима спорта Савета Европе, јавне власти свих нивоа би у области такмичарског спорта требало да узму у обзир следеће:

- Код млађих узраста треба избећи сувише интензивно и напорно тренирање, све док се не оконча процес формирања костију. Посебно треба искључити такмичарске спортове који узрокују преоптерећивање респираторних, кардиоваскуларних и неуромускуларних система, код девојчица до доба од 11. до 13. година, а код дечака до доба од 12. до 14. година.
- У старијем добу потребно је ставити тежиште на значај физичке активности, а не на такмичарски спорт. Њега чак треба и избегавати, посебно уколико није било велике физичке активности у протеклом животном периоду.
- Кад год је то могуће, за врло младе узрасте препоручљиво је имати посебно обучене инструкторе за школски спорт као и посебно обучене тренере за такмичарски ваншколски спорт. Курсеви за тренере и инструкторе треба да садрже одговарајуће медицинске информације.
- Сваки дечак или девојчица који се бави такмичарским спортом мора имати могућност медицинског прегледа када год њихови родитељи, доктори или тренери сматрају да је то потребно. Кад се ученик бави такмичарским спортом, потребно је да има посебан медицински картон који се води све док се такмичарски спорт практикује.

- Влада треба да обезбеди услове за медицинске прегледе особа које се баве напорним такмичарским спортским активностима.
- Држава треба да даје подршку установљавању лабораторија и спортско-медицинских установа неопходних за вршење модерних функционалних тестова од значаја за спорт. Такве установе треба да су снабдеване одговарајућом опремом и обученим кадром. Ефикасна тестирања су немогућа без давања подршке истраживањима која се односе на примену биолошких и психолошких тестова у спортске сврхе.
- При планирању и извршавању задатака подстицања спортских активности становништва, Влада треба да консултује и медицину. У спортској медицини постоји потреба за посебно обученим лекарима (квалификовани експерти), са признатом дипломом на том пољу медицине. Влада треба да размотри могућност установљавања националног центра за спортску медицину, у циљу истраживања, обуке и усмеравања. Такође, треба подржавати одговарајућа стручна медицинска удружења.
- У циљу спречавања допинга у спорту, Влада треба да обезбеди примену одговарајућих антидопинг мера, као и да их додатно појача кроз здравствено образовање.
- Здравствено образовање треба да буде усмерено не само на спортисте већ и на инструкторе, тренере, организаторе и родитеље. Оно треба посебно да обухвати личну хигијену и њене појавне компоненте.
- Јавне власти треба да обезбеде сталну здравствену контролу спортских објеката, од стране компетентних органа.

Да ли бављење спортом треба третирати као превенцију болести?

Спорт и физичко васпитање временом могу донети значајне финансијске користи уштедом трошкова здравствене заштите, повећањем продуктивности, превенцијом насилничког понашања и малолетничке деликвенције и обезбеђењем здравије друштвене средине. Спорт може представљати најпогоднији начин за превенцију болести и ефикасан начин за подизања нивоа јавног здравља, обезбеђујући користи по здравље, како појединаца, тако и нација. Спорт и физичко васпитање допуњују остале битне циљеве националне политике, као што су здрава исхрана, контрола употребе дуванских производа, безбедност у градовима, здрава животна средина. Спорт се може сматрати ефикасним средством за побољшање и одржавање општег нивоа здравља становништва.

У данашње време, поред одраслих, неактиван стил живота карактерише и децу и младе. Према проценама Светске здравствене организације, данас на свету више људи има проблем са претераном тежином и гојазношћу (1 милијарда), у односу на оне који су гладни или неухрањени (800 милиона). Давање предности слободном времену доводи до смањења времена посвећеног физичким активностима. Животни услови, посебно у урбаним срединама, које карактерише мањак простора за игру и физичку активност деце и смањење времена посвећеног физичком образовању у школама, разлози су који изазивају забринутост. Ово треба да доведе до обједињавања настојања на јачању свести о важности физичког образовања за заједницу.

Повећање шећера и масноће у крви, у комбинацији са смањеном физичком активношћу, довели су до троструког повећања стопе гојазности од 1980. године у неким деловима Северне Америке, Уједињеног Краљевства, Источној Европи,

Средњем Истоку, Пацифичким острвима, Аустралији и Кини. Фактори ризика – крвни притисак, холестерол, алкохол, цигарете и гојазност – добро познати у богатијим срединама, сада постају доминантни у развијеним земљама, које карактерише низак морталитет, и у њима се налазе на врху лествице, заједно са инфективним болестима које су увек погађале сиромашније средине. Такође, они су све присутнији и у земљама са високим морталитетом.

Светска здравствена организација је одавно увидела важност физичких активности за здравље појединаца и заједнице. Светски здравствени извештај 2006 (*World Health Report*) посебно наглашава утицај уобичајених дневних активности као што су бављење физичким активностима, правилна исхрана, избегавање употребе дуванских производа и редован сан, на психичко здравље појединаца и породица.

Да ли бављење спортом може и да негативно утиче на здравље?

На питање: Да ли спорт заиста повољно утиче на здравља и дуговечност?, одговор суштински зависи од тога шта под спортом подразумевамо. Спорт се састоји од активности које на први поглед немају јасно видљиву заједничку суштину, па ће тако неки спортови допринети здрављу оних који се њиме баве, док други неће, све у зависности од тога у којој се мери човек бави одређеним спортом. У том погледу, извесни аутори сматрају да је корисно направити разлику између спорта и физичке активности, јер све научне студије показују да редовно, умерено и ритмично вежбање (шетња, цогирање, плесање, пливање и сл.) има значајно и благотворно дејство на физичко и психичко здравље.

Међутим, чим се пређе на врхунски спорт, посебно контактни, висока стопа повреда је уобичајена појава. Према једном истраживању (Scamler и сарадници, 2004), физичке активности и спортови су разврстани у шест група по степену опасности од повређивања:

- Физичка активност – рекреативац: на пример цогирање;
- Рекреативни спорт – ентузијаста: на пример оријентиринг;
- Такмичарски спорт без контакта – такмичар: на пример тенис;
- Такмичарски спорт са контактом – спортиста: на пример рагби;
- Борилачки такмичарски спорт – гладијатор: на пример боксер;
- Опасан спорт – изазивач судбине: на пример планинарење.

Једино се за први појам у листи може рећи да заиста благотворно делује на здравље, премда су извесни елементи првог појма присутни и у преосталим појмовима, посебно када су тренинзи у питању.

Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области унапређења заштите здравља спортиста?

Поједине јединице локалне самоуправе су својим правилницима утврдиле посебне критеријуме за оцену програма у области заштите здравља спортиста (нпр. Нови Сад, Ниш). Неки од тих критеријума су:

- знање и вештина ангажованих спортских стручњака и стручњака у спорту да организују и реализују програм;
- број учесника који је обухваћен програмом;
- обухват институција, спортских организација и удружења грађана;
- утицај програма на подизање нивоа свести о потреби унапређења заштите здравља спортиста и њиховог адекватног спортско-здравственог образовања;

- утицај на повећање броја спортиста који имају адекватно спортско-здравствено образовање, укључујући и антидопинг образовање.

Овде је реч о додатним критеријума за оцену квалитета поднетог програма, који не искључују примену општих законских и подзаконских критеријума за процену програма.

ПОДРШКА УЧЕШЋУ ЖЕНА У СПОРТУ

Због чега се посебна пажња посвећује већем учешћу жена у спорту?

Спорт, као саставни део друштва, није поштеђен неоправдане дискриминације жена, ма колико се изговори тражили у одређеним специфичним карактеристикама појединих спортских дисциплина. Чак иако се одређена „повлашћеност” мушкараца може разумети у погледу самог одвијања појединих спортских активности (физичког вежбања и такмичења), дискриминација жена у погледу учешћа у одлучивању у управним органима организација у области спорта нема никакво оправдање.

Које користи нуди бављење спортом женама?

Различите активности и анализе које су вршене од стране бројних међународних организација (међудржавних и невладиних) показале су да спорт може осигурати широк спектар користи женама (свих узраста) и да може послужити као моћно средство за унапређење положаја жена и постизање полне равноправности.

У том погледу спорт посебно може:

- допринети ширењу полне равноправности путем доприношења поштовању људских права и омогућавања женама приступа јавним просторима и објектима, на којима се могу окупљати у циљу побољшања властитих вештина у комуникацијама, тимском раду, лидерству, преговарању и уживању у слободи изражавања и кретања;
- омогућити женама да постану укљученије у школским оквирима и живот у заједници;
- значајно допринети стању здравља жена, нарочито побољшању стања здравља у току материнства, смањењу смртности новорођенчади и ублажавању последица остеопорозе;
- развити код жена осећај да су саме господари свога тела и повећати њихово самопоуздање;
- послужити, преко своје моћи окупљања, као тачка преко које се жене укључују и у друге активности;
- представљати ослонац за приступ раду са женама на многим социјалним питањима, посебно онда када је социјална интеграција изван породице ограничена;
- допринети женама да се не упуштају у везе обележене насиљем, да не пате од депресије, да избегну нежељене трудноће и да не постану пушачи;
- утицати на разбијање полних стереотипа;

- смањујући полну дискриминацију, довести до бољег образовања и повећања броја жена које завршавају школе, укључујући и стварање могућности за нетрадиционалне облике образовања током читавог животног века.

Из којих спортских активности жене могу да извуку максималну корист?

Да би жене извукле максималну корист из бављења спортом, највећи могући значај треба придати укључењу жена у различите програме спорта за све. То није нимало случајно јер су међународна искуства показала да програми спорта за све: обезбеђују једнакост полова; смањују дискриминације и маргинализације; унапређују индивидуалну здравствену заштиту, посебно борбу против растућег проблема гојазности; доприносе кохерентнијем и одрживијем развоју друштва; јачају одрживост за очување животне средине; спречавају антисоцијално понашање и злочине; омогућавају младим људима најбоље могуће стартне позиције за даљи живот; омогућавају дужу радну ангажованост и развој радних способности; повећавају индивидуалне и колективне способности; смањују дискриминацију припадника других етничких група; подстичу друштвену интеграцију; стварају повољније услове за рехабилитацију и реинтеграцију; подстичу сарадњу и друштвену покретљивост; унапређују заштиту људских права.

Да ли треба подржавати и жене врхунске спортисте?

Према чл. 8 Европске спортске повеље, владе држава чланица дужне су и да развију, у сарадњи са спортским организацијама, методе пружања одговарајуће непосредне или посредне подршке спортистима и *спортисткињама* који показују изузетне спортске квалитете. Циљ је да се спортистима и *спортисткињама* омогући пун развој њихових спортских и људских капацитета, уз пуно поштовање њихове личности и физичког и моралног интегритета. Таква подршка подразумева елементе везане за препознавање талента, уравнотежено образовање за време боравка у институцијама које се баве тренингом, и лаку интеграцију у друштво кроз развој могућности за запошљавање током и након спортског врхунца. Посебно, лица која се професионално баве спортом морају имати одговарајући друштвени статус и заштиту, као и етичку одбрану од свих облика искоришћавања.

Да ли је обавеза јединица локалне самоуправе да подстичу што веће учешће жена у спорту?

Да. Подстицање и стварање услова за бављење жена спортом представља према Закону о спорту приоритетну област потреба и интереса грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе у Републици Србији.

За проблем већег учешћа жена у спорту нарочито је важна Резолуција бр. 3/81 – О већем учешћу жена у спорту, која је усвојена на Трећој конференцији европских министара надлежних за спорт, одржаној у Палма де Мајорци, од 8. до 10. априла 1981. године. Од држава чланица Савета Европе, Резолуција бр. 3/81 тражи да предузму све потребне мере активне политике са циљем да подрже веће укључивање жена у спорт, посебно помоћу: охрабривања јавних власти (свих нивоа), спортских организација и других заинтересованих страна да препознају и прихвате појединачну одговорност у стварању радикалних промена у ставу према учешћу жена у спорту; промовисања веће употребе од стране жена свих могућности које су им на располагању за укључење у спорт; омогућавања

доступности и додатним спортским ресурсима, или где то није могуће давањем приоритета у коришћењу постојећих ресурса, са циљем да се унапреде објекти намењени за оне спортове у којима жене посебно желе да учествују; разматрања улоге жена у промоцији и спортској администрацији као јавним услугама, на националном, регионалном и локалном нивоу, укључујући и презентовање активне политике ангажовања жена на пословима који носе одговорност; подршком постојања у јавним спортским објектима просторија за чување деце; подршком организацији програма у оним објектима који омогућавају читавим породицама да заједно упражњавају спортске активности; разматрањем могућих мера да се елиминише сексизам у спорту и физичком образовању, у школама, али и ван њих.

Женама спортистима бавила се и Препорука бр. (99) 9 – О улози спорта у продубљивању социјалне кохезије, коју је Савет министара Савета Европе усвојио 22. априла 1999. године. У Препоруци је препоручено владама држава чланица да по питању жена: предузму мере да се охрабре да одвоје време у својим животима за спортске активности и да се супротставе предрасудама да је спорт мушка област; обезбеде да могућности за свакодневни рекреативни спорт буду доступне свим женама; обезбеде посебне мере за оне које имају посебне потребе које могу изнићи из њиховог друштвеног миљеа, мањка спортских објеката или чињенице да нису запослене и не примају плату за свој рад.

ДЕЦА И СПОРТ

Зашто је важно да се деца баве спортом?

Улога физичких активности у образовању деце, стицању моторичких способности, стицању друштвених способности и очувању здравља је изузетно битна. При том, добробит детета, без обзира на узраст, увек мора бити најважнији циљ. Практично организовање спортских активности је општеприхваћено као сврсисходно за децу и омладину и има позитиван утицај на њихов физички, ментални, психолошки и друштвени развој. Генерално, спорт се сматра нарочито погодном активношћу за физичку и менталну добробит деце и суштински је битан за превенцију здравствених проблема. Поред тога, опуштен и пријатан амбијент за учење помаже ученицима у постизању бољих резултата у школи, повећава способност усвајања знања, што позитивно утиче на процес учења. Часови физичког васпитања могу имати кључну улогу у стварању правог амбијента за учење, не само за стицање спортских знања већ, такође, основних друштвених вредности и вештина. У сваком случају, образовна вредност спорта не зависи само од реализованог садржаја, већ такође и од начина реализације (начина на који се то изводи).

Да ли треба бити опрезан према учешћу деце у такмичарском спорту?

Да. Без обзира на то што је право деце на спорт и физичко васпитање данас признато као опште право, неопходна је извесна доза опреза. У такмичарском спорту деца су изложена претерано напорним тренинзима, злоупотреби тела, неумереној комерцијализацији, илегалном раду, допингу, корупцији и насиљу. Неколико студија која су се бавиле правима деце у такмичарском спорту, као посебан проблем препознају одређивање начина путем кога такмичарски спорт

може обухватити пет основних група људских прва (грађанска, политичка, економска, друштвена и културна права). Неопходно је успоставити равнотежу како би се избегло претерано посвећивање интензивним физичким тренинзима од стране младих спортиста, на штету њиховог времена за учење. На данашњем нивоу развоја професионални спорт захтева изузетно велика одрицања и неопходно је да родитељи, тренери, спонзори и млади спортисти буду свесни реалности да веома мали број њих може да оствари успешну професионалну спортску каријеру, у поређењу са нормалном каријером. Спорт мора да буде усклађен са циљевима образовања.

У којој мери је потребно водити рачуна о правима деце при бављењу спортом?

Генерална скупштина УН је у Резолуцији 60/9 подвукла значај Конвенције о правима детета и за заштиту младих спортиста. То није нимало случајно. Иако је Конвенција о правима детета једна од највише ратификованих конвенција УН, са 192 ратификације (укључујући и Србију), она је у исто време и једна од најмање примењених. То је нарочито видљиво у области деце у спорту где она у опште не уживају сличну заштиту која је пружена деци у индустрији забаве, као што нема земље у свету која је донела специфично и обухватно радно законодавство у вези младих спортиста. Елиминација штетне стране спорта мора бити учињена тако да он остане позитивно и испуњавајуће искуство за сву децу. Међународна година спорта и физичког образовања 2005. показала је да спорт може имати значајну позитивну улогу у очувању и промоцији људских права детета, утврђених Конвенцијом о правима детета:

- *Спорт се бори против дискриминације* тако што омогућава интеграцију група која се угрожене њоме, као што су девојчице, деца припадници мањинских група, деца која живе у сиромаштву, деца са хендикепом, итд. (чл. 2);
- *Спорт обезбеђује могућност свим групама деце, која имају потребе за посебном заштитом*, да имају једнак приступ спорту. Као што су: деца са хендикепом, деца која живе у социјалним и сличним институцијама, деца која живе у поправним домовима, деца избеглице, деца која се налазе на рехабилитацији, деца која раде (чл. 20, 22, 23 и 31);
- *Спорт даје моћ младима* тако што им омогућава да учествују у друштвеном животу, да стекну слику о себи, развију самопоуздање и унапреде се, при том поштујући одрастање и све веће потенцијале детета, уз уважавање права и одговорности одраслих (чл. 5 и чл. 12–17).
- *Спорт промовише ненасиље*, охрабрује фер-плеј и усмерава енергију даље од потенцијалних насиља (чл. 19 и 29);
- *Спорт је здрав* и промовишући и обезбеђујући, здраве и сигурне, услове за бављење спортом јачамо јавно здравље (чл. 24);
- *Спорт може подржати развој талената и омогућити деци да развију своје потенцијале до крајњих граница* (чл. 29,1а);
- *Спорт је позитивна рекреациона активност*: бављење спортом удаљава децу и адолесценте од девијантних понашања (чл. 31);
- *Спорт је средство за рехабилитацију и реинтеграцију*: деца, жртве насиља, могу користити спорт као средство које ће помоћи њиховом физичком и психичком опоравку и социјалној реинтеграцији (чл. 39).

Да ли се програми организација у области спорта намењени спорту деце и младих могу одобравати као посебни програми?

Не могу. Закон о спорту програме организација у области спорта намењене унапређењу спорта деце и младих третира као годишње програме задовољавања потреба грађана из чл. 137 ст. 1 тач. 1 и 6. Утолико није исправно да се *програми за децу и младе школског узраста који се реализују за време зимског и летњег школског распуста* одобравају као посебни програми. Они су обухваћени или годишњим програмима намењеним подстицању бављења деце и омладине спором или годишњим програмима подстицања рада школских спортских секција и друштава.

Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области унапређења спорта деце?

Поједине јединице локалне самоуправе су својим правилницима утврдиле посебне критеријуме за оцену програма у области унапређења бављења деце спортом (нпр. Врање). Неки од тих критеријума су:

- знање и вештина ангажованих спортских стручњака за рад са децом предшколског и школског узраста и студентима;
- примена телесних вежби којима се остварује позитиван утицај на здравствени статус деце и омладине;
- број деце и омладине који је укључен у спортске активности предвиђене програмом;
- позитиван утицај на социјализацију деце и омладине;
- допринос програма стварању услова за задовољење потреба деце и омладине за игром и такмичењем без обзира на пол, узраст, расну и верску припадност или инвалидитет и
- реализација програма изван редовног система такмичења.

ЛИТЕРАТУРА

1. Анализа спровођења Акционог плана Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године, Министарство омладине и спорта, 2013 (интерни документ)
2. Анализа фискалне политике земаља ЕУ у области спорта и израда препорука за унапређење финансирања спорта у Републици Србији, Економски институт, Београд, 2011.
3. Balz Eckart–Kuhlmann Detlef (Hrsgt.), Sportentwicklung – Grundlagen und Facetten, Meyer & Meyer Verlag, 2008.
4. Bonneau, J., Brown, J. (1995). Physical ability, fitness and police work. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 2: 157-164.
5. Booth, M. (2000). Assessment of physical activity: An international perspective. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71(2):114-120.
6. Dyrstard, S.M., Aandstard, A., Hallén, J. (2005). Aerobic fitness in young Norwegian men: a comparison between 1980. and 2002. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 15:298-303.
7. Fortschreibung 2003 der Leitsätze und Grundlagen fuer die kommunale Sportentwicklung, Staedtetag Baden-Wuerttemberg, <http://verdiensterhebung.de/FFKom/Infomaterial/Datenbank/20080130.2.pdf>
8. Haight, T., Tager, I., Sternfeld, B., Satariano, W., van der Laan, M. (2005). Effects of body composition and leisure-time physical activity on transitions in physical functioning in the elderly. *American Journal of Epidemiology*, 162(7):607-617.
9. Hinch Thomas and James Higham, Sport Tourism Development, Cromwell Press, Toronto, 2004.
10. Jankes, G: Uloga sporta i rekreacije u procesu resocijalizacije invalida. U zborniku radova: „SPORT I REKREACIJA U PSIHOFIZIČKOJ REHABILITACIJI INVALIDA”, SSRIJ, Beograd, 1971: 11–25.
11. Kallings, L. V., Leijon, M., Hellénus, M.-L., Ståhle, A. (2008). Physical activity on prescription in primary health care: a follow-up of physical activity level and quality of life. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 18: 154-161.
12. Lindström, M., Isacsson, S-O., Merlo, J. (2003). Increasing prevalence of overweight, obesity and physical inactivity: Two population-based studies 1986 and 1994. *European Journal of Public Health*, 13:306-312.
13. Majstorović Vlado, Projektni menadžment, Mostar, 2010.
14. Mićović, P., Đokić, D., Jakovljević, Đ., Grujić, V. (1998). *Procena zdravstvenog stanja stanovništva – Metodologija*. Institut za zaštitu zdravlja Srbije Dr Milan Jovanović Batut, Beograd.
15. Miljuš, D., Đokić, D., Dopsaj, M. (1999a). Epidemiological study of the physical activity and blood pressure among the children from urban setting. *Exercise & Society Journal of Sports Science*, suppl. issue, 22:278.
16. Miljuš, D., Dopsaj, M. (2003). Gojaznost i fizička aktivnost u višim razredima osnovne škole. *Sportska Medicina*, suppl., 1:140–141.
17. Miljuš, D., Dopsaj, M. (2003). Učestalost bavljenja fizičkom aktivnošću u osnovnim školama. *Sportska Medicina*, suppl., 1:114.

18. Nassis, G.P., Geladas, N.D. (2003). Age-related pattern in body composition changes for 18 – 69 year old women. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 43(3):327-333.
19. Parkhouse Bonnie, The Management of Sport: Its Foundation and Application, Third Edition, New Yourk, 2001.
20. RADISAVLJEVIĆ JANIĆ, Snežana, MILANOVIĆ, Ivana, PANTELIĆ, Saša, MARKOVIĆ, Saša, STANKOVIĆ, Ratko, STOJILJKOVIĆ, Stanimir, MITIĆ, Dušan, MIKALAČKI, Milena, ČOKORILO, Nebojša, KOROVljeV, Nebojša: Ангажованост у рекреацији грађана Републике Србије: истраживање обављено за потребе Министарства омладине и спорта Републике Србије. Београд: Факултет спорта и физичког васпитања: Министарство омладине и спорта, 2010. 111, [6] табли са прилозима, граф. прикази, табеле. [COBISS.SR-ID 512865708]
21. Simon Gardiner i dr., Sports Law, Second Edition, London – Sydney, 2001.
22. Sorensen, L., Smolander, J., Louhevaara, V., Korhonene, O., Oja, P. (2000). Physical activity, fitness and body composition of Finnish police officers: a 15-year follow-up study. *Occupational Medicine*, 50(1): 3-10.
23. Sport findet Stadt, Redaktin: H.-J. Neuerburg – Th. Wilken, Deutscher Sportbund, Frankfurt am Main, 2005.
24. Sport in Berlin – Arbeitshilfe Sportentwicklungsplanung, Berliner Schriften zur Sportentwicklung, Senatsverwaltung fuer inneres und Sport, Redaktion: K. Raupach – B. Holm, Berlin, Heft 3/2011.
25. Standeven Joy, Paul De Knop, Spot Tourism, Human Kinetics, 1999.
26. Starker Sport – starke Staedte ind Gemeinden: Kooperationsvereinbarung ywischen dem Duetschen Olzmpischen Sportbung, dem Deutschen Staedtetag und dem Deutschen Staedte- und Gemeindebund, Frankfurt, Koeln ind Berlin, 2008.
27. Tomkinson, G. R. (2007). Global changes in anaerobic fitness test performance of children and adolescents (1958-2003). *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 17:497-507.
28. Vuori, I. (2004). Physical inactivity is a cause and physical activity is a remedy for major public health problems. *Kinesiology*, 36(2):123-153.
29. Wadsack R. – Roberg K. – Wach G., Umfassende Sportenwicklung(splanung) – Salygitter 2020, Salzgitter, 2009.
30. Westerstahl, M., Barnekow-Bergkvist, M., Hedberg, G., Jansson, E. (2003). Secular trends in body dimensions and physical fitness among adolescents in Sweden from 1974 to 1995. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in sports*, 13:128-137.
31. Wilsgaard, T., Jacobsen, B.K., Arnesen, E. (2005). Determining lifestyle correlates of body mass index using multilevel analyses: The Tromsø study, 1979-2001. *American Journal of Epidemiology*, 162(12):1-10.
32. Wopp Christian (i dr.), Grundlagen der Sportentwicklungsplanung in der Freien und Hansestadt Hambrug, Osnabrueck, 2010.
33. www.centarzarazvoj.org/dokumenti/sr/1_445_Prirucnik_2013.pdf
34. Велат Дубравка, Управљање финансијама у НВО – Приручник за руководеће особље, Грађанске иницијативе, Београд, 2005.
35. Ђурђевић Ненад, Јавне власти и спорт, Крагујевац, 2007.
36. Ђурђевић Ненад, Улога локалних заједница у области спорта, Крагујевац, 2004.

37. Закон о спорту: подзаконска акта према Закону о спорту (припремили: Н. Турђевић и М. Шебек), Београд, 2013.
38. Логинов, А. А. (1979). *Гомеостаз – философские и общебиологические аспекты*. Высшая школа, Минск.
39. Мастерман Гај, Стратешки менаџмент спортских догађаја, Београд, 2008.
40. Павић-Рогошић Лидија, Управљање пројектиним циклусом и приступ логичке матрице, Загреб, 2012.
41. Предлог редовних програма, Спортски савез Србије, Београд, 2013.
42. Приручник за ефикасно функционисање спортских организација у локалним заједницама, Атанасов Драга – Петровић Душко– Васић Данка, Приручник за ефикасно функционисање спортских организација у локалним заједницама, Министарство омладине и спорта, Београд, 2010.
43. Приручник за имплементацију, мониторинг и евалуацију стратегија развоја, Центар за развој Јабланичког и Пчињског округа, стручни консултант: Весна Копања
44. Приручник за припрему пројеката ЈПП – припрема, **набава и provedба** пројеката ЈПП-а,
http://www.ajpp.hr/media/23539/guide%20to%20guidance_hr_finalna%20verzija_iv_a_2.pdf
45. Приручник за Припрему Пројеката, Project Preparation Manual – Cross Border Institution Building,
<http://www.cbibplus.eu/sites/default/files/Project%20Preparation%20Manual,%20Serbian.pdf>
46. Скемблер Грејам, Спорт и друштво – историја, моћ и култура, Београд, 2007.
http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/mental_eurobaro.pdf
http://whqlibdoc.who.int/publications/2009/9789241597418_eng.pdf

САДРЖАЈ

УВОД

I. СПОРТ И ЊЕГОВЕ ОСНОВНЕ ВРЕДНОСТИ

- Шта све обухвата појам спорта?
- Ко све чини систем спорта у Републици Србији?
- Која је улога спорта у савременом друштву?
- Да ли је физичко вежбање грађана и државна брига?
- Зашто држава има разлога да брине о физичком вежбању грађана?
- Како држава може да помогне физичком вежбању грађана?
- Да ли је и колико важно редовно физичко вежбање одраслих особа?
- Које се основне вредности спорта?
- Шта угрожава остваривање основних вредности спорта?
- Које су користи од бављења спортом за човека?
- Да ли је и колико важна редовна физичка активност одраслих особа?
- Које су користи од спорта за друштво
- Како се све спорт дели у Републици Србији?
- Шта је професионални спорт?
- Шта је рекреативни спорт?
- Шта је врхунски спорт?
- У чему је разлика између спортских активности и спортских делатности?
- Ко је спортиста?
- Да ли постоје ограничења за бављење спортом?
- Шта су спортске приредбе?
- Које све спортске гране постоје у Републици Србији?
- Да ли јавне власти на једнак начин третирају све гране спорта?
- Које су спортске гране од посебног значаја за Републику Србију?

II. ПРАВНИ ОКВИР ЗА ДЕЛОВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈА У ОБЛАСТИ СПОРТА НА ТЕРИТОРИЈИ ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

- Шта обухвата појам *организације у области спорта*?
- Који је правни оквир за деловање организација у области спорта у Републици Србији?
- Које одредбе Устава Србије су значајне за спорт?
- Који закони регулишу област спорта?
- Како Закон о локалној самоуправи одређује улогу јединица локалне самоуправе у области спорта?
- Која подзаконска акта прате Закон о спорту?
- Која подзаконска акта прате Закон о јавним скијалиштима?
- Која подзаконска акта прате Закон о спречавању допинга у спорту?
- Која подзаконска акта прате Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама?
- Да ли постоје националне стратегије од значаја за спорт?
- Да ли је спорт предмет међудржавних споразума Србије?
- Где се могу пронаћи текстови прописа од значаја за спорт?
- Који послови у области спорта су поверени Аутономној покрајини Војводини?
- Којим прописима АП Војводине је регулисано финансирање спорта?
- Која је правна обавезност аутономних спортских правила?

- Која су то документа међународних организација чија је чланица Република Србија која се односе на спорта, а о чијим принципима јавне власти морају да воде рачуна у примени Закона о спорту?

III. УЛОГА ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ У СПОРТУ У ЕВРОПИ

- Која је општа улога јавних власти у области спорта?
- Како европски документи дефинишу улогу јавних власти у области спорта?
- Да ли је улога јавних власти суштински различита од улоге невладиних организација у области спорта?
- Како Европска урбана повеља одређује улогу локалних заједница у области спорта?
- На којим принципима се заснива улога локалне заједнице у области спорта?
- Како се постиже остваривање улоге локалних заједница у области спорта?
- Који су европски стандарди за финансирање спортских програма из буџета локалне заједнице?
- Који су европски стандарди у погледу обавеза примаоца средстава из буџета локалне заједнице?
- Који је европски модел финансирања спорта?
- Постоји ли компаративне анализа финансирања спорта у земљама чланицама Европске уније и Републике Србије и који су основни закључци истраживања?
- Шта се финансира из буџета јединице локалне самоуправе у Аустрији (пример)?
- Како се финансира спорт у граду Салцбургу?
- Шта се финансира у спорту у буџетима општина у Немачкој (пример)?
- Како се финансира спорта у граду Бону?

IV. ФИНАНСИРАЊЕ СПОРТА У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

- Како Закон о спорту дефинише шта се финансира у области спорта из буџета јединице локалне самоуправе?
- Да ли су све потребе и интереси грађана у области спорта равноправни при избору шта ће се у текућој години финансирати из буџета јединице локалне самоуправе?
- Да ли јединица локалне самоуправе има обавезу да финансира организације у области спорта са своје територије?
- Да ли се против одлуке о одобравању програма у области спорта може водити судски спор?
- Да ли јединица локалне самоуправе има обавезу да правилником уреди финансирање задовољавања потреба и интереса грађана у области спорта на својој територији?
- Да ли је јединица локалне самоуправе у потпуности аутономна у одлучивању како ће правилником регулисати финансирање спорта из буџета на својој територији?
- Да ли је иста динамика за подношење свих предлога програма којима се задовољавају потребе и интереси грађана у јединици локалне самоуправе?
- Да ли јединица локалне самоуправе може да одступи од програмског календара?
- Да ли постоје општи законски услови и критеријуми за одобравање програма у области спорта?
- Који су општи законски услови и критеријуми за одобравање програма у области спорта?

- Како се финансира делатност организација у области спорта којима је оснивач или члан јединица локалне самоуправе?
- Да ли се делатности, односно програми организација у области спорта могу финансирати преко посебне спортске установе коју би основала јединица локалне самоуправе?
- Које критеријуму мора да испуни програм у погледу предлагача?
- Које услове и критеријуму мора да испуни програм у погледу носиоца?
- Да ли су могући партерски програми?
- Које критеријуму мора да испуни програм у погледу садржине и квалитета?
- Које критеријуму мора да испуни програм у погледу финансирања, укључујући буџет програма?
- Које критеријуме треба да испуне трошкови из буџета програма да би били прихваћени?
- Да ли постоје одређена ограничења у погледу висине трошкова који се признају?
- Који трошкови се као неоправдани не признају?
- Да ли се трошкови накнада спортским судијама, спортским делегатима и другим службеним лицима на међународном спортском такмичењу могу признати у пуном износу?
- Како схватити одредбу Закона о спорту да се као трошак може признати само део зараде запослених, а највише до 20% од одобрених средстава?
- Да ли постоје посебни критеријуми за одобравање програма изградње, одржавања и опремања спортских објеката?
- Шта подразумевају програми опремања и одржавања спортских објеката?
- За који период се може поднети предлог програма?
- Којих правила би требало да се придржава подносилац програма при планирању програма?
- Шта треба да садржи предлог програма?
- Које формалне услове би требало да испуни предлог програма?
- Која документација би требало да буде поднета уз предлог програма?
- Која документација се подноси уз програм изградње и одржавања спортског објекта?
- Које су најчешће грешке у питању програма?
- Које су најчешће административне грешке при подношењу предлога програма?
- На који начин би требало да се одобравају програми?
- Где се објављује јавни позив и јавно обавештење за достављање програма?
- Шта треба да садржи јавни позив за достављање посебних програма?
- Да ли може да се ограничи број посебних програма које може поднети иста организација у области спорта?
- Да ли је у јавном позиву за достављање посебних програма могуће дати и смернице за подношење програма у одређеној области потреба и интереса грађана у области спорта за коју се подносе програми?
- Како се графички приказује Матрица логичког оквира?
- Ко оцењује поднете предлоге програма?
- Према којим критеријумима комисија процењује поднете предлоге програма?
- Који су критеријуми за оцену предлога програма са становишта квалитета и финансијске одрживости?
- Шта се оцењује у вези финансијског и оперативног капацитета подносиоца програма?

- Шта подразумева техничко знање за вођење предложеног програма?
- Шта су програми и да ли могу да се прикажу кроз појединачне пројекте?
- Шта се оцењује у вези значаја програма?
- Шта се оцењује у вези програмских циљева и приоритета?
- Шта се оцењује у вези одрживости програма?
- Шта се оцењује у вези рационалности предвиђених трошкова у буџету програма?
- Да ли јединица локалне самоуправе може да утврдити додатне, посебне услове и критеријуме за процену и одабир програма?
- Како се врши оцењивање предлога програма у односу на критеријуме за селекцију и критеријуме за процену програма?
- Који поступак би требало да примени комисија за оцену поднетих програма?
- Када комисија даје предлог за се предложени програм не прихвати?
- Ко одлучује о одобравању програма?
- Којим се актом одлучује о одобравању програма?
- Да ли се против одлуке о одобравању, односно неодобравању програма може поднети жалба?
- Да ли се против коначног решења о одобравању програма може покренути судски спор?
- Које се друге мере могу предузети у вези решења о одобравању програма, осим судског спора?
- Да ли и саме организације у области спорта могу бити субјекти ревизије од стране Државне ревизорске институције?
- Да ли се са лицем којем је одобрен програм закључује уговор?
- Како поступити ако су програму одобрена мања средства од тражених?
- Да ли је носилац одобреног програма обавезан да подноси извештаје о реализацији програма?
- Да ли је потребно прецизно дефинисати захтеве у погледу подношења извештаја?
- Које су врсте извештаја?
- Када носилац програма подноси периодичне извештаје?
- Да ли носилац програма врши самовалуацију постигнутих резултата програма?
- Да ли се у извештају наводи да нису утрошена одобрена средства?
- Која је санкција неподношења извештаја?
- Како треба да изгледа процес надзора и контроле реализације програма?
- Да ли се врши спољна евалуација (оцена) реализације одобреног и финансираног програма?
- На који начин носилац програма користи добијена средства из буџета јединице локалне самоуправе?
- Када је носилац одобреног програма дужан да врати добијена средства у буџет јединице локалне самоуправе?
- Да ли носилац програма може током реализације програма да врши измене у програму у погледу коришћења одобрених средстава?
- Како поступити уколико носилац програма у току реализације програма нема на наменском рачуну отвореном код Управе за трезор потребна финансијска средства?
- Да ли је носилац програма обавезан да медијски представи учешће јединице локалне самоуправе у финансирању одређене спортске активности и делатности?
- Шта значи затварање програма?

- Која је санкција лоше реализације одобреног програма?
- Како поступити ако је претходно реализовани програм лоше оцењен, а закључен је уговор о реализацији новог програма?
- Који подаци и на који начин се јавно објављују у вези програма у области спорта која се финансирају из буџета јединице локалне самоуправе?
- Колико дуго су носиоци одобрених програма дужни да чувају документацију у вези реализације програма?
- Да ли додела средстава из буџета јединице локалне самоуправе подлеже контроли са становишта прописа о државној помоћи?
- Да ли у пракси јединице локалних самоуправа финансирају програме спортских организација у складу са Законом о спорту?

V. ОРГАНИЗАЦИЈЕ У ОБЛАСТИ СПОРТА У СИСТЕМУ СПОРТА ЈЕДИНИЦЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

- Које су надлежности општинског, односно градског спортског савеза према Закону о спорту?
- Због чега су значајни градски и општински спортски савези за јединицу локалне самоуправе?
- Које програме за задовољавање потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе подноси спортски савез?
- Који програми за задовољавање потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе се подносе путем јавног конкурса (позива)?
- Да ли је јединица локалне самоуправе обавезна да финансира реализацију програма преко спортског савеза?
- Да ли је спортски савез дужан да прати реализацију програма које је предложио за финансирање?
- Да ли јединица локалне самоуправе може тражити промену статута неке спортске организације или савеза са своје територије?
- Да ли у свакој јединици локалне самоуправе треба да постоји спортски савез?
- Да ли су организације у области спорта дужне да се учлане у градски, односно општински спортски савез.
- Да ли је спортски савез дужан да прими у чланство организацију о области спорта са своје територије?
- О чему је дужан да води рачуна спортски савез и његови чланови при обављању спортских активности и делатности и реализацији програма?
- Када се сматра да је организација у области спорта регистрована за обављање спортских делатности?
- У чему је разлика између спортских привредних друштава (чл. 94 Закона о спорту) и привредних друштава у области спорта (чл. 110 Закона о спорту)?
- Да ли се на спортска удружења примењује и Закон о удружењима?
- Да ли спортске организације као привредна друштва треба у називу да имају ознаку „спортско привредно друштво”?
- Да ли спортске организације као удружења (нпр. тениски клубови) које се непосредно баве одређеним спортским делатностима у виду пружања услуга трећим лицима (нпр. школе тениса) могу да се у целини (уз задржавање правног идентитета) преведу у Регистар привредних друштава?
- Колико је лица потребно за оснивање спортског друштва и спортског савеза?
- Да ли назив спортског удружења, друштва и савеза мора у статуту и пријави за упис у регистар АПР-а бити на српском језику и на ћириличном писму?
- Које услове треба да испуни спортска организација да би радила?

- Када је потребна сагласност надлежног органа Републике Србије или јединице локалне самоуправе за коришћење назива Републике Србије односно јединице локалне самоуправе у називу спортског удружења, друштва или савеза?
- Да ли градски, односно општински функционери могу да буду чланови органа спортских организација и савеза?
- Да ли јединица локалне самоуправе може да буде оснивач и члан спортског удружења?
- Да ли јединица локалне самоуправе може да буде оснивач спортске организације као установе или јавног предузећа?

VI. ПРОГРАМ РАЗВОЈА СПОРТА У ЈЕДИНИЦИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

- Шта је планирање спортског развоја?
- Да ли је јединица локалне самоуправе обавезна да донесе програм развоја спорта на својој територији?
- Зашто је значајно да јединица локалне самоуправе има програм развоја спорта?
- Зашто јединице локалне самоуправе до сада нису планирале развој спорта на својој територији?
- О чему се мора водити рачуна када се припрема програм развоја спорта у граду/општини?
- Које су основне премисе за израду програма развоја спорта?
- Који су основни приоритети Републике Србије у области спорта до краја ове деценије?
- Који су општи циљеви развоја спорта у Републици Србији до краја 2018?
- Шта треба урадити да би се почело са израдом програма?
- Које су полазне основе за израду програма развоја спорта на нивоу јединица локалних самоуправа?
- Да ли је могућ развој спорта без одговарајућих спортских капацитета?
- Зашто је значајно институционално повезивање свих нивоа власти и организација из области спорта у циљу функционисања и унапређења спорта на нивоу јединица локалних самоуправа?
- Да ли је програм развоја спорта у јединици локалне самоуправе стратешки план?
- Какав програм развоја спорта треба да буде?
- Које користи има јединица локалне самоуправе од дефинисања програма развоја спорта?
- За колико се може израдити програм развоја спорта?
- Који су основни принципи израде програма развоја спорта?
- Које су основне фазе израде програма развоја спорта?
- Која су основна питања у процесу прикупљања информација за планирање развоја спорта?
- Како би требало да изгледа структура програма развоја спорта?
- Које би основне циљеве требало да осигура сваки програм развоја спорта?
- Који је оквир за припрему акционог плана?
- Који су елементи акционог плана?
- Који су практични аспекти прављења акционог плана?
- Какав је однос приоритета и специфичних циљева утврђених програмом развоја спорта и програма који се финансирају из буџета јединице локалне самоуправе?
- Колико је важан мониторинг и евалуација спровођења програма развоја спорта?

- У чему је разлика између индикатора миниторинга и индикатора евалуације у вези спровођења програма развоја спорта?
- Да ли би програм развоја спорта требало да буде повезан са програмом развоја туризма у јединици локалне самоуправе?

VII. КАТЕГОРИЗАЦИЈЕ У ОБЛАСТИ СПОРТА У ЈЕДИНИЦИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

- Да ли је јединица локалне самоуправе обавезна да категорише организације и појединце који се баве спортом на њеној територији?
- На основу којих критеријума трба вршити категоризацију спортских организација?
- Да ли се у пракси спроводи категорисање спортских организација и према којим критеријумима?
- Да ли се организацији у области спорта могу доделити посебна стимулативна средства за реализацију одређеног годишњег програма?

VIII. ЗНАЧАЈ ЗАДОВОЉАВАЊА ПОЈЕДИНИХ ПОТРЕБА И ИНТЕРЕСА ГРАЂАНА У ОБЛАСТИ СПОРТА У ЈЕДИНИЦИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

1. СПОРТСКИ ОБЈЕКТИ

- Који је значај за јединицу локалне самоуправе финансирања изградње и одржавања спортских објеката?
- Да ли јединица локалне самоуправе треба да целу своју територију покрије одговарајућим спортским објектима?
- Да ли је исти приступ изградњи спортских објеката у свим јединицама локалне самоуправе?
- О чему треба водити рачуна када су у питању спортски објекти у руралним заједницама?
- О чему треба водити рачуна када су у питању спортски објекти у средњим градовима?
- О чему треба водити рачуна када су у питању спортски објекти у великим градовима?
- Да ли су школске сале спортски објекти?
- Који су спортски објекти од националног значаја?
- Да ли су спортски објекти којима је власник јединица локалне самоуправе јавни спортски објекти?
- Да ли спортски објекти треба да одговарају условима из спортских правила?
- Да ли спортски објекти могу променити намену?
- Како се категоришу спортски објекти?
- Који спортски објекти су прве категорије?
- Како јединица локалне самоуправе врши доделу термина за коришћење спортских објеката са којима располаже?
- Да ли се изградња спортских објеката може вршити путем јавно-приватног партнерства?

2. ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

- Колико је важно бављење спортом особа са инвалидитетом и особа са посебним потребама ?
- Да ли у Републици Србији постоји системско финансирање програма спорта особа са инвалидитетом?

- О чему треба водити рачуна када су у питању програма бављења спортом особа са инвалидитетом?
- Која је улога јавних власти у унапређењу спорта особа са инвалидитетом?
- Која је посебна улога локалних власти у подршци спорту особа са инвалидитетом?

3. СПОРТ ЗА СВЕ – БАВЉЕЊЕ ГРАЂАНА СПОРТОМ И ФИЗИЧКИМ ВЕЖБАЊЕМ

- Колико се грађани Србије баве физичким вежбањем и спортом?
- Постоје ли анализе Министарства омладине и спорта које показују да ли су и у коликој мери грађани заинтересовани за бављење рекреацијом у Републици Србији?
- Да ли је важно да се у локалним стратегијама посебна пажња обрати на обезбеђивање услова свим грађанима за рекреативно вежбање?
- Колико су ученици у Србији ангажовани и спортско-рекреативним активностима?
- Која је улога јавних власти у подстицању и стварању услова да се сви грађани могу бавити спортом?
- Какав значај има спорт за све за јединицу локалне самоуправе према Закону о спорту?
- Да ли је бављење спортом значајно за здравље становништва?
- Које су користи од програма спорта за све?
- Које мере треба предузети да би се омогућило унапређење спорта за све?
- Које услове би требало да испуни организација у области спорта за све?
- Који све програми спадају у област спорта за све?
- Који су основни трошкови које имају носиоци програма у области спорта за све?
- Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области рекреативног спорта и спорта за све?

4. СПРЕЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ ПОЈАВА У СПОРТУ

- Зашто је важно да јединица локалне самоуправе има активан однос у спречавању негативних појава у спорту?
- Да ли је важно борити се против расизма и ксенофобије у спорту?
- Зашто се треба борити против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама?
- У којој мери су организатори спортских приредби дужни да сарађују са јединицом локалне самоуправе на спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама?
- Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области спречавања негативних појава у спорту?

5. ПРЕДШКОЛСКИ И ШКОЛСКИ СПОРТ

- Колико је важно редовно физичко вежбање деце и омладине?
- Како Закон о спорту одређује улогу локалних заједница у школском спорту?
- Шта је основни циљ унапређења школског спорта?
- Да ли је важно за локалну самоуправу да развија школски спорт?
- Да ли је потребно финансирати програме стипендирања младих спортиста у јединицама локалне самоуправе?
- Да ли су родитељи заинтересовани за унапређење наставе физичког васпитања и шта мисле о броју часова физичког васпитања?
- У којој мери је Република Србија финансирала националне савезе у области школског спорта?

- Шта јединица локалне самоуправе треба да уради да би се унапредио предшколски и школски спорт?
- Које мере треба предузети да би се омогућило унапређење школског спорта?
- Који све програми спадају у област школског спорта?
- Који су основни трошкови које имају носиоци програма у области школског спорта?
- Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области школског спорта у јединици локалне самоуправе?

6. УНАПРЕЂЕЊЕ СТРУЧНОГ РАДА У СПОРТУ

- Који је значај обезбеђења квалитетног стручног рада у спорту?
- Ко може да се бави стручним радом у спорту?
- Који је значај подстицања запошљавања висококвалификованих спортских стручњака?
- Шта све спада у стручни рад у спорту?
- Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области стручног рада у спорту?

7. СПОРТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ОД ПОСЕБНОГ ЗНАЧАЈА ЗА ЈЕДИНИЦУ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

- Шта Закон о спорту подразумева под активности спортских организација, спортских друштава, удружења, гранских и територијалних спортских савеза на територији јединице локалне самоуправе од посебног значаја?
- Да ли се програмом могу финансирати и накнаде које спортске организације исплаћују спортистима?
- За које програме спортских организација могу бити одобрена средства?
- Који су основни трошкови које имају спортске организације у свом раду?
- Да ли локалне власти треба да подстичу оснивање спортских организација на својој територији?
- Да ли је важно да спортске организације поштују принципе доброг управљања у спорту?
- Да ли треба подржавати врхунски и професионални спорт?
- Да ли постоје ограничења за финансирање програма у области професионалног спорта?
- Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области активности спортских удружења?
- Шта значи финансирање спортских организација на основу доделе бодова?
- Да ли се одлуком надлежног органа јединице локалне самоуправе могу одредити спортске организације од изузетног значаја за унапређивање и развој спорта на територији града/општине и посебно утврдити износ буџетских средстава за финансирање њихових програма?
- Које посебне услове у пракси морају да испуне спортске организације да би у опште могле да добију средства за годишње програме?

8. СПОРТСКЕ ПРИРЕДБЕ

- Шта је спортска приредба?
- Ко су организатори спортских приредби?
- О којим обавезама организатора спортске приредбе треба водити рачуна при оцени програма организовања одређене спортске приредбе?
- У којој висини се могу признати трошкови организатора за ангажовање службених лица?
- Које спортске приредбе не могу да се организују?

- О чему треба водити рачуна када се на територији јединице локалне самоуправе организује међународно спортско такмичење?
- Шта се сматра великим међународним спортским такмичењем?
- О чему надлежни државни орган води рачуна када одобрава подношење кандидатуре за организовање међународног спортског такмичења?
- Да ли се при одобравању кандидатуре узима у обзир и мишљење јединице локалне самоуправе?
- О чему води рачуна Спортски савез Србије када даје мишљење о организовању неког међународног спортског такмичења?
- О чему треба водити рачуна када се одобрава програм учешћа спортске организације на међународном спортском такмичењу?
- Која су спортска такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе?
- Које су користи од организовања великих спортских приредби?
- Који је однос организовања спортски приредби и развоја спортског туризма у јединици локалне самоуправе?
- Који су утицаји организовања спортске приредбе на локалну заједницу?
- Који су предуслови да локална заједница искористи туристичке потенцијале организовања неког спортског догађаја?
- Шта је потребно да се задрже позитивни туристички ефекти и након завршетка спортског догађаја?
- Који је значај мотивационих фактора за посету одређеном спортском догађају?
- Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области организације спортских такмичења од значаја за јединицу локалне самоуправе?

9. ПОДРШКА КАТЕГОРИСАНИМ СПОРТИСТИМА

- Каква је веза категорисаних спортиста и јединица локалне самоуправе?
- Ко је категорисани спортиста, врхунски спортиста, перспективни спортиста, талентовани спортиста?
- Којим актом се уређује категоризација спортиста?
- Ко има статус (категорију) врхунског спортисте?
- Да ли се стипендирање спортиста за спортско усавршавање може финансирати као годишњи програм?
- Који су услови за одобравање стипендије спортисти за спортско усавршавање?

10. УНАПРЕЂЕЊЕ ЗАШТИТЕ ЗДРАВЉА СПОРТИСТА

- Да ли се увек мора водити рачуна о заштити здравља спортисте при обављању спортских активности и спортских делатности?
- Да ли су обавезни здравствени прегледи спортиста?
- Да ли обавезном здравственом прегледу подлежу и ученици и студенти који учествују у школском спорту?
- Ко утврђује здравствену способност спортиста такмичара?
- Да ли се спортиста здравствено прегледа пре укључења у спортске активности?
- Да ли постоје ванредни здравствени прегледи спортиста?
- Који су медицински, односно здравствени аспекти школског спорта?
- Који су медицински, односно здравствени аспекти учествовања у такмичењима?
- Да ли бављење спортом треба третирати као превенцију болести?

- Да ли бављење спортом може и да негативно утиче на здравље?
- Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области унапређења заштите здравља спортиста?

11. ПОДРШКА УЧЕШЋУ ЖЕНА У СПОРТУ

Због чега се посебна пажња посвећује већем учешћу жена у спорту?

- Које користи нуди бављење спортом женама?
- Из којих спортских активности жене могу да извуку максималну корист?
- Да ли треба подржавати и жене врхунске спортисте?
- Да ли је обавеза јединица локалне самоуправе да подстичу што веће учешће жена у спорту?

12. ДЕЦА И СПОРТ

- Зашто је важно да се деца баве спортом?
- Да ли треба бити опрезан према учешћу деце у такмичарском спорту?
- У којој мери је потребно водити рачуна о правима деце при бављењу спортом?
- Да ли се програми организација у области спорта намењени спорту деце и младих могу одобравати као посебни програми?
- Да ли у пракси постоје посебни критеријуми за оцену програма у области унапређења спорта деце?

ЛИТЕРАТУРА